

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 51

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

54 tomas
2011 m. vasario 17 d.

<u>Pranešimo Nr.</u>	<u>Turinys</u>	<u>Puslapis</u>
I	<i>Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės</i>	
	NUOMONĖS	
	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas	
	466-oji plenarinė sesija, 2010 m. spalio 19, 20 ir 21 d.	
2011/C 51/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl darbuotojų finansinio dalyvavimo Europoje (nuomonė savo iniciatyva)	1
2011/C 51/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl metalo apdirbimo pramonės permainų ir perspektyvų (nuomonė savo iniciatyva)	8
2011/C 51/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl valstybių skolų krizės poveikio ES valdymui (nuomonė savo iniciatyva)	15
2011/C 51/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl transatlantinių santykių ir Europos socialinio modelio sklaidos tarptautiniu mastu (nuomonė savo iniciatyva)	20
2011/C 51/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Bendrijos metodo atnaujinimo (gairės) (nuomonė savo iniciatyva)	29

LT

Kaina:
4 EUR

(Tęsinys antrajame viršelyje)

III Parengiamieji aktai

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas**466-oji plenarinė sesija, 2010 m. spalio 19, 20 ir 21 d.**

2011/C 51/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos tokias priemones suvienodinti, reikalauja iš Sutarties 54 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, bendrovės steigiant, palaikant ir keičiant jų kapitalą, koordinavimo (COM(2010) 388 galutinis – 2008/0173 (COD))	35
2011/C 51/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl akcinių bendrovių jungimo (COM(2010) 391 galutinis – 2008/0009 (COD))	36
2011/C 51/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui „Europos netaršių ir efektyviai energiją vartojančių transporto priemonių strategija“ (COM(2010) 186 galutinis)	37
2011/C 51/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos „Kultūros ir kūrybos sektorių potencialo išlaisvinimas“ (COM(2010) 183 galutinis)	43
2011/C 51/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, kuria panaikinamas Pamatinis sprendimas 2002/629/TVR (COM(2010) 95 galutinis – 2010/0065 (COD))	50
2011/C 51/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl Europos aktyvaus senėjimo metų (2012) (COM(2010) 462 galutinis)	55
2011/C 51/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Privačiųjų ir viešųjų investicijų telkimas ekonomikai gaivinti ir ilgalaikiams struktūriniais pokyčiams skatinti. Viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės plėtojimas“ COM(2009) 615 galutinis	59
2011/C 51/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos nuostata dėl minimalaus standartinio tarifo taikymo trukmės (COM(2010) 331 galutinis – 2010/0179 (CNS))	67

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

466- OJI PLENARINĖ SESIJA, 2010 M. SPALIO 19, 20 IR 21 D.

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl darbuotojų finansinio dalyvavimo
Europoje (nuomonė savo iniciatyva)**

(2011/C 51/01)

Pranešėjas **Alexander Graf von SCHWERIN**

Bendrapranešėjė **Madi SHARMA**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Europos bendrijos steigimo sutarties 29 straipsnio 2 dalimi, 2010 m. vasario 17 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Darbuotojų finansinio dalyvavimo Europoje.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2010 m. rugsėjo 2 d. priėmė savo nuomonę.

Plenarinė asamblėja, atsižvelgusi į naują Komiteto kadenciją, nusprendė balsuoti dėl šios nuomonės spalio mėn. plenarinėje sesijoje ir pagal Darbo tvarkos taisyklių 20 straipsnį Alexander Graf von SCHWERIN paskirti pagrindiniu pranešėju.

466-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. spalio 21 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 170 narių balsavus už, 9 – prieš ir 22 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Darbuotojų finansinis dalyvavimas – galimybė verslui, darbuotojams ir apskritai visai visuomenei plačiau ir veiksmingiau dalyvauti sėkmingame vis didėjančios ekonominės veiklos europeizacijos procese. Todėl Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas nori šia nuomone savo iniciatyva geriau apie tai informuoti visuomenę. **Siekama paskatinti Europą parengti pagrindų koncepciją**, kuri palengvintų įvairiais lygmenimis taikyti darbuotojų finansinį dalyvavimą (įmokos, akcijų nuosavybė, taupymo sistemos) ir taip skatintų Europos socialinę ir ekonominę sanglaudą.

1.2 Europa išsiplėtė, todėl ir įmonės, visų pirma mažosios ir vidutinės (MVĮ), išplėtė savo veiklą į keletą valstybių. Vienas iš **strategijos „Europa 2020“ prioritetų** – Smulkią verslo akto įgyvendinimas, visų pirma siekiant pagerinti MVĮ finansinę

padėtį. Darbuotojų finansinis dalyvavimas gali būti vienas iš mechanizmų šiam tikslui remti ir tokiu būdu didinti **Europos MVĮ konkurencingumą**. Nepriklausomai nuo įmonės dydžio, darbuotojų finansinio dalyvavimo modeliai turi neprieštarauti įmonės lygiu padarytiems sprendimams ir ginti darbuotojų teises, jei norima atsižvelgti į įmonių ir šalių skirtumus.

1.3 Todėl šia nuomone savo iniciatyva siekiama

— pratęsti diskusijas dėl darbuotojų finansinio dalyvavimo Europos lygiu ir **suteikti Europos masto diskusijai naują postūmį**,

— **geriau** apie tai informuoti socialinius partnerius ir paskatinti juos tiek Europos lygiu, tiek valstybėse narėse išsamiai nagrinėti šią temą,

- nustatyti kliūtis tarpvalstybiniam darbuotojų finansiniam dalyvavimui ir **nurodyti galimus sprendimus**,
- kur reikia, **raginti atitinkamas Europos institucijas** parengti sprendimus,

— **išaiškinti atvirus klausimus**, kuriuos reikia toliau nagrinėti.

1.4 Darbuotojų finansinio dalyvavimo taikymas turi būti savanoriškas. Jis turi ne pakeisti esamas atlyginimo sistemas, bet **papildyti jas** ir netrukdyti tiesiogine prasme derybų dėl darbo užmokesčio. Jis turi būti suprantamas darbuotojams ir papildyti kitas darbuotojų dalyvavimo formas. Darbuotojų finansinis dalyvavimas neturėtų priklausyti nuo pensijų sistemoms, tačiau galėtų būti asmeninio papildomo pensijų draudimo dalis.

1.5 Tikimasi, kad darbuotojų finansinis dalyvavimas:

- **padidins vietos perkamąją galią, kuri savo ruožtu padidins** įmonių sėkmingos veiklos galimybes duotajame regione,
- kaip **gero įmonių valdymo aukštos kokybės sudėtinė dalis** padės padidinti pajamas dalijantis įmonės sėkme,
- kaip **turto kūrimo** proceso dalis, **padidins motyvaciją** ir tokiu būdu darbuotojai labiau tapatinsis su įmone ir sumažės darbuotojų kaita.

1.6 Todėl **EESRK ragina paskelbti naują Tarybos rekomendaciją** (panašią į 1992 m. liepos 27 d. Rekomendaciją Nr. 92/443/EEB) dėl darbuotojų finansinio dalyvavimo ir dalijimosi pelnu ir įmonės sėkme ir pateikti pasiūlymus, kaip šalinti kliūtis tarpvalstybiniam planams.

1.6.1 Europos lygiu reikėtų imtis šių tolesnių priemonių:

- 1) palengvinti darbuotojų finansinio dalyvavimo taikymą visoje ES **remiantis bendrais principais**,
- 2) analizuoti vis didesnę darbuotojų finansinį dalyvavimą ir jo formų įvairovę ir padaryti jį suprantamą taikymui praktikoje, **kad būtų lengviau jį taikyti pirmiausia MVĮ**,
- 3) reikėtų padėti **kelete šalių veiklą vykdančioms įmonėms** visų pirma įveikti ES arba EEE šalių mokestines kliūtis, kad pasitelkiant darbuotojų finansinį dalyvavimą būtų galima pasiekti didesnio darbuotojų lojalumo įmonei ir tapatini-mosi su įmone tikslus,

- 4) plėtoti **darbuotojų finansinio dalyvavimo formas** siekiant **pagerinti** visų pirma įmonių **pasiūlą**, taip pat darbuotojų dalyvavimą, individualias paskatas kurti turtą ir didėjančių darbuotojų indėlį į įmonės rezultatus ir tarpvalstybinę teisių į išmokas perkėlimą,
- 5) konkretus darbuotojų dalyvavimas, paremtas nuosavybe ir su tuo susijusia atsakomybe, galėtų prisidėti **prie įmonės valdymo stiprinimo**,
- 6) reikėtų toliau propaguoti darbuotojų finansinio dalyvavimo geriausios praktikos pavyzdžius, o tuo pačiu būtų propaguojamos ir darbuotojų finansinio dalyvavimo sistemos. Atitinkamai veiklai turėtų būti numatyta **tam skirta biudžeto eilutė ES biudžete**,
- 7) **darbuotojų finansinis dalyvavimas kaip įmonės perėmimo modelis** (angl. *employee-buy-outs*) yra tinkamas modelis didinti tęstinumą, taip pat Europos įmonių konkurencingumą ir padėti joms įsitvirtinti regione,
- 8) darbuotojų darbo užmokestis ir perkamoji galia atsiliko nuo našumo augimo ir akcininkų pajamų ⁽¹⁾. Finansų krizės poveikis turės neigiamų pasekmių taip pat ir samdomiems darbuotojams. Darbuotojų finansinis dalyvavimas, priklausomai nuo jo pobūdžio, šiuo atveju galėtų **iš dalies kompensuoti perkamosios galios praradimą ir pakoreguoti pasikartojantį** svyravimą, tačiau neturėtų tapti alternatyva atlyginimų didinimui,
- 9) **reikėtų suskurti informacijos apie darbuotojų finansinio dalyvavimo poveikį** tiek įmonėms, tiek darbuotojams, šaltinius, taip pat nešališkų institucijų, t. y. nevyriausybinų organizacijų teikiamas mokymo ir konsultavimo paslaugas,
- 10) ten, kur paprastai vykdomos kolektyvinės derybos, darbuotojų finansinio dalyvavimo sąlygos turėtų būti nustatomos kolektyviniuose susitarimuose.

2. Padėties apžvalga

2.1 Europos Sąjungos Taryba ir Europos komisija

Europos Vadovų Tarybos rekomendacijoje dėl darbuotojų finansinio dalyvavimo, susieto su įmonės pelnu ir sėkme ⁽²⁾, skatinimo jau 1992 m. buvo suformuluoti šie **bendrieji principai, kuriuos remia EESRK**:

- reguliarius taikymas,

⁽¹⁾ Išsamiau žr. D. Vaughan-Whitehead, *The Minimum Wage Revisited in the Enlarged EU*, 2010, Edward Elgar-ILO.

⁽²⁾ 92/443/EEB

- apskaičiavimas pagal iš anksto nustatytą formulę,
- taikymas, papildantis tradicinę darbo užmokesčio sistemą,
- skirtingas dalyvavimas priklausomai nuo įmonės pasiektų rezultatų,
- nauda visiems darbuotojams,
- taikymas privačioms ir viešosioms įmonėms,
- taikymas visų dydžių įmonėms,
- modelių paprastumas,
- darbuotojų informavimas apie modelius ir mokymas,
- savanoriškas modelių įdiegimas ir dalyvavimas juose.

Šie principai buvo patvirtinti 2002 m. Europos Komisijos komunikate „Bendrosios darbuotojų finansinio dalyvavimo skatinimo sąlygos“⁽³⁾.

2.2 Europos Komisijos užsakytos PEPPER ataskaitos

2.2.1 Rezultatai: Teigiama darbuotojų finansinio dalyvavimo dinamika

PEPPER ataskaitos patvirtina nuolatinę šios temos svarbą Europos politikai. IV-oje PEPPER ataskaitoje⁽⁴⁾ nurodoma, kad **ES-27 darbuotojų finansinis dalyvavimas per pastaruosius 10 metų nuolat didėjo**. 1999–2005 m. laikotarpiu 5 procentiniais punktais (nuo 13 iki 18 proc.) padidėjo tų įmonių, kurios siūlo dalyvavimo modelius, paremtus turtu, dalis palyginti su dalyvavimo modeliais, paremtais pelnu, kurių dalis padidėjo 6 procentiniais punktais, nuo vidutiniškai 29 proc. iki 35 proc. (CRANET duomenys, visų šalių svertinis vidurkis). Taip pat padidėjo modeliuose dalyvaujančių darbuotojų skaičius, nors ir nedidele dalimi (Europos darbo sąlygų tyrimo (angl. EWCS) duomenys).

2.2.2 Rekomendacijos

IV-oje PEPPER ataskaitoje siūloma paskelbti **Europos Sąjungos Tarybos rekomendaciją dėl Europos darbuotojų finansinio dalyvavimo platformos**. Remiantis savanoriškumo principu transnacionalinį „sudėtinį modelį“ sudaro visos praktikuojamos finansinio dalyvavimo formos:

- 1) dalijimasis pelnu (grynaisiais pinigais, atidėjimais arba akcijomis),
- 2) individuali akcijų nuosavybė (darbuotojų akcijos arba akcijų opcionai),
- 3) ESOP koncepcija (kolektyvinės akcijų nuosavybės modelis, pagal kurį prie atlyginimo papildomai mokama pelno dalis).

Tai kartu atveria galimybes naujoms darbuotojų finansinio dalyvavimo formoms. Visi **moduliai galėtų būti taikomi kartu**, kai reikia konkrečiam atvejui pritaikytų sprendimų.

2.2.3 Laisvai pasirenkamų mokesčių paskatų propagavimas

Nors mokesčių paskatos nėra išankstinė sąlyga darbuotojų finansiniam dalyvavimui, tačiau tose šalyse, kurios jas siūlo, pastebėtas teigiamas poveikis. Nepaisant to, kad apmokestinimas yra išimtinė valstybių narių **kompetencija, koordinavimas, racionalizavimas ir abipusis pripažinimas** gali padėti palengvinti darbuotojų finansinio dalyvavimo taikymą įmonėse, kurios veikia kelete valstybių. Jei **būtų apskaičiuotos** standartizuotų scenarijų „**efektyvios mokesčių normos**“, būtų galima tiesiogiai tarpusavyje palyginti ES-27 šalis ir taip užtikrinti tolesnį suderinimą. Kol jos yra laisvai pasirenkamos, prieštaravimų nacionalinei teisei galima išvengti.

2.2.4 Dabartinės padėties apžvalga

Socialiniams partneriams ir politinius sprendimus priimantiems asmenims reikia aiškios ir išsamios taikomų nacionalinių modelių, jų pasiūlos ir faktinio taikymo, apžvalgos. Iki šiol nėra tikslinių tyrimų dėl darbuotojų finansinio dalyvavimo duomenų iš visų šalių. Šią spragą reikėtų užpildyti, pavyzdžiui, reguliariomis apklausomis.

2.3 Komisijos remiamų projektų parengiamasis darbas. ES metodui taikomas „konstruktyvaus įnašo“ (angl. building block) modelis

2.3.1 Europos Komisija rėmė parengiamuosius darbus vadinamajam „**konstruktyvaus įnašo**“ **modeliui**⁽⁵⁾ sukurti, kad būtų sujungti įvairūs labai skirtingi valstybių narių taikomi darbuotojų finansinio dalyvavimo modeliai. Taikant šį modelį, išskiriamos trys pagrindinės darbuotojų finansinio dalyvavimo formos Europoje (pelno pasidalijimas, individuali akcijų nuosavybė ir ESOP koncepcija, taip pat žr. priedą).

2.3.2 „Konstruktyvaus įnašo“ modelis **atitinka Europos Komisijos postulatą** (skaidrumas, nediskriminavimas ir kt.). Mokesčių lengvatų užtikrinimas nėra nei būtinas, nei uždraustas. Visos sudedamosios dalys yra neprivalomos nei įmonėms, nei darbuotojams ir gali būti bendrai taikomos pagal įmonės poreikius.

⁽³⁾ COM (2002) 364 galutinis.

⁽⁴⁾ IV-oji PEPPER ataskaita – Darbuotojų finansinio dalyvavimo vertinimas ir palyginamieji standartai ES-27, Berlynas, 2009 m. <http://www.eurofound.europa.eu/areas/participationnetwork/pepperreports.htm>; santrauką DE/FR/EN/IT/PL kalbomis rasite <http://www.intercentar.de/en/research/focus-financial-participation-of-employees/>

⁽⁵⁾ Žr. rezultatus. Lowitzsch et al., Mitarbeiterbeteiligung für ein Neues Soziales Europa, Berlin/Paris/Brüssel 2008; Rom 2009, Krakau 2010; DE/FR/EN/IT/PL kalbomis galite skaityti interneto tinklapyje <http://www.intercentar.de/en/research/focus-financial-participation-of-employee>.

2.3.3 IV-oje PEPPER ataskaitoje daroma prielaida, kad visose valstybėse taikomas darbuotojų finansinio dalyvavimo modelis, vienodai remiamas visose ES valstybėse narėse, padarytų darbuotojų finansinį dalyvavimą patrauklesniu visiems susijusiems subjektams. Pirmiausia įmonėms, turinčioms padalinių kitose šalyse būtų naudingas vienodas modelis, kadangi joms tektų mažesnė administracinė našta, be to būtų lengvesnis perkėlimas iš vienos šalies į kitą. Akivaizdus darbuotojų finansinio dalyvavimo modelių vienodumas ir palyginamumas būtų naudingas MVĮ.

2.3.4 Kol bus parengtas visos ES modelis reikėtų dėti pastangas įvairių valstybėse taikomų finansinio dalyvavimo formų, įskaitant **apmokestinimo tvarką**, savitarpio pripažinimui pasiekti.

3. Platesnio darbuotojų finansinio dalyvavimo taikymo privalumai

3.1 Finansinio dalyvavimo privalumai įmonėms

- I. Atsižvelgiant į strategiją „Europa 2020“, darbuotojų finansinio dalyvavimo įdiegimas galėtų padėti įmonėms, visų pirma **MVĮ, padidinti konkurencingumą**, nes darbuotojų finansinis dalyvavimas padidintų kvalifikuotų darbuotojų tapatinimąsi su įmone ir lojalumą jai tiek gera, tiek blogais laikais. Todėl darbuotojų finansinis dalyvavimas padeda užsitikrinti ateitį tvariu būdu.
- II. Dalis įmonės pelno išdalijama vietiniams darbuotojams, o tai padeda padidinti **perkamąją galią regione**.
- III. Darbuotojų finansinis dalyvavimas gali padėti spręsti **demografinių permainų problemą**, kadangi visiems itin didelę paklausą turintiems aukštos kvalifikacijos darbuotojams siūloma patraukli vieta dirbti ir gyventi. Tai **palengvina specialistų įdarbinimą**.
- IV. Dėl darbuotojų finansinio dalyvavimo pagerėja motyvacija, o tai padeda **padidinti įmonės našumą** ir pagerinti **įmonės valdymo kokybę**.
- V. Darbuotojų finansinio dalyvavimo modelis, priklausomai nuo to, ar jis paremtas nuosavu ar išorės kapitalu, gali padidinti įmonės nuosavo kapitalo grąžą arba nuosavo kapitalo ir viso kapitalo santykį. Tai gali **padėti pigiau gauti išorės kapitalo ir pagerinti įmonės kredito reitingą**.
- VI. Darbuotojų finansinis dalyvavimas dėl įmonės perėmimo visiškai ar iš dalies parduodant įmonę jos darbuotojams gali būti tinkama priemonė MVĮ ir šeimos verslui užsitikrinti tęstinumą⁽⁶⁾.

⁽⁶⁾ Šį aspektą Komisija pabrėžė jau savo rekomendacijoje dėl mažųjų ir vidutinių įmonių perkėlimo, 94/1069/EB, jis buvo pakartotas Komisijos komunikate dėl mažųjų ir vidutinių įmonių perėmimo (OL C 93/2, 1998 3 28).

3.2 Finansinio dalyvavimo privalumai darbuotojams

- I. Savanoriškas finansinis dalyvavimas gali būti **naudingas darbuotojams**, nes jie gauna papildomas prie darbo užmokesčio ar kolektyvine sutartimi numatyto darbo užmokesčio, pajamas.
- II. Darbuotojams tokiu būdu suteikiama galimybė **kaupiti ilgalaikį investicinių kapitalą**, o tai gali būti **papildomų pajamų šaltinis**, kai jie išeis į pensiją.
- III. Darbuotojai, kurie yra įmonės dalininkai, linkę manyti, kad rimčiau žiūrima į jų indėlį į įmonės sėkmę. Jie jaučiasi labiau vertinami.
- IV. Darbuotojų finansinis dalyvavimas suteikia jiems galimybę išplėsti savo autonomiją darbe ir **prisidėti prie įmonės ateities strategijos kūrimo**. Tokiu būdu darbuotojai gali patys padėti ilgainiui išlaikyti jų darbo vietą.
- V. **Darbuotojų finansinis dalyvavimas, kaip papildomas nuolatinių pajamų šaltinis, pagerina darbuotojų finansinę padėtį** ir padeda išgyventi sunkius laikus ar keičiant darbą.
- VI. Kadangi darbo rinka vis labiau europėja, vis dėlto reikėtų **pripažinti vienos šalies darbuotojų finansinio dalyvavimo formas kitoje šalyje**, o darbuotojui išvykus dirbti į užsienį, jas perkelti į tą šalį.
- VII. **Restruktūrizavimo ir krizės atvejais**, kuriuos bendrai sprendžia darbdaviai ir darbuotojai, nepraradę darbo vietų ir išlaikę darbo užmokestį darbuotojai, norėdami išlaikyti savo darbo vietą, galėtų laikinai remti savo įmonę.

3.3 Įmonės perėmimas ir akcijų nuosavybė

3.3.1 Europos Komisija⁽⁷⁾ nurodo, kad dėl Europos gyvenamųjų senėjimo trečdalis ES verslininkų, daugiausiai tų, kurie vadovauja šeimos verslui, per ateinančius dešimt metų pasitrauks iš verslo. Tai rodo, kad **labai išaugs įmonių nuosavybės perdavimo skaičius**, ir tai kasmet paveiks maždaug 690 000 vertybinių popierių biržoje nekotiruojamų įmonių bei 2,8 milijonus darbo vietų. **Mažosios ir vidutinės įmonės**, kaip didžiausias darbdavys, yra esminis veiksnys darbo rinkos politikoje. Kyla klausimas, ar dėl kartų kaitos pavyks išlaikyti su šiuo reiškiniu susijusias įmones ir darbo vietas. Kadangi įmonių perdavimo poreikis vis didėja, tinkamai pritaikytas **darbuotojų finansinio dalyvavimo** modelis gali palengvinti įmonės perėmimą.

⁽⁷⁾ Komunikate „Lisabonos Bendrijos augimo ir užimtumo programos įgyvendinimas“ (COM(2006) 117 galutinis).

3.3.2 Kalbant apie įmonių perėmimą, **ESOP modeliai** (žr. priedą) galėtų būti ypač naudingi. Pagrindinė ESOP modelio ypatybė yra ta, kad jis buvo sukurtas specialiai biržoje nekotiruojamoms įmonėms. Jis skatina įmonių savininkus perduoti įmonę jos darbuotojams, o ne perduoti trečiajai šaliai ir numato palaipsniui pasiekti 100 proc. darbuotojų akcijų nuosavybę. Taip sudaromos sąlygos savininkams perduoti savo dalį neverčiant likusių savininkų perduoti savo dalies. Darbuotojai neprivalo investuoti savo kapitalo, kadangi įmonės dalies įsigijimas finansuojamas iš papildomai prie darbo užmokesčio mokamos pelno dalies. Todėl iš esmės pagal šią koncepciją darbuotojai neprisiima jokios papildomos rizikos. Jei siekiama per trumpą laiką įsigyti didesnę akcijų paketą, imama paskola vidutiniškai 7 metams ir ji gražinama iš įmonės pelno.

3.3.3 Įmonės perdavimo atveju rengiant būsimą Europos bendrą sistemą reikėtų turėti omenyje **pasiteisinusių kooperatyvų modelį**. Esama geriausios praktikos pavyzdžių (žr. priedą), kai darbuotojai perima įmonę kooperatyvo forma ir taip ją apsaugo nuo uždarymo tais atvejais, kai nėra perėmėjo. EESRK mano, kad šiuo labai ypatingu finansinio dalyvavimo ir įmonės perėmimo sąsajų klausimu turėtų būti parengtas atskiras dokumentas.

3.4 Įmonės krizė ir akcijų nuosavybė

3.4.1 Įmonės gali patirti sunkius finansiniu požiūriu laikus. Šioje situacijoje svarbiausia **išlaikyti įmonę**. Kai **restruktūrizavimo ar krizės** problemas sprendžia kartu darbdaviai ir darbuotojai, susidarius tokiai padėčiai turėtų būti įmanomas finansinis dalyvavimas, tačiau būtina apsvarstyti galimas tokio dalyvavimo kliūtis. Reikia tvaraus sprendimo, kuris suteiktų galimybę darbuotojams, nepraradusiems darbo vietų ir išlaikiusiems darbo užmokesčių (atsižvelgiant į darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijas, taip pat nedarbo ir persikvalifikavimo laikotarpius), ilgalaikėje perspektyvoje gauti savo dalį, kai įmonė ir ekonomika atsigaus. Pagrįstas darbuotojų asmeninis interesas, kad įmonė veiktų ekonomiškai ir susilauktų ilgalaikės sėkmės, turi teigiamą poveikį įmonei.

3.4.2 Finansinis dalyvavimas toje įmonėje, kurioje dirba darbuotojas, dažnai laikomas **dviguba rizika**. Darbuotojų finansinio dalyvavimo kritikai nuolat nurodo, kad bankroto atveju pavojus iškiltų ne tik darbo vietai, bet ir darbuotojų įdėtam kapitalui. Reikia aiškiai skirti akcijų nuosavybę, kuri yra priedas prie atlyginimo („papildomos pajamos“), ir dalyvavimo formą, kai darbuotojų santaupos investuojamos į darbdavio įmonę. Pastaruoju atveju t. y. likviduojant įmones arba joms bankrutuojant, darbuotojų ieškiniams teikiama pirmenybė prieš kitų kreditorių ieškinius. Be to, reikėtų toliau vystyti tokius sprendimus kaip **rizikos santalka** (angl. *pooling*) arba **perdraudimas** veiklos kelete šalių atvejais.

3.5 Įmonių valdymas ir darbuotojų akcijų nuosavybė

3.5.1 Nepaisant kitų dalyvavimo ir įtakos įmonių sprendimams formų, darbuotojų akcijų nuosavybė, priklausomai nuo

jos struktūros, gali sudaryti sąlygas **dalyvauti sprendimų priėmimo procese, pvz., per akcininkų balsavimo teises**. Akcijų atveju, dalyvavimas gali būti paremtas individualiu arba kolektyviniu, pvz., per tarpinę bendrovę, akcininkų balsavimo teisių naudojimu.

3.5.2 Įmonės, kurios išleidžia didesnę skaičių **darbuotojų akcijų**, turi reiklų, bet **kantrių ir ištikimų akcininkų grupę** – jų pačių darbuotojus. Tai padeda įmonei atlaikyti šiandien vyraujančią trumpalaikių tikslų siekiančią finansų rinką. **Tvarūs įmonės sprendimai** ir tai, kad vadovybė prisiima **ilgalaikę įmonių socialinę atsakomybę** (ISA) vietoje pernelyg rizikingų sprendimų, yra pageidautinas šios darbuotojų finansinio dalyvavimo formos šalutinis poveikis.

3.5.3 Darbuotojų dalyvavimas, kai darbuotojai yra akcininkai, skatina ilgalaikius įmonės interesus. Tikriausiai tai nulemia **gerą įmonės valdymą**, kuris padeda išlaikyti įmonę ilguoju laikotarpiu.

3.5.4 Kiekvienas, kuris turi įmonės, kurioje dirba, akcijų, žinoma, nori visiško įmonių duomenų ir dalyvavimo priimant įmonės sprendimus skaidrumo. Todėl dalyvavimas, pagrįstas akcijų turėjimu, sutampa, su dalyvavimu, grindžiamu informavimo, konsultacijų ir dalyvavimo sprendimų priėmimo teisėmis.

3.6 Akcijų nuosavybė ir dalyvavimas sprendimų priėmimo procese

3.6.1 Nepaisant paplitusių nuogastavimų, visų pirma įmonėse, kur finansinis darbuotojų dalyvavimas iki šiol nebuvo praktikuojamas, darbuotojų finansinis dalyvavimas **neapriboja darbdavio autonomijos**, bet veikiau jį remia priimant sprendimus.

3.6.2 Įmonės akcininkams naudinga, jei jie žino, kad be kitų akcininkų juos palaiko ir įmonės darbuotojai, kurie siekia tų pačių tikslų. Teigiamas kiekvieno susijusio darbuotojo **dalyvavimas, paremtas turinėmis teisėmis** ir su tuo susijusia atsakomybe gali prisidėti prie įmonės valdymo stiprinimo⁽⁸⁾, o galimybė pasikeisti pasiūlymais dėl įmonės strategijos praturtintų įmonės sprendimų pasirinkimą su pirmiau minėtais apribojimais. Darbuotojams akcininkams turi būti suteiktos tokios pat teisės kaip ir kitiems akcininkams.

3.6.3 Be to, reikėtų paaiškinti, kad nuosavybės teisės, kurias suteikia darbuotojų finansinis dalyvavimas, negali ir neturi pakeisti nei teisių dalyvauti priimant sprendimus susijusiose valstybėse narėse, nei sutartimi numatytų darbdavio ir darbuotojo santykių. Darbuotojų finansinis dalyvavimas šioms teisėms neturi poveikio.

⁽⁸⁾ Pavyzdžiui, Austrijoje galima darbuotojų finansinį dalyvavimą vykdyti bendrai akcijas valdančios bendrovės forma.

4. Europos metodas. Konstruktyvus praktinių problemų sprendimas

Lengvai suprantamų ir praktiškų Europos darbuotojų finansinio dalyvavimo modelių vystymas ir sklaida turėtų didelę politinę reikšmę formuojant Europos ekonominę ir socialinę erdvę. Iš principo tokių modelių taikymas turėtų išlikti savanorišku darbdavių ir darbuotojų pasirinkimu. Jie finansuojami iš papildomai prie darbo užmokesčio (ar kolektyvine sutartimi numatyto darbo užmokesčio) mokamų pajamų ar iš darbuotojams paskirto pelno.

4.1 Darbuotojų akcijų nuosavybės ir pelno pasidalijimo derinys kaip darbuotojų finansinio dalyvavimo ateities tendencija

4.1.1 Pelno pasidalijimo, grindžiamo akcijomis, atveju, ypač atsivėlgiant į galimą atidėtą išmokų darbuotojams apmokestinimą, reikėtų išskirti tris etapus:

- pradinis įmonės pelno pasidalijimo su darbuotojais etapas,
- tarpinis etapas, kai sukauptos lėšos investuojamos į įmonės akcijas,
- galutinis etapas, kai įgytos akcijos perduodamos darbuotojams laisvam naudojimui.

4.1.2 Jau egzistuoja tokios akcijų nuosavybės formos, pagal kurias akcijų įsigijimas finansuojamas **per patikos fondą** iš papildomai prie darbo užmokesčio mokamos pelno dalies. Tai kartais daroma per tarpininką⁽⁹⁾, kuriam patikėta valdyti darbuotojų akcijas. Šios bendrovės valdymas turėtų būti visų darbuotojų akcininkų valios išraiška demokratiniais rinkimų būdu, be vadovų įtakos. Geriausi tarpinės akcijas valdančios bendrovės pavyzdžiai: AUCHAN⁽¹⁰⁾ (Prancūzija), HOMAG AG⁽¹¹⁾ (Vokietija), Pfalz Flugzeugwerke PFW Aerospace AG⁽¹²⁾ (Vokietija), Voestalpin AG⁽¹³⁾ (Austrija), fondas Oktagonon⁽¹⁴⁾ (Švedija), Herend-ESOP⁽¹⁵⁾ (Vengrija), Tullis Russel ESOP⁽¹⁶⁾ (JK), Eircom-ESOP⁽¹⁷⁾ ir Aerlingus-ESOP⁽¹⁸⁾ (Airija).

⁽⁹⁾ Žemyninėje Europoje paprastai tai yra ribotos atsakomybės bendrovė, fondas arba asociacija, JK ir JAV – patikos fondas

⁽¹⁰⁾ Tikslas: darbuotojų lojalumo ir motyvacijos skatinimas, plg. <http://www.groupe-auchan.com/emploi.html>.

⁽¹¹⁾ Tikslas: augimo finansavimas, <http://www.homag.com/de-de/career/Seiten/mitarbeiterkapitalbeteiligung.aspx>.

⁽¹²⁾ Tikslas: atsiskyrimas nuo EADS koncerno, <http://www.netz-bund.de/pages/mitarbgges.pdf>, žr. nuo 32 psl.

⁽¹³⁾ Tikslas: privatizavimas ir strateginis dalyvavimas, http://www.voestalpine.com/annualreport0809/en/management_report/employees.html

⁽¹⁴⁾ Tikslas: darbuotojų lojalumo ir motyvacijos skatinimas, plg. Handelsbanken, Annual Report 2009, [http://www.handelsbanken.se/shb/inet/icensv.nsf/vlookuppics/investor_relations_en_hb_09_eng_ar_rev/\\$file/hb09eng_medfoto.pdf](http://www.handelsbanken.se/shb/inet/icensv.nsf/vlookuppics/investor_relations_en_hb_09_eng_ar_rev/$file/hb09eng_medfoto.pdf), 53, 56 psl.

⁽¹⁵⁾ Tikslas: privatizavimas, taip pat darbuotojų lojalumo ir motyvacijos skatinimas, <http://www.herend.com/en/manufactory/story/>, be informacijos apie ESOP, žr. 1992 m.

⁽¹⁶⁾ Tikslas: įmonės perėmimas, <http://www.tullis-russell.co.uk/group/about/>.

⁽¹⁷⁾ Tikslas: privatizavimas ir strateginis dalyvavimas, <http://www.esop.eircom.ie/>.

⁽¹⁸⁾ Tikslas: privatizavimas ir strateginis dalyvavimas, <http://www.aerlingus.com/aboutus/investorrelations/shareregister/>.

4.1.3 Siekiant propaguoti tarpines darbuotojų akcijas valdančias bendroves, reikia pasitelkti geriausios praktikos pavyzdžius (žr. priedą).

4.2 Mokesčių paskatos ir abipusis darbuotojų finansinio dalyvavimo koncepcijų pripažinimas

4.2.1 Buvo įrodyta⁽¹⁹⁾, kad mokesčių paskatos nėra darbuotojų finansinio dalyvavimo išankstinė sąlyga, bet **veiksminga jo sklaidos priemonė** tose šalyse, kurios teikia tokias paskatas. Nors paskatos yra plačiausiai taikoma skatinimo priemonė, tačiau europinis modelis, pagal kurį mokesčių paskatos būtų privalomos, peržengtų ES kompetencijos ribas ir prieštarautų nacionalinėms įstatymų leidybos galioms. Nors įmonių, veikiančių kelete šalių, skaičius auga, o darbo pobūdis panašėja, darbuotojų finansinio dalyvavimo formos išlieka nacionalinio pobūdžio ir todėl finansinis dalyvavimas Europoje negali būti išplėtotas iki pageidautino masto. Kad būtų galima įgyvendinti darbuotojų finansinį dalyvavimą įmonės padaliniuose užsienyje, dažnai tenka užsakyti brangias vietinių ekspertų paslaugas, dėl kurių įgyvendinimas taip pabrangsta, kad dažniausiai to atsiskaikoma. **Neprivalomas, vienodas ir paprastas paskatų modelis su visoje ES vienoda mokesčių tvarka ir vienodomis paskatomis**, galėtų gerokai padidinti įmonių skaičių, norinčių įdiegti darbuotojų finansinį dalyvavimą, nes taip būtų nesunku parengti visoje įmonių grupėje galiojančius pasiūlymus⁽²⁰⁾.

4.2.2 Mažiausias bendras vardiklis galėtų būti **mokesčių atidėjimas**, kuris sudarytų siūlomo modelio pagrindą.

4.2.3 Kol bus sukurtas Europos modelis su vienodomis mokesčiais paskatomis, reikėtų siekti pavienių ES valstybių narių **modelių savitarpio pripažinimo**. Tai padidintų darbuotojų finansinio dalyvavimo patrauklumą ir praktinį įgyvendinamumą, kol nėra vienodo Europos sprendimo.

4.2.4 Be mokesčių paskatų įmonės gali taip pat teikti paskatas nuolaidų forma.

4.3 Darbuotojų finansinis dalyvavimas kooperatyvuose

4.3.1 **Gamybos kooperatyvai yra geras darbuotojų finansinio dalyvavimo pavyzdys**, visų pirma kai dauguma darbuotojų yra tiek bendrasavininkiai, tiek darbuotojai. Laikantis visame pasaulyje pripažintų kooperatyvų vertybių ir principų, darbuotojams suteikiama neribota teisė dalyvauti sprendimų priėmimo procese⁽²¹⁾. Kai darbuotojai yra įmonės savininkai, ją kontroliuoja ir valdo, patirtis rodo, jog šios garantuotos teisės padeda pasiekti geresnių ekonominių rezultatų ir išlikti per krizę ir tokiu būdu išsaugoti ilgalaikėje perspektyvoje darbo vietas savo regione. Interesų atstovavimas, kurį garantuoja teisė, paskatins sukurti pagrindą finansiniam dalyvavimui plėtoti.

⁽¹⁹⁾ Žr. IV PEPPER ataskaitos 1 dalies IV skyrių, 56–58 psl.

⁽²⁰⁾ Plg. Thyssen Krupp: <http://www.thyssenkrupp.com/de/investor/belegschaftsaktie.html>.

⁽²¹⁾ Plg., pavyzdžiui, TDO rekomendaciją Nr. 193 dėl kooperatyvų skatinimo.

4.4 Darbuotojų finansinis dalyvavimas valstybės tarnyboje

4.4.1 Dažniausiai darbuotojų finansinis dalyvavimas taikomas akcinėse bendrovėse arba ribotos atsakomybės bendrovėse, kadangi šios bendrovių teisinės formos yra tam gana palankios. Tam tikros įmonių formos, visų pirma nekomercinėje srityje, taigi ir jų darbuotojai *per se* neturi galimybių taikyti darbuotojų finansinio dalyvavimo (valstybės tarnyba, pelno nesiekiančios įmonės) arba jose labai sunku jį įgyvendinti (asociacijos, fondai ir pan.). Deja, šiose srityse veikia daug

įmonių ir jose dirba daug žmonių, kurie šiuo metu neturi darbuotojų finansinio dalyvavimo galimybių.

4.4.2 Todėl nepaisant subsidiarumo principo reikėtų siekti taikyti tokį modelį, kuris suteiktų **visoms profesijų grupėms ir visoms įmonių formoms** darbuotojų finansinio dalyvavimo galimybes, tačiau reikėtų atsižvelgti į ypatingą viešojo sektoriaus padėtį.

2010 m. spalio 21 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl metalo apdirbimo pramonės permainių ir perspektyvų (nuomonė savo iniciatyva)

(2011/C 51/02)

Pranešėjas **José Isaías RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO**

Bendrapranešėjis **Enrico GIBELLIERI**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2010 m. vasario 16 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Metalo apdirbimo pramonės permainių ir perspektyvų.

Pramonės permainių konsultacinė komisija, kuri buvo atsakinga už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2010 m. rugsėjo 8 d. priėmė savo nuomonę.

Plenarinė asamblėja, atsižvelgdama į tai, kad keičiasi Komiteto kadencija, nusprendė dėl šios nuomonės balsuoti spalio mėn. plenarinėje sesijoje ir pagal Darbo tvarkos taisyklių 20 straipsnį pagrindiniu pranešėju paskyrė Rodríguez García-Caro-Caro.

466-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. spalio 21 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 72 nariams balsavus už ir 8 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 *Strateginė svarba*

Metalo apdirbimo pramonė yra gyvybiškai svarbi siekiant pereiti prie tausiai išteklius naudojančios ir mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančios ekonomikos, atitinkančios strategijos „Europa 2020“ tikslus. Efektyvesnio išteklių naudojimo siekis sektoriui – didelis iššūkis, kuris taip pat atveria verslo galimybes: metalo apdirbimo pramonė turės atlikti esminį vaidmenį kuriant tausiai išteklius naudojančią ekonomiką. Metalo apdirbimo pramonė – tai stiprus sektorius, kuriame sukuriama daug darbo vietų, ir yra viena pagrindinių pramonės šakų, sukuriančių daugiausiai pridėtinės vertės ir stiprinančių Europos vertės grandinę. Ji sudaro svarbią vertės grandinės grandį pereinant prie tausiai išteklius naudojančios ekonomikos.

1.2 Metalo apdirbimo pramonė taip pat yra nepaprastai svarbi kaip inovacijų diegimo ir tiekimo sektorius, ypač įgyvendinant iniciatyvą „Tausiai išteklius naudojanti Europa“, kurios tikslas – atsieti ekonomikos augimą nuo išteklių naudojimo, remti perėjimą prie mažai anglies dioksido išskiriančių technologijų ekonomikos, didinti atsinaujinančiųjų energijos išteklių vartojimą, modernizuoti transporto sektorių ir skatinti energijos vartojimo efektyvumą.

1.3 *Žinomumas*

Metalo apdirbimo pramonės žinomumas nėra pakankamas.

1.4 Svarbu pažymėti, kad metalo apdirbimo sektorius neturėtų būti painiojamas su metalo gamybos pramone. Leidinyje „Europos faktai ir skaičiai“ (Eurostato statistiniai duomenys) geležies, plieno ir geležies lydinių gamyba (Nace 27) analizuo-

jama kartu su metalo gaminių gamyba, t. y. metalo apdirbimo pramonės veikla (Nace division 28). Todėl labai sudėtinga tiksliai įvertinti metalo apdirbimo sektoriaus užimtumo ir pramonės tendencijas. Menkas sektoriaus žinomumas tampa akivaizdus poveikio vertinimuose, kuriuose nepakankamai atsižvelgiama į naujų teisės aktų didelius makroekonominius padarinius šiam sektoriui. Būtina remti šio sektoriaus potencialo vystymą, ypač augančio eksporto srityje, ir pasimokyti praktinių dalykų iš jo verslumo kultūros ir inovacijų diegimo.

1.4.1 Todėl EESRK ragina Europos Komisiją, kad ji, organizuodama savo darbą ir skirstydama žmogiškuosius išteklius, deramai atsižvelgtų į šį apdirbamosios pramonės sektorių ir gerintų jo atstovaujiamumą ir ryšius su Pramonės ir verslo generaliniu direktoratu bei Prekybos generaliniu direktoratu įvertinant jo specifinę svarbą ir darbo vietų kūrimo galimybes, nes Europos Sąjungoje šiame sektoriuje dirba 4,3 milijonų žmonių. Dėl šios priežasties EESRK rekomenduoja Europos Komisijai užtikrinti, kad metalo apdirbimo pramonei būtų geriau oficialiai atstovaujama Komisijos tarnybose ir veikloje (pavyzdžiui, ES ir Kinijos dialoge).

1.5 Šiuo tikslu reikiamos sąlygos būtų sukurtos taikant principą „pradėk nuo mažo“.

Administracinė našta įgyvendinant reikalavimą teikti valdžios institucijoms vietiniuose ir ES teisės aktuose nurodytus duomenis yra didelė. Nuo to MVĮ netampa lengviau. Be to, atsižvelgiant į bendrąjį investicinį klimatą daugelyje šalių, įmonėms vis paprasčiau, patogiau ir pelningiau įsigyti dalį savo produkcijos už ES ribų, o ne didinti gamybą, plėtoti technologijas ir investuoti į inovacijas. Ši praktika kels pavojų ilgalaikiam konkurencingumui ir atgrasys jaunus specialistus.

EESRK ragina veiksmingai taikyti principą „pradėk nuo mažo“ įgyvendinant strategiją „Europa 2020“ pramonės politikos srityje, kaip 2010 m. birželio mėn. nurodė Europos Vadovų Taryba ir kaip nustatyta rengiamame komunikate dėl pramonės politikos darbotvarkės Europai, kuris remiasi pavyzdine iniciatyva „Globalizacijos erai pritaikyta pramonės politika“.

1.5.1 EESRK taip pat ragina valstybių narių valdžios institucijas suteikti tvirtą paramą verslininkams visuose lygmenyse ir nustatyti paprastesnę įmonių steigimo tvarką, kuria būtų lengviau naudotis ir kuri skatintų verslumą.

Socialinė ir užimtumo politika yra kitas svarbus aspektas, lemiantis bendrąsias įmonių veiklos sąlygas. EESRK ragina valstybes nares bendrais veiksmais siekti – visų pirma socialinės politikos srityje – kurti palankesnę aplinką konkurencingų ir pelningų įmonių plėtrai, nes šios įmonės gali kurti pastovias darbo vietas Europos metalo apdirbimo pramonėje. Plėtojant socialinį dialogą, teikiant informaciją ir laiku bei veiksmingai konsultuojantis svarbu užtikrinti šiai pramonės šakai galimybę prognozuoti galimas verslo permainas ar klientų strategijas bei medžiagų gamybos pokyčius. Šioje srityje būtų galima numatyti aktyvesnius ES valstybių narių ir socialinių veikėjų ryšius, kad jie galėtų vieni iš kitų pasimokyti ir nustatyti veiksmingas priemones, kartu su lankstumo ir užimtumo garantijų vaidmeniu.

1.6 *Kvalifikuoti darbuotojai, profesinio mokymo poreikių numatymas ir jaunimo pritraukimas į šį sektorių*

Atsižvelgiant į vidutinį bendrovių dydį, vis svarbiau turėti pakankamai kvalifikuotų darbuotojų. Todėl labai svarbus klausimas – kvalifikuotų darbuotojų trūkumo šalinimo priemonės, taikomos gabiams mokiniams, kvalifikuotiems darbuotojams, technikams, inžinieriams ir mokslininkams, taip pat jų tinkamas švietimas ir mokymas (tiek formalusis, tiek ir profesinis).

1.6.1 EESRK pabrėžia, kad itin svarbu bendradarbiauti visais lygmenimis siekiant gerinti šios pramonės įvaizdį ir į ją pritraukti daugiau jaunimo. Būtina užtikrinti, kad šis santykinai darbu imlus sektorius galėtų išlaikyti turimą darbo jėgą ir, jeigu įmanoma, kelti jos lygį tiek kiekybės, tiek kokybės požiūriais. EESRK ragina Komisiją apsvaistinti galimybę atlikti Europos masto tyrimą dėl metalo apdirbimo pramonei reikalingo išsilavinimo ir techninių įgūdžių, kad būtų galima prognozuoti profesinio mokymo poreikius. Šis tyrimas galėtų būti svarbus atskaitos dokumentas šio sektoriaus ir technikos universitetų bei profesinio mokymo įstaigų bendradarbiavimui stiprinti. EESRK rekomenduoja, kad šiam tyrimui vadovautų ir jo kryptį nustatytų neseniai įsteigtas metalų sektoriaus Europos socialinio dialogo forumas, kuris iširtų visas informacijos mainų galimybes, galinčias pagerinti MVĮ ir jų darbuotojų padėtį.

1.7 *Inovacijos*

Kad mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros veikla būtų sėkminga, itin svarbus metalo gamintojų ir metalo apdirbimo pramonės bendradarbiavimas. Metalų gamybos ir metalo apdirbimo sektoriaus reikėtų skirti daugiau Europos mokslinių tyrimų lėšų, ypač medžiagų technologijoms ir nanotechnologijoms siekiant pagerinti metalų mechanines savybes atliekant mokslinius tyrimus įmonėse ir taip stiprinti ir skatinti šios sektoriaus konkurencingumą ir inovacinius gebėjimus. EESRK rekomenduoja, kad nustatant Aštuntosios bendrosios programos struktūrą, ES institucijos, ypač Europos Komisija, padarytų viską, kas įmanoma, kad būtų sukurtos apskritai palankesnės galimybės dalyvauti projektuose. Visų pirma, reikia remti bendradarbiavimą su MVĮ, kadangi jos turi nedaug žmogiškųjų išteklių, galinčių parengti, pristatyti ir įgyvendinti potencialius inovacijų diegimo projektus.

1.7.1 EESRK ragina ES inovacijų politikoje atsižvelgti į tai, kad, inovacijos pramonėje remiasi iš esmės ne tik naujomis mokslinėmis žiniomis, bet ir įvairiomis inovacijų formomis (pavyzdžiui, naujomis logistikos ar rinkodaros koncepcijomis, organizacinėmis naujovėmis, naujais verslo modeliais ir gaminių dizainu).

1.7.2 Kadangi gaminių dizainas ir jo kūrimas perduodami pradiniuose arba galutiniuose gamybos grandinės etapuose, vis opesnė problema tampa intelektinės nuosavybės apsauga ir gaminių klastojimas. Šioje srityje taip pat nedaug metalo apdirbimo įmonių gali skirti tiek pat išteklių, kiek skiria stambios įmonės savo intelektinei nuosavybei apsaugoti.

1.8 *Įvaizdžio neturėjimas*

Metalų apdirbimo pramonė nukenčia dėl įvaizdžio neturėjimo. Todėl ji turi susikurti tinkamą įvaizdį ir sau, ir savo galimybėms, o tam galėtų pasinaudoti ir valdžios institucijų parama. Šiuo tikslu EESRK rekomenduoja nacionalinėms ir ES valdžios institucijoms iširti sektoriaus būklę atsižvelgiant į tai, kad jis atlieka „pramonės barometro“ vaidmenį ir kaip patikimas rodiklis parodo pramoninės gamybos grandinės „padėties būklę“ bei mažųjų ir vidutinių įmonių indėlį.

Sektorius ir jo pramoniniai projektai paprastai nėra pripažįstami, nes daugelį dešimtmečių ši pramonės šaka buvo vaizduojama neigiamai. Politikai, sektorius ir valdžios institucijos privalo naujomis formomis bendradarbiauti, kad būtų sukurtas geresnis įmonių įvaizdis ir parodyta, kad jis atitinka visus teisinius reikalavimus.

1.9 Prekybos politika

Prekybos generalinis direktoratas ir Pramonės ir verslo generalinis direktoratas privalo būti pakankamai gerai informuoti apie metalo apdirbimo pramonę ir, įgyvendindami priemones, turinčias poveikio sektoriaus bendrovėms, taikyti subalansuotą požiūrį. Todėl EESRK rekomenduoja Europos Komisijai imtis atitinkamų priemonių ir užtikrinti, kad, priimdama savo sprendimus dėl konkrečių sektorių, ji atsižvelgtų į Bendrijos interesus ir galimus padarinius visuose vertės grandinės lygmenyse ir apskritai visoje pramonės struktūroje. Plėtodama santykius su trečiosiomis šalimis, Europos Komisija turėtų laikytis abipusiškumo principo, ypač prekybos politikoje.

1.10 Branduoliai

Akivaizdus suinteresuotumas kurti metalo apdirbimo sektoriaus viziją, kuri remtųsi įvairiais branduoliais (angl. *clusters*), veikiančiais visoje Europos Sąjungoje. Itin pasižymėjo šie teritoriniai vienetai: Baskų kraštas (Ispanija), Brešija (Italija), Flandrija (Belgija), Lietuva, Luaros regionas (Prancūzija), Silezija (Lenkija), Pietų Vestfalija (Vokietija), Forarlbergas (Austrija) ir Valensija (Ispanija). Vis dėlto, reikėtų atlikti daugiau tyrimų siekiant įvertinti poveikį, pagrindines tendencijas, pramonės struktūros pokyčius ir galimybes atlikti lyginamąją analizę įvairiose teritorijose.

1.11 Finansavimas

EESRK norėtų, kad daugiau dėmesio būtų skiriama būtinybei užtikrinti tinkamus likvidumo mechanizmus, skirtus apdirbamajai pramonei, ypač šio sektoriaus MVĮ. Tai pagerintų taikomą praktiką visoje Europoje.

2. Įžanga

2.1 Lisabonos sutartis sudaro naują Europos Sąjungos veikimo pagrindą, pradėjo darbą nauja Europos Komisija, o Europos Parlamente 2009 m. prasidėjo nauja kadencija. Tuo tarpu visa Europos Sąjunga apskritai, ypač Europos apdirbamosios pramonės bazė susiduria su pasauline dinamika ir privalo spręsti dideles problemas, kokių ES nebuvo patyrusi nuo pat jos steigimo pradžios.

2.2 Šios problemos turi būti išspręstos ryžtingai, jeigu norime sustabdyti didėjančią nedarbo lygį, vis dažnesnį verslo ir gamybos struktūrų naikinimą ir nuolat prarandamą visuomenės pasitikėjimą.

2.3 Šioje nuomonėje savo iniciatyva dėl Europos metalo apdirbimo sektoriaus EESRK siekia pateikti keletą galimų atsakymų į klausimus, kurie ilgainiui nulems, ar Europos metalo apdirbimo pramonė galės išsaugoti savo inovacinius pajėgumus, ekonominį atsparumą ir savo konkurencinę padėtį pasaulyje. CCMI tiria sektoriuje išskylančius sunkumus ir atsiveriančias galimybes pereinant prie tvarios ekonomikos ir tausnesnio išteklių naudojimo, kaip nurodyta strategijoje „Europa 2020“.

2.4 Bandoma, be kita ko, atsakyti į šiuos klausimus: Kaip įveikti šiuos sunkumus? Ar ES institucijos sugebės rasti tinkamus sprendimus? Kokiose srityse jų veiksmams gali turėti papildomos naudos? Ar „Europa 2020“ – tvaraus augimo ir darbo vietų kūrimo strategija – teisingas kelias į sėkmę?

3. Metalo apdirbimo pramonės paplitimas

3.1 Metalo apdirbimo įmonės aptinkamos visoje Europos Sąjungoje – beveik visuose Europos regionuose ir miestuose. Jos yra lanksčios, novatoriškos, dažnai (santykinai) mažos, praktiškos, orientuotos į paslaugas, kuriančios ir (išsaugančios) darbo vietas bendrovės, kurių produkcija plačiai paplitusi mums pažįstamoje pramoninio tiekimo grandinėje. Šios įmonės yra tokios įprastos, kad jos dažnai laikomos savaime suprantamu dalyku. Pirmieji žingsniai padėčiai gerinti jau atlikti ir yra sveikintini, ypač pirmasis visą Europą apimantis tyrimas, kurį neseniai paskelbė Europos Komisija. Vis dėlto kai kurios metalo apdirbimo sektoriaus įmonės – galbūt dėl jų dydžio, įvairovės, universalumo ir patvarumo – iš esmės nepatenka į politikų akiratį, nors ir atstovauja viso sektoriaus interesams.

3.2 Pavyzdžiui, šis nežinomumas (angl. *invisibility*) atsispindi leidinyje „Europos faktai ir skaičiai“ (Eurostato statistiniai duomenys), kuriame geležies, plieno ir geležies lydinių gamyba (Nace 27) analizuojama kartu su metalo gaminių gamyba, t. y. metalo apdirbimo pramonės veikla (Nace 28). Todėl labai sudėtinga atskirai ir tiksliai įvertinti metalo apdirbimo sektoriaus užimtumo ir pramonės tendencijas.

3.3 Tokio nežinomumo daugiau negalima pateisinti. Metalo apdirbimo sektorius yra „nežinoma“ esminė grandis, kuri yra nepaprastai svarbi ES apdirbamosios pramonės tiekimo grandinei, ir jis, nepaisant santykinai mažo sektoriaus įmonių dydžio, gali didžiulius labai išpūdingais skaičiais, rodančiais jo indėlį į Europos ekonomiką.

3.4 Toliau pateikti duomenys parodo metalo apdirbimo pramonės dydį ir strateginę svarbą Europos ekonomikai ir darbo jėgai.

3.4.1 Visoje Europoje šiame sektoriuje veikia daugybė (400 000) MVĮ. Daugumoje jų (95 proc.) dirba mažiau nei 50 darbuotojų.

3.4.2 Metalo apdirbimo pramonė visoje Europoje yra svarbus darbdavys: joje dirba 4,2 milijonai žmonių, t. y. apie 12 proc. visų dirbančiųjų apdirbamojoje pramonėje.

3.4.3 Tai darbo vietas kuriantis sektorius: svarbu pažymėti, kad priešingai nei daugelyje kitų sektorių, užimtumo rodikliai Europos metalo apdirbimo pramonėje per paskutinįjį dešimtmetį nuolat didėjo iki dabartinio ekonomikos nuosmukio. Pavyzdžiui, 2000–2006 m. užimtumo lygis šioje pramonės šakoje pakilo beveik 8 proc.

3.4.4 Tai stambus ekonomikos sektorius: apskaičiuota, kad jo produkcijos vertė 2008 m. buvo 530 000 milijonų EUR.

3.4.5 Sektorius atlieka esminį vaidmenį ES pramonės struktūroje, nes jis gamina komponentus kitoms pramonės šakoms.

4. Metalo apdirbimo sektoriaus strateginė svarba

4.1 Pagrindinė tiekimo grandinės grandis

Europos metalo apdirbimo sektorius yra pagrindinė Europos gamybos tiekimo grandis, gaminanti komponentus (sudėtinės dalis) ir galutinius produktus, skirtus visiems kitiems gamybos sektoriams:

- Sudedamosios dalys yra tiekiamos daugiausia automobilių, aviacijos, transporto ir inžinerijos pramonei, ypač mašinų gamybos sektoriui, o tai yra svarbiausias veiksnys, padedantis metalo apdirbimo pramonei pereiti prie efektyviai išteklius valdančios ekonomikos.
- Plieniniai profiliai ir lakštai yra būtini civilinės statybos sektoriui (plieninių konstrukcijų karkasiniai statiniai, armatūra, plieninių konstrukcijų infrastruktūra, pastatų apdaila, įranga ir pan.).
- Konteineriai, skirti perdirbamosios pramonės šakoms, pavyzdžiui, maisto, farmacijos, chemijos, naftos chemijos pramonei ir pan.
- Tvirtinimo detalės (varžtai, veržlės ir sraigčiai) ir įrankiai, skirti tiek pramoniniams, tiek ir privatiems vartotojams.

4.2 Tvirta pramonės šaka

Metalo apdirbimo sektorius yra struktūriškai tvirta pramonės šaka, kuri nepatiria didžiulių perteklinių pajėgumų problemos.

4.3 Darbo vietas kuriantis sektorius

Metalo apdirbimo sektoriuje dirba apie 12 proc. visų dirbančiųjų ES-27 apdirbamojoje pramonėje ir veikia apie penktadalis visų ES 27 apdirbamosios pramonės įmonių.

4.4 Pridėtinę vertę kuriantis sektorius

Europos metalo apdirbimo sektorius sukūrė 10 proc. visos ES-27 apdirbamosios pramonės pridėtinės vertės ir pagamino 7,4 proc. visos ES-27 pagamintos produkcijos (2006 m.). Šiuo požiūriu metalo apdirbimo sektorius (pagal bendrąją produkciją ir gamybos apyvartą) yra Europos „pridėtinės vertės“ lyderis, aiškiai lenkiantis kitus pramonės sektorius.

4.5 Stambus sektorius, sudarytas iš mažų įmonių

Europos metalo apdirbimo sektorius pats savaime yra svarbus pramonės sektorius nepaisant to (o gal būtent todėl), kad jį iš esmės sudaro labai daug įvairių ir daugiausiai mažų įmonių⁽¹⁾ (daugiau kaip 90 proc. mažųjų ir vidutinių bendrovių ir šeimyninių įmonių). Be to, daugelyje šalių – iš esmės išskyrus Vokietiją – sektoriuje dominuoja labai mažos įmonės (10 arba mažiau darbuotojų), kurios sudaro 80 proc. visų šio sektoriaus įmonių (2006 m.).

4.6 Europos tiekimo grandinę stiprinantis sektorius

4.6.1 Metalo apdirbimo sektoriaus pramoninė struktūra tikriausiai susiformavo ne dėl atsitiktinių veiksnių, bet veikiau praktiškai prisitaikydama prie rinkos poreikių, kurie galiausiai suformavo Europos apdirbamosios pramonės tiekimo grandinę, užtikrinančią reikiamą lankstumą, inovacijų diegimą ir „nišos“ funkciją, kuriais pasižymi dabartinė metalo apdirbimo pramonė. Todėl tai, kad vidutinė metalo apdirbimo įmonė pagal savo dydį yra maža arba vidutinė, turėtų būti vertinama ne kaip trūkumas, bet veikiau kaip santykinis privalumas.

4.6.2 Ši teiginį pagrindžia ir moksliniai tyrimai, rodantys, kad Europos metalo apdirbimo pramonė yra ir iš esmės išliks MVI sektorius. Jos iš tiesų nuolat proporcingai mažėja palyginti su savo stambiais tiekimo grandinės partneriais, kurie – priešingai nei metalo apdirbimo pramonė – vykdo didelio masto konsolidavimo procesą. Tačiau konsolidavimo galimybės metalo apdirbimo sektoriuje – apskritai ir dėl struktūrinių priežasčių – yra labai ribotos.

4.6.3 Būtina glaudžiai bendradarbiauti kiekviename tiekimo grandinės etape. Šiuo klausimu EESRK ragina Europos Komisiją ir valstybes nares apsvarstyti svarbų klausimą dėl partnerystės stiprino ir aktyvesnio bendradarbiavimo visoje grandinėje ir ypač skatina sukurti kanalus, kuriais metalo apdirbimo sektorius galėtų nustatyti naujas plieno savybes bei klases ir daryti įtaką jų vystymui laikantis nurodytų reikalavimų.

⁽¹⁾ Europos Komisijos bendrojo konsorciumo atlikti sektorių konkurencingumo tyrimai, „ES plieno ir metalo gaminių konkurencingumas“, galutinė ataskaita 2009 m. lapkričio 18 d., p. 91., skyrius „Pramonės struktūra ir pasiskirstymas pagal bendrovių dydį. MVI paplitimas ir vaidmuo metalo apdirbimo ir metalo gaminių sektoriuje“: „Metalo apdirbimo ir metalo gaminių sektoriaus analizė pagal įmonių dydį (pagal darbuotojų skaičių) (žr. lentelę) rodo, kad sektoriuje dominuoja labai mažos įmonės (mažiau nei 10 darbuotojų), kurios 2006 m. sudarė 80 proc. visų šio sektoriaus įmonių. Tuo pačiu metu 2006 m. apie 17 proc. visų metalo apdirbimo ir metalo gaminių sektoriaus įmonių galėjo būti priskirtos mažųjų įmonių kategorijai (10–49 darbuotojai). Taigi, 2006 m. daugiau kaip 95 proc. visų metalo apdirbimo ir metalo gaminių įmonių dirbo mažiau nei 50 darbuotojų, 3 proc. jų buvo galima vertinti kaip vidutinio dydžio (50–249 darbuotojų) ir tik maždaug 0,5 proc. įmonių buvo stambios (250 arba daugiau darbuotojų).“

4.7 Tarp dviejų girnapsių atsidūręs sektorius

Įmonių dydžio ir masto ekonomijos požiūriu metalo apdirbimo pramonės santykiai su klientais ir tiekėjais artimiausiais metais taps vis labiau asimetriški. Todėl metalurgijos pramonė (vis dažniau) atsiduria „tarp dviejų girnapsių“ ir mažiau gali kontroliuoti savo pačios likimą ir įtaką verslo aplinkai. Ši padėtis daro vis didesnę spaudimą fiksuotoms sąnaudoms ir darbo vietų kokybei šiame sektoriuje.

4.8 Tiksliais tyrimais paremti ateities sprendimai

Remiantis šiais strateginiais elementais, šioje nuomonėje savo iniciatyva siekiama pateikti sprendimų, grindžiamų tikroviška gyvenimo patirtimi, sukaupta metalų sektoriuje, t. y. sektoriuje, kurio įmonės ir branduoliai sustiprina visus didžiuosius Europos regionus kurdamos juose darbo vietas, mokydamos darbuotojus ir atverdamos galimybes. Tai universalus, tvirtas ir novatoriškas sektorius, turintis ypatingų gebėjimų prisitaikyti prie įvairiausių aplinkybių ir išsaugoti darbo vietas, galintis būti pavyzdžiu ieškant sprendimų ateities problemoms spręsti ir įveikiant permainas.

5. Ką reikia padaryti Europos lygiu?

5.1 Metalo apdirbimo sektorius – MVĮ lyderis

5.1.1 Nepaisant regioninių skirtumų absoliučia išraiška (pavyzdžiui, Vokietijos metalo apdirbimo įmonės paprastai yra didesnės nei kitų ES šalių įmonės), metalo apdirbimo sektorius, palyginti su kitų ekonomikos sektorių įmonių dydžiu, aiškiai išsiskiria tuo, kad jame vyrauja plačiai paplitusios mažosios ir vidutinės įmonės.

5.1.2 EESRK mano, kad politikai neturėtų apsiriboti skubiu šio aspekto pripažinimu, o vėliau jį nustumti į šalį, nesiimdami jokių tolesnių veiksmų. Naujausi tyrimai parodė, kad šis skiriamasis MVĮ aspektas neturėtų būti laikomas neesminiu metalo apdirbimo pramonės bruožu arba jo atsitiktine savybe, o veikiau vertinamas kaip lemiamas šios pramonės šakos tvirtumo veiksnys.

5.1.3 EESRK ragina Europos Sąjungą toliau išsamiai nagrinėti visas sektoriaus pagrindines savybes ir aiškiai bei tiksliai nustatyti, kurie metalo apdirbimo sektoriaus apsektai yra naudingi, iš esmės lemia jo tvirtumą ir todėl yra pridėtinės vertės kūrimo veiksniai ES gamybos grandinėje.

5.1.4 Po to Europos Sąjunga turėtų patvirtinti tinkamą Europos MVĮ politiką šiems poreikiams patenkinti. Siekiant

patenkinti specialius Europos metalurgijos MVĮ poreikius, reikia sukurti optimalią politiką ir plėtoti geriausių praktiką, pririnkus naudojant lyginamosios analizės priemones. Tai pagerintų ir sustiprintų sektoriaus gerąsias savybes bei privalumus ir padėtų jam išsaugoti pirmaujančias gamybinių Europos MVĮ pozicijas.

5.1.5 Be to, sektoriaus privalumų tyrimas leistų patvirtinti, kad jis yra vienas iš novatoriškos gamybos varomųjų jėgų Europoje, pabrėžti jo stipriąsias savybes ir pagerinti jo įvaizdį, kuris yra labai reikalingas siekiant pritraukti darbuotojus (ypač jaunimą). Reikia politinės vizijos, kad Europos apdirbamoji pramonė kaip „darbo vietų kūrėja“ ir gamybos grandinės inovacijų diegėja atsidurtų politikų dėmesio lauke.

Šiuo metu, kai įvairios institucijos visoje Europoje skleidžia teorinius, retorinius ir dažnai neaiškius įsipareigojimus, susijusius su Europos MVĮ svarba, reikia tiksliai ir aiškiai apibrėžti praktines ir realias priemones šiam svarbiam sektoriui suprasti, stiprinti ir remti, o ne taikyti „vieno kurpaliaus“ metodą.

5.1.6 Kadangi sektoriaus įmonės yra vidutinio dydžio, dauguma metalo apdirbimo pramonės darbuotojų negali kreiptis į Europos įmonių tarybas ir panašius Europos tinklus, kad jie atstovautų jų interesams. Tačiau dauguma šio sektoriaus įmonių jau priklauso Europos vertės grandinei arba konkuruoja su kitomis sektoriaus įmonėmis, veikiančiomis už ES ribų. Todėl darbo užmokestis, darbo valandos ir darbo sąlygos dažnai yra tiesioginės konkurencijos objektas. Siekiant išvengti nevienodo informacijos srauto, EESRK ragina informaciją teikti veiksmingai ir laiku, konsultuotis su darbuotojais ir skatinti socialinį dialogą. Atsižvelgiant į Europos MVĮ dirbančių darbuotojų skaičių, Europos politika turėtų būti pajėgi patenkinti šių darbuotojų poreikius.

5.2 Galimybė gauti žaliavų, ypač plieno

5.2.1 Galimybės už prieinamą kainą gauti žaliavų užtikrinimas – vienas svarbiausių klausimų metalo apdirbimo pramonėje, nes žaliavų poveikis pertvarkytoje, globalizuotoje rinkoje didėja.

5.2.2 ES metalo apdirbimo įmonės negali nei konkuruoti pagal darbo sąnaudas ES teritorijoje, nei kaip mažo dydžio atskiros įmonės pasiekti masto ekonomijos, kokią sukuria jų tiekėjai, pavyzdžiui, plieno gamyklos. Todėl galimybė rinkos konkurencijos sąlygomis apsirūpinti gamybos sąnaudomis, ypač žaliavomis ir energija, yra ypač svarbi.

5.2.3 EESRK taip pat rekomenduoja, kad plėtodama santykius su trečiosiomis šalimis Europos Komisija primygtinai reikalauja laikytis abipusiškumo principo ir šiuo tikslu atidžiai ištirtų keletą veiksnių, dėl kurių Europos įmonėms sudaromos nepalankios sąlygos gauti žaliavų palyginti su kitų šalių, pavyzdžiui, Kinijos įmonėmis, kurios konkuruoja Europoje perkant metalo laužą, nors Europos bendrovės neturi tokių pačių galimybių įsigyti metalo laužo šios šalies rinkoje, nes ji yra uždara.

5.2.4 Taip pat svarbu remti gebėjimą planuoti ir priekį ir reaguoti į kintančias sąlygas ir įvairias situacijas (rizikos valdymas), taip pat užtikrinti, kad reglamentavimo aplinka, taikoma Europos plieno pramonei, netrukdytų investuoti į šį ES sektorių. Perėjimas nuo daugiamečių ar metinių sutarčių prie vis trumpesnio laikotarpio sutarčių arba vis dažniau prie vienkartinį sandorių gali dar labiau paryškinti šią tendenciją ir suvaržyti metalurgijos įmonių gebėjimą planuoti. EESRK rekomenduoja ES institucijoms atsižvelgti į šias tendencijas ir parengti priemones, kurios leistų valdyti vis dažnesnį kainų svyravimą, su kuriuo susiduria metalurgijos MVĮ sektorius. Konkrečiau kalbant, EESRK rekomenduoja atsižvelgti į šį svarbų aspektą rengiant būsimą komunikatą dėl Europos žaliavų strategijos.

5.2.5 Be to, EESRK norėtų atkreipti dėmesį į didėjančią koncentraciją geležies rūdos kasybos sektoriuje ir ragina Europos Komisiją atsižvelgti į riziką, kurią virtualios pasaulio monopolijos gali sukelti Europos pramonei, kaip nurodyta Europos plieno pramonės, inžinerijos sektoriaus ir automobilių gamybos pramonės pozicijoje, išdėstytoje paskelbus *BHP Billiton Plc* ir *Rio Tinto Plc* kalnakasybos įmonių susijungimą.

5.3 Energija

5.3.1 Patikimo elektros energijos tiekimo užtikrinimas – gyvybiškai svarbus klausimas ES metalo apdirbimo pramonei, kuri turi apsirūpinti visais energijos išteklių rinkos konkurencijos sąlygomis.

5.3.2 Pagrindinis klausimas užtikrinant elektros energijos tiekėjų ir skirstytojų konkurenciją – infrastruktūrų kūrimas bei finansavimas ir būtini tarptautiniai sujungimai, kartu su kliūčių šalinimu prie nacionalinių sienų, ypač elektros energijos perdavimo srityje.

5.3.3 Be to, priimant energetikos politikos sprendimus svarbu rasti tinkamą pusiausvyrą tarp aplinkos apsaugos aspektų ir ekonominio poveikio tiekimo ir kainų stabilumui. Ši pusiausvyrą yra pagrindinis veiksnys, užtikrinantis sektoriaus konkurencingumą.

5.4 Konkurencija vienodomis sąlygomis

5.4.1 ES veikiančios bendrovės taip pat patiria vis aršesnę tarptautinę konkurenciją tiek vidaus rinkoje su gaminių impor-

tuotojais, tiek ir eksporto rinkose. Padėtį dar labiau sunkina labai skirtingos sąlygos ES teritorijoje (pavyzdžiui, energijos kainos, įrenginių (objektų) statybos leidimų procedūros, eksploatacijos sąlygos). EESRK ragina Europos Komisiją užtikrinti, kad konkurencija ES viduje ir tarptautinė konkurencija su kitomis šalimis vyktų vienodomis sąlygomis.

5.4.2 EESRK ragina Europos Komisiją užtikrinti, kad ES tarptautinė konkurencija su kitomis šalimis vyktų vienodomis sąlygomis.

5.4.3 Galiausiai, konkurencijos priežiūros institucijos turėtų daug aktyviau stebėti galimo piktnaudžiavimo atvejus, kylančius dėl šio sektoriaus santykinio dydžio lyginant su jo klientais ir ypač tiekėjais.

5.5 Finansavimas

5.5.1 Finansų institucijos atlieka svarbų vaidmenį įgyvendinant pramonės politikos tikslus, prisiimdamos arba neprisiimdamos rizikos, ir sudarydamos palankias arba nepalankias sąlygas pasinaudoti jų finansais. Finansų krizė, kuri nuo 2008 m. pabaigos temdo realiosios ekonomikos perspektyvas, nepaliko nuošalėje ir metalo apdirbimo pramonės. Nors niūrioje 2009 m. ekonominėje aplinkoje paskolų paklausa buvo gana menka, stipresnis nei prognozuota pakilimas 2010 m. vis dažniau lemia įmonių patiriamas finansavimo trūkumo problemas, nes paskolų paklausa didėja. Šį trūkumą labiau jaučia MVĮ, kurios beveik išskirtinai priklauso nuo bankų teikiamo finansavimo. Metalo apdirbimo pramonė, kurios didelę procentinę dalį sudaro MVĮ, patiria nepriteklių, kuris gali virsti rimta krize.

5.5.2 Bankinės institucijos nebuvo linkusios vengti rizikos investuodamos į rizikos draudimo fondus ir kitus vertybinius popierius, tačiau susidaro išpūdis, kad jos vėl bijo rizikuoti atlikdamos savo pagrindinę funkciją, t. y. teikti finansavimą realiajai ekonomikai. Svarbu pabrėžti, kad finansų sektorius privalo būti priemonė tikslui pasiekti. Šiomis aplinkybėmis bankininkystės sektorius pats siekia, kad būtų įgyvendinama ES kapitalui keliamų reikalavimų direktyva, kurioje bankams nustatomos papildomos sąlygos dėl finansinio įsiskolinimo mažinimo ir daug griežtesnės nuostatos dėl rizikavimo. Reikia atidžiau išnagrinėti taisykles, kad būtų išvengta neigiamo šalutinio poveikio viso sektoriaus galimyboms gauti paskolų.

5.5.3 EESRK norėtų, kad daugiau dėmesio būtų skiriama būtinybei užtikrinti tinkamus likvidumo mechanizmus, skirtus apdirbamajai pramonei, ypač šio sektoriaus MVĮ. Tai pagerintų taikomą praktiką visoje Europoje.

5.5.4 Metalo apdirbimo pramonė yra svarbus sektorius Europos eksporto požiūriu. EESRK pritartų priemonėms, kuriomis remiamas šio sektoriaus potencialo vystymas, ypač

augančio eksporto srityje. Kai kurios šių priemonių be abejonės pagerins sektoriaus galimybes gauti finansavimą ir eksportui skirtų paskolų.

2010 m. spalio 21 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl valstybių skolų krizės poveikio ES valdymui (nuomonė savo iniciatyva)

(2011/C 51/03)

Pranešėjas **Michael SMYTH**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2010 m. balandžio 29 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Valstybių skolų krizės poveikio ES valdymui.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2010 m. rugsėjo 7 d. priėmė savo nuomonę.

Atsižvelgdama į naują Komiteto kadenciją, plenarinė asamblėja nusprendė dėl šios nuomonės balsuoti spalio mėn. plenarinėje sesijoje ir pagal Darbo tvarkos taisyklių 20 str. pagrindiniu pranešėju paskyrė Michael SMYTH.

466-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. spalio 21 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 120 narių balsavus už, 7 – prieš ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Valstybių skolų krizė, kurios priežastis – finansų ir fiskalinė krizė, kelia grėsmę pačiam ekonominės ir pinigų sąjungos (EPS) egzistavimui ir todėl būtini veiksmingi finansiniai, ekonominiai ir politiniai sprendimai. Krizė atskleidė Stabilumo ir augimo pakto, kaip valstybių narių fiskalinės atsakomybės užtikrinimo mechanizmo, trūkumus.

1.2 EESRK remia Tarybos bei ECOFIN veiksmus, kurių iki šiol imtasi siekiant padėti didelių finansinių sunkumų patiriančioms valstybėms narėms pasitelkus Europos stabilizavimo mechanizmą (ESM) ir Europos finansinio stabilumo fondą (EFSF). Tai laikinas sprendimas, tačiau jis gali sudaryti sąlyginės finansinės paramos pastovesnių procedūrų pagrindą ir sistemą sukuriant tikrą Europos valiutos fondą. Be to, būtų galima svarstyti Europos valstybių skolų valdymo agentūros, leidžiančios euroobligacijas, įsteigimo klausimą.

1.3 EESRK rekomenduoja euro zonoje parengti valstybių skolos mažinimo programas, kurios padėtų užtikrinti šios zonos ekonomikos ir pinigų stabilumą, kad nekiltų pavojus Europos ekonomikos atgaivinimo plano tikslų įgyvendinimui. Jas reikėtų suderinti su ekonomikos atgaivinimo ir užimtumo tikslais, išdėstytais Europos Komisijos komunikate „2020 m. Europa – pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“, kurių įgyvendinimui krizė turėjo neigiamos įtakos.

1.4 Iš skolų krizės galima pasimokyti daugelio naudingų dalykų ES valdymui ateityje. Ekonominės politikos darbo grupės pirminiai pasiūlymai dėl priežiūros ir sankcijų yra žingsniai teisinga linkme. Tačiau EESRK mano, kad sankcijas turėtų atsverti didesnis Europos solidarumas valdant valstybių skolas,

bet pabrėžia, kad kol kas nėra jokio oficialaus mechanizmo valstybių skolinių išsipareigojimų nevykdymo problemai spręsti. Tai ir toliau lieka struktūriniu EPS architektūros trūkumu, kurį politikos formuotojai turi pašalinti. Bet kuriuo atveju, reikėtų, kad sankcijos būtų politinio, o ne ekonominio pobūdžio siekiant išvengti dar didesnės susijusių valstybių skolos.

1.5 Didelė dalis kaltės dėl valstybių skolos krizės tenka kai kurių ES valstybių narių netinkamai ir pajamų, ir išlaidų požiūriu neatsakingai fiskalinei politikai. Kažkiek kaltės gali būti priskirta neatsargiam bankų skolinimui, kuris padėjo formuoti stovybų ir turto burbulams, kita dalis spekuliacinio pobūdžio reitingų agentūrų veiklai. Milžiniška kai kurių valstybių narių finansinė pagalba mokesčių mokėtojų pinigais bankams ir pasaulinės finansų sistemos trapumas taip pat buvo svarbus veiksnys, paskatinęs krizę. Ateityje turi būti įgyvendintos veiksmingos pasaulinės bankininkystės reformos, kurios užkirstų kelią tokiam elgesiui.

1.6 EESRK tikisi, kad Europos ekonomikos valdymo stiprinimo priemonėmis – jos bus pradėtos taikyti 2011 m. sausio mėn. kartu su Europos semestro ciklu, kuris padės glaudžiau koordinuoti valstybių narių ekonomikos politiką⁽¹⁾ – bus siekiama išlaikyti Europoje darbo vietas, kurioms dėl krizės kyla rimtas pavojus.

1.7 Vis dėlto Komitetas mano, kad, bent jau euro zonos valstybių atveju, nepakanka tik koordinuoti ekonomikos politiką. Reikalinga tikra bendra ekonomikos politika, ir prirėkus, nors pirmajame etape, užtikrinti biudžeto politikos koordinavimą.

⁽¹⁾ COM(2010) 367, Ekonominės politikos koordinavimo stiprinimas siekiant stabilumo, ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo. Tvirtiesnio ES ekonomikos valdymo priemonės.

2. Krizės aplinkybės. Ekonominę ir pinigų sąjungą remianti fiskalinė politika

2.1 Fiskalinė drausmė yra vienas iš pagrindinių makroekonominio stabilumo elementų, tai pirmiausia pasakytina apie tokią pinigų sąjungą kaip euro zona, kurią sudaro suverenios valstybės, atsakančios už savo fiskalinę politiką. Euro zonoje neliko nacionalinės pinigų ir valiutų kursų politikos, kuri galėtų išspręsti konkrečiai šaliai būdingus sukrėtimus. Tad galima teigti, kad fiskalinė politika yra visagalė, tačiau ji geriau padėtų įveikti tokius sukrėtimus, jei pradinė padėtis būtų stabili.

2.2 Siekiant užtikrinti patikimą fiskalinę politiką ir sumažinti pavojų kainų stabilumui, buvo sukurti tam tikri mechanizmai ir priemonės. Šios priemonės įtvirtintos Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 121, 123, 124, 125 ir 126 straipsniuose ir apima Stabilumo ir augimo paktą (paremtą 121 ir 126 straipsniais), perviršinio deficito procedūrą (126 straipsnis), piniginių finansavimo draudimą (123 straipsnis), draudimą privilegijuota tvarka naudotis finansų įstaigomis (124 straipsnis) ir nuostatą dėl išpareigojimų teikti finansinę paramą neprisiėmimo (125 straipsnis).

2.3 Pagrindinė Sutartyje įtvirtinta biudžeto politikos taisyklė yra ta, kad valstybės narės vengia perviršinio bendrojo šalies biudžeto deficito. Kad atitiktų šį reikalavimą, valstybės narės turi stengtis, kad metinis bendrasis valstybės deficitas neviršytų 3 proc. BVP ir kad bendrosios valstybės skolos santykis su bendroju vidaus produktu būtų lygus 60 proc. pamatinei vertei arba už ją žemesnis.

2.4 Išskirtinėmis aplinkybėmis laikinas pamatinę vertę viršijantis biudžeto deficitas gali būti nelaikomas perviršiniu, jeigu jis lieka artimas šiai pamatinei vertei. ECOFIN taryba, vadovaujantis Europos Komisijos rekomendacija, turi teisę nuspręsti, ar valstybės narės deficitas yra perviršinis. Jei ši taryba nusprendžia, kad valstybė narė turi perviršinį deficitą, būtina imtis pagal perviršinio deficito procedūrą numatytų priemonių. Atitinkamai šaliai gali būti netgi taikomos sankcijos.

2.5 Stabilumo ir augimo pakto paskirtis – užtikrinti, kad būtų nuolat vykdoma patikima biudžeto politika. Šiuo paktu nustatyta valstybių narių prievolė laikytis vidutinės trukmės tikslo siekti „artimo subalansuotam arba perteklinio biudžeto“ būklės, apibrėžtos atsižvelgiant į atskirų šalių ypatumus. Tokios būklės išlaikymas turėtų leisti valstybėms narėms įveikti įprastus cikliškus svyravimus neviršijant 3 proc. pamatinės BVP vertės valstybės biudžeto deficito. Iš tikrųjų pastebimas didžiulis atotrūkis tarp Stabilumo ir augimo pakto koncepcijos ir jo veikimo. Europos centrinis bankas (ECB) šiuo klausimu neseniai išdėstė tokias pastabas:

„Vis dėlto atskiros valstybės narės nevienodai laikėsi Maastrichto sutartyje ir Stabilumo ir augimo pakte nustatytų biudžeto normų. Kai kuriose šalyse buvo nuolat viršijamas 3 proc. pamatinės BVP vertės valstybės biudžeto deficitas ir iš to galima daryti išvadą, kad bent jau šiais atvejais įgyvendinant Paktą trūko reikiamo griežtumo ir politinės valios. Skirtingose valstybėse narėse įvairaus lygio nukrypimus nuo fiskalinių planų lėmė pernelyg optimistinės augimo prognozės, ex post duomenų patikslinimai, didesni nei tikėtasi pajamų svyravimai ir nuolatiniai nukrypimai nuo prognozuotų išlaidų.“ (Ten years of the Stability and Growth Pact, ECB Monthly Bulletin straipsnis, 2008 m. spalio mėn.)

2.6 Fiskalinių taisyklių, kuriomis grindžiama EPS, nesilaikymas jau pastebėtas prieš dabartinę pasaulio finansų krizę, tačiau galima teigti, kad pavojus, jog pinigų sąjungai priklausanti šalis nevykdys su valstybės skola susijusių išpareigojimų, yra antras krizės etapas. Praėjus dešimčiai ar netgi daugiau metų, kuomet buvo lengvai dalijamos paskolos, lėmusios būsto pirkimo ir statybų bumą, kai kuriose šalyse žlugo ekonomika ir jos susidūrė su nevaldomo skolos didėjimo problema. Šiek tiek ironiška, kad iškilus bankų krizei Graikijos, Ispanijos ir Portugalijos vyriausybės neturėjo imtis savo bankų sistemų gelbėjimo priemonių, finansuojamų mokesčių mokėtojų pinigais, tačiau jų valstybės skolos problemos šiuo metu kelia pavojų visos ES bankų sistemos stabilumui. Tai rodo, kad finansinė pagalba mokesčių mokėtojų pinigais bankams nebuvo pagrindinė valstybės skolos padidėjimo priežastis.

2.7 Bankų krizės metu dažnai buvo teigiama, kad kai kurie bankai yra „per dideli žlugti“. Šiuo metu kalbama apie valstybes nares, kurios, nors ir slegiamos didžiulės valstybės skolos, yra „per daug svarbios, kad būtų paskelbtos nemokiomis“. Mokesčių mokėtojams jau buvo sunku susitaikyti su būtinybe gelbėti nusiikalstamą veiklą vykdžiusius bankus, o tarptautinių obligacijų rinkų reikalavimas pakoreguoti kai kurių valstybių narių viešuosius finansus – veikiausiai dar skausmingesnis. Dėl valstybės skolinių išpareigojimų nevykdymo atsiradęs netikrumas pradėjo kenkti ir pačiam eurui ir sukėlė bėgštamumą, kad su ta pačia problema gali susidurti ir kitos euro zonai priklausiančios valstybės narės.

2.8 Valstybių skolų krizė yra pasitikėjimo ES apskritai ir visų pirma euro zona krizė. Tam reikalingas politinis ir finansinis sprendimas. Ši krizė privertė suabejoti pirmiau minėtų fiskalinių priemonių bendros valiutos stabilumui užtikrinti veiksmingumu. Būtų galima pagrįstai teigti, kad, žlugus Stabilumo ir augimo paktui, Europa turi susikurti naują fiskalinę ir pinigų sistemą, kuri padėtų veiksmingiau įveikti neigiamus ekonominius rezultatus ar netgi valstybės narės žlugimą. Jei tikrai taip, tai kokia ši sistema turėtų būti?

3. Alternatyvios fiskalinės ir pinigų sistemos

3.1 Pastaraisiais mėnesiais įvyko keletas pokyčių tiek politinės teorijos, tiek politikos įgyvendinimo lygmenimis. Vienas įdomių pasiūlymų, kaip įveikti šią valstybių skolų krizę ir išspręsti valstybių išpareigojimų nevykdymo klausimą – įkurti Europos valiutos fondą (EVF) ⁽²⁾. Šis pasiūlymas grindžiamas tuo, kad Tarptautinis valiutos fondas (TVF) neturi patirties, kaip spręsti problemą iškilus grėsmei, jog pinigų sąjungai priklausanti šalis nevykdys valstybės skolinių išpareigojimų. Įsteigus EVF, ES įgytų daug stipresnius išpareigojimų vykdymo užtikrinimo mechanizmus.

3.2 Europos valiutos fondo idėją reikėtų laikyti analogiška politiniam atsakui į pastarojo laikotarpio finansinį nuosmukį, kai politikos tikslas buvo užkirsti kelią didelių finansų įstaigų žlugimui. ES jau brendant iš bankininkystės krizės, politinėse diskusijose pagrindinis dėmesys skiriamas reformoms, kurios įgalins valdyti finansų įstaigų išpareigojimų nevykdymą ir nemokumo problemų turintiems didesniems bankams patiems finansuoti gelbėjimo fondus. Kitaip sakant, stabilizavus finansų sistemas, Europos politikos formuotojai dabar pagrindinį dėmesį skiria tam, kad užtikrintų, jog ateityje ištikus krizei našta tektų finansų įstaigoms, o ne mokesčių mokėtojams. Bankininkystės reforma siūloma numatyti aukštesnius kapitalo pakankamumo normatyvus, griežtesnę priežiūrą, bankininkų premijų apribojimą ir problemų sprendimo planų (angl. „living wills“) sudarymą. Kalbant apie ekonominę ir pinigų sąjungą – kad būtų apsaugota bendra valiuta, sistemą reikia taip sustiprinti, kad ji įveiktų nestabilumą, kai viena jos narių nevykdo savo išpareigojimų arba bankrutuoja.

3.3 Europos valiutos fondo idėjos iniciatoriai teigia, kad ji atitiktų Sutartyje numatytą tvirtesnio bendradarbiavimo idėją ir todėl Sutarties nereikėtų iš dalies keisti. Tinkamai įsteigtas EVF pašalintų EPS architektūros trūkumus, kuriuos lėmė iki šiol neveikiantis Stabilumo paktas ir akivaizdus gelbėjimo draudimo nuostatos nepatikimumas.

3.4 Kaip būtų finansuojamas toks fondas? Siekiant kuo labiau sumažinti šiuo metu iškilusią moralinio pavojaus problemą, su kuria dabar susiduria Vokietija ir Prancūzija bendrai finansuodamos Graikijai skirtų neatidėliotinių priemonių paketą, į EVF įnašus mokėtų tik tos šalys, kurios pažeidžia Maastrichto kriterijus. Jų įnašo dydis būtų nustatomas laikantis dviejų taisyklių:

— 1 proc. per metus nuo „perviršinės skolos“, kuri apskaičiuojama pagal skirtumą tarp tikrojo valstybės skolos dydžio (praėjusių metų pabaigos duomenimis) ir Maastrichto krite-

rijaus ribos – 60 proc. BVP, Graikijos atveju, kurios skolos ir BVP santykis yra 115 proc., reikštų, kad jos įnašas į EVF sudarytų 0,55 proc.,

— 1 proc. perviršinio deficito, t. y. deficito dydžio, duotaisiais metais viršijančio Maastrichto sutartyje nustatytą 3 proc. BVP ribą, Graikijos atveju, kurios deficitas sudaro 13 proc. BVP, įnašas į EVF būtų 0,10 proc. BVP.

2009 m. visas Graikijos įnašas siektų 0,65 proc. BVP, o tai žymiai mažiau nei dabar reikalaujamos griežtos taupymo priemonės.

3.5 Be to, EVF galėtų skolintis rinkose, kad, be jau sukauptų įnašų, turėtų pakankamai lėšų patenkinti bet kokius poreikius. EVF galėtų finansinę paramą teikti likviduodamas dalį savo turimų akcijų arba garantuodamas kurios nors valstybės narės vyriausybės skolos vertybinių popierių emisiją. Jei siūlomas finansavimo mechanizmas būtų veikęs nuo EPS sukūrimo pradžios, EVF galėjo būti sukaukęs 120 mlrd. eurų atsargų. Tų lėšų, kartu su atitinkamomis pasiskolintomis lėšomis rinkoje, pakaktų finansuoti kurios nors nedidelės euro zonos valstybės narės gelbėjimą.

3.6 Kalbant apie reikalavimų laikymosi užtikrinimą, ES turi keletą pasirinkimo galimybių – nuo struktūrinių fondų neskyrimo, garantijų naujam finansavimui neteikimo iki visiško šalies atskyrimo nuo euro zonos pinigų rinkos. Tokios sankcijos būtų taikomos palaipsniui, nes taikant jas atskirai, valstybės narės, kurios nevykdo anksčiau sutartų reformų programų, patirtų didelį ekonominį spaudimą.

3.7 Vienas iš siūlomo EVF pranašumų būtų tai, kad jis galėtų valdyti euro zonos narės, kuri nesilaiko reformų programos reikalavimų, išpareigojimų nevykdymą. Palyginti su neaiškia skolų restruktūrizavimo tarptautinėse obligacijų rinkose padėtimi, EVF galėtų pasiūlyti išpareigojimų nevykdančios valstybės skolos vertybinių popierių turėtojams iškeisti šią skolą taikant įprastą nuolaidą pagal pretenzijas EVF. Tokiu būdu ir dėl išpareigojimų nevykdymo įvykusio žlugimo poveikis būtų mažesnis, ir finansų įstaigų nuostoliai būtų mažesni.

3.8 Visi, kurie remia EVF idėją teigia, kad į tokį fondą būtų kur kas geriau kreiptis nei į TVF. EVF galėtų valdyti padėtį, kai valstybė nevykdo savo išpareigojimų, ir taip būtų iki minimumo sumažintas jo žlugdantis poveikis obligacijų ir kitose finansų rinkose. Kaip ir pamokos, gautos iš bankininkystės krizės, taip ir politika dabar turėtų būti taip formuojama, kad ne tik būtų užkirstas kelias krizėms ateityje, bet ir būtų joms pasirengta. Kai ir jei dabartinė krizė baigsis, Europa turi pasirengti naujai krizei.

⁽²⁾ Visas šio pasiūlymo tekstas išdėstytas D. Gros ir T. Mayer, „How to deal with sovereign debt default in Europe: Towards a Euro(pean) Monetary Fund“. Policy Brief No202, Centre for European Policy Studies, 2010 gegužė. Dauguma šiame dokumente pateikiamų argumentų paimti iš šio išvalgaus straipsnio.

3.9 Kitos įdomios idėjos sutelktos į įtampą, kylančią tarp būtinybės atgaivinti Europos ekonomiką ir skolos sumažinimo. Tyrimas parodė, kad euro zonoje Maastrichto kriterijų ir Stabilumo ir augimo pakto fiskalinė drausmė stabdė ekonomikos augimą, palyginti su JAV ir JK⁽³⁾. Paradoksalu tai, kad finansų krizė prasidėjo JAV ir ten politinė reakcija pasireiškė labai stiprių fiskaliniu ir piniginiu anticiklišku postūmiu. Euro zonos makroekonominė politika nukentėjo nuo inercijos, nes politika buvo palankesnė pinigų stabilumui, o ne augimui. Tai suprantama atsižvelgiant į tai, kad buvo siekiama, jog nesusvyruotų bendros valiutos ir ECB patikimumas, tačiau dabar į tai galima žvelgti kaip į kliūtį, galinčią trukdyti ekonomikos atsigavimui. Iš tikrųjų, galima pateikti argumentų, kad Stabilumo ir augimo pakte numatytų ribų sušvelninimas būtų galėjęs padėti ekonomikai atsigaivinti ir užbaigti skolos krizę.

3.10 Tvirtinama, kad bet kuri politinė ar institucinė priemonė valstybės skolos krizei įveikti turėtų spręsti skolos sumažinimo klausimą nekeliant pavojaus Europos ekonomikos atgaivinimo programos tikslams. Vienas iš galimų būdų šiam tikslui pasiekti – skolos mažinimo procesą derinti su investicijų didinimu, kad nepasireikštų skolos mažinimo defliacinis poveikis. Toks pasiūlymas pagrįstas Deloro 1993 m. baltąja knyga dėl augimo, konkurencingumo ir užimtumo, o jos pagrindinis aspektas – skolos perkėlimo galimybė. Pagal jį kiekvienos valstybės narės valstybės skolos dalis būtų perkelta į Europos Sąjungos obligacijas. Perkėlimas vis tiek įpareigotų valstybes nars aptarnauti savo skolos dalį, tik dabar jau euroobligacijomis. Todėl tai reikštų ne skolų nurašymą ar valstybių narių, susidūrusių su skolos grąžinimo sunkumais, skolos padidėjimą, bet mažesnes perkeltos sumos aptarnavimo sąnaudas. Tokio pasiūlymo rėmėjai tvirtina, kad tai būtų galima pasiekti laikantis dabartinės Sutarties nuostatų. Kartu su skolos perkėlimu, siūloma, kad Europos investicijų banko (EIB) ir nacionalinių finansų įstaigų paskolos būtų teikiamos ir Europos ekonomikos atgaivinimo programai finansuoti bei sušvelninti dirbančiųjų pajamų ir prekybos sumažėjimą dėl agresyvaus skolos mažinimo.⁽⁴⁾

3.11 Oficialus atsakas į skolos krizę buvo suformuluotas 2010 m. gegužės 9 d. neeiliniame Tarybos posėdyje. Jis apima Europos finansų stabilizacijos mechanizmo sukūrimą, grindžiamą Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 122 straipsnio 2 dalimi (išimtinės aplinkybės) ir euro zonos valstybių narių tarpvyriausybiniu susitarimu. EFSM disponuoja 60 milijardų eurų, ir jis naudojamas laikantis sąlygų, kurios panašios į TVF keliamas sąlygas. Be to, buvo nustatyta specialios paskirties prie-

monė, toliau vadinama Europos finansinės padėties stabilizavimo priemone (EFPSP). Specialios paskirties priemonė bus taikoma trejus metus ir disponuos 690 milijardų eurų, kuriuos galės skirti euro zonos valstybei narei, patiriančiai išimtinių finansinių sunkumų. Be to, Europos centrinis bankas pradėjo dalyvauti obligacijų rinkose, pirkdamas finansinių sunkumų patiriančių valstybių skolą.

3.12 Šios naujos priemonės turi keletą svarbių aspektų. Pirmia, tai nėra galimybė gauti pigių finansų; palūkanas ir pagrindinę paskolos sumą atitinkama valstybė narė sumokės per Komisiją. Šiuo požiūriu EFSM nėra gelbėjimo nuo bankroto priemonė ir todėl neprieštarauja 125 straipsniui. Antra, EFSM ir EFPSP reiškia kredito linijas, o ne biudžeto eilutes ir todėl neprieštarauja sprendimui dėl „nuosavų išteklių“. Trečia, EFPSP veiks trejus metus, tačiau jos poveikis gali būti keleriais metais ilgesnis, jei bus išleistas obligacijos, kurių išpirkimo terminas yra ilgesnis. Ketvirta, numatyta, kad EFPSP išleis obligacijas, kurioms iki 120 proc. garantiją suteiks visos ES valstybės narės; tikimasi, kad šioms obligacijos bus suteiktas AAA reitingas ir tokiu būdu bus iki minimumo sumažintos jų aptarnavimo sąnaudos⁽⁵⁾. Galiausiai, EFSM yra apčiuopiamas įrodymas, kad ekonominės ir pinigų sąjungos pagrindas ir toliau yra ES solidarumas.

3.13 EFSM pasiūlymų veiksmingumas sprendžiant dabartinę skolos krizę paaiškės per artimiausius mėnesius ir priklausys nuo to, kaip atskiros valstybės narės įgyvendina ES ir TVF reikalaujamą fiskalinį koregavimą. ES dar kartą patvirtino savo pasiryžimą sustiprinti fiskalinę drausmę ir rasti ilgalaikį krizės sprendimo būdą. Remiantis pastaruoju teiginiu, pasigirdo spėjimų, kad EFSM ir EFPSP gali likti visam laikui, tačiau tokį sprendimą būtų sunku priimti, kadangi jam reiktų vieningo visų valstybių narių pritarimo. Kadangi politikos formuotojai nepateikia jokių esminių pasiūlymų, kaip elgtis, jei valstybė nevykdys savo skolinių įsipareigojimų, galima daryti išvadą, jog jie neleis, kad taip atsitiktų. Nors tai visiškai suprantama, tačiau skolinių įsipareigojimų nevykdymo galimybės tai nepanaiškina.

4. Pamokos, iš kurių reikia pasimokyti

4.1 Tampa aišku, kad skolų krizės buvo galima išvengti, jeigu valstybėse narėse ir ES valdymas būtų buvęs geresnis; dabar tiesiog būtina, kad padarytos valdymo klaidos nepasikartotų. Todėl darbo grupė ekonominės politikos koordinavimo klausimais paskelbė keletą Stabilumo ir augimo pakto atitinkančių priemonių biudžeto priežiūrai sustiprinti. Šios priemonės skirtos valstybių narių biudžetų projektų tarpusavio patikrinimams,

⁽³⁾ Žr. Fitoussi, J.P. ir F. Saraceno. „Europe: How deep is a Crisis? Policy Responses and Structural Factors Behind Diverging Performances“. Journal of Globalisation and Development. Volume 1 Issue 1. Berkeley Electronic Press. 2010.

⁽⁴⁾ Išsamiai šių pasiūlymų apžvalgą žr. Holland, S. „A European Monetary Fund, Recovery and Cohesion“, <http://www.insightweb.it/web/node/136> (2010 6 10 prieiga).

⁽⁵⁾ Rugsėjo 21 d. visos pagrindinės kredito reitingų agentūros pareiškė, kad jos suteiks AAA reitingą EFPSP paskoloms.

ankstesniam sankcijų taikymui už nesilaikymą 3 proc. ir 60 proc. skolos ribų, perviršinio deficito procedūros inicijavimą, jeigu skola nesumažinama laiku, ir didesnei nacionalinių statistikos tarnybų nepriklausomybei nuo atitinkamų nacionalinių vyriausybių.

4.2 Pagrindinių reitingo agentūrų vaidmuo ir elgesys visą finansinės ir skolų krizės laikotarpį buvo, švelniai tariant, nekoks ⁽⁶⁾. Kanclerė Angela Merkel pasiūlė sukurti naują nepriklausomą europinę reitingo agentūrą, kuri konkuruotų su dabartinėmis didžiosiomis trimis agentūromis ⁽⁷⁾. Be to, buvo pasiūlyta suteikti Eurostatui įgaliojimus skelbti valstybių narių viešųjų finansų reitingus. Jeigu Eurostatui būtų buvę suteikti tokie įgaliojimai, jis būtų anksčiau perspėjęs apie Graikijos skolos krizę ⁽⁸⁾.

4.3 Komisija buvo kritikuojama dėl nepakankamo budrumo ir neaktyvumo užtikrinant nacionalinių viešųjų finansų duomenų kokybę. Šie klausimai susiję su platesnio masto klausimais – priežiūra, patikrinimais ir reikalavimų laikymusi – kurie lėmė Stabilumo ir augimo pakto mechanizmų nesėkmingą veikimą. Visi ilgesnės trukmės sprendimai turi veiksmingai išspręsti šiuos klausimus.

4.4 Nors Graikijoje, Ispanijoje ir Portugalijoje bankai ir nebuvo gelbėjami nuo bankroto mokesčių mokėtojų pinigais, tačiau tokių gelbėjimų mastas kitose ES šalyse ir JAV prisidėjo prie precedento neturinčio spaudimo vyriausybės obligacijų rinkoms ir pagreitino šią krizę. Būtina, kad veiksmingos pasaulinės bankininkystės reformos, kurios neleistų pasikartoti tokioms finansų, ekonomikos ir socialinio nestabilumo krizėms, būtų įgyvendintos.

2010 m. spalio 21 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽⁶⁾ Išsamią diskusiją apie reitingo agentūrų trūkumus žr. JAV vertybinių popierių ir biržų komisijos (SEC) pranešime „*Summary Report of Issues Identified in the Commission Staff's Examinations of Select Credit Rating Agencies*“ <http://www.sec.gov/news/studies/2008/craexamination070808.pdf> (2010 6 10 prieiga).

⁽⁷⁾ Airijos *Times* skelbia, kad Vokietijos kanclerė pasakė, kad savaime aišku, jog naujoji agentūra būtų politiškai nepriklausoma, ir veiktų laikydamasi tvarios ekonomikos principų, labai nesiorientuodama į trumpalaikius tikslus. *Irish Times*, 2010 m. gegužės 21 d.

⁽⁸⁾ Kai lankėmės EUSROSTAT mums buvo pasakyta, kad Eurostat nuolat kartojo išankstinius perspėjimus dėl didelio Graikijos biudžeto deficito ir valstybės skolos krizės, bet niekas jo neklaušė.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl transatlantinių santykių ir Europos socialinio modelio sklaidos tarptautiniu mastu (nuomonė savo iniciatyva)

(2011/C 51/04)

Pranešėja **Laure BATUT**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2009 m. liepos 14 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Transatlantinių santykių ir Europos socialinio modelio sklaidos tarptautiniu mastu.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2010 m. rugsėjo 3 d. priėmė savo nuomonę.

Atsižvelgdama į naują Komiteto narių sudėtį, plenarinė asamblėja nusprendė šią nuomonę nagrinėti spalio mėn. plenarinėje sesijoje ir pagal Darbo tvarkos taisyklių 20 str. pagrindine pranešėja paskyrė Laure Batut.

466-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. spalio 21 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 110 narių balsavus už, 34 – prieš ir 16 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pritaria laipsniškai laisvosios euroatlantinės rinkos integracijai ir nori sustiprinti Europos ir Amerikos santykius ypatingą dėmesį skiriant socialiniams aspektams, kad būtų galima sparčiau pasiekti transatlantinės ekonominės integracijos rezultatų, kurie būtų vienodai naudingi Amerikos ir Europos visuomenėms ir joms padėtų tapti konkurencingesnėmis, visų pirma besiformuojančios ekonomikos šalių atžvilgiu.

1.2 Kadangi ekonominiai ir socialiniai aspektai, kuriuos apima „Europos socialinio modelio“ (ESM) sąvoka, sudaro sistemą, vienintelę pasaulyje galinčią tapti pažangaus vystymosi pagrindu⁽¹⁾ ir veiksmingai sušvelninti dabartinės pasaulinės krizės padarinius ją išgyvenančiose šalyse, EESRK primena, kad Lisabonos sutarties šalys signatarės ją pasirašydamos kartu įsipareigojo užtikrinti šio modelio sklaidą, todėl Komitetas norėtų, kad transatlantiniame dialoge būtų plėtojamas šių klausimų legitimumas:

- 1) Europos tapatybė,
- 2) Europos vertybės, kultūra ir aplinkos apsauga,
- 3) EESRK, kurio nariai atstovauja ES organizuotai pilietinei visuomenei.

⁽¹⁾ Tai patvirtina nuo ES įsteigimo valstybėse narėse išaugęs BVP; taip pat žr. 8 išnašą.

1.3 ESM apima kolektyvines socialinės apsaugos sistemas, viešąsias paslaugas ir socialinį dialogą. **EESRK ragina visas ES institucijas ne tik atstovauti šiam modeliui, su kuriuo solidarizuojasi jos piliečiai, bet ir visais atvejais jį propaguoti, visų pirma plėtojant transatlantinį dialogą.**

1.3.1 Kai socialiniai klausimai taps vienu iš nuolatinių ES prioritetų, europiečiai bus aktyvesni ir geriau pasirengę propaguoti šį modelį dabartiniuose TEC ir TALD⁽²⁾ dialoguose.

1.3.2 Siekiant plačiau supažindinti Jungtines Valstijas su ES socialinėmis vertybėmis ir norint, kad geresnis tarpusavio supratimas abipus Atlanto ilgainiui padėtų pasiekti pažangos socialinių interesų konvergencijos srityje ir padidinti socialinį sąmoningumą, EESRK norėtų, kad ES plačiau supažindintų JAV pilietinę visuomenę su ESM. Tai būtų galima padaryti pasitelkus Transatlantinę ekonominę tarybą ir Transatlantinį darbuotojų dialogą. EESRK mano, kad Europos socialinio modelio⁽³⁾ sklaida Jungtinėse Valstijose pagerintų Europos Sąjungos įvaizdį.

1.4 EESRK ragina euroatlantinę zoną be naujų finansinių taisyklių parengti bendras reitingų agentūrų taisykles ir naujas konkurencijos taisykles, kuriomis būtų labiau paisoma piliečių interesų. Komitetas tikisi, kad ES užims tvirtą poziciją, užtikrinsiančią gyvenimo lygį, ir kad transatlantiniame dialoge bus išgirsta pilietinės visuomenės abipus Atlanto nuomonė.

⁽²⁾ TEC: Transatlantinė ekonominė taryba; TALD: Transatlantinis darbuotojų dialogas, profesinių sąjungų dialogas.

⁽³⁾ OL C 309, 2006 12 16, p. 119–125.

1.5 Svarbu skatinti dialogą su organizuota pilietine visuomene ir darbo pasauliu tiek viduje, tiek plėtojant santykius su verslo atstovais, o pradėti šį dialogą reikėtų pasitelkus esamas Europos ir Amerikos struktūras. Europos Komisija, kuri savo pagalbą dialogui 2011–2012 m. padidino nuo 600 000 iki 800 000 eurų, galėtų palengvinti šį procesą. **EESRK pasirengęs drauge su savo JAV partneriais organizuoti Europos ir Amerikos pilietinės visuomenės tarybą.** Reikia rasti būdų sudaryti sąlygas abiejų šalių pilietinės visuomenės darbuotojams išsakyti savo nuomonę, taip pat parengti informavimo ir konsultavimo priemonių, visų pirma šiuo kritiniu laikotarpiu, prasidėjusiu 2008 m. po finansų sektoriaus krizės. EESRK mano, kad jeigu būtų buvę daugiau pilietinių ir socialinių dialogų ir siekta didesnio skaidrumo, būtų išvengta šios jau trečius metus besitęsiančios krizės.

1.5.1 Transatlantinio dialogo tikslas turėtų būti abipusis mokymasis, jis taip pat turėtų padėti praktiškai stiprinti žmogaus – politines ir pilietines, ekonomines ir socialines – teises. Plėtojant transatlantinį dialogą ekonominės ir socialinės žmogaus teisės turėtų būti neatsiejama ES pozicijos dalis.

1.5.2 EESRK mano, kad Europos ir Jungtinių Valstijų dialogas praturtėtų, jeigu būtų aptariami socialiniai klausimai, ypač reikšmingi siekiant visuomenės abipus Atlanto sanglaudos: pavyzdžiui, pradinis bei visą gyvenimą trunkantis mokymasis, tenkantis ne tik nacionalinei, bet ir „federalinei“ kompetencijai, ir labai svarbus žiniomis grindžiamai paslaugų ekonomikai abejose visuomenėse. Siekiant sukurti darbo vietų ir gerinti Europos piliečių gyvenimo lygį, investicijos į gamybą ir inovacijos turėtų tapti svarbiausiu politinės darbotvarkės klausimu, kadangi Jungtinės Valstijos šioje srityje išvystė daug pranašesnius nei Europos kūrimo ir sklaidos pajėgumus.

1.5.3 EESRK laikosi nuomonės, kad kartu nustatyti rodikliai leistų vertinti ir lyginti abiejų dialogo šalių socialines ir darbo sąlygas.

1.6 EESRK nuomone, migracijos klausimas turi rūpėti demokratinėms šalims; pasisako už tai, kad šį klausimą reikėtų aptarti transatlantiniame socialiniame dialoge, prie kurio galėtų prisidėti ir Europos integracijos forumas.

1.7 EESRK mano, kad transatlantinis dialogas galėtų padėti greičiau suvokti, jog būtinas tvarumas ir aplinkos apsauga, o čia savo vaidmenį turi atlikti abi pilietinės visuomenės ir vartotojai.

1.8 EESRK norėtų būti novatoriškas ir pakviesti organizuotos pilietinės visuomenės atstovus dalyvauti transatlantiniame

dialoge institucijų lygmeniu. Jis mano, kad šiame dialoge ES stinga „europietiško“ socialine prasme. Komitetas siūlo visuose transatlantinių dialogų etapuose atsižvelgti į socialinį aspektą.

1.9 Patvirtindamos bendradarbiavimo programą ir įkurdamos Transatlantinę ekonominę tarybą⁽⁴⁾, abi pusės išipareigojo paspartinti tikrą integraciją ir iki 2015 m. sukurti bendrą transatlantinę rinką⁽⁵⁾. Nors kliūčių yra daug, visų pirma įstatymų lygmeniu, tikslas paskelbtas, todėl EESRK ragina galvoti apie ateitį ir užtikrinti, kad nenunykėtų tai, ką Europa pasirinko istoriškai ir kas sukūrė Europos socialinį modelį⁽⁶⁾. Iš tiesų Europos ir Amerikos visuomenės, kurių pagrindinės vertybės yra panašios, nėra lengva integruoti socialiniu požiūriu. Europiečiai pripažįsta, kad dėl dabartinės ekonomikos krizės būtina laikytis kai kurių šio modelio principų, kadangi tai leis geriau užtikrinti šių principų ilgalaikiškumą.

2. Ekonominė integracija

2.1 Jungtinės Valstijos yra Šiaurės Amerikos ekonominės erdvės, sukurtos pagal Šiaurės Amerikos laisvosios prekybos susitarimą (angl. NAFTA), lyderė. Europos Sąjungos valstybės narės ir Jungtinės Valstijos drauge sukuria 60 proc. pasaulio BVP, jų prekybos dalis sudaro 40 proc. pasaulio prekybos, o tiesioginės investicijos – 62 proc. visų tiesioginių investicijų. 7 milijonai darbo vietų abipus Atlanto priklauso nuo transatlantinių santykių.

2.2 Savo tyrime⁽⁷⁾, paskelbtame, kai abipus Atlanto dar nebuvo prasidėjusi krizė, OECD nustatė, kad visiškai integravus JAV ir ES ekonomiką abi partnerės galėtų pasiekti 3 proc. augimą ir tai leistų joms pirmą kartą ekonomikos srityje kone visų kitų pasaulio šalių atžvilgiu.

2.3 EESRK mano, kad krizė greičiausiai pakeis Europos ir JAV santykius, tad privalu nedelsiant TEC ir TALD struktūroje surengti socialinių partnerių diskusiją dėl modelių. Galbūt dėl krizės teks palaukti integracijos, kartu bus laiko bendrai aptarti

⁽⁴⁾ Šį susitarimą Baltuosiuose rūmuose pasirašė G. W. Bush, A. Merkel ir J. M. Barroso.

⁽⁵⁾ 2009 m. kovo 26 d. EP rezoliucija dėl transatlantinių santykių padėties po rinkimų JAV.

⁽⁶⁾ Europos socialinis modelis, žr.: Lisabonos sutarties preambulė: „Patvirtindami savo nusistatymą gerbti 1961 m. spalio 18 d. Turine pasirašytoje Europos socialinėje chartijoje ir 1989 m. Bendrijos darbuotojų pagrindinių socialinių teisių chartijoje apibrėžtas pagrindines socialines teises, ...“; žr. Europos Sąjungos sutarties 3, 6 ir 32 straipsnius; Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 9 straipsnį ir X antraštinę dalį; Lisabonos sutartį, Pagrindinių teisių chartijos 28, 34, 35 ir 36 skyrius.

⁽⁷⁾ OECD Ekonomikos departamentas, 2005 m., „Produktų rinkų liberalizavimo ir kliūčių tarptautinei prekybai ir investavimui mažinimo nauda. JAV ir ES atvejis“.

tokius klausimus kaip, pavyzdžiui, dialogo struktūrų (kurių JAV yra mažai) naudą, imigracijos problemą, kurią abu bloškai turi spręsti tiek socialiniu, tiek užimtumo požiūriu, arba senėjančios visuomenės problemų sprendimo priemonės (darbo jėgos rezervas).

2.4 Visuotinai pripažįstama, kad Europos Sąjungos ir Jungtinių Amerikos Valstijų atgaivinimo planai neturi bendrumų, bet jų pasekmės abiem atvejais yra tokios pačios, t. y. išaugo valdžios sektoriaus deficitas, padaugėjo ieškinių viešajam interesui ginti ir padidėjo kontrolės ir turto nukreipimo bei perskirstymo poreikis. Šie skirtumai ir panašumai galėtų būti aptariami surengus Transatlantinį darbuotojų dialogą ir dvišalės konsultacinės struktūros, kurią reikėtų sukurti, dialogą.

2.4.1 Krizės pasekmės ir daugybė kitų klausimų svarstomi aukštu lygmeniu (ES ir JAV aukščiausiojo lygio susitikimuose) ir rengiant dabartinius Komisijos ir jos partnerių Amerikos administracijoje bei už finansus, ekonomiką ir vidaus rinkas atsakingų agentūrų dialogus. Europos pilietinė visuomenė kenčia dėl netinkamo bankų ir reitingų agentūrų veiklos reguliavimo ir nepakankamo jų veiklos skaidrumo⁽⁸⁾. Nors vienas Sutarties tikslų – „skatinti Europos tautų ekonominę ir socialinę pažangą“, visuomenei tenka atgaivinimo plano našta, mažėja piliečių socialinė apsauga, kadangi manoma, jog ji pernelyg brangiai kainuoja. Žlugo ir realiajai ekonomikai rimtai pakenkė finansinės sistemos. Jos dar labiau apsunkino socialinių sistemų, kurioms jau buvo iškilę sunkumų dėl nepakankamo augimo ir žemo užimtumo lygio, padėtį. EESRK, suprasdamas, kad protekcionizmas ir užimtumas yra skirtingi dalykai, pritaria nevaržomai prekybai ir investicijoms tik tuo atveju, jei nebus užmirštos socialinės teisės. Susigrąžinti pasitikėjimą yra vienas svarbiausių prioritetų ir to reikia siekti naujais ir sumaniais finansų rinkų reguliavimo būdais. Be to EESRK mano, kad vykstant transatlantiniam dialogui pirmenybę reikia teikti ekonomikos ir prekybos socialinio aspekto skatinimui. EESRK norėtų, kad transatlantiniame dialoge dalyvaujantys ES atstovai atliktų visuomenės atstovų vaidmenį ir toliau propaguoti Europos socialinį modelį sprendžiant ekonominius ir prekybos klausimus. Komisija savo ruožtu plėtoja veiklą laikydamasi Sutarties ir užtikrina jos nuostatų įgyvendinimą.

2.4.2 Komitetas mano, kad būtų naudinga stiprinti JAV ir Europos ekonominius ryšius ir siekti ES valstybių narių ekonominio solidarumo. Jo nuomone, šie du veiksniai paskatintų

ekonomikos augimą ir vystymąsi, o kartu ir Europos socialinį vystymąsi. Taigi, Europiečiai turėtų ką aptarti pilietinės visuomenės dialogo metu.

2.5 Piliečiai mažai informuoti apie transatlantinės rinkos integracijos projektą⁽⁹⁾. Šiaurės Amerikos integracijos projekte, t. y. Šiaurės Amerikos laisvosios prekybos susitarime, socialiniam ir aplinkos klausimams buvo skirtas menkas dėmesys ir nebuvo siekiama skatinti kurti darbo vietas susitarimą pasirašiusiose šalyse. Būtina įvertinti padėtį: JAV, Kanadoje ir Meksikoje aplinkos būklė pablogėjo, atlyginimai sumažėjo, o darbo vietas perkeliama į Kiniją. Europos integracija padėjo pakelti gerovės lygį (išaugo BVP), tačiau buvo uždarytos kasybos ir laivų statybos įmonės, prarasta metalurgijos ir tekstilės pramonė, restruktūrizuoti ištisi sektoriai: žuvininkystės, žemės ūkio, automobilių ir kt. Tačiau sukūrus bendrąją rinką buvo imtasi tam tikrų kompensavimo priemonių. EESRK norėtų užbėgti įvykiams už akių ir aptarti šiuo metu vykstančios integracijos pasekmes aplinkai (pvz., GMO problema) ir visuomenei. Kai kurias pasekmes pastebime jau dabar, pavyzdžiui, dėl darbo vietų kino pramonėje, duomenų apsaugos SWIFT (Pasaulinė tarpbankinių finansinių telekomunikacijų organizacija) sistemoje.

3. Galimas transatlantinės integracijos poveikis

3.1 ES ir Jungtinių Valstijų ekonominės ir prekybos struktūros yra gana panašios. Pirmasis galimas integracijos rezultatas būtų didesnė konkurencija ne tiek sąnaudų, kiek produkcijos kiekybės, kokybės ir įvairovės požiūriu. Dolerio kursas padeda JAV eksportui susigrąžinti konkurencingumą. Palūkanų norma Jungtinėse Valstijose yra mažesnė, o JAV centrinis bankas reaguoja greičiau negu Europos centrinis bankas. Jeigu neįvyks jokių radikalių pokyčių, euro zona nesugebės reaguoti į pokyčius, nors tai šiuo metu būtina siekiant sėkmės didžiulėje transatlantinėje rinkoje.

3.2 Integracija gali turėti įtakos darbo jėgos sąnaudoms ir sąlygoms, dėl jos gali atsirasti daugiau nesaugumo, kurį stiprina padidėjęs darbo rinkos lankstumas, sumažėjęs darbo užmokestis ir intensyvus gamybos perkėlimas pagal konkuruojančių anti-infliacinių priemonių strategijas. Europiečiai baiminasi šių problemų pasekmių, t. y. žemėjančių socialinių, sveikatos priežiūros ir aplinkos apsaugos standartų ir krintančio užimtumo bei gyvenimo lygio, tuo tarpu integracija turėtų duoti naudos abiem pusėms. Ekonominės veiklos rezultatų gerinimas ir gamybos

⁽⁸⁾ 1 dalis, OL C 277, 2009 11 17, p. 117–124.

⁽⁹⁾ Ši projektą 1998 m. kovo mėn. pristatė ES Komisijos nariai Leon Brittan (atsakingas už išorės prekybą), Martin Bangemann (pramonė ir telekomunikacijos) ir Mario Monti (vidaus rinka); jis apėmė ES ir JAV santykius ir buvo sudarytas iš keturių dalių: laisvosios paslaugų prekybos erdvės; techninių prekybos kliūčių šalinimo, visų pirma remiantis abipusio pripažinimo susitarimais; viešųjų pirkimų, intelektinės nuosavybės ir investicijų liberalizavimo; galimo laipsniško pramoniniams produktams taikomų maito mokesčių panaikinimo iki 2010 m. Jos įgyvendinimas buvo atidėtas iki 2015 m.

didinimas yra galimi sprendimai, bet dalis tų, kurie praras darbo vietą, kitos nesusiras. Valstybės narės, po karo atkūrusios savo ekonomiką stipraus vidaus socialinio ir ekonominio konsensuso pagrindu, šiuo metu patiria įtampą, kuri kyla dėl atitinkamų jų sistemų skirtumų, dar labiau išryškėjusių po 2010 m. gegužės mėn., prasidėjus spekuliacijoms jų bendros valiutos atžvilgiu.

3.3 Kadangi gamybos procesas yra labai suskaidytas⁽¹⁰⁾, besiformuojančios ekonomikos šalys galėtų daugiausia laimėti iš transatlantinės integracijos, kurios svarbiausia kryptis – dviejų stipriausių OECD zonos ekonomikų konkurencija. EESRK nuomone, tai yra vienas iš prioritetinių klausimų, kurių reikėtų aptarti transatlantinio dialogo metu.

4. Integracijos eiga

4.1 Neįmanoma sukurti euroatlantinio bloko, apie tai neinformuojant susijusių valstybių gyventojų. Taigi ES galėtų šioje srityje veikti demokratiškai ir skatinti dialogą su visuomene ir darbo pasauliu tiek viduje, tiek šiam tikslui sukurtose Europos ir Amerikos struktūrose. Europos Komisija galėtų sudaryti geresnes sąlygas šiam procesui ir skirti dar daugiau išteklių, nei yra numaćiusi⁽¹¹⁾. EESRK pasirengęs drauge su atitinkamomis JAV institucijomis steigti Europos ir Amerikos pilietinės visuomenės tarybą.

4.2 EESRK mano, kad vadovaujantis Lisabonos sutarties nuostatomis, dėl transatlantinės integracijos turi būti konsultuojamasi su piliečiais. Jei sprendimus priimančios institucijos neturės aiškios pozicijos dėl Europos socialinio modelio sklaidos, bet kokia euroatlantinė integracija rizikuojama pažeisti Europos „socialinio pakto“ nuostatas, tad su visuomene konsultotis būtina.

4.3 EESRK norėtų, kad transatlantiniame dialoge būtų plėtojamas šių klausimų legitimumas:

- 1) Europos tapatybė,
- 2) Europos vertybės, kultūra ir aplinkos apsauga,

⁽¹⁰⁾ Ir Europoje, ir Jungtinėse Amerikos Valstijose tęsiasi deindustrializavimas; per pastarąjį dešimtmetį darbo vietų skaičius gamybos srityje sumažėjo 30 proc., o JAV pasaulio prekybos dalis smuktelėjo nuo 13 iki 9 proc. ES tęsiamas gamybos perkėlimas. Žr. 1997 m. išleistą *Rones et al* tyrimą apie darbo laiką. Tyrimas cituojamas 2001 m. sausio mėn. „Revue Internationale de l' IRES“ Nr. 54.

⁽¹¹⁾ 2009 m. Europos Komisijos išorės santykių generalinis direktoratas paskelbė kvietimą teikti pasiūlymus 800 000 eurų vertės pilietinės visuomenės projektams ES ir JAV dialogui skatinti.

- 3) EESRK, kurio nariai atstovauja ES organizuotai pilietinei visuomenei.

5. Bankų veiklos reguliavimas

5.1 Būtina skubiai įgyvendinti pasaulio ekonomikos reformas. EESRK apgailestauja, kad tarptautinių finansų institucijų reforma įgyvendinama per lėtai, nes tai kenkia sąžiningai konkurencijai ir bendrai socialinei pusiausvyrai.

5.2 Būtina skubiai kartu nustatyti bendrus reitingų agentūrų standartus, kad jų veikla neturėtų neigiamų pasekmių⁽¹²⁾: pirma jos skirdavo aukštus reitingus bankams, kurie sukėlė krizę, o dabar jos skiria žemus reitingus šalims dėl skolų ir deficito, išaugusių gelbstint tuos pačius bankus, o su tuo susijusios sąnaudos teks piliečiams. Bankų ir reitingų agentūrų veikla – tai galimos ES ir JAV pilietinės visuomenės transatlantinio dialogo temos.

6. Laisvės ir žmogaus teisės

6.1 Kai kurių principų, nors ir bendrai priimtų, abi šalys laikosi nevienodai: ne visi europiečiai ir amerikiečiai vienodai vertina judėjimo laisvę. Reikėtų bendrai priimti modelį ir labiau suderinti klausimus, susijusius su vizomis, pasais ir saugumo patikrinimu.

6.2 Kalbant apie SWIFT sistemą⁽¹³⁾, reikėtų paminėti, kad Europos Parlamentas 2010 m. vasario 11 d. savo rezoliucijoje⁽¹⁴⁾ nepritarė susitarimo dėl SWIFT užtikrinamo finansinių duomenų tvarkymo ir perdavimo iš ES į JAV atnaujinimui. Iškilą klausimą, suteikti ar nesuteikti tiesioginę prieigą prie Europos serverių terorizmo kontrolės tikslais. Naujos EP galios jam leido persvarstyti, ko galima ateityje tikėtis nesistemiškai perduodant JAV konfidencialius europiečių duomenis apie jų bankines operacijas, kadangi tokiu būdu naudotojai faktiškai praranda garantijas ir apsaugą, kurias jiems užtikrina valstybių narių ir Bendrijos teisė. EP narių siekis buvo, kad ES tiksliau apibrėžtų savo transatlantinės rinkos viziją teisių apsaugos

⁽¹²⁾ OL C 277, 2009 11 17, p. 117–124.

⁽¹³⁾ SWIFT (*Society for Worldwide Interbank Financial Communications*), pagal Belgijos teisę veikianti JAV įmonė, kuri valdo tarptautinį pasikeitimą daugiau kaip 200 šalių finansiniais duomenimis.

⁽¹⁴⁾ EP (05305/1/2010 REV1-C7-0004/2010-2009/0190(NLE)). II SWIFT susitarimas, EP 2010 7 8 (11222/1/2010/REV1 ir COR1-C7-0158/2010-0178-(NLE)).

požiūriu. Europos Parlamento nariai nusprendė laikytis labiau europietiškos sistemos, suteikti naują vaidmenį Europolui ir reikalauti piliečių teisės į patirtos žalos atlyginimą. Net jei garantijos šiuo metu nėra visapusiškos, 2010 m. liepos 8 d. pasirašytas susitarimas bus peržiūrimas kiekvienais metais. Šie veiksmai atspindi ir Europos Komisijos nario Michel Barnier siekį, kad vidaus rinka padėtų įgyvendinti visų Europos institucijų apibrėžtą visuomenės projektą⁽¹⁵⁾. Šia nuomone EESRK reiškia pritarimą minėtam siekiui: Europa turi tvirtai laikytis savo transatlantinės rinkos koncepcijos ir propaguoti ESM kartu rodydama pagarbą didžiajai kaimynei JAV.

6.3 Teisė į gyvybę ir su bioetika susijusios teisės – tai sritys, kuriose ES laikosi pažangaus požiūrio, tad šias teises reikėtų saugoti ir remti bendrais, o ne tik prekybos susitarimais.

6.4 EESRK norėtų, kad transatlantiniai partneriai prisidėtų stiprinant pagarbą žmogaus, politinėms, pilietinėms, taip pat ekonominėms ir socialinėms teisėms. Jungtinėse Valstijose jau nuo seno ginamos pilietinės ir politinės teisės, o Europos Sąjunga prie jų priskyrė ir ekonomines bei socialines teises. Abu žemynai turi politinės valios užtikrinti, kad visiems piliečiams ir gyventojams būtų sudarytos sąlygos naudotis visomis kiekvieno subjekto teisėmis ir galimybėmis.

7. Socialinės teisės

7.1 EESRK jau minėjo, kad transatlantinis socialinis dialogas vyksta nelabai sėkmingai⁽¹⁶⁾. Manoma, kad pagrindinių teisių sąvoka aprėpia socialines teises, tačiau jos suvokiamos kaip pilietinės ir politinės teisės.

7.2 EESRK mano, kad nepakanka nuolat kartoti, jog Jungtinės Valstijos ir Europos Sąjunga puoselėja tokias pačias vertybes, ir be ekonomikos jas dar sieja laisvės, demokratijos ir žmogaus teisių gynimas. ES turi nuolat savo išorės veiksmais priminti, kad socialinės teisės taip pat yra pagrindinės teisės, taigi, neatskiriama Europos pozicijos dalis. Pagrindiniuose ES teisės aktuose įtraukta horizontali socialinė išlyga, kuria numatoma, kad rengdama ir įgyvendindama politiką ES atsižvelgia į „reikalavimus, susijusius su aukšto užimtumo lygio skatinimu, tinkamos socialinės apsaugos užtikrinimu, kova su socialine atskirtimi, aukšto lygio švietimu, mokymu ir žmonių sveikatos apsauga“⁽¹⁷⁾.

7.3 „Socialinė valstybė“, socialinės sistemos ir pagalba socialinėms teisėms yra neatskiriama nuo žmogaus teisių, kurios išskiria Europą iš kitų žemynų.

ESM apima piliečių laisves, socialinės rinkos ekonomikos mechanizmus ir teigiamą požiūrį į visuomenės aktyvumą. ESM remiasi trimis ramsčiais: kolektyvinės socialinės apsaugos sistemomis, viešosiomis paslaugomis ir socialiniu dialogu. Šis modelis tam tikra prasme įkūnija „Europos gyvenimo būdą“. EESRK apgailestauja, kad jo nepropaguoja ES. Visi šie aspektai minimi Lisabonos sutartyje. Šį modelį politiškai įtvirtinti turėtų požiūris: „Europa = gerovė visiems“. Tokios pozicijos reikia laikytis ir transatlantinėse derybose. EESRK nuomone, ES turi primygtinai reikalauti, kad šios socialinės valstybės elementai taptų pagrindine euroatlantinių diskusijų ašimi, kadangi nesugebėjus to pasiekti, bus padaryta žala europiečiams, Europos tapatybei ir įvairovei.

8. Socialinės apsaugos sistemos

8.1 Europiečiai pasirinko tam tikrą nacionalinio turto persikirstymą, taikydami nacionalines kolektyvinės socialinės apsaugos sistemas, kurios susilpnėjo dėl padidėjusios prekybos globalizacijos. Jei ES negins Europos socialinio modelio, jo egzistavimas gali greitai baigtis. Žinoma, visos visuomenės gerovė yra didesnė, kai užtikrinamas ribotas darbo laikas, leidžiantis praleisti daugiau laiko su šeima (tai Europos socialinis pagrindas), kai suteikiamos ilgalaikės mokamos motinystės ir tėvystės atostogos, sudarančios sąlygas skirti daugiau dėmesio geresniam vaikų vystymuisi, taip pat užtikrinama intensyvioji priežiūra ir pagalba senyvo amžiaus žmonėms, kuriems reikalinga priežiūra. Tačiau tai nėra nemokamos valstybės dovanos – šiuo metu susidariusias didžiules išlaidas pavyko padengti socialine apsauga besinaudojančiųjų žmonių metų metus mokėtų įmokų ir (arba) mokesčių lėšomis.

8.2 Šia prasme dabartiniai transatlantiniai santykiai yra nelygiaverčiai. JAV yra valstijų federacija be „socialinei valstybei“ būdingų požymių (nei federacijos, nei valstijų lygmeniu), tačiau ji svarsto apie galimus socialinius pokyčius (federalinis sveikatos draudimo įstatymas). ES socialinės valstybės principų laikomasi nacionaliniu lygmeniu kiekvienoje valstybėje narėje, bet dar ne visų trijų ramsčių požiūriu „federaliniu“ lygmeniu, kai rekomenduojama siekti konvergencijos tikslų taikant atvirąjį koordinavimo metodą. EESRK mano, kad nereikėtų siekti ES ir JAV lygybės silpninant Europos socialinį modelį. Komitetas abejoja, ar vykstant transatlantinei integracijai valstybėms narėms pavyks išsaugoti savo teises, jei ES nesiims bendrų veiksmų ir nerodys politinės valios ESM propaguoti, ypač šiuo krizės laikotarpiu.

8.3 EESRK mano, kad plėtojant transatlantinį socialinį dialogą, kuriam jis karštai pritaria, reikėtų spręsti šiuo metu vykstančių pokyčių paskatintą viešumo ir saugumo problemą, kadangi tai susiję su 300 mln. žmonių vienoje Atlanto pusėje ir 500 mln. žmonių kitoje Atlanto pusėje gerove.

⁽¹⁵⁾ 2010 m. kovo 17 d. Euractiv.fr surengta diskusija kartu su nuolatinė Komisijos atstovybe Paryžiuje ir *Depositary Trust and Clearing Corporation*. *Questions d'Europe* Nr. 165, 2010 balandžio 6 d., Roberto Šumano fondas.

⁽¹⁶⁾ OL C 288, 2009 9 22, p. 32–39.

⁽¹⁷⁾ Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo, 9 straipsnis.

8.4 Europos socialinės sistemos dažnai prilyginamos valstybių biudžetams. 16 proc. BVP, kuriuos JAV skiria sveikatos priežiūrai, yra didelė suma, tačiau ji piliečiams užtikrina mažesnę apsaugą, nei apsauga, kuri teikiama Europos piliečiams mažesnėmis sąnaudomis (OECD šalyse sveikatos priežiūrai vidutiniškai skiriama 8,9 proc. BVP). Šios lėšos leidžia funkcionuoti realiajai ekonomikai. Jos reikiamu momentu gali labai sušvelninti krizės poveikį valstybei ir visuomenei, išskyrus atvejus, kai draudžiamasi individualiai ir per privačiai finansuojamus fondus, kurie priklauso nuo rinkų užgaidų. EESRK mano, kad sprendimus priimančios institucijos turėtų neleisti, kad dėl visiško konkurencijos viešumo užtikrinimo didelėje integruotoje Europos ir Amerikos ekonominėje zonoje susilpnėtų piliečių apsauga. Todėl EESRK džiaugiasi dabartinės Amerikos administracijos sėkme kuriant novatorišką sveikatos draudimo sistemą Jungtinėse Valstijose.

8.4.1 Sveikatos apsauga

8.4.1.1 Visuomenė pritaria ES tikslui siekti į pažangą orientuotos socialinės konvergencijos ir socialinės regresijos prevencijos principui, tad būtina ir toliau laikytis šios krypties. Europos moterys niekada nesutiktų, pavyzdžiui, kad būtų apkarpytos jų teisės į motinystės atostogas, kurios Jungtinėse Valstijose yra labai trumpos ir kartais nemokamos.

8.4.1.2 EESRK mano, kad šių abipus Atlanto gyvenančios visuomenės sanglaudai svarbių klausimų aptarimas praturtintų Europos ir Jungtinių Valstijų dialogą. Amerikos visuomenėje labai nevienodai vertinamas pasiūlymas užtikrinti reguliuojamą socialinę sveikatos draudimą, finansuojamą iš mokesčių pajamų ir kontroliuojamą išrinktų valdžios atstovų. EESRK nuomone, tai galbūt rodo, kad trūksta informacijos apie Europos modelį, kuris, nors ir nėra centralizuotai taikomas visame žemyne, užtikrina kolektyvines ir solidarias garantijas visiems, taip pat ne ES piliečiams, nes grindžiamas visuotinio sveikatos draudimo sistema, kuri sukuria dalį BVP. EESRK norėtų, kad ES apie tai informuotų Amerikos pilietinę visuomenę. Viena iš galimybių tai daryti – organizuotos pilietinės visuomenės dialogas.

8.4.2 Pensijos

8.4.2.1 Europos pensijų sistemos, kaip ir kitos socialinės apsaugos sistemos, skiriasi ir tai daro didelį poveikį visai ekonomikai. Reikėtų sudaryti galimybę pilietinės visuomenės atstovams savo nuomonę šiuo klausimu išsakyti Europos ir Amerikos dialogo metu, kadangi abi bendruomenės įtraukiančios prekybos sutartys gali turėti įtakos piliečių gyvenimo lygiui.

8.4.3 Nedarbas

8.4.3.1 Visos ES valstybės narės turi valstybines nedarbo išmokų sistemas. Integruvus Atlanto zoną, gali kilti visuotinis pavojus, kad konkurencijos tikslais bus siekiama didesnio lanks-

tumo, bet ne saugumo. Todėl europiečiai, kaip ir amerikiečiai, gali pagrįstai baimintis, kad jų padėtis pablogės⁽¹⁸⁾. Nuo 1970 m. darbuotojų padėtis JAV blogėjo. Krizės sąlygomis nesaugumas dėl darbo stiprėja abejuose Atlanto pusėse, didėja ir skurstančių dirbančiųjų (angl. *working poors*) skaičius. Susidarius istorinei ekonomikos krizei abipus Atlanto baiminamasi, kad jeigu didės lankstumas, padėtis dar labiau pablogės. EESRK mano, kad darbo rinkos lankstumo ir užimtumo garantijų pusiausvyrą kartais gali padėti darbuotojams, kai užtikrinamas žadėtas saugumas, tačiau niekas negali atstoti stabilios darbo vietos, garantuojančios tinkamą darbo užmokestį ir pensiją. Europos Sąjungoje yra socialinio dialogo tradicija. Jį plėtojant atsižvelgiama į visų dalyvių interesus. ES turi socialiniam dialogui skirtus dokumentus ir institucijas. Deryboms vesti būtinos kovingos atstovaujamosios darbdavių ir darbuotojų organizacijos.

9. Viešosios paslaugos⁽¹⁹⁾

9.1 Švietimas

9.1.1 Mokami Jungtinių Valstijų universitetai laikomi geriausiais pasaulyje, o europiečiai itin stengiasi į juos pakliūti studijuoti arba dėstyti. Amerikiečiai kaip ir europiečiai mano, kad ateityje darbo rinka bus atviresnė *puikiai parengtiems ir labai kvalifikuotiems darbuotojams*.

„Jie turės visas galimybes dirbti geriausiai apmokamus darbus ir didinti Amerikos gerovę.“

Numatoma, kad darbo vietų, kurioms užimti būtinas aukštasis išsilavinimas, daugės sparčiau, palyginti su tomis, kurioms reikalingas žemesnio lygmens išsilavinimas, ir ypač daugės darbo vietų, kurioms užimti reikės universitetinio diplomo arba po vidurinio mokslo įgyjamo profesinio išsilavinimo.“

[Vykdomoji Jungtinių Amerikos Valstijų prezidento tarnyba – Ekonomikos patarėjų tarybos (angl. CEA) „Ateities darbai“.]

9.1.2 Mokymas – tiltas į ateitį. Europoje, kur mokslas paprastai yra nemokamas, sumažintos išlaidos viešosioms paslaugoms ir nacionalinės fiskalinės politikos suvaržymai padidino nelygias galimybes. ES Lisabonos strategijoje patariama valstybėms narėms visų pirma savo universitetus (aukštojo mokslo studijas) ir galbūt net vidurines mokyklas pritaikyti verslo poreikiams.

⁽¹⁸⁾ „Vidurinioji Amerikos klasė“

⁽¹⁹⁾ OL C 128, 2010 5 18, p. 97–102.

9.1.3 EESRK mano, kad visiems prieinamas švietimas, jo užtikrinama lyčių lygybė, profesinio ir šeiminio gyvenimo pušiausvyra turėtų atverti visapusiškas galimybes piliečiams. Švietimas, mokymasis visą gyvenimą ir jo finansavimo būdai – tai temos, kurias galėtų aptarti Jungtinių Valstijų ir Europos visuomenė ir pasidalyti susijusia patirtimi, kad žiniomis pagrįsta paslaugų ekonomika būtų naudinga abiejų žemynų piliečiams ir suteiktų galimybę mokytis tiems, kurie tokios galimybės neturi.

9.2 Bendrasis susitarimas dėl prekybos paslaugomis (GATS)

9.2.1 ES piliečiai dėjo daug pastangų, kad išsaugotų savo kino pramonę ir Europos kultūros savitumą, kai jiems buvo iškilusi grėsmė dėl pasaulinio paslaugų liberalizavimo. Siekiant išsaugoti Europos tapatybę ir jos turtingą įvairovę, būtina stiprinti kultūrų dialogą; su tuo susiję daug aspektų: užimtumas, paveldo išsaugojimas ir novatoriškumo bei kūrybiškumo vystymas.

9.2.2 Kultūra nėra tik prekė. EESRK mano, kad kultūra turi būti vienas organizuotos pilietinės visuomenės transatlantinio dialogo klausimų.

9.3 Ypatingas imigracijos ir integracijos atvejis

9.3.1 Senėjančios abiejų žemynų visuomenės turi spręsti imigracijos klausimą. Svarbu suderinti visuomenės senėjimą ir darbo jėgos poreikį nustatant leistiną nuokrypio nuo visuomeninės sanglaudos ribą. Tai priklauso nuo integracijos politikos priemonių, kurios turi būti vertinamos atsižvelgiant į ilgalaikę perspektyvą ir priimamos taikant pasaulinį dvikryptį metodą, apimančią imigrantus ir priimančiąją visuomenę. Susiduriama tiek su vidaus, tiek su išoriniu spaudimu. EESRK mano, kad migracijos klausimas yra svarbus demokratinėms šalims, ir norėtų, kad jis būtų aptartas Transatlantinio socialinio dialogo metu, kuriame šiuo klausimu galėtų dalyvauti EIF.

10. Socialinis dialogas

10.1 Tai viena sričių, labiausiai išryškinančių šių dviejų visuomenių skirtumus. Socialinis dialogas, Europos istorijoje įsitvirtinęs reiškinys, dabar yra kultūros vertybė: tokio dalyko neturi amerikiečiai, taigi jie neturi galimybių būti išgirsti. Abiem visuomenėms būtina ieškoti galimybių sudaryti sąlygas darbuotojams išsakyti savo nuomonę, taip pat parengti informavimo ir konsultavimo priemones, ypač šiuo kritiniu laikotarpiu, prasidėjusiu 2008 m. po finansų sektoriaus krizės. EESRK mano, kad

reikia nustatyti bendrus standartus, kad būtų galima vertinti ir lyginti abiejų blokų socialines ir darbo sąlygas, visų pirma darbo valandas ir socialines išmokas, siekiant pamatyti aiškų kiekvieno žemyno konkurencingumo vaizdą, kai vykstant prekybos globalizacijai kintamasis rodiklis yra darbo užmokestis.

10.2 2009 m. EP rezoliucijoje numatyta pagerinti politinius ryšius su JAV Kongresu ir palaikyti glaudesnę JAV bei ES centrinių bankų bendradarbiavimą. Tačiau JAV vis dar neratifikavo Tarptautinės darbo organizacijos konvencijų. Tyrimai⁽²⁰⁾ atspindi padėtį Amerikos darbo pasaulyje, kur daugeliui darbuotojų neužtikrinamos pagrindinės apsaugos priemonės, pavyzdžiui, teisė į minimalų darbo užmokestį, teisė į viršvalandžių apmokėjimą, teisė į pietų pertrauką, nelaimingų atsitikimų darbe išmokos arba teisė reikalauti geresnių darbo sąlygų.

10.3 EESRK mano, kad vykstančiame transatlantiniame socialiniame dialoge skiriama per mažai dėmesio pilietinės visuomenės atstovų, visų pirma darbuotojų, nuomonei išklauti.

11. Aplinkos apsauga

11.1 Amerikos aplinkos apsaugos politika turės poveikį biudžeto prioritetų nustatymui ir užimtumui. EESRK nuomone, transatlantinis dialogas galėtų padėti greičiau suvokti, kad būtina siekti didesnio tvarumo ir kad kuriant ekologiškesnę ekonomiką svarbus vaidmuo tenka pilietinei visuomenei ir vartotojams.

11.2 ES ir Jungtinės Valstijos galėtų bandyti drauge vystyti naujas pramonės šakas, kuriose būtų naudojama atsinaujinančiųjų išteklių energija. Kalifornija ir Portugalija priėmė tokius pačius sprendimus, susijusius su saulės ir vėjo energija. EESRK taip pat mano, kad būtų pragaištinga abiejų galingų ekonomikų ateičiai generuoti idėjas, bet naudoti kinų technologijas (pvz., fotovoltinių technologijų atvejis).

12. Institucijų lygmuo

12.1 Ankstesnėje EESRK nuomonėje dėl transatlantinių santykių buvo svarstoma keletas Transatlantinio aplinkos apsaugos dialogo (angl. TALD) ir Transatlantinės ekonominės tarybos (angl. TEC) plėtojimo galimybių.

⁽²⁰⁾ Vienas jų atliktas vadovaujant Nacionalinio užimtumo įstatymo projekto (angl. NELP) politikos direktorei dr. Annette Bernhardt.

12.2 EESRK norėtų būti novatoriškas ir pakviesti pilietinės visuomenės atstovus dalyvauti organizuotos pilietinės visuomenės transatlantiniame dialoge institucijų lygmeniu. Visuose dialoguose, ataskaitose, tyrimuose arba susitarimuose, rengiamuose plėtojant transatlantinius santykius, turėtų būti skyrius apie numatytų priemonių socialinį poveikį neapsiribojant tik

darbo vietų kūrimu. Valstybės narės dar nesuteikė ES galios vykdyti integruotą socialinę politiką, nors ji turi sukūrusi realų bendrą modelį ir galėtų savo požiūrį ginti dialogo su Jungtinėmis Valstijomis metu. Europa turi propaguoti savo socialinį modelį ir tokiu būdu sulaukti daugiau dėmesio Jungtinėse Valstijose.

2010 m. spalio 21 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

PRIEDAS

Toliau pateikiamas diskusijų metu atmestas pakeitimas, už kurį buvo atiduota daugiau kaip 1/4 balsų:

1.4 punktas

Iš dalies pakeisti taip:

„EESRK ragina euroatlantinę zoną be naujų finansinių taisyklių parengti bendras reitingų agentūrų taisykles ir naujas konkurencijos taisykles, kuriomis būtų labiau ~~paaisoma piliečių interesus~~ atsižvelgiama į visuomenės lūkesčius. Komitetas mano, kad norint sukurti naujas darbo vietas ir užtikrinti, kad gyventojai ne tik išlaikytų, bet ir pagerintų savo gyvenimo lygį, gyvybiškai svarbu, jog konkurencingumas taptų svarbiausiu politinės darbotvarkės prioritetu. Komitetas tikisi, kad ES užims tvirtą poziciją, užtikrinsiančią gyvenimo lygį, ir kad transatlantiniame dialoge bus išgirsta pilietinės visuomenės abipus Atlanto nuomonė.“

Už:	66
Prieš:	76
Susilaikė:	21

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Bendrijos metodo atnaujinimo (gairės) (nuomonė savo iniciatyva)

(2011/C 51/05)

Pagrindinis pranešėjas **Henri MALOSSE**

Bendrapranešėjis **Georges DASSIS**

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2009 m. gruodžio 17 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Bendrijos metodo atnaujinimo (gairės).

Pakomitetis dėl „Bendrijos metodo atnaujinimo“, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2010 m. gegužės 19 d. priėmė savo nuomonę (pranešėjas Henri Malosse, bendrapranešėjis Georges Dassis).

Atsižvelgdamas į naują Komiteto kadenciją, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas savo 466-ojoje plenarinėje sesijoje, kuri įvyko 2010 m. spalio 19–21 d. (2010 m. spalio 21 d. posėdis), nusprendė pagrindiniu pranešėju skirti Henri Malosse ir priėmė šią nuomonę 187 nariams balsavus už, 5 – prieš ir 6 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Nepaisant didelių pasiekimų ir vis didėjančios įtakos Europos Sąjunga nepaliauja abejojusi ir pati kelia abejonių. Nors vainikuota euro sėkme, ekonominė ir pinigų sąjunga šiaandien smarkiai krečiama finansų krizės labiau nei kur kitur pasaulyje. Lisabonos strategija nesudarė galimybės Europos Sąjungai užsitikrinti pasaulio lyderės pozicijos žinių ekonomikoje. Susidarius tokiai sunkiai padėčiai piliečiai vis labiau nerimauja ir daugelis jų kelia klausimą, ar Europos Sąjunga sugebės įveikti didžiuosius šio laikmečio iššūkius: globalizaciją, klimato kaitą, ekonomikos ir finansų krizę.

1.2 Kilus abejonėms visada naudinga peržiūrėti Europos integracijos pagrindus. Europos Sąjungai „gerus laikus“ padėjęs užtikrinti Bendrijos metodas turi būti peržiūrėtas ir atnaujintas.

1.3 EESRK siūlo taikyti Bendrijos metodą srityse, su kuriomis piliečiai sieja šiandienos lūkesčius: Europos ekonomikos atgaivinimo, mūsų švietimo sistemų, inovacijų ir mokslinių tyrimų veiksmingumo didinimo, energijos tiekimo saugumo, tvaraus vystymosi ir kovos su klimato padariniais, lygių galimybių skatinimo, verslumo, judėjimo laisvės ir asmenų judumo nepažeidžiant socialinių teisių, Europos lygio visuotinės svarbos paslaugų plėtojimo, visų pirma ryšių, aplinkos, sveikatos, saugumo ir civilinės saugos srityse.

1.4 Šis Bendrijos metodo atnaujinimas bus veiksmingas tik užtikrinus deramas priemones, visų pirma gerokai padidinus ES biudžeto lėšas, plėtojant viešąsias ir privačias partnerystes, užtikrinant geresnį valstybių ir ES biudžeto koordinavimą, konsoliduojant Europos valiutos fondą.

1.5 Galiausiai EESRK mano, kad 2010 m. Bendrijos metodas negali būti toks kaip septintajame ir devintajame dešimtmetyje.

Šiaandien reikia įtraukti piliečius ir užtikrinti jų dalyvavimą, visų pirma pasitelkiant dalyvaujamąją demokratiją ir pilietinę visuomenę. Todėl EESRK reikalauja suteikti Europos pilietinei visuomenei didesnę vaidmenį ne tik įgyvendinant Europos Sąjungos politines iniciatyvas, bet ir vertinant jų poveikį, kad būtų galima užtikrinti veiksmingą jų įgyvendinimą arba sumažinti jų neigiamą poveikį.

1.6 Taip Bendrijos metodas, atitinkantis laikmečio iššūkius ir piliečių lūkesčius, remiamas veiksmingų įgyvendinimo priemonių ir atnaujintas užtikrinant aktyvesnę pilietinės visuomenės dalyvavimą, gali ir turi vėl tapti Europos Sąjungos integracijos atnaujinimo svertu.

2. Kodėl reikia atnaujinti Bendrijos metodą

2.1 Nuo pat Europos projekto pradžios Bendrijos metodas užtikrino Europos integracijos unikalumą ir sėkmę bei padėjo sukurti tokią Europos Sąjungą, kokia ji yra šiaandien. Europos Sąjungai būdinga:

— bendri ištekliai bendriems tikslams pasiekti;

— bendro intereso projektai;

— atviros ir demokratinės diskusijos, į kurias įtraukiama pilietinė visuomenė;

— sprendimai priimami balsų dauguma laikantis teisės nuostatų;

— veiksminga administracinė ir teisminė kontrolė ir jos įgyvendinimas;

— tiesioginis poveikis ekonominėms ir socialinėms interesų grupėms ir jų sąsaja.

Būtent remiantis šiuo Bendrijos metodu pasiekta didžiausios Europos Sąjungos pažangos.

2.2 Valstybės narės išsaugojo labai svarbias, dažnai išimtinės, kompetencijas, sutartimis tiesiogiai nereglamentuojamose srityse pradedant tradiciškai nacionalinio savarankiškumo srityse, kaip, pavyzdžiui, gynybos ir vidaus reikalų, ir baigiant srityse, susijusiose su konkrečiais politiniais, kultūriniais ir istoriniais ypatumais, tokiais kaip mokesčiai arba socialiniai santykiai. Tarpvyriausybiniis bendradarbiavimas šiose srityse yra svarbus Europos kūrimo proceso aspektas, kurį reikėtų išnagrinėti siekiant įvertinti realų jo poveikį ir atitikimą šiandienos Europos Sąjungos padėčiai ir tikslams.

2.3 Sėkmingai taikant Bendrijos metodą svarbiausiems bendriems tikslams pasiekti kartu vystėsi ekonomika ir vyko Europos integracijos proceso politinis gilinimas. Be to, šie pasiekimai suteikė Bendrijos metodui daug patrauklumo, jis tapo neprilygstamu Europos žemyne, o tai lėmė vieną po kito sekusius plėtros etapus: visų pirma vakarų, po to šiaurės, galiausiai, pietų valstybių, o griuvus „geležinei uždangai“ ir rytų šalių prisijungimą.

2.4 Pastaraisiais metais Bendrijos metodas vis dėlto prarado savo dinamiškumą ir pagreitį. Susidarė išpūdis, kad Europos Komisija ne visada turėjo galimybių ir noro įgyvendinti tikslus ir lūkesčius atitinkančias iniciatyvas. Tačiau šiandien Europos Sąjungai iškyla nauji uždaviniai, susiję su vis didėjančia globalizacija ir finansų bei ekonomikos krize, dėl kurių kyla sunkumų daugeliui įmonių, visų pirma MVĮ, didėja socialinis atotrūkis ir atsiranda vis daugiau jei ne atskirtį, tai bet bent jau didelių sunkumų patiriančių žmonių. Europos piliečiai vis labiau nepasitiki Europos kūrimo projektu, kadangi mano, kad dėl jo kyla daugiau problemų, nei jų išsprendžiama.

2.5 ES sprendimų poveikio stoka 2009 m. Kopenhagos aukščiausiojo lygio susitikime klimato kaitos klausimais ir ES nesugebėjimas vienai įveikti vienos iš euro zonos valstybių finansinių sunkumų sudarė dar slogesnę išpūdį, kuris sukėlė nerimą finansų pasaulyje.

2.6 Sparčiai didėjant globalizacijos procesui Europos Sąjunga atrodo gana vangiai ir sustingusi savo prieštaravimuose, sudėtingume ir lėtume. Įsigaliojus Lisabonos sutarčiai, EESRK siūlo atnaujinti Bendrijos metodą siekiant suteikti postūmį, kuris reikalingas, kad Europa įsitvirtintų pasaulio ekonomikos ir politikos arenoje. EESRK rekomendacijos visų pirma susijusios su šiais svarbiausiais klausimais:

— Europos Sąjungos tapatybės ir bendro intereso propagavimas;

— tikslų ir išteklių dermė;

— pilietinės visuomenės dalyvavimas.

3. Europos Sąjungos tapatybės ir bendro intereso skatinimas

3.1 Bendrijos metodo nepavyks atnaujinti, jei nebus labiau stiprinamas bendras Europos Sąjungos identitetas, skatinamas pranokstant nacionalinius interesus ir skirtumus. Taigi, kol sąvoka „europietiškas“ bus tapatinama su sąvoka „svetimas“, o valstybės narės ir jų nacionalinės valdžios institucijos netaikys jokių konkrečių paskatų, kuriomis būtų skatinama pirkti europietiškas prekes, baiminantis „jų“ mokesčių mokėtojų reakcijos ir „jų“ įmonių spaudimo, nieko vertos bus pastangos didinti teisinius reikalavimus siekiant atverti kelią dalyvauti viešuosiuose pirkimuose. Vis dėlto, globalizacijos sąlygomis tik į svarbiausius bendrus tikslus susitelkusi Europa sugebės juos pasiekti.

3.2 Todėl visų pirma būtina apibrėžti ES bendrą interesą. Komisija turėtų aktyviau skatinti diskusijas šiuo klausimu ir nelikti nuošalyje, kaip tai buvo galima neseniai stebėti kilus finansų krizei ir sunkumams vienoje iš euro zonos valstybių narių. Komisija pernelyg dažnai atrodo kreipianti dėmesį į valstybėms narėms ir jų nacionalinėms administracijoms iškylančias problemas, tuo tarpu teisingai suprantamas bendras interesas dažnai reikalauja priimti solidarumu ir interesų bendrumo idėja grindžiamus sprendimus.

3.3 Susidaro išpūdis, kad Europos Komisijai vis sunkiau ši ES bendrą interesą apibrėžti ir jam atstovauti. Tačiau būtent toks jos vaidmuo. Reikia, kad ES susigrąžintų 7-ojo ir 9-ojo dešimtmečio pagreitį. Šiandien ji ne viena: naujas institucinis trikampis su sustiprintų galių Europos Parlamentu ir Europos Vadovų Tarybos pirmininko pareigybe turėtų paskatinti ES deramai atlikti pasiūlymus teikiančio ir kontroliuojančio organo vaidmenį.

3.4 Europos Parlamentas nuo šiol turi atlikti esminį vaidmenį apibrėžiant ES bendrą interesą, kadangi jis atstovauja piliečiams. Jam talkina du patariamieji komitetai (EESRK ir RK), kurie turėtų atlikti sverto vaidmenį, skatinti bei paremti Europos Komisijos iniciatyvas nepamirštant piliečių iniciatyvos teisės ir kitų sąsajų su pilietine visuomene.

3.5 Bendrijos metodo atnaujinimas bus prasmingas tik tada, jei bus peržiūrėta subsidiarumo principo sąvoka, kuri buvo suprantama vienpusiškai, t. y. kaip priemonė stabdyti Bendrijos metodo taikymą ir naujų ES politikos krypčių kūrimą. Naujas dinamiškesnis šios sąvokos suvokimas, grindžiamas principu, pagal kurį siekiant veiksmingumo ir masto ekonomijos vis dažniau bus naudinga į Europos lygmenį perkelti visa, ko įgyvendinimas reikalauja didelių išteklių: infrastruktūra, moksliniai tyrimai ir technologijų plėtra, pramonės politika, gynyba, užsienio politika, saugumas, kova su didelėmis visuomenės sveikatos problemomis ir kt. Jei valstybių narių politiniai lyderiai neslėps tiesos, Europos piliečiai sugebės tokį pasirinkimą suprasti.

3.6 Vis didėjant atotrūkiui tarp piliečių ir ES institucijų svarbu, kad Europos Sąjunga nustatytų naujas, didelius piliečių lūkesčius atitinkančias Bendrijos metodo taikymo sritis.

3.6.1 Taigi, atėjo laikas plėtoti europines visuotinės svarbos paslaugas tose srityse, kurios atsižvelgiant į padėties raidą ir kylančius uždavinius šiuo metu yra būtinos, būtent civilinės saugos, skubios tarptautinės pagalbos, muitinės paslaugų, transporto, mokslinio tyrimo centrų, spartaus tinklo ir kt. Remiantis šiuo nauju pagrindu būtų galima skatinti bendro intereso Europos koncesijas kuriant viešąsias ir privačias partnerystes transeuropiniams tinklams (transporto, energijos, telekomunikacijų) kurti taip stiprinant Europos Sąjungoje sanglaudą ir jos konkurencingumą.

3.6.2 Siekiant palengvinti piliečių gyvenimą ir įmonių padėti bei padėti jiems geriau suvokti bendrąją rinką, būtina nedelsiant įgyvendinti tam tikras iniciatyvas, kurių tikslingumas bendro intereso požiūriu jau seniai įrodytas: Europos pramonės politika, įgyvendinama užtikrinant sinergiją, kad būtų galima įveikti globalizacijos iššūkius, Europos statusas MVĮ, fondams ir asociacijoms, vieno langelio principas mokesčių srityje MVĮ vykdant tarpvalstybinę veiklą, Bendrijos patentas. Taip pat reikėtų parengti teisės aktų, kad būtų galima užtikrinti laisvą asmenų judėjimą nepažeidžiant socialinių teisių ir kolektyvinių sutarčių. Atsižvelgiant į piliečių iniciatyvas galėtų būti įgyvendinamos ir kitos iniciatyvos, kurias perimtų Europos Parlamentas ir EESRK, visų pirma energijos tiekimo saugumo, tvaraus vystymosi ir vartotojų teisių apsaugos srityje.

3.6.3 Kaip jau ne kartą pabrėžė EESRK, direktyvų pasirinkimas labai svarbioje viešųjų pirkimų srityje buvo labai nesėkmingas ir, ko gero, tai yra pati didžiausia nesėkmė per visą bendrosios rinkos kūrimą. Praėjus daugiau nei trisdešimčiai metų po Suvestinio Europos akto viešieji pirkimai vis dar pernelyg susiskaidę. Daugybės labai išsamių Europos direktyvų, papildomų nacionalinių teisės aktų ir leidžiančių nukrypti nuostatų rezultatas, kurį lėmė Bendrijos dvasios nebuvimas – toliau išliekantis fragmentiškumas srities, kuri sudaro 15 proc. Europos BVP. Šioje, kaip ir kitose srityse, kuriose tai yra tikslinga, Europos Komisija nuo šiol pirmenybę turėtų teikti tiesiogiai taikomam reglamentui, o ne direktyvai, kurios įgyvendinimas susijęs su perkėlimu į nacionalinę teisę.

3.6.4 Europos Sąjunga turėtų daugiau investuoti į „žinių trikampį“ t. y. švietimą, mokslinius tyrimus ir inovacijas. Ji negali palikti nuošalyje švietimo, kuris pripažintas svarbiausiu Europos atgaivinimo veiksmu. Remiantis *Erasmus* iniciatyvos sėkme, Europos mastu turėtų būti įgyvendinamos aukštesnių tikslų siekiančios judumo iniciatyvos, vykdomi Europos aukštųjų

mokyklų tinklo remiami mainai, konkrečios Europos lygio iniciatyvos, kuriomis skatinama bendroji kompetencija, ugdoma verslumo dvasia ir įgyvendinamos tikslinėms grupėms skirtos priemonės atsižvelgiant į bendrą interesą. Mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros srityje Aštuntoji bendroji programa turi tapti naujosios Europos simboliu. Ją įgyvendinant dėmesys turi būti sutelktas į, pavyzdžiui, nanotechnologijų sritį kuriant ES mokslinių tyrimų centrus, įgyvendinant Europos pramonės projektą ir skiriant atitinkamus žmoniškuosius ir finansinius išteklius.

3.6.5 Ekonominė ir pinigų sąjunga turėtų tapti Europos tapatybės ir sanglaudos branduoliu. Šiandien padėtis toli gražu ne tokia, kaip aiškiai parodė skirtinga ES euro zonos valstybių narių nacionalinė politika ekonomikos ir finansų krizės metu. Užtikrinamos tvirtesnį tarpusavio bendradarbiavimą, suteikiančių teigiamą postūmį visos Europos Sąjungos dinamikai ir veiksmingumui, Europos zonos valstybės turėtų tapti pažangia ekonominės ir finansinės integracijos laboratorija. EESRK remia Komisijos pasiūlymą, kuriuo siekiama užtikrinti valstybių narių ekonomikos politikos stebėseną. Šios stebėsenos tikslas – gerokai pranokti Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos atliekamą tik auditoriaus vaidmenį ir atsižvelgti į ES piliečių politinius prioritetus, visų pirma socialinės sanglaudos, kovos su atskirtimi, darbo vietų kūrimo, kūrybingumo ugdymo ir verslumo srityje.

3.6.6 Stipri savo bendra valiuta, Europos Sąjunga taip pat turi būti vieninga tarptautiniuose ekonomikos ir finansų susitikimuose, visų pirma G20, ir ES lygiu aktyviau dalyvauti Tarptautinio valiutos fondo ir Pasaulio banko veikloje.

3.6.7 Europos išorės politikos stiprinimas yra svarbiausias Lisabonos sutarties uždavinys. Jis visų pirma susijęs su diplomatinėlių tarnybų, vyriausiojo įgaliojimo pareigybės (derinamos su Komisijos pirmininko pavaduotojo pareigomis) ir Europos Sąjungos atstovybių kūrimu trečiojoje šalyse vietoje Europos Komisijos delegacijų. Būtina kuo ryžtingiau įgyvendinti Sutartį, kad Europa iš tiesų būtų vieninga, laikytusi ryžtingesnės ir nuoseklesnės pozicijos išorėje ir tuo pat metu užtikrintų struktūruotą politikos, ekonomikos, kultūros, mokslo ir prekybos srityse įgyvendinamos išorės veiklos veiksmingą koordinavimą, o ne varžytusi, nes tai tik silpnina ES poziciją.

4. Užtikrinti tikslų ir išteklių dermę

4.1 Daug Bendrijos tikslų buvo tik iš dalies pasiekta dažnai dėl to, kad trūko ryžto juos iki galo įgyvendinti ir nebuvo skirtos reikiamos Bendrijos lėšos.

4.1.1 Mario Monti ataskaitoje dėl vidaus rinkos atgaivinimo ⁽¹⁾ pateikti labai naudingi pasiūlymai, kaip sukurti iš tiesų veiksmingą rinką: skatinti *Solvit* tinklo veiklą, vertinti direktyvų įgyvendinimą, įtraukti nacionalines valdžios institucijas, nacionalinius parlamentus ir pilietinę visuomenę, pašalinti dar likusias kliūtis, visų pirma asmenų judumo. Todėl EESRK rekomenduoja, atsižvelgiant į šią ataskaitą ir pasikonsultavus su atitinkamais pilietinės visuomenės atstovais, parengti tikslų veiksmų planą ir įgyvendinimo grafiką.

4.1.2 Kad būtų galima patenkinti naujų Bendrijos metodo taikymo sričių poreikius, prireiks Europos Sąjungos finansinės paramos tinkama forma (biudžeto asignavimai, paskolos, viešosios ir privačios partnerystės ir kt.). Europos anglių ir plieno bendrijos (EAPB) sėkmę 1951 m. lėmė priemonių ir tikslų dermė. Dabartinis ES biudžetas (mažiau nei 1 proc. ES BVP) yra pernelyg mažas, kad būtų galima pasiekti tikslus, kurių įgyvendinimo tikisi piliečiai srityse, kuriose ES turėtų imtis veiksmų siekdama užtikrinti didesnę veiksmingumą. Reguliarus biudžeto didėjimas 2013–2020 m. laikotarpiu norint pasiekti 2 proc. BVP atrodo pasiekiamas tikslas ir, atsižvelgiant į masto ekonomiją, visiškai neprieštaraujantis valstybių narių valstybės skolos mažinimo reikalavimams, jei valstybių vyriausybės teisingai supras asignavimų perkėlimo iš nacionalinio į Europos lygį būtinybę ir tinkamai tai paaškins piliečiams. Tai taip pat sudarys galimybę finansuoti su investicijomis ir didžiaisiais tinklais susijusius poreikius, paremti žinių trikampį (švietimas, moksliniai tyrimai ir naujovės), stiprinti sanglaudos politiką ir užtikrinti ES išorės politikai įgyvendinti reikalingus žmogiškuosius ir finansinius išteklius.

4.1.3 Šiems veiksams iki 2020 m. finansuoti ES reikės nuosavų išteklių ir užtikrinti geresnį nacionalinių biudžetų ir Europos biudžeto koordinavimą. Atsižvelgiant į po 2008 m. finansų krizės vis didėjančią valstybės finansų deficitą bus nesunku įrodyti, kad bendrai sutelkiant išteklius valstybės išlaidoms finansuoti, pavyzdžiui, gynybai, sienų apsaugai, išorės pagalbai, moksliniams tyrimams, pramonės politikai ir kt. ir nedarant neigiamos įtakos augimui skola gali būti greitai sumažinta. Valstybės narės turi pademonstruoti savo politinę valią dirbti šia linkme.

4.1.4 Finansų krizės sąlygomis pirmasis reikšmingas žingsnis būtų sukurti Europos finansinės pagalbos ir euro zonos stabilizavimo fondą (tam tikrą Europos federalinį rezervą), kuris padėtų solidariai įveikti vienai iš euro zonos valstybių kylančius sunkumus. Prireikė euro nuosmukio ir krizės paaštrėjimo vienoje iš valstybių narių, kad valstybės sukurtų tokio fondo pagrindą ir priimtų sprendimą veikti jau nebe dvišaliu pagrindu, o kolektyviai kartu gaudamos TVF papildomą paramą.

4.1.5 Be to, akivaizdu, kad norint pasiekti integracijos ir sanglaudos tikslus, būtina pagerinti ES lėšų skyrimą siekiant labiau paremti tarpvalstybines programas, kurioms skiriamas tik 1 proc. biudžeto lėšų, nors jos yra labai svarbios geram

bendrosios rinkos veikimui užtikrinti. Strategijos „Europos 2020“ sėkmė priklauso ne tik nuo turimų lėšų, bet ir nuo aktyvaus piliečių dalyvavimo įgyvendinant šios strategijos tikslus, o šiandien padėtis yra kitokia.

4.2 ES, kurią sudaro 27 valstybės narės, negali būti valdoma kaip 6 valstybių narių ES. Instituciniame trikampyje Europos Parlamentas pagrįstai užima svarbiausią vietą. Be to, reikėtų, kad institucijos ir įgyvendinama praktika kuo greičiau sudarytų galimybę pasireikšti piliečių iniciatyvai, kuri turi tapti veiksminga demokratijos priemone.

4.2.1 Išplėtus Bendrijos kompetencijos sritį išplėstas ir bendro sprendimo (tarp Europos Parlamento ir Tarybos) priėmimo procedūros taikymas. Tačiau šias naujas nuostatas įtvirtinusiomis sutartimis niekada nebuvo pakoreguotos konsultavimosi procedūros. Šiandien į EESRK kreipiamasi dėl Komisijos pasiūlymo prasidėjus bendro sprendimo priėmimo procedūrai, nors tai turėtų būti padaryta daug ankstesniame etape.

4.2.2 EESRK galėtų veiksmingiau atlikti savo patariamąjį vaidmenį, jei į jį būtų kreipiamasi prieš bendro sprendimo procedūrą, kai tik parengiamas preliminarus poveikio vertinimas. Tiriamaoji nuomonė tokiu atveju būtų daug vertingesnė. Tokiu būdu Komiteto nuomonė ir poveikio vertinimas galėtų būti pridedami prie Komisijos pasiūlymo, kuris perduodamas Europos Parlamentui ir Tarybai. EESRK pranešėjui taip pat turėtų būti sudaryta galimybė išsakyti savo nuomonę kompetentingam Europos Parlamento komitetui.

4.2.3 Be to, Komisija, numatydamą atšaukti pirmiau parengtą pasiūlymą, visų pirma kai jis tiesiogiai susijęs su pilietinės visuomenės dalyviais, turėtų surengti atitinkamas konsultacijas. Taigi, nesurengusi konsultacijų, Komisija neturėtų atšaukti pasiūlymo dėl Europos asociacijų statuto.

4.2.4 Valdymo srityje Europos Sąjunga turi aktyviau siekti, kad būtų užtikrintas lyčių lygybės principas sudarant galimybę moterims turėti lygas galimybes sprendimų ir konsultacijų procesuose.

4.3 Lisabonos sutartimi dar kartą išplėstas kvalifikuota balsų dauguma priimamų sprendimų sąrašas, o taip priimti sprendimai tampa 27 valstybių narių ES veikimo pagrindu. Vis dėlto tam tikrose srityse, beje, glaudžiai susijusiose su ES reikalais, pavyzdžiui, mokesčių, ir toliau bus reikalingas vieningas balsavimas. Patirtis aiškiai rodo, kad toks reikalavimas gali greitai sutrikdyti ES veikimą srityse, kuriose būtinas vieningas balsavimas. Mažų mažiausiai paradoksalu tai, kad užsibrėžusi aukštą tikslą – tapti konkurencingiausia ir dinamiškiausia žiniomis pagrįsta ekonomika pasaulyje, Europos Sąjunga, nepaisant ne kartą išsakytų Tarybos raginimų, nesugebėjo panaikinti kliūčių, trukdančių priimti Bendrijos patentą, dėl kurio būtina balsuoti vieningai!

⁽¹⁾ „Nauja strategija bendrajai rinkai: tarnaujant Europos ekonomikai ir visuomenei“ – Mario Monti ataskaita Europos Komisijos pirmininkui, 2010 m. gegužės 9 d.

4.3.1 Nemažai ankstesnių faktų vis dėlto liudija, kad kartais, kai tai buvo reikalinga, Bendrijos metodas sudarė galimybes rasti priemonių apeiti kliūtį, kuri kyla dėl vieningo balsavimo reikalavimo. Taip socialinis protokolas ir Bendrijos darbuotojų pagrindinių socialinių teisių chartija buvo priimti tik vienuolikos valstybių narių, o Jungtinė Karalystė prie jų prisijungė tik vėliau. Ar negalima būtų tokio lankstumo taikyti ir kitose srityse, kur kyla sprendimo blokavimo pavojus, kaip pavyzdžiui, priimant Bendrijos patentą arba suderinant įmonių mokesčių bazę?

4.3.2 Ekonominė ir pinigų sąjunga – geras sėkmingo tvirtesnio bendradarbiavimo pavyzdys: pradžioje ją sudarė vos keletas šalių, tačiau ji išliko atvira visoms turinčioms galimybės prisijungti. O štai Eurogrupei dėl federalinio Europos centrinio banko pobūdžio vis dar nepavyko išplėtoti pinigų sąjungai prilygstančio bendro ekonominio valdymo. 2000 m. laikotarpiu susikaupęs vėlavimas šiandien kelia nerimą. Jei per artimiausius dešimt metų nebus laipsniškai pasivyta prarastas laikas, gali kilti pavojus sanglaudai, konkurencingumui ir užimtumui euro zonoje, žinoma, nepamirštant paties euro gyvavimo. Norint pataisyti tokią padėtį, būtina reikia peržiūrėti Euro grupės veikimą ir užtikrinti didesnę jos veiklos veiksmingumą ir skaidrumą, visų pirma siekiant, kad būtų reguliariai (o ne tik kilus krizei) rengiami euro zonos valstybių arba vyriausybės vadovų susitikimai ir kad juose galėtų dalyvauti kiti ministrai, pavyzdžiui, socialinių reikalų, pramonės ir kt., kuriems įtakos turi euro vertė.

4.4 Žinoma, 27 valstybių narių Europos Sąjungoje lemiamą svarbą įgauna tinkamas direktyvų perkėlimas ir nacionalinės politikos suderinamumas su europine politika. Nėra prasmės lengvinti direktyvų priėmimo, jei valstybės narės reiškia nepasitenkinimą dėl jų įgyvendinimo laikantis numatytų terminų arba papildoma jas bereikalingomis nacionalinėmis nuostatomis.

4.4.1 Komisija turėtų išplėsti direktyvų perkėlimo įvertinimo lentelių taikymą, kurios padeda daryti dažnai veiksmingą spaudimą atsiliekančioms valstybėms narėms. Tokiais atvejais reikėtų konsultuotis su įvairiais organizuotos pilietinės visuomenės atstovais.

4.4.2 Bendrijos pagalba turėtų būti tikslingiau naudojama, kai tai reikalinga, sąlygų, kuriomis valstybės narės perkelia ir taiko bendrus teisės aktus, gerinimui ir šioje srityje vis dar egzistuojančių kliūčių bei nesutarimų panaikinimui.

5. Pilietinės visuomenės dalyvavimo skatinimas

5.1 Pernelyg dažnai pamiršamas Europos kūrimo tikslas, kurį skelbė Jean Monnet: „mes nesujungiamo tautų – mes vieni-

jame žmonės“. Pastaraisiais metais per konsultacijas dėl Europos ateities, rinkėjų parodytas nepasitikėjimas turėtų priversti susimąstyti apie pilietinės visuomenės dalyvavimo – kuris šiandien akivaizdžiai nepakankamas – formas.

5.2 Bendrijos teisės aktai vis dar rengiami pernelyg atitolus nuo piliečių. Jų teisėti lūkesčiai, susiję su laisvėmis, saugumu ir supaprastinimu, pernelyg dažnai lieka nepateisinti dėl valstybių narių ir nacionalinių administracijų blokuojamų sprendimų arba per didelių kompromisų. Todėl reikėtų užtikrinti aktyvesnę pilietinės visuomenės atstovų, visų pirma vartotojų, dalyvavimą reguliavimo komitetų veikloje, pagal tokį patį kaip su vidaus rinka susijusių teisės aktų supaprastinimo (SLIM) projekto metodą, tačiau šį kartą pradiniam teisėkūros proceso etape – o ne baigiamajame, kai teisės aktai jau priimti ir reikia skubiai taisyti tų pačių vartotojų patiriamus didžiausius trūkumus.

5.3 Taip pat būtina užtikrinti pilietinės visuomenės dalyviams erdvę, kurioje jiems būtų suteikta laisvė ir atsakomybė, taikant nepriklausomo saviregulavimo praktiką, apibrėžti juos liečiančias bendras taisykles arba patikslinti tam tikrus su jų sritimis susijusius viešųjų teisės aktų aspektus ir kviečiant teisės akto rengėją parengti bendrojo reguliavimo priemones. Europos socialinių partnerių sutartinis savarankiškumas jiems aktyviai prašant pripažintas Maastrichto sutartimi. Nors šioje sutartyje tokia praktika aiškiai nenumatyta, ji išplėtotą ir kitose srityse: techninio standartizavimo, kompetencijų pripažinimo, paslaugų teikimo, ir visų pirma elektroninės prekybos, pristatymo ir apmokėjimo saugumo, vartotojų teisių, energijos ir aplinkos. Komitetas tokią praktiką nurodė ir pritarė informaciniame pranešime. 2003 m. tarpinstituciniame numatytos jos nuostatos. Šiuo metu būtina, kad Europos teisės aktų leidėjas rengiamuose teisės aktuose numatytų laisvės erdvę tokiai praktikai skatinti. Ji būtų vykdoma jam kontroliuojant ir papildytų jo vykdomą veiklą. Tokia parama taip pat turėtų būti išplėsta apimant alternatyvius gincų sprendimo būdus, pavyzdžiui, taikinimą ir tarpininkavimą.

5.4 Jei Europos piliečiai nebus skatinami jaustis ir veikti kaip europiečiai, Europoje nebus pasiekta pažangos. Todėl reikia suteikti jiems dar trūkstamas priemones: užtikrinti aiškesnes ekonomines ir socialines teises, paprastesnes procedūras, daugiau laisvės suteikiančias teises priemones, aiškų bendrą statutą (asociacijų, įmonių, fondų). Būtent vietos lygiu (piliečiai, asociacijos, vietos lygiu išrinkti atstovai) Europa turi būti suvokiama kaip būtinybė ir tapti bendru tikslu ir pasididžiavimu.

5.5 Taigi, reikia parengti daugiametę programą ir ateinančius dešimt metų apimančių tikslų įgyvendinimo grafiką, kad būtų sudaryta galimybė patiems europiečiams atlikti lemiamą vaidmenį, be kurio bus neįmanoma atnaujinti Bendrijos metodo.

5.6 EESRK ir didžiosios Europos pilietinės visuomenės organizacijos, susijusios su trimis Komiteto grupėmis („Darbdaviai“, „Darbuotojai“ ir „Įvairių interesų grupė“), būtinai remiant Europos Parlamentui, ateinančio dešimtmečio laikotarpiu galėtų

numatyti konsultacijas svarbiausiomis bendro intereso temomis, kurios galėtų padėti atnaujinti Bendrijos metodą, t. y. naujas bendros politikos kryptis.

2010 m. spalio 21 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

466- OJI PLENARINĖ SESIJA, 2010 M. SPALIO 19, 20 IR 21 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos tokias priemones suvienodinti, reikalauja iš Sutarties 54 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, bendroves steigiant, palaikant ir keičiant jų kapitalą, koordinavimo

(kodifikuota redakcija)

(COM(2010) 388 galutinis – 2008/0173 (COD))

(2011/C 51/06)

Europos Parlamentas, vadovaudamasis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 50 straipsnio 1 ir 2 g dalimis ir 304 straipsniu, 2010 m. rugsėjo 9 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl apsaugos priemonių, kurių valstybės narės, siekdamos tokias priemones suvienodinti, reikalauja iš Sutarties 54 straipsnio antroje pastraipoje apibrėžtų bendrovių, jų narių ir kitų interesų apsaugai, bendroves steigiant, palaikant ir keičiant jų kapitalą, koordinavimo

COM(2010) 388 galutinis – 2008/0173 (COD).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra priimtinas ir kad dėl jo Komitetas neturi pastabų, savo 466-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. spalio 21 d., 123 nariams balsavus už ir 2 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2010 m. spalio 21 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*

Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl akcinių bendrovių jungimo

(kodifikuota redakcija)

(COM(2010) 391 galutinis – 2008/0009 (COD))

(2011/C 51/07)

Europos Parlamentas, vadovaudamasis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 50 straipsnio 1 ir 2g dalimis ir 304 straipsniu, 2010 m. rugsėjo 16 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl akcinių bendrovių jungimo

COM(2010) 391 galutinis – 2008/0009 (COD).

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra priimtinas ir kad dėl jo Komitetas neturi pastabų, savo 466-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. spalio 21 d., 114 narių balsavus už ir 4 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2010 m. spalio 21 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui „Europos netaršių ir efektyviai energiją vartojančių transporto priemonių strategija“

(COM(2010) 186 galutinis)

(2011/C 51/08)

Pagrindinis pranešėjas **Peter MORGAN**

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. balandžio 28 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui „Europos netaršių ir efektyviai energiją vartojančių transporto priemonių strategija“

COM(2010) 186 galutinis.

Plenarinė asamblėja, atsižvelgdama į tai, kad keičiasi Komiteto kadencija, nusprendė dėl šios nuomonės balsuoti spalio mėn. plenarinėje sesijoje ir pagal Darbo tvarkos taisyklių 20 straipsnį pagrindiniu pranešėju paskyrė Peter MORGAN.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas savo 466-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. spalio 21 d., priėmė šią nuomonę 183 nariams balsavus už ir 14 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK pritaria ES netaršių ir efektyviai energiją vartojančių transporto priemonių strategijos rengimui. Ši strategija paliečia EESRK rūpimus angliavandenilių išteklių išsekimo, į aplinką išmetamo anglies junginių kiekio ir atmosferos užteršimo klausimus. Labai svarbu, kad strategija būtų kompleksinė. Nebus jokios naudos, jeigu nebeliks ankstesnių taršos ir teršalų išmetimo šaltinių, bet tokią pat taršą kels elektros energijos ir automobilių gamyba, arba jeigu ekologinėmis strategijomis bus daroma žala aplinkai, pavyzdžiui, bus naikinami miškai. ES laikytis Kioto tikslų visada trukdė kelių transportas. Šią strategiją reikėjo priimti anksčiau.

1.2 Per artimiausius du dešimtmečius transporto priemonės su vidaus degimo varikliu išliks populiariausia transporto rūšimi, todėl EESRK norėtų tikėtis, kad strategija paskatins kurti pažangias vidaus degimo variklių technologijas ir novatoriškesnes varos formas. Dar pernelyg anksti galutinai apsispręsti dėl technologijų. Šiame etape reikėtų atverti duris visoms technologijoms.

1.3 Strategija turi didinti ES automobilių pramonės konkurencingumą pasaulyje. Teisės aktai turėtų užtikrinti, kad transporto priemonės laipsniškai taptų „netaršios ir efektyviai naudotų energiją“, tačiau konkurencingumas ateityje priklausys ne tik nuo to, kaip bus tobulinamos elektrinės transporto priemonės, bet ir nuo radikalių inovacijų automobilių, autobusų ir sunkiasvorių transporto priemonių vidaus degimo varikliuose.

1.4 Jau daugiau kaip šimtmetį mėginama sukurti elektrines transporto priemones, tačiau įvairios problemos, pirmiausia

trumpas baterijų eksploatacijos laikotarpis, trukdo šioms transporto priemonėms tapti rimta alternatyva transporto priemonėms su vidaus degimo varikliu. Susirūpinus aplinka viskas iš esmės pasikeitė. Kuo daugiau elektrinių transporto priemonių bus naudojama, tuo didesnis bus ir gamintojų, ir vartotojų aplinkosauginis veiksmingumas. Kol kas mažos transporto priemonės su vidaus degimo varikliu gali padėti sumažinti spūstis miestuose.

1.5 2010 m. liepos mėn. EESRK priėmė Frederic Adrian Osborn parengtą nuomonę „Skatinimas plačiau naudoti elektra varomas transporto priemones“ (CESE 429/2010 fin). Į tos nuomonės rekomendacijas tinkamai atsižvelgta strategijoje.

1.6 Tai Europos Sąjungos strategija, tačiau sėkmingas jos įgyvendinimas priklauso nuo valstybių narių nacionalinės ir vietos valdžios politikos priemonių, jų pramonės pajėgumo, vartotojų perkamosios galios ir elgsenos. Įgyvendinimas neišvengiamai vyks skirtingu tempu, kadangi valstybių narių pradinė padėtis labai skirtinga. Labai svarbu, kad labiau pažengę miestai ir valstybės stotų į konkurencinę kovą su JAV ir Azija.

1.7 Europos visuomenė turi dėti visas pastangas, kad strategija būtų sėkmingai įgyvendinta. Direktyva 2009/33/EB nustatyti reikalavimai viešajam sektoriui. Privačioms bendrovėms turi būti privaloma teikti savo aplinkosaugos ataskaitas. Sau ar įmonei automobilių perkantiems asmenims turėtų būti teikiamos finansinės paskatos ir kartu siūdomi jiems nepalankūs variantai, kad galiausiai jie pasirinktų netaršias ir efektyviai energiją vartojančias transporto priemones.

1.8 Kadangi didžioji ES institucijų naudojamų transporto priemonių dalis yra skirta trumpoms kelionėms Briuselyje, Liuksemburge ir Strasbūre, EESRK mano, kad ES institucijos turi galimybę parengti pavyzdinį netaršaus ir efektyviai energiją vartojančio transporto planą.

1.9 EESRK norėtų pabrėžti, kad būsimiems skirstomiesiems tinklams ir objektams reikės milžiniškų investicijų, kad būtų galima pakeisti į angliavandenilio ekonomiką investuotus trilionus dolerių.

1.10 Rekomendacijos iš šios nuomonės 5 skirsnio:

1.10.1 ES ir valstybės narės turėtų remti su transporto priemonėmis su vidaus degimo varikliu susijusius mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą, kad būtų kuriamos novatoriškos mažos transporto priemonės ir naujoviškos gamybos sistemos ir pašalintos kliūtys patekti į rinką.

1.10.2 Tokio pat masto tikslai, kurie taikomi automobilių gamintojams, turėtų būti taikomi ir sunkiasvorių transporto priemonių gamintojams.

1.10.3 Programos, skirtos netaršioms ir efektyviai energiją naudojančioms sunkiasvorėms transporto priemonėms, turėtų būti nuosekliai remiamos tol, kol šios transporto priemonės taps konkurencingos pasaulio rinkoje.

1.10.4 Kadangi tikimasi, kad biodegalai iki 2020 m. tenkins 7 proc. ES degalų poreikio, EESRK ragina Komisiją patvirtinti šį tikslą arba pakoreguoti savo politiką.

1.10.5 Valstybės narės turėtų skatinti gamintojus ir potencialius naudotojus taikyti su dujiniais alternatyviais degalais susijusias naujoves.

1.10.6 Valstybės narės turėtų skatinti kuo anksčiau pereiti prie elektrinių transporto priemonių, kad Europos Sąjunga pagal elektrinių transporto priemonių paplitimą neatsiliktu nuo kitų regionų.

1.10.7 Pagrindiniai automobilių gamintojai turėtų būti skatinami pradėti gaminti baterijas Europoje ir proporcingai didinti tokią gamybą.

1.10.8 Komisija turi užtikrinti, kad standartizacijos įstaigos paspartintų su elektrinėmis transporto priemonėmis susijusią veiklą.

1.10.9 Komisija ir valstybės narės turi bendradarbiauti, kad nedidelių retųjų žemių elementų ir tauriųjų metalų atsargų užtektų ir ateityje.

1.10.10 Ilgalaikėje vandenilio kuro elementų transporto priemonių strategijoje turėtų būti numatytos ir kitos alternatyvos, jeigu paaiškės, kad tokios transporto priemonės nėra perspektyvios.

1.10.11 Valdžios institucijos, viešųjų paslaugų įmonės, didelės valstybinės ir privačios bendrovės savo veikloje turėtų

laikytis gairių ir tikslų, susijusių su degalų suvartojimu ir išmetamų teršalų kiekiais.

1.10.12 Turėtų būti parengtos gairės dėl įvairių viešiesiems pirkimams pagal Direktyvą 2009/33/EB taikomų kriterijų.

1.10.13 Valstybinių ir privačių bendrovių ataskaitos dėl angliavandenilio naudojimo ir išmetamo CO₂ kiekio turėtų būti pataisytos, kad jose būtų nurodytas vežamas kroviny.

1.10.14 Pasauliniame veiksmų plane trūksta nuorodos į PPO.

1.10.15 Pilietinės visuomenės atstovai, siekiantys aktyviai dalyvauti sprendžiant aplinkosaugos klausimus, turėtų būti įtraukti į naują aukšto lygio grupę CARS21.

1.10.16 ES, tobulindama savo pramonės strategiją, automobilių pramonei turėtų teikti pirmenybę. Europos Sąjungai būtina sukurti tvirtą valdymo struktūrą, kuri kuo skubiau imtųsi reguliavimo permainų ir skatinamųjų priemonių, pasirūpintų, kad būtų sutelktos būtinos investicijas ir būtų sukurta rinka.

1.10.17 ES neturėtų atsilikti. Šiame procese dalyvaujantys Komisijos nariai turėtų veikti išvien, o reikalingus išteklius turinčios šalys, bendrovės ir mokslinių tyrimų įstaigos turi veikti nedelsdamos. Šis veiksmų planas turi raginti „griebtis ginklų“.

2. Įžanga

2.1 Komisijos strategija siekiama sukurti tinkamą, technologiškai neutralų politinį pagrindą. Trumpuoju laikotarpiu bus dvi strategijos – viena, skirta transporto priemonėms su vidaus degimo varikliu, o kita – elektrinėms transporto priemonėms su baterijomis.

2.2 Transporto priemonių su vidaus degimo varikliu strategija taip pat siekiama dviejų tikslų. Pagal šią strategiją siekiama ne tik toliau tobulinti tradicinius benzininius ir dyzelinius variklius, bet ir pradėti naudoti alternatyvius biodegalus, įskaitant skystus biodegalus ir dujinius degalus. Skirtingai nei biodegalų atveju, kad transporto priemonės su vidaus degimo varikliu galėtų naudoti dujinius degalus, jos turi būti patobulintos įrengiant transporto priemonėje degalų laikymo sistemą, be to, turi būti išplėtotas atitinkamas degalinių tinklas.

2.3 Elektrinių transporto priemonių strategija taikoma elektrinėms transporto priemonėms su baterijomis, pavyzdžiui, *Nissan Leaf*, hibridinėms elektrinėms transporto priemonėms, pavyzdžiui, *Toyota Prius*, ir prie elektros tinklo jungiamoms (*plug-in*) hibridinėms transporto priemonėms, pavyzdžiui, *Chevrolet Volt*. Hibridinės elektrinės transporto priemonės nėra tikrosios elektrinės transporto priemonės, nes jos negali būti jungiamos prie elektros energijos šaltinio.

2.4 Jeigu su vandenilio technologija susiję moksliniai tyrimai ir technologijų plėtra bus sėkmingi, naujausios technologijos elektrinę transporto priemonę maitins vandenilio kuro elementai; tokia transporto priemonė vadinsis kuro elementų transporto priemone.

3. Komisijos ekologiškų transporto priemonių skatinimo veiksmų planas (veiksmų planas)

3.1 Reguliavimo sistema

- Dviračių, triračių ir keturračių transporto priemonių tipo tvirtinimas
- Reglamento dėl lengvųjų automobilių išmetamų CO₂ dujų įgyvendinimas
- Transporto priemonių „papildomos ekologinės naudos“ reklamavimas
- Mobilųjų oro kondicionavimo sistemų įtakos degalų suvartojimui reguliavimas
- Papildomos priemonės mažinti išmetamą CO₂ ir teršalų kieki
- Bandymų ciklo išmetamiems teršalams nustatyti pakeitimas
- Aplinkai naudingų priemonių aprašo parengimas
- Direktyvos dėl triukšmo skleidimo pataisymas
- Biodegalų tvarumo kriterijai
- Netaršių, efektyviai energiją naudojančių sunkiųjų transporto priemonių strategija.

3.2 Moksliniai tyrimai ir inovacijos

- Tradicinių variklių, elektrinių varos sistemų, baterijų technologijų, vandenilio technologijų tobulinimas
- Paprastesnės mokslinių tyrimų dotacijų skyrimo taisyklės
- Ilgalaikė mokslinių tyrimų strategija
- Europos investicijų banko parama.

3.3 Paklauso rinkoje skatinimas

- Gairės dėl valstybių narių finansinių paskatų
- Energijos mokesčių direktyvos pataisymas
- Gairės valstybėms narėms dėl transporto priemonių apmokestinimo
- Direktyvos dėl netaršių ir efektyviai energiją vartojančių transporto priemonių įgyvendinimo stebėseną
- Tyrimai, siekiant nustatyti vartotojų lūkesčius ir pirkimo modelius
- Direktyvos dėl automobilių ženklavimo dalinis pakeitimas
- Judumo elektrinėmis transporto priemonėmis parodomasis projektas.

3.4 Pasauliniai aspektai

- Tarptautinis bendradarbiavimas, ypač standartizacijos srityje
- JT Europos ekonomikos komiteto suderintos taisyklės
- Žaliavų iniciatyva, susijusi su nedidelėmis retųjų žemių elementų ir tauriųjų metalų atsargomis.

3.5 Užimtumas

- Europos sektoriui svarbių įgūdžių taryba
- Europos socialinis fondas.

3.6 Išmetamo CO₂ kiekį reglamentuojančių teisės aktų laikotarpio vidurio peržiūra

- Naujų lengvųjų automobilių išmetamų teršalų normos žvelgiant į 2020 m. ir 2030 m. perspektyvą
- Lengvųjų komercinių transporto priemonių išmetamo CO₂ sumažinimo tikslas žvelgiant į 2013 m. ir 2020 m. perspektyvą.

4. Konkretūs veiksmai elektrinėms transporto priemonėms

4.1 Saugumas

- Elektros saugos reikalavimai
- Atsparumo smūgiui saugos reikalavimai

4.2 Įkrovimo sąsajos standartizavimas

- Standarto nustatymas ir įgyvendinimas
- Sąsajos su pasauliniais standartais sukūrimas.

4.3 Infrastruktūra

- Papildymo kuru infrastruktūra
- Investicijos į infrastruktūrą ir paslaugas.

4.4 Energijos gamyba ir paskirstymas

- Eksploatavimo ciklo metodas
- Mažai anglies junginių išskiriantys elektros energijos šaltiniai
- Apkrovos valdymas.

4.5 Baterijos

- Eksploatuoti nebetinkamos transporto priemonės / baterijų perdirbimas
- Baterijoms skirti moksliniai tyrimai
- Baterijų vežimas.

4.6 Valdymas

- Atnaujinti naujo aukšto lygio grupės CARS 21 darbą siekiant pašalinti kliūtis alternatyvių technologijų paklausai rinkoje
- Įgyvendinti strategiją, kuria siekiama sumažinti išmetamo CO₂ kiekį pagal Europos klimato kaitos programą
- Europos transporto politikai skirta baltoji knyga
- Vidaus rinka – vengti susiskaidymo ir užtikrinti kritinę masę.

5. EESRK požiūris į veiksmų planą

5.1 Transporto priemonių su tradiciniais vidaus degimo varikliais tobulinimas

5.1.1 EESRK pritaria siekiant tobulinti transporto priemones su vidaus degimo varikliais, pirmiausia priemonėms, susijusioms su CO₂ ir išmetamais teršalais, taip pat priemonėms iš dalies pakeisti bandymų, atliekamų norint nustatyti išmetamųjų teršalų kiekį, ciklą, tobulinti tradiciniams varikliams skirtus mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą, įtraukti automobilinius furgonus į teisės aktų taikymo sritį ir atlikti išmetamųjų teršalų kiekį reglamentuojančių teisės aktų laikotarpio vidurio peržiūrą.

5.1.2 Pagal pažangias technologijas pagamintos medžiagos sudaro galimybes kurti ir gaminti inovacinius mažus automobilius. Dabar praddami taikyti pažangūs nauji gamybos procesai, kurių metu naudojamos šios medžiagos. Automobilių pramonėje skatinama kurti naujas bendroves. Jos sudaro konkurenciją jau esantiems rinkos dalyviams. Tokios inovacijos turi būti paremtos moksliniais tyrimais ir technologijų plėtra, o naujiems rinkos dalyviams reikėtų padėti konkurencijos teisę griežtai taikant automobilių pramonei.

5.1.3 EESRK palankiai vertina tai, kad veiksmų plane aptariami sunkiasvorių transporto priemonių degalų suvartojimo ir CO₂ išmetimo klausimai. Visi planai turi apimti ir šį rinkos segmentą – pradedant autobusais, sunkiasvorėmis krovininėmis transporto priemonėmis ir baigiant specialios paskirties transporto priemonėmis, pavyzdžiui, šiukšlių surinkimo. Tokio pat masto tikslai, kokie taikomi automobilių gamintojams, turėtų būti taikomi ir sunkiasvorėms transporto priemonėms; automobilių atveju, šie tikslai turėtų būti taikomi naudotojams.

5.1.4 Kadangi tiek daug sunkiasvorių transporto priemonių gamintojų yra įsikūrę Europoje, naudotojai ir gamintojai turi plačias galimybes konstruktyviai bendradarbiauti kuriant naujas ir inovacines transporto priemones. Azijoje, Amerikoje ir Europoje jau vykdomi novatoriški projektai dėl mažai anglies junginių į aplinką išskiriančių autobusų, kurie sunaudoja 30 proc. mažiau degalų ir išmeta 35 proc. mažiau CO₂. Hidraulinės hibridinės transporto priemonės, kurios energiją gauna iš stabdymo sistemos, gali būti 30 proc. efektyvesnės ir puikiai veikia, kai reikia dažnai stabdyti ir vėl pradėti važiuoti (šiukšlių surinkimo atveju). Vykdoma daug hibridinių elektrinių transporto priemonių projektų. Kai kurios valstybės narės pradinį kapitalą panaudoja tokioms inovacijoms paremti, dažnai skirdamos

subsidijas eksperimentinėms transporto priemonėms. Tokios programos turėtų būti nuolat remiamos tol, kol nuo gamybos linijos nuriedės konkurencingos transporto priemonės ir bus gauti užsakymai eksportuoti Europoje pagamintas transporto priemones.

5.2 Alternatyvūs degalai transporto priemonėms su vidaus degimo varikliais

5.2.1 Teigiama, kad Komisijos biodegalų programa yra sutrikdyta. Dabartinė padėtis apibūdinama kaip karas, kiršinantis Europos Komisijos žemės ūkio specialistus su klimato srities specialistais, ir Europos motorinių transporto priemonių ir žemės ūkio srities lobistų su aplinkos apsaugos specialistais. Diskusijose svarstoma santykinai nauja „netiesioginio žemės paskirties pakeitimo“ koncepcija. Aptariamas galimas poveikis aplinkai pasaulio mastu dėl pasikeitusios žemės paskirties, nes reikalinga daugiau pasėlių nustatytam ES biodegalų tikslui pasiekti. Kadangi tikimasi, kad biodegalai iki 2020 m. tenkins 7 proc. ES degalų poreikio, EESRK ragina Komisiją patvirtinti šį tikslą arba pakoreguoti savo politiką. Politika bus iš tikrųjų perspektyvi tik tuo atveju, jeigu technologijos galiausiai leis pagaminti antros kartos biodegalus.

5.2.2 Komunikate pabrėžiami apribojimai, kurie taikomi tokiems dujiniam alternatyviems degalams, kaip suskystintos naftos dujos (SND), suslėgtos gamtinės dujos (SGD) ir biodujos. Transporto priemonių varikliai ir degalų bakai turi būti modifikuoti, ir būtina įrengti prieinamą papildymo kuru infrastruktūrą. Tačiau šie reikalavimai gali būti patenkinti tik įrengus didelius transporto priemonių parkus netoli depo. Kai kurios privačios bendrovės ir daugelis valdžios institucijų ir valstybinių įmonių gali atitikti šias sąlygas. Valstybės narės turėtų ne tik reikalauti, kad valdžios institucijos ir bendrovės pradėtų vykdyti nedaršius ir efektyviai energiją naudojančių transporto priemonių programas, bet ir skatinti gamintojus ir potencialius naudotojus taikyti inovacijas šioje srityje, kad būtų pasiekti jų tikslai.

5.3 Elektrinės transporto priemonės, hibridinės elektrinės transporto priemonės ir prie elektros tinklo jungiamos (plug-in) hibridinės transporto priemonės

5.3.1 Frederic Adrian Osborn nuomonė buvo paremta aiškia ateities vizija. Joje buvo nurodyta, kokių išankstinių sąlygų reikia, kad asmeninių automobilių rinkoje plačiu mastu būtų pereita nuo transporto priemonių su vidaus degimo varikliais prie elektrinių transporto priemonių. Iš tikrųjų toks perėjimas neįvyks per trumpą laiką, todėl ekologiškas transporto priemonės skatinanti kampanija turi būti platesnė.

5.3.2 Kaip yra nurodžiusi bendrovė „Bain & Company“, elektrinės transporto priemonės yra automobilių pramonės iPhone. Prieš atsirandant iPhone, mobiliųjų telefonų vartotojus neramino baterijų eksploatavimo laikas. Kadangi iPhone taikomosios programos sukėlė perversmą, vartotojai susitaikė su mintimi, kad savo mobiliuosius telefonus turi įkrauti kasdien. Elektrinės transporto priemonės vairavimo pojūtis kaip diena ir naktis skiriasi nuo transporto priemonės su vidaus degimo varikliu vairavimo, todėl nemanoma, kad pirmieji pradėję vairuoti elektrines transporto priemones turėtų jaudintis dėl nedidelio atstumo, kurį gali nuvažiuoti 2011 m. ir 2012 m. rinką pasiekiančios elektrinės ir prie elektros tinklo jungiamos (plug-in) hibridinės transporto priemonės.

5.3.3 Pirmieji nusprendę įsigyti elektrines transporto priemones pirkis jas kaip antrus automobilius. Jie šiais automobiliais važiuos į darbą, iki geležinkelio stoties, kur paliks jas stovėti, ir artimoms kelionėms. Vieno įkrovimo pakanka vienos dienos kelionei. Elektrinių transporto priemonių bateriją galima įkrauti per naktį iš automobilio savininko garažo vietos energijos tiekimo šaltinio.

5.3.4 Jeigu bateriją būtų galima įkrauti ir darbo vietoje, per dieną būtų galima nukeliauti dar toliau. Nereikalinga jokia sudėtinga įkrovimo infrastruktūra. Vargu, ar reikalingi tarptautiniai standartai, kai šiuo metu galima nuvažiuoti tik nedidelį atstumą. Elektros energijos tinklų apkrova turėtų būti minimaliai sumažinta įkraunant naktį ir naudojant tą elektros energiją, kuri naktį nebūtų naudojama kitai paskirčiai.

5.3.5 Daug valstybių narių, įskaitant Jungtinę Karalystę, Prancūziją ir Vokietiją, suteiks elektrinių automobilių pirkėjams dideles paskatas. Nors elektrinės transporto priemonės, net ir po subsidijavimo, vis dar kainuoja brangiau už transporto priemones su vidaus degimo varikliu, pradinius pagamintus kiekius įsigyti masins patrauklios technologijos ir savininkų noras savo pirkinium išreikšti savo gyvenimo stilių. Be to, žmonės turėtų paskatinti rinktis šias transporto priemones dar ir tai, kad nėra stovėjimo mokesčių, nėra spūsčių mokesčių ir teikiamos kitos paskatos miestų teritorijose.

5.3.6 Nors EESRK pritaria pasiūlymui parengti valstybėms narėms skirtas gaires dėl finansinių paskatų, jis ragina valstybės nares skatinti tuos žmones, kurie pirmieji įsigyja elektrines transporto priemones, kad ES šioje srityje neatsiliktų nuo kitų pasaulio šalių, taip pat taikančių įvairias paskatas.

5.3.7 Brangiausia elektrinių transporto priemonių dalis yra baterija. Svarbiausi automobilio pasirinkimą lemiantys aspektai yra jo dydis, masė, pajėgumas, sauga, efektyvumas, patikimumas ir ilgaamžiškumas.

5.3.8 Strateginė Europos Sąjungos problema – nėra didelių baterijų gamintojų, nors Nissan ketina Jungtinėje Karalystėje ir Portugalijoje pastatyti gamyklas. Baterijų technologija taps itin sudėtinga, o jos poreikis tik didės, nes tai bus svarbiausias veiksnys, lemsiantis transporto priemonės eksploataciją ir konkurencingumą. Europa turi dalyvauti šioje pramonės srityje. EESRK rekomenduoja pagrindiniams automobilių gamintojams dirbti išvien, kad Europoje būtų pradėtos gaminti baterijos, o jų gamyba būtų proporcingai didinama. Naujoji grupė CARS 21 turėtų į tai atsižvelgti.

5.3.9 Baterijų verslo sritis yra daugiašakė; tai – garantijos, baterijų pakeitimas, keitimas ir išperkamoji nuoma, taip pat procedūros, susijusios su eksploatacijos laikotarpio pabaiga, surinkimas, atliekų šalinimas ir pakartotinis naudojimas. ES bendrovės turi užsiimti šiuo verslu.

5.3.10 Laikui bėgant elektrinių transporto priemonių vairuotojams prireiks priegios prie įkrovimo tinklų. Pirmosios miesto tinklo schemas parengtos Londone ir Paryžiuje; šiuo metu šalies

tinklo schemas rengiamos Danijoje ir Izraelyje; tai svariai prisidės prie 4.2 ir 4.3 punktuose nurodytų planų įgyvendinimo. Atsižvelgiant į Kinijos siekį elektrifikuoti penkis miestus, tiesiog būtina, kad Europos Sąjunga imtųsi neatidėliotinių veiksmų, ypač standartų srityje.

5.3.11 Veiksmų plane aptariamas žaliavų tiekimo klausimas. Japonija ir Pietų Korėja derasi dėl nuolaidų ir bendrų įmonių steigimo Pietų Amerikoje. Pietų Korėja suteikė Bolivijai pagalbą investuodama 12 mlrd. dolerių. Nėra jokių ženklų, kad ES padėtis yra tokia pat gera. Komisija ir valstybės narės turėtų bendradarbiauti su ES šikūrusiomis žaliavų gavybos bendrovėmis, kad būtų užtikrintas tiekimas ateityje.

5.4 Kuro elementų transporto priemonės

5.4.1 ES finansuoja mokslinius tyrimus, susijusius su būsima vandenilio ekonomika ir kuro elementų transporto priemonių kūrimu. Ankstesnėse nuomonėse EESRK pritarė Komisijos vandenilio strategijai. Nepaisant to, kai kurių stebėtojų nuomone, vandenilio ekonomikos koncepcijos nepavyks įgyvendinti todėl, kad nėra vandenilio praktinio šaltinio, tinkamo būdo saugoti vandenilį ir jį paskirstyti. Daug problemų kyla dėl vandenilio fizinių ir cheminių savybių. Gali būti, kad technologija nepadės išspręsti šių problemų. Todėl ES strategijoje turėtų būti numatytos ir kitos alternatyvos, jeigu paaiškės, kad laikui bėgant kuro elementų transporto priemonės nėra perspektyvios. Dar pernelyg anksti daryti technologinius sprendimus. Šiame etape reikėtų atverti duris visoms technologijoms.

5.5 Viešojo, privačiojo sektorių ir pavienių asmenų dalyvavimas

5.5.1 Motorinių transporto priemonių gamintojai siekia degalų taupymo ir išmetamų teršalų kiekio mažinimo tikslų, kurie apskritai taikomi visoms jų gaminamoms transporto priemonėms. EESRK rekomenduoja valdžios institucijoms, viešųjų paslaugų įmonėms ir didelėms privačioms bendrovėms taip pat laikytis gairių ir tikslų, susijusių su degalų suvartojimu ir išmetamų teršalų kiekio mažinimu. Tai vienas iš būdų paskatinti naudoti dujinius alternatyvius degalus, tačiau galimybės yra kur kas platesnės.

5.5.2 EESRK palankiai vertina Direktyvos 2009/33/EB dėl skatinimo naudoti įteisintą teršalų kiekį išmetančias ir efektyviai energiją vartojančias kelių transporto priemones įsigaliojimą 2010 m. pabaigoje. Tačiau Komitetas norėjo, kad būtų parengtos gairės dėl įvairių kriterijų, kurie taikomi viešiesiems pirkimams, ir numatytas procesas, pagal kurį šie kriterijai laikui bėgant taptų griežtesni. Šie kriterijai turėtų būti kuo greičiau pradėti taikyti, ir EESRK norėtų, kad jie įsigaliotų dar prieš planuojamą peržiūrą, įvyksiančią po dvejų metų.

5.5.3 Kaip ir viešojo sektoriaus atveju, EESRK norėtų, kad bendrovių rengiamos ataskaitos dėl angliavandenilio sunaudojimo ir išmetamo CO₂ kiekio būtų pataisytos, kad jose būtų nurodytas vežamas kroviny, kad būtų galima įvertinti laipsnišką pagerėjimą.

5.6 Konkurencingumas tarptautiniu mastu

5.6.1 Tarptautinė padėtis yra sudėtinga. Amerikos, Kinijos, Japonijos ir Pietų Korėjos vyriausybės yra tvirtai nusprendusios pasinaudoti netaršaus ir efektyviai energiją naudojančio transporto galimybe. Europos Sąjungoje yra 27 vyriausybės: kiekvienos šalies pramonės ir finansiniai pajėgumai ir visuomenės perkamoji galia labai skiriasi. Kadangi ekologiškas transportas radikaliai skiriasi nuo ankstesniojo, jis iš tikrųjų panaikina pramoninį pranašumą ir leidžia Kinijai aplenkti Japoniją dar ir todėl, kad Kinijos pramonė apsaugota importo tarifais. ES neturėtų atsilikti. Šiame procese dalyvaujantys Komisijos nariai turėtų veikti išvien, o reikalingus išteklius turinčios šalys, bendrovės ir mokslinių tyrimų įstaigos turi imtis veiklos nedelsiant. Šis veiksmų planas turi raginti „griebtis ginklų“.

5.6.2 3.4 punktas „Pasauliniai aspektai“ yra nepaprastai svarbus, tačiau jame nėra paminėta PPO. Susiklosčius šioms visiškai naujoms aplinkybėms, ES įmonėms būtina patekti į rinką be jokių protekcionistinių kliūčių.

5.7 Valdymas

5.7.1 Komisija atnaujins aukšto lygio grupės CARS 21 darbą. Pradinės grupės parengtai ataskaitai pritarė automobilių pramonė, tačiau ją sukritikavo aplinkosaugininkų grupės, kurių nuomone, nebuvo parengta naujiems automobiliams skirta „netarši“ ir „efektyviai energiją naudojanti“ strategija. Pilietinės visuomenės atstovai, aktyviai dalyvaujantys sprendžiant aplinkosaugos klausimus, turėtų būti įtraukti į naują aukšto lygio grupę kaip atsvara pramonininkų interesams.

5.7.2 Kinija, Korėja ir JAV nuosekliai imasi veiksmų inovacijų, vystymo ir investicijų srityje. Europa gali atsilikti dėl trumparegiško konservatyvumo ir jau įsisteigusios pramonės subjektų nedrąsumo, vyriausybių politinės vizijos stokos ir neveiklumo. Jeigu Europos pramonė nori išvengti tokio likimo, Europos Sąjungai būtina sukurti tvirtą valdymo struktūrą, apimančią pažangias įmones, politinius ir pilietinės visuomenės vadovus, tvirtai pasiryžusius kuo skubiau imtis būtinų reguliavimo permainų ir skatinamųjų priemonių, sutelkti būtinas investicijas ir sukurti rinką.

2010 m. spalio 21 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos „Kultūros ir kūrybos sektorių potencialo išlaisvinimas“

(COM(2010) 183 galutinis)

(2011/C 51/09)

Pranešėjas **Claudio CAPPELLINI**Bendrapranešėjis **Jorg LENNARDT**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. balandžio 27 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Žaliosios knygos „Kultūros ir kūrybos sektorių potencialo išlaisvinimas“

COM(2010) 183 galutinis.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2010 m. rugsėjo 8 d. priėmė savo nuomonę.

Atsižvelgdama į naują Komiteto narių sudėtį, plenarinė asamblėja nusprendė šią nuomonę nagrinėti spalio mėn. plenarinėje sesijoje ir pagal Darbo tvarkos taisyklių 20 str. pagrindiniu pranešėju paskyrė Joost van Iersel.

466-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. spalio 21 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 71 nariui balsavus už ir 1 – susilaikius.

1. Rekomendacijos ir pasiūlymai

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, paskatintas 2010 m. balandžio 10 d. Europos Komisijos paskelbtoje žaliojoje knygoje (COM(2010) 183 galutinis) iškeltų klausimų, atsižvelgdamas į Kultūros ir kūrybos sektorių potencialo forumo dalyvių anksčiau pateiktas rekomendacijas ir vykstantį vidinį dialogą (įskaitant *ad hoc* svarstymus), suformulavo konkrečias rekomendacijas ir pasiūlymus, kurių tikslas – skatinti Europos kultūros ir kūrybos sektorius (KKS).

1.1 Rekomendacijos

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas:

a) ragina Komisiją toliau dėti pastangas geriau apibrėžti sektorių ir tiksliau rengti statistinius duomenis apie jį, visų pirma atsižvelgiant į menininkų socialinę ir ekonominę padėtį. Iš tikrųjų trūksta vienareikšmiškos ir visiems priimtinos termino „Kultūros ir kūrybos sektoriai“ apibrėžties, tačiau tai būtina, norint:

i. pagerinti žinias apie KKS ypatumus,

ii. išanalizuoti sektorių poveikį ilgalaikiam augimui, tarptautiniam konkurencingumui, regioninei plėtrai ir teritorinei sąglaudai,

iii. inicijuoti priemones atsižvelgiant į kultūrinius atitinkamo sektoriaus ypatumus ir laikantis EB sutarties 151 straipsnio 4 dalies, kurią pakeitė Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 167 straipsnio 4 dalis.

b) rekomenduoja Komisijai dėti daugiau pastangų kuriant „Europos kūrybos erdvę“, ypač stiprinant europinę teisės sistemą, pagrįstą šiais principais: vienodos galimybės patekti į rinką, laisva konkurencija, kova su piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi rinkoje, MVĮ ir amatų skatinimas ir vystymas, kultūrinės raiškos įvairovės skatinimas, intelektinės nuosavybės apsauga ir kova su piratavimu (ypatingą dėmesį skiriant skaitmeninėms sektoriaus galimybėms),

c) ragina nustatyti mokesčines lengvatas ir naujus modelius bei instrumentus, kad būtų galima skatinti projektų kūrimo finansavimą ir viešojo ir privačiojo sektorių dalyvaujamosios partnerystės (angl. *Public Private People Partnership* (PPPP)) kūrimą; kitaip tariant, šiuo atveju kalbama apie tradicinių viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės modelių derinimą su tiesioginio piliečių dalyvavimo formomis ⁽¹⁾,

⁽¹⁾ Kitame kontekste žr. nuomonę „Viešojo ir privačiojo sektorių dalyvaujamosios partnerystės modelių gerinimas plėtojant elektroninių paslaugų teikimą visose 27 ES šalyse“ (TEN/402, priimta 2010 m. rugsėjo mėn. EESRK plenarinėje sesijoje, OL dar nepaskelbta).

- d) pabrėžia KKS poveikį įgyvendinant strateginius „Europos sanglaudos“ tikslus ir ragina valdžios institucijas (savivaldybes, regionus ir pan.), bendradarbiaujant su kitomis vietos institucijomis (universitetais, bankais, asociacijomis, viešąsias ir (arba) privačiasias paslaugas teikiančiomis įstaigomis ir kt.) teikti paramą KKS ir padėti joms integruotis regionų plėtros procese,
- e) pabrėžia, kad reikia imtis tinkamų priemonių sprendžiant su neužtikrinta sektoriaus įmonių (ypač MVĮ) ir menininkų padėtimi susijusius klausimus ir, pasitelkus aglomeracijos ekonomijos efektą, užtikrinti investicijų į šį sektorių „kritinę masę“ siekiant užkirsti kelią į Europos rinką kultūros prekėms, kurios propaguoja Europos kultūrai prieštaraujantis ir ją neigiamai veikiančias nuostatas arba gali sudaryti sąlygas tikram kultūriniam kolonializmui,
- f) pabrėžia, kad IRT turėtų tekti svarbus vaidmuo (pavyzdžiui, įgyvendinant ES iniciatyvą „Ateities internetas“), nes jos atveria naujas galimybes (plačiajuosčio ryšio paslaugos arba kūrybiškumo skatinimo paslaugos, visų pirma nepalankias sąlygas turinčiose arba skurstančiose vietovėse) gaminti kūrybinius produktus ir teikti kūrybines paslaugas, taip pat naujas galimybes tuos produktus bei paslaugas platinti ir jomis naudotis galutiniamis vartotojams,
- g) nurodo, kad vidurinių mokyklų ir profesinio mokymo programose svarbu išsamiau informuoti apie KKS, į tai Europos lygiu jau atkreiptas dėmesys Tarptautinėje kūrybinio meistriškumo chartijoje (angl. *International Charter of Artistic Craftmanship*),
- h) ragina nustatyti geriausias tinkamas priemones, kuriomis būtų sudaromos palankesnės galimybės kūrybinėms įmonėms ir sektorių specialistams pasinaudoti kreditavimo paslaugomis skatinant įmones daugiau dėmesio skirti ekonominiam ir finansiniam projektų arba darbų tvarumui ir didinant kredito įstaigų galimybes įvertinti ekonominį ir finansinį kultūros ir kūrybinių projektų potencialą,
- i) galiausiai pabrėžia, kad ES institucijose reikėtų skatinti struktūruotą dialogą apie kūrybinių grupių plėtojimo socialines pasekmes ir įdarbinimo sąlygų sektoriuje gerinimo galimybes.
- kurioms taikoma sanglaudos politika. EESRK pasirengęs remti šį struktūruotą dialogą ir bendradarbiauti su kitomis ES institucijomis suteikdamas galimybę naudotis savo patirtimi ir ryšių tinklu,
- b) remiantis kai kuriose Sąjungos vietovėse įgyvendintais bandomaisiais projektais, kurti neformalius susitikimų ir eksperimentų punktus (vadovaujantis mokslo konsultacijų bankų (angl. *science shops*), ateities centrų (angl. *Future Centres*), daugialypės terpės parkų ir kt. pavyzdžiu), kurie galėtų skatinti tiesioginių tikslinių grupių (piliečių, galutinių vartotojų, asociacijų) ir organizuotos pilietinės visuomenės dalyvavimą. Reikia skatinti visas ES sritis prisidėti plėtojant kūrybinės pramonės potencialą, ir ne tik didmiesčiuose, kurie dažnai laikomi vieninteliais kūrybinės plėtros proceso varikliais. Siekiant šio tikslo, vietos ir regionų valdžios institucijos, MVĮ asociacijos ir amatai gali (taikydami Europos smulkiojo verslo akto principą „Visų pirma galvokime apie mažuosius“) atlikti vieną iš pagrindinių vaidmenų integruojant KKS į regionų plėtros procesą,
- c) skatinti kūrybos „vidaus rinką“, pasitelkiant:
- i. laisvą judėjimą,
 - ii. veiksmingą įsisteigimo laisvės principo taikymą,
 - iii. abipusį profesinę veiklą, kvalifikaciją ir kompetenciją liudijančių pažymėjimų pripažinimą,
 - iv. veiksmingos paramos sektoriui sistemą (suderintas mokesčių taisykles, skirtas kūrybine veikla užsiimančių žmonių ir kultūrinio paveldo apsaugai, dvigubo apmokestinimo išvengimo susitarimus ir kt.),
 - v. keitimąsi geriausios praktikos pavyzdžiais, tarpvalstybinės bendros produkcijos kūrimą ir partnerystę, papildančių viešojo ir privačiojo sektorių partnerystes, steigimą (pavyzdžiui, daugiašales vartotojų ir turinio teikėjų partnerystes), taip pat ir pasitelkiant naujus dalyvavimo modelius (PPPP) regionų ir vietos lygiu,
- d) stiprinti aukštojo mokslo institucijų, MVĮ, amatų įmonių ir joms atstovaujančių asociacijų dialogą; tobulinti studentų informatikos ir technologinius įgūdžius; pradėti įmonių steigimo sektoriuje iniciatyvas pasitelkiant, pavyzdžiui, partnerių bendradarbiavimą,
- e) skatinti kūrybiškumo finansavimą: parengti Europos kultūros ir kūrybos sektorių projektų, paslaugų ir darbų verslo planų gaires ir specifinius veiklos rodiklius, galinčius palengvinti techninį ir ekonominį investicijų į sektorių įvertinimą, taip pat kreditų lengvatas, MVĮ skirtus mišrius viešuosius ir privačiuosius garantijų fondus ir atnaujinamuosius fondus bei naujas atitinkamų segmentų (IRT, leidybos, filmų kūrimo, muzikos ir kt.) įvairių suinteresuotųjų subjektų susijungimo ir partnerystės formas.

1.2 Pasiūlymai

Atsižvelgdamas į tai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (ne tik kompetentingi skyriai, bet visa institucija) rekomenduoja Europos Komisijai ir kitoms ES institucijoms imtis šių priemonių KKS remti:

- a) plėtoti struktūruotą dialogą su visais suinteresuotaisiais subjektais ir, bendradarbiaujant visoms susijusioms ES institucijoms, pradėti diskusijų ir informavimo kampaniją apie KKS vaidmenį Europos teritorijoje, ypatingą dėmesį skiriant nepalankias sąlygas turinčioms vietovėms ir vietovėms,

2. Kultūros ir kūrybos sektorių (KKS) apibrėžtis

2.1 Strategijoje „Europa 2020“ patvirtinta, kad Europos kultūros ir kūrybos sektoriais (KKS) tenka pagrindinis vaidmuo užtikrinant ekonomikos augimą, konkurencingumą ir ES ir jos piliečių ateitį. Dėl savo pobūdžio jie kuria naujoves ir darbo vietas ir užtikrina įvairių pramonės veiklos rūšių sąveiką. Be to, jie kuria papildomą naudą, kurios negali duoti kiti sektoriai ir yra plėtos vietose ir pramonės permainų varomoji jėga.

2.2 EESRK atkreipia dėmesį ir į KKS vaidmenį Europos visuomenėje: KKS skatina pliuralizmą, kultūrų įvairovę ir stiprina europinę tapatybę. Be to, jie prisideda prie gyvenimo kokybės gerinimo, tolerancijos didinimo, padeda užkirsti kelią žmogaus orumą žeminančiam elgesiui, skatina integraciją ir gebėjimą priimti.

2.3 Šioje nuomonėje siekiama atskleisti visą potencialą, slypintį KKS, kuris – tą pabrėžė ir Europos Vadovų Taryba – yra kertinis naujosios strategijos „Europa 2020“ akmuo ir svarbiausias Europos pramonės permainų faktorius. Tam visų pirma reikia atitinkamų žinių apie svarstomą dalyką, atskiriant kūrimą, gamybos ir vartojimų procesų analizę ir *valdymą*.

2.4 Nors šioje nuomonėje kalbama apskritai apie „KKS“, tačiau reikia atskirti „kultūrą“ ir „kūrybą“. „Kultūra“ bendrąja prasme suprantama kaip žinių, papročių ir meninio bei mokslinio išsivystymo lygių visuma, apibūrinanti tam tikrą epochą ar socialinę grupę⁽²⁾, tuo tarpu terminu „kūryba“ konkrečiai apibūdinamas gebėjimas novatoriškai mąstyti arba iškelti naujas idėjas, naujai sujungiančias egzistuojančius faktus (procesus, objektus, žinias ir kt.). Tačiau tai neturėtų būti painiojama su terminu „naujovė“, kuris bendrąja prasme susijęs su procesais ir produktais, kurių sukūrimas remiasi žiniomis, technika ir instrumentais⁽³⁾.

Tai esminis skirtumas, kurio dėka galima atskirti kasdienėje kalboje dažnai painiojamus terminus; kita vertus, tai pabrėžia gilią kultūros, kūrybos ir naujovių tarpusavio priklausomybę (taip pat žr. 2010 m. balandžio 29 d. Tarybos išvadas dėl kultūros reikšmės regionų ir vietos plėtrai).

2.5 Dėl kultūros ir kūrybos daugialypiškumo sunku pasirinkti vienintelį tikrą analizės metodą: vienas kraštutinis būtų kūrybą apibrėžti tik kaip kultūrinę veiklą, o kitame spektro gale atsirastų nuomonė, kad visos pramonės sritys dėl savo pobūdžio yra kūrybingos. Todėl apibrėžiant vadinamuosius

⁽²⁾ Žr. EESRK nuomonę „Europos kultūros pramonė“ (OL C 108, 2004 4 30, p. 68).

⁽³⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Europos potencialo išlaisvinimo ir stiprinimo mokslinių tyrimų, vystymo ir naujovių diegimo srityje, (OL C 325, 2006 12 30, p. 16; ypač atkreipti dėmesį į 4.12 punktą ir 55 išnašą).

kūrybos sektorius atsiranda tam tikra savivalės rizika, kuri gali turėti poveikį priemonių, skirtų įgyvendinti strategiją „Europa 2020“, veiksmingumui.

2.6 Sektoriaus ribų nustatymo problema susijusi ir su tiek „vidinio“ (kai kurie subjektai nesuvokia esantys konkrečios pramonės dalimi), tiek „išorinio“ (kai kurios visuomenės nepripažįsta, kad KKS dirbančių asmenų darbas yra specifinis, būdingas būtent šiems sektoriams) „suvokimo“ problema.

3. Europos kultūros ir kūrybos sektorių apžvalga

3.1 Vadovaujantis Europos Komisijos pasiūlyta apibrėžtimi, KKS pagamina maždaug 2,6 proc. 27 ES valstybių narių BVP ir sukuria apie 5 mln. darbo vietų (paimta iš žaliosios knygos (COM(2010) 183 galutinis)). Remiantis kitais šaltiniais, jų indėlis dar didesnis. Statistinių duomenų įvairovė taip pat atskleidžia, kaip nevienodai vertinami sektoriai, kuriems taikoma KKS apibrėžtis (žr. 1.1 a punkto rekomendacijas).

3.2 2007 m. 27 ES valstybių narių pagrindinių kūrybos sektorių prekybos balanse užfiksuotas 3 mlrd. eurų perteklių. 2008 m. UNCTAD ataskaitoje („Kūrybiška ekonomika“) nurodoma, kad ekonomikos augimo srityje kūrybos sektorius išlieka vienu dinamiškiausių pasaulio prekybos sektorių. 2000–2005 m. prekyba kūrybinio turinio prekėmis ir paslaugomis visame pasaulyje padidėjo beveik 9 proc., taip patvirtino ilgalaikės šio sektoriaus ekonominio augimo perspektyvas.

3.3 Būdingos šio sektoriaus profesijos yra menininkai, mąstytojai, garso ir vaizdo kūrinių gamintojai, leidėjai, aktoriai; tačiau nepaprastai svarbios yra ir įprastinės techninės ir su verslu susijusios profesijos, pavyzdžiui, amatų srityje. Tačiau reikia atkreipti dėmesį į tai, kad šiame sektoriuje trūksta tinkamų taisyklių, nėra pripažįstama specifinė šios srities profesinė veikla, nėra ir jai pritaikytos socialinės apsaugos (pavyzdžiui, nenumatyta apsauga trumpalaikių sutarčių atveju ir neišspręsti su tarptautinio judumo skatinimu susiję klausimai).

3.4 Tačiau KKS turi didelį potencialą užtikrinti ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą ES. Kūrybingumas apskritai laikomas tvaraus, pažangaus ir integracinio augimo varomąja jėga, o kultūrai taip pat tenka esminis vaidmuo kuriant informacinę ir žinių visuomenę. Be to, kūrybiškumas ir kultūra yra ne tik konkurencingesnės ir geriau organizuotos pasiūlos instrumentai, bet ir stimuliuoja turinio paklausą, ugdo kultūrinę įvairovę ir padeda užkirsti kelią atskirčiai ir diskriminacijai.

3.5 Maža to, kūrybiškumas nepaprastai svarbus užtikrinant tarptautinį konkurencingumą, nes „produktams“ suteikia „nemateriالیą vertę“ ir paverčia juos tam tikra „patyrimo“ forma. Šiuo metu daugėja ūkinės veiklos šakų, tiesiogiai nesusijusių su kūrybos sektoriais, kurios skiria vis daugiau išteklių kūrybinei veiklai gamindamos savo produkciją. Kūrybos sektorius yra ne tik esminis elementas užtikrinant įmonių konkurencingumą, bet ir daro teigiamą poveikį visoms kitoms ekonomikos sritims⁽⁴⁾.

3.6 Kitas svarbus aspektas yra sektoriaus plėtros indėlis į tam tikros vietovės „gyvenimo kokybę“ – jis daro poveikį švietimo sistemai, jaunimo elgesio modeliams, didina susidomėjimą kultūra (kuri skleidžiama pasitelkiant KKS) ir kartu skatina atitinkamų miestų ir regionų „dinamiką“.

3.7 Galiausiai būtina atkreipti dėmesį į galimybes, kurias atveria naujų technologijų taikymas šioje srityje, pavyzdžiui, visų visuomenės sluoksnių naudojamos elektroninės informacijos priemonės leidžia vartotojams keistis tekstais, vaizdais, vaizdo ir garso įrašais. Tuo pačiu metu šis sektorius gali inicijuoti įdomias idėjas, konstruktyvius dialogus ir rezultatyvius svarstymus (plg. vadinamuosius *wikinomics*), nors jų valdymas ir administravimas kelia sunkumų, pavyzdžiui, susijusių su pasidalinto turinio intelektinės nuosavybės teisėmis. Be to, naujos technologijos gali būti naudingos ir užkertant kelią piratavimui internete.

3.8 Tačiau sektoriaus padėtis išlieka pažeidžiama. Sektoriuje vyrauja MVI, tačiau, kita vertus, jame formuojasi oligopolijos, kurios žlugdo konkurenciją (vadinamasis geriausiai parduodamų produktų efektas) – t. y. globalinės žiniasklaidos arba reklamos įmonės.

3.9 Esminis vaidmuo ir toliau tenka MVI. Šioms įmonėms tenka „rizika“, susijusi su netechnologinėmis naujovėmis, investicijomis į naujus talentus ir naujas estetines formas ir bandymu teikti vartotojams plačią ir įvairiapusę pasiūlą. Tačiau egzistuoja problema, susijusi su investicijų į šį sektorių „kritine mase“, kurios turi pakakti siekiant užkirsti kelią į Europos rinką kultūros prekėms, kurios propaguoja Europos kultūrai nepriimtinas nuostatas. Šiuo atveju reikėtų pasitelkti tikslines priemones, skirtas „vietinėms MVI sistemoms“ remti ir skatinti, kuriant „regionų įmonių grupes“ ir „aglomeracijos ekonomiją“.

⁽⁴⁾ Europos Komisijos užsakymu konsultacinės įmonės KEA atliktame tyrime (<http://www.keanet.eu/report/BISScreativeindustries.pdf>) pabrėžiama, kad ši sritis turi tris pagrindinius kanalus: ryšį su regiono ar vietos plėtote, tarpsektorinius ryšius (pavyzdžiui, kūrybinio turinio ir IRT arba kultūros ir turizmo) bei „kūrybinių“ ir „nekūrybinių“ sričių sąveiką. Ši ataskaita buvo parengta seminare, kurį įmonių generalinis direktoratas surengė Amsterdame. Jo metu buvo parengta ir vadinamoji Amsterdamo deklaracija (<http://www.europe-innova.eu/creative-industries>).

3.10 KKS politika Europoje vis dar yra labai nevienoda. Kai kuriose valstybėse narėse sektoriui skiriama pakankamai valstybės investicijų, o kitose joms tenkančios lėšos daugiausia yra privataus pobūdžio⁽⁵⁾. Nesiimant vertinti šių priemonių veiksmingumo, akivaizdu, kad valstybių narių šio sektoriaus teisės aktų ir rinkų susiskaidymas praktiškai lemia konkurencijos iškraipymą Europos vidaus rinkoje. Žaliojoje knygoje nurodoma, kad būtina dėti daugiau pastangų skatinant šio sektoriaus konkurencingumą ir taip stiprinti kultūros įvairovę. Be to, norint sustiprinti šio sektoriaus Europos politikos priemones, reikėtų atitinkamai skatinti lyginamosios analizės iniciatyvas.

3.11 ES lygiu Komisijos (2007 m. gegužės 10 d. „Komunikatas apie Europos kultūros globalizuotame pasaulyje darbotvarkę“), Tarybos (2008 m. birželio 10 d. „Kultūros darbo planas 2008–2010 m.“) ir Parlamento (2008 m. balandžio 10 d. „Rezoliucija dėl kultūros pramonės Europoje“) tikslas yra geriau išnaudoti KKS (visų pirma MVI) potencialą. Iš planuojamų priemonių reikėtų paminėti „Europos kultūros ir kūrybos pramonės aljansą“, kuris pradės savo veiklą 2011 m. vykstant „Verslininkystės ir inovacijų programai“, kuri yra „Konkurencingumo ir inovacijų pagrindų programos“⁽⁶⁾ dalis. Kitomis iniciatyvomis planuojama įkurti darbo grupę „KKS“, kurios veikloje dalyvautų ekspertai iš valstybių narių, parengti studijas apie kultūros poveikį kūrybingumui, apie KKS verslo aspektus ir apie kultūros indėlį į vietos ir regionų ekonominę plėtrą, taip pat parengti žaliąją knygą, skirtą KKS.

4. Konsultuojantis su suinteresuotomis šalimis įvardytos diskusijų temos ir prioritetai

4.1 2010 m. balandžio 27 d. paskelbusi žaliąją knygą, Komisija pradėjo diskusiją apie kultūros ir kūrybos sektorių augimo potencialą. Joje pabrėžiama kultūrų įvairovės, globalizacijos ir perėjimo prie skaitmeninių technologijų, kaip šio proceso varomosios jėgos, vaidmuo. Be to, knygoje nurodoma būtinybė sukurti kultūros ir kūrybos sektoriams tinkamus instrumentus, kurie palengvintų eksperimentavimą ir finansavimą, sudarytų paprastesnes kreditavimo paslaugų sąlygas ir skatinti jų plėtojimą orientuojantis į atnaujintą teritorinę politiką.

4.2 Komisijos numatytas priemonės galima suskirstyti į tris sritis: Europos skaitmeninė darbotvarkė, viena iš septynių strategijos „Europa 2020“ pavyzdinių iniciatyvų. Šia iniciatyva Komisija sieks sukurti bendrąją interneto turinio ir paslaugų rinką; konkretūs veiksmai stiprinant KKS, kaip inovacijų ir struktūrinių pokyčių katalizatoriaus, vaidmenį įgyvendinant pavyzdinę Inovacijų sąjungos iniciatyvą; intelektinės nuosavybės strategija, skirta skatinti būtiną pusiausvyrą tarp reikalingos apsaugos ir naujų verslo modelių skleidimo.

⁽⁵⁾ Savaimė suprantama, kad norint atlikti išsamią atskirų valstybių narių pramonės politikos modelių analizę, reikėtų suformuluoti bendrą ir vienareikšmišką „KKS“ apibrėžtį. Tačiau valstybės finansavimas dažniausiai orientuotas į kultūros sektoriaus rėmimą (teatrą, kiną, meną, fondus etc.); atsižvelgiant į investicijų į kultūrą ir KKS plėtros sąveiką, turi didelį poveikį visam sektoriui.

⁽⁶⁾ Šiai iniciatyvai numatyta skirti 7,5 mlrd. eurų; prognozuojamas finansinis svėro poveikis – apie 100 mlrd. eurų per tris metus.

4.3 Tačiau žaliojoje knygoje pateikiama ir klausimų siekiant inicijuoti diskusiją, kurioje turėtų dalyvauti visi Europos kūrybos sektoriaus suinteresuotieji subjektai (plačiąja prasme). EESRK, pateikdamas savo patarimus ir praktinius pasiūlymus, šia nuomone norėtų prisidėti prie šių diskusijų. Pagrindine nuorodų sistema Komitetui išlieka Kultūros ir kūrybos sektorių potencialo forumo dalyvių rekomendacijos. Vykstant suinteresuotųjų subjektų diskusijoms ir Komiteto surengtiems *ad hoc* svarstymams, iškilo ir kiti aspektai.

4.4 Fizinės kūrybiškumo erdvės, įmonių grupės ir jų vaidmuo teritorinei plėtrai

4.4.1 Pirmoji žaliojoje knygoje nurodyta diskusijų tema skirta „naujoms eksperimentų, naujovių ir verslumo skatinimo erdvėms kultūros ir kūrybos sektoriuose“ ir naujų informacinių technologijų vaidmeniui. Iš esmės kalbama apie būtinybę sukurti naujus kontaktinius punktus, sudarančius sąlygas sektorių bendradarbiavimui, skirtam praskinti kelią naujoviškiausiems kūrybinės pramonės sprendimams ir kartu su piliečiais ir vartotojais iširti naujas išraiškos formas, pavyzdžiui, daugiajutiminių skaitmeninio meninio turinio naudojimą (ateities ir (arba) verslo centrai kūrybinės pramonės gaminiams, virtuali tikrovė ir daugialypės terpės parkai).

4.4.2 Tokios „pokyčių siekiančios“ fizinės erdvės gali paskatinti priešintis tam, kad pagrindiniai urbanistiniai kūrybiškumo centrai išstumiami į tam tikras vietas. Pagrindiniais Europos kūrybiškumo branduoliais laikomi pagrindiniai urbanistiniai centrai, pavyzdžiui, Il-de-Frans regionas, Londono centras, Milano provincija, Amsterdamas, Madridas ir kt. (7) (žr. Europos įmonių grupių stebėjimo centro „Kultūros ir kūrybos sektoriai, prioritetinių sektorių ataskaitą“).

4.4.3 Yra daug „kūrybinės pramonės įmonių grupių“ kūrimosi priežasčių, pavyzdžiui, miestų ir regionų ekonominė plėtra, žiniomis grindžiamos ekonomikos plėtojimas, kūrybinis turizmas, gamybos grandinių efektyvumas, šalutinis naujovių poveikis. Vadovaujantis šiomis žiniomis, reikėtų įgyvendinti tikslinius projektus, skirtus įmonių grupių plėtrai ir jų steigimui visoje Sąjungos teritorijoje skatinti ir Europos masto tinklams kurti.

4.4.4 Tai susiję su vienu iš pagrindinių vaidmenų, kurį regionų plėtroje atlieka kūrybinė pramonė, jos tinklai ir įmonių grupės (žr. 2010 m. balandžio 29 d. ES Tarybos išvadas). Europos įmonių grupių stebėjimo centro „Kultūros ir kūrybos sektoriai, prioritetinių sektorių ataskaitoje“ empiriniu būdu įrodytas tiesioginis kūrybinės įmonės padėties ir teritorinės plėtros ryšys. Problema kyla pasirenkant geriausią bendradarbiavimo būdą, kuriuo siekiama integruoti KKS į strateginę regioninę plėtrą.

4.4.5 Pagrindinis kultūros ir kūrybos įmonių grupių ypatumas yra jų priklausomybė nuo valstybės paramos (ypač pradiniam etape) ir poreikis remtis teigiamomis integracijos iniciatyvomis, įtraukiančiomis visus vietos subjektus – valdžios

institucijas, įmones, švietimo įstaigas ir aukštąsias mokyklas, kultūros veikėjus, intelektinių profesijų atstovus ir pilietinę visuomenę. Būtina tinkamai įvertinti ir įmonių grupių ryšį su vietos bendruomene. Įmonių grupių veikla grindžiama šių bendruomenių sukauptomis žiniomis ir jos yra glaudžiai susijusios su joms palankias sąlygas sudarančia unikalia aplinka – tokiu būdu skatinamos naujovės ir pokyčiai (žr. konkrečių atvejų tyrimus, pavyzdžiui, Bilbao, Valensijos, Amsterdamo, Rūro srities etc.)

4.4.6 Vietos ir regionų valdžios institucijos (savivaldybės, regionai ir pan.), bendradarbiaudamos su kitomis vietos institucijomis (universitetais, bankais, asociacijomis, viešąsias ir (arba) privačiąsias paslaugas teikiančiomis įstaigomis ir kt.), atlieka esminį vaidmenį integruojant KKS į regionų plėtros procesą pagal strateginius sektorių tikslus. ES sanglaudos politikoje pripažįstamas įvairialypis KKS indėlis siekiant strateginių (konvergencijos, konkurencingumo ir užimtumo, teritorinio bendradarbiavimo ir nepalankiose sąlygose atsidūrusių socialinių visuomenės grupių integravimo) tikslų, tačiau konkretų jų poveikį sunku apibrėžti.

4.4.7 EESRK ne tik atkreipia dėmesį į jau žinomą Valensijos patirtį, bet ir nurodo konkretų forumo, sutelkiančio kultūrą ir kūrybą bendrai veiklai ne didžiuosiuose urbanistiniuose centruose, o dažnai nepalankias sąlygas turinčiose vietovėse ir (arba) pasienio regionuose, pavyzdį: naujausią eksperimentą – Apulijos regiono „miesto laboratorijas“; visoje jo teritorijoje nenaudojami pastatai (mokyklos, istoriniai pastatai, vienuolynai, skerdyklos, kareivinės ir kt.) padedant regionui buvo paversti tikrais jaunimo kultūros ir kūrybos centrais.

4.5 „Europos kūrybos erdvė“: reguliavimo sistema

4.5.1 Kitas svarbus veiksnys kovojant su tam tikrų vietovių atsidūrimu užribyje yra menininkų ir kūrybinės pramonės darbuotojų judumas. Būtina keistis geriausios praktikos pavyzdžiais siekiant leisti Sąjungos piliečiams pažvelgti į kultūrą iš skirtingų perspektyvų ir motyvuoti juos geriau pažinti ir suprasti kitas kultūras.

4.5.2 Tačiau egzistuoja labai daug judumo kliūčių, susijusių su vizų taisyklėmis, mokesčių sistema ir nevienodais administraciniais reikalavimais, kuriuos atskiros valstybės narės, o dažnai ir regioninės valdžios institucijos, taiko šiam sektoriui.

4.5.3 Praktiniai pasiūlymai skatinti judumą apima šias priemones: skatinti Europos bendros kūrybos darbų kūrimą ir (arba) keitimąsi žiniomis ir igūdžiais planavimo ir gamybos etapuose (sektorių viduje ir tarp sektorių); finansuoti vertimą į mažai paplitusias arba ne Europos kalbas; remti konkrečius abipusio profesinės veiklos, kvalifikacijos ir kompetencijos pažymėjimų pripažinimo veiksmus; pasirašyti susitarimą, kuris leistų išvengti dvigubo apmokestinimo. Intelektinės profesijos prisideda prie „kultūrinės ir kūrybinės ekonomikos“; jos gali padėti įgyvendinti tinklo bandomąjį projektą, kuris pritrauktų kūrybinius sumanymus ne tik iš Europos Sąjungos šalių.

(7) Tokiuose „veiklos centruose“ dažniausiai klesti konkretūs subsektoriai, pavyzdžiui, kompiuterinė žiniasklaida, garso ir vaizdo įrašų pramonė).

4.5.4 Šioje srityje IRT atveria naujų galimybių gaminti kūrybinius produktus, juos platinti ir jais naudotis galutiniams vartotojams. 2010 m. gegužės mėn. Europos Komisija pristatė plataus užmojo „Europos skaitmeninę darbotvarkę“ (viena iš septynių strategijos „Europa 2020“ pavyzdinių iniciatyvų). Tarp septynių šios darbotvarkės tikslų yra naujos vidaus rinkos sukūrimas, kad būtų galima pasinaudoti skaitmeninės eros galimybėmis, esminis Sąjungos piliečių galimybių naudotis spartesniu ir itin sparčiu internetu pagerinimas ir bandymas visiems Sąjungos piliečiams suteikti skaitmeninius įgūdžius ir prieigą prie internetu teikiamų paslaugų.

4.5.5 Tačiau pagrindinė su skaitmeninėmis sektoriaus galimybėmis susijusi kliūtis yra tai, kad nėra skaitmeninio kultūrinio ir kūrybinio turinio intelektinės nuosavybės teisių apsaugos teisės sistemos (dabartinės taisyklės dažniausiai tenkina vien didžiųjų bendrovių poreikius), ir tai, kad vartotojai (piliečiai), MVĮ ir ypač nepalankias sąlygas turinčių vietovių gyventojai (kurie dažnai priklauso nuo savavališkai apribotų priegios taisyklių) neturi teisės pasinaudoti šiuo turiniu.

4.5.6 Intelektinės nuosavybės teisių klausimą reikia svarstyti kartu su piratavimo ir klastojimo problema. Apskaičiuota, kad vien 2008 m. ES kūrybinė pramonė (kinas, televizija, muzikos įrašai ir programinė įranga) dėl to patyrė 10 mlrd. eurų nuostolių ir neteko 185 000 darbo vietų (žr. TERA tyrimą „Skaitmeninės ekonomikos kūrimas: darbo vietų išsaugojimo ES kūrybos pramonėje svarba“). Piratavimas internete yra kriminalinis nusikaltimas, kenkiantis mažoms ir didelėms įmonėms, todėl Europos lygiu reikia imtis veiksmingesnių ir labiau koordinuotų priemonių skatinti vartotojų apsaugą ir veiksmingiau kovoti su nelegalia produkcija.

4.5.7 Reikėtų pabrėžti ir atvirojo kodo programų (*open source*) ir *Wikinomics* teikiamas galimybes, atsižvelgiant į unikalų jų potencialą pagerinti mažų subjektų darbą, kuriems būdingi suskaidyti gamybos procesai, ypatingai individualus kūrybinis darbas, įvairūs gamybos ciklai ir riboti finansiniai ištekliai.

4.5.8 „CREATE“ projekto⁽⁸⁾ ataskaitoje dėl IRT ir KKS įvardijamos keturios pagrindinės tendencijos, kaip pasitelkiant IRT galima skatinti KKS pramonės plėtrą: skaitmeninis platinimas, palengvinantis dalijimąsi interneto turiniu; vaizdinių potyrių kūrimas; kliūčių mažinimas ir tvarus naujų įmonių formų kūrimas, ypač nepalankias sąlygas turinčiose ES vietovėse; gebėjimas priderinti darbo organizavimą prie erdvinio požiūriu plačiai pasklidusių ir tik su technologijų ir turinio teikėjų pagalba pasiekiamų išteklių kuriant partnerystes, dalyvaujant piliečiams (angl. *Public Private People Partnership* (PPPP)).

⁽⁸⁾ Daugiau informacijos apie „CREATE“ projektą galima rasti šiuo adresu: <http://www.lets-create.eu/>.

4.5.9 Antrasis Komisijos iškeltas klausimas susijęs su meno ir dizaino mokyklų ir verslo (ypač amatų įmonių) bendradarbiavimo skatinimu ir skaitmeninio raštingumo tobulinimu, visų pirma ten, kur jo trūksta arba jis dar menkas. Europos kūrybiškumo ir naujovių metų ambasadorių kreipimesi, paskelbtame 2009 m., pabrėžiamas poreikis „iš naujo atrasti švietimą“, kad „jis parengtų žmones mokymosi visuomenei“. Tačiau didelę problemą kelia tai, kad nėra švietimo ir verslo sąsajos, ypač atsižvelgiant į kūrybingumo, e. įgūdžių ir apskritai žmogiškųjų išteklių gebėjimo prisitaikyti prie ypatingos sektoriaus plėtros skatinimą.

4.5.10 Su tuo susiję praktiniai pasiūlymai apima:

- a) žinių apie kūrybinę pramonę skatinimą mokyklų programose; „kūrybinių verslo iniciatyvų“ stiprinimą, ypač sudarant galimybę bendradarbiauti bendrojo lavinimo ir meno ir dizaino mokykloms (pavyzdžiui, rengiant stažuotes ir seminarus),
- b) konkursų ir apdovanojimų jauniems talentams ir atitinkamus įgūdžius skatinančioms institucijoms įsteigimą,
- c) meninio ir kultūrinio švietimo skatinimą ir, platesne prasme, susidomėjimo kūrybos pramonės veikla stiprinimą pradinio ir vidurinio mokymo programose,
- d) tiesioginę finansinę paramą šios srities aukštųjų mokyklų absolventams arba šiuos absolventus įdarbinančioms įmonėms,
- e) tinkamumo užimtumui skatinimą organizuojant tęstinį mokymą ir užtikrinant diplomų pripažinimą Europos mastu,
- f) tobulinti meno ir dizaino mokyklų studentų informatikos ir technologinius įgūdžius,
- g) kurti partnerystes su MVĮ ir amatų asociacijomis ES siekiant veiksmingai dalyvauti žinių perdavimo procese, užtikrinti verslumą ir visas „nematerialias“ vertybes, kuriomis pagrįsta kūrybinė veikla.

4.6 Kūrybiškumo finansavimas

4.6.1 Trečiasis Komisijos iškeltas klausimas nagrinėja kūrybiškumo finansavimą, t. y. kaip galima skatinti privačias investicijas ir kurti viešojo ir privačiojo sektorių partnerystes bei palengvinti KKS kreditavimo sąlygas. Atsižvelgiant į tai reikia pabrėžti, kad įmonėms daugiau dėmesio skiriant ekonominiams ir finansiniam projektų arba darbų tvarumui, būtų be abejonės lengviau gauti kreditavimą, tačiau kredito įstaigos nėra pajėgios įvertinti ekonominį ir finansinį „naujų idėjų“ poveikį.

4.6.2 Su tuo susiję praktiniai pasiūlymai yra šie:

- a) platinti Europos kultūros ir kūrybos sektorių projektų, paslaugų ir darbų verslo planų gaires ir specifinius veiklos kokybės rodiklius, palengvinančius techninį ir ekonominių investicijų į sektorių įvertinimą, siekiant išvengti nereikalingos finansinės ir administracinės naštos MVĮ,
- b) atitinkamai parengti vertintojus, priemones ir programas, skatinti KKS taikyti holistinį požiūrį,
- c) kuo mažesnėmis išlaidomis suteikti lengvatines paskolas planavimo ir steigimo etapams ir išankstiniam projektų įvykdymo ir tvarumo įvertinimui (pavyzdžiui, įvykdymo sertifikatas) ir taip palengvinti galimybę gauti papildomų išteklių gamybos etapui ir paskleisti rezultatus platesniam suinteresuotų įmonių ratui,
- d) nustatyti mokesčių sistemos taisykles, kurios nestumtų KKS, o ypač MVĮ (atskirai arba kolektyviai), į nepalankią padėtį pasitelkiant mokesčių kreditus ir atleidimą nuo mokesčių (pavyzdžiui, sumažinta PVM norma sektoriaus interneto ir ne interneto produktams, sekant JAV pavyzdžiu),
- e) sukurti kreditų lengvatas, pasitelkiant MVĮ skirtus mišrius viešuosius ir privačius garantijų fondus (Europos MVĮ kreditų unijų tinklą) ir atnaujinamuosius fondus,
- f) skatinti naujų atitinkamų segmentų (IRT, muzikos, leidybos) įvairių suinteresuotųjų subjektų susijungimo ir partnerystės formas.

4.6.3 Su šiais klausimais susijusios ir ES investicijos į sektorių. Sektoriui skirtomis Europos orientavimo ir paramos priemonėmis taip pat turėtų būti siekiama suderinti nacionalines ir regionines taisykles ir paramos sektoriui politiką, susijusių su valstybės parama ir galimybėmis pasinaudoti privačiais ir lengvatinais kreditais siekiant kurti nevienodo ekonominio išsivystymo regionų partnerystes ir projektus (žr. KEA ataskaitą *Business Innovation Support Services for Creative Industries*)⁽⁹⁾.

4.7 Socialinis kūrybingumo aspektas

4.7.1 Paskutinis klausimas, į kurį reikia atkreipti dėmesį, yra socialinės kūrybinių grupių plėtojimo pasekmės. KKS plėtojimas glaudžiai susijęs su tarpusavyje susijusiu bendruomenių ekonominiu ir socialiniu augimu. Taigi sektorių išlieka glaudžiai susijęs su savo aplinka: įmonių grupės įkvėpimo semiasi iš vietinių ekonominių ir socialinių ryšių, kurie tokia forma nesutinkami niekur kitur; KKS subjektai yra įleidę šaknis vietos teritorijose ir palaiko glaudžius santykius su švietimo ir profesinio rengimo sistemomis. Todėl reikia užtikrinti struktūruotą KKS ir vietos valdžios institucijų dialogą, kad pasitelkiant tikslingą mokymą ir aktyvų vietos gyventojų dalyvavimą būtų galima patobulinti institucinius ir administracinius gebėjimus.

4.7.2 Todėl EESRK pabrėžia, kad ES institucijose būtina stiprinti struktūruotą dialogą apie socialines kūrybinių grupių plėtojimo pasekmes ir darbo sąlygų sektoriuje gerinimo galimybes. Atsižvelgiant į sektoriaus ypatumus, pavyzdžiui, į tai, kad darbo sąlygos nesaugios, (ypač) darbo sutartys trumpalaikės, trūksta atitinkamos intelektinės nuosavybės apsaugos ir taisyklių, skirtų skatinti laisvą darbuotojų, nepriklausomų specialistų ir menininkų judėjimą, sektoriui būtinos tikslinės socialinės apsaugos politikos priemonės.

2010 m. spalio 21 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ Žr. 4 išnašą.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, kuria panaikinamas Pamatinis sprendimas 2002/629/TVR

(COM(2010) 95 galutinis – 2010/0065 (COD))

(2011/C 51/10)

Pranešėjas **Ionuț SIBIAN**

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. liepos 22 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, kuria panaikinamas Pamatinis sprendimas 2002/629/TVR

COM(2010) 95 galutinis – 2010/0065 (COD).

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2010 m. rugsėjo 2 d. priėmė savo nuomonę.

Plenarinė asamblėja, atsižvelgdama į tai, kad keičiasi Komiteto kadencija, nusprendė dėl šios nuomonės balsuoti spalio mėn. plenarinėje sesijoje ir pagal Darbo tvarkos taisyklių 20 straipsnį pagrindiniu pranešėju paskyrė Ionuț SIBIAN.

466-joje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. spalio 21 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę vieningai.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK remia ES išpareigojimą užkirsti kelią prekybai žmonėmis ir kovoti su ja, taip pat apsaugoti prekybos žmonėmis aukų teises ir pritaria šios direktyvos holistiniam ir kompleksiniam požiūriui.

1.2 Prekyba žmonėmis yra sunkus žmogaus teisių pažeidimas, tai nusikaltimas, apimantis daugelį aspektų, į kuriuos visus reikia atsižvelgti. Direktyvoje pasiūlyta prekybos žmonėmis apibrėžtis apima įvairius aukų tipus ir išnaudojimo formas, įskaitant šiame dokumente nagrinėjamas nusikalstamai veikai priskiriamas dvi naujas sritis – elgetavimą ir išnaudojimą. Be to, apibrėžtis apima prekybą žmonėmis organų išplovimo tikslu, o tai yra ypač sunkus fizinio neliečiamumo ir žmogaus teisių pažeidimas. EESRK tvirtai remia tokią plačią nusikalstamos veikos, susijusios su prekyba žmonėmis, apibrėžtį.

1.3 EESRK pritaria nuomonei, kad baudžiamosios sankcijos už su prekyba žmonėmis susijusią veiką turi atitikti ypatingą šių nusikaltimų sunkumą. Todėl ragina imtis griežtesnių bausmių ir sankcijų derinant tai su neteisėtais veiksmais įgyto turto areštu. Atliekant prekybos žmonėmis tyrimus, turėtų būti atliekami finansiniai tyrimai. Būtina suderinti valstybėse narėse taikomas bausmes ir sankcijas.

1.4 Be sankcijų nusikaltėliams nustatymo, kitas ypač svarbus kovos su šiuo šurkščiu žmogaus teisių pažeidimu aspektas yra

užtikrinti, kad, teismui paskelbus nuosprendį, bausmė būtų atlikta. EESRK rekomenduoja prekybos žmonėmis bylose nenumatyti galimybės sušvelninti bausmę arba išleisti į laisvę nepasibaigus teismo nuosprendyje nustatytam laikui.

1.5 EESRK pritaria nuomonei, kad prekybos žmonėmis aukos yra pažeidžiamos ir turėtų būti apsaugotos nuo antrinio persekiojimo ir nuo dar vienos psichologinės traumos nagrinėjant baudžiamąją bylą. Šiuo atžvilgiu EESRK rekomenduoja naujai išdėstyti direktyvos 7 straipsnį, kuris šiuo metu išdėstytas taip: „Valstybės narės [...] numato galimybę netraukti baudžiamojon atsakomybėn prekybos žmonėmis aukų ir neskirti joms bausmių“, pakeičiant „galimybę“ griežtesniu žodžiu, kad netraukimas baudžiamojon atsakomybėn ir bausmių neskyrimas taptų taisykle, o ne išimtimi.

1.6 Atsižvelgdamas į ypatingą prekybos žmonėmis aukų padėtį, EESRK siūlo nemokamai teikti šiems asmenims kokybišką teisinę pagalbą nuo to momento, kai asmuo yra pripažintamas prekybos žmonėmis auka.

1.7 Tuo atveju, kai prekybos žmonėmis aukos yra nepilnamečiai, pirmiausia reikėtų juos remti ir padėti jiems susijungti su savo šeima, jeigu šeima nebuvo išitraukusi į prekybą žmonėmis.

1.8 Kad sėkmingai pavyktų reintegruoti nuo prekybos žmonėmis nukentėjusius asmenis ir jiems grįžus į visuomenę būtų išvengta pakartotinės prekybos žmonėmis, šiems asmenims turėtų būti pasiūlytas svarstymo laikotarpis ⁽¹⁾, per kurį jiems būtų ne tik teikiama medicininė pagalba, bet ir sudarytos lavinimosi ir (arba) profesinio mokymosi galimybės.

1.9 Negrąžinimo principą taip pat būtina taikyti ir prekybos žmonėmis atveju, kad aukos būtų apsaugotos nuo grąžinimo į kilmės šalį, jeigu jų gyvybei ar laisvei gresia pavojus.

1.10 EESRK pritaria nuomonei, kad tolesni veiksmai ir sprendimai dėl prekybos žmonėmis turėtų apimti prevenciją. Šiuo atžvilgiu būtinos gilios žinios apie pagrindines prekybos žmonėmis priežastis ir jų tyrimas siekiant efektyviai šalinti šiuos veiksnius ir mažinti prekybos žmonėmis mastą.

1.11 Prekyba žmonėmis yra ir visuotinė, ir vietos problema. EESRK mano, kad teisėsaugos ir baudžiamojo persekiojimo politika galėtų būti veiksminga tik tuo atveju, jeigu glaudžius partnerystės ryšius palaikytų NVO, darbdavių asociacijos, privatusis sektorius, profesinės sąjungos ir visi valdžios lygmenys. Prekiautojams žmonėmis turi būti sukurta priešiška aplinka.

1.12 Pilietinei visuomenei taip pat tenka svarbus vaidmuo kovoje su prekyba žmonėmis. EESRK palankiai vertina tai, kad direktyvoje numatytas bendradarbiavimas su pilietinės visuomenės organizacijomis. Labai svarbu, kad šios organizacijos dalyvautų kiekviename šio proceso etape – nuo aukų tapatybės nustatymo iki pagalbos suteikimo. Pilietinės visuomenės organizacijos galėtų atlikti gyvybiškai svarbų vaidmenį reintegruojant galimas aukas į visuomenę ir taip galėtų daryti netiesioginį prevencinį poveikį ir padėti užkirsti kelią tolesniam persekiojimui ir dalyvavimui prekyboje žmonėmis.

1.13 EESRK pritaria minčiai, kad trūksta palyginamųjų duomenų apie prekybą žmonėmis. Todėl apie šį reiškinį būtina rinkti kokybiškus duomenis laikantis vienodos tvarkos ES valstybėse narėse ir šiam tikslui sukurti nacionalinių pranešėjų sistemą.

1.14 Nacionalinės pranešėjų šiais klausimais įstaigos skyrimas turėtų tapti taisykle, o jos funkcijos turėtų būti aiškiai apibrėžtos. Remdamosi direktyva, valstybės narės skiria nacionalines pranešėjų įstaigas arba sukuria lygiaverčius mechanizmus. EESRK mano, kad turėtų būti nurodytas tik vienas institucijos tipas. Kiekvienoje valstybėje narėje ši nacionalinė įstaiga turėtų koordinuoti politines priemones ir veiksmus regionų lygmeniu ir tarp ES valstybių narių, kad būtų išvengta didelių skirtumų tarp šalių.

1.15 EESRK tikisi, kad valstybėms narėms pasiekus susitarimą dėl kovos su prekyba žmonėmis koordinatoriaus Europos Sąjungos lygmeniu skyrimo, bus imtasi nuoseklių, pakankamų ir ryžtingų veiksmų.

⁽¹⁾ Tokio svarstymo laikotarpio trukmė galėtų būti ne trumpesnė kaip šeši mėnesiai, kaip yra Norvegijoje.

2. Komisijos pasiūlymas

Pasiūlyta direktyva grindžiama Europos Tarybos konvencija ir direktyvoje laikomasi tokio pat holistinio požiūrio, apimančio prevenciją, baudžiamąjį persekiojimą, aukų apsaugą ir stebėseną. Be to, pasiūlyme nurodyti šie pagrindiniai pridėtinės vertės aspektai:

- veiksmai siekiant atitinkamos baudmės pagal nusikalstamos veikos sunkumą,
- platesnė ir labiau saistanti ekstrateritorinės jurisdikcijos taisyklė, kuria valstybėms narėms nustatoma pareiga patraukti baudžiamojon atsakomybėn savo piliečius ir nuolatinius gyventojus, kurie padarė nusikaltimą užsiimdami prekyba žmonėmis ne valstybės narės teritorijoje,
- platesnė Palermo protokolo nuostatos dėl bausmių netaikymo aukoms už jų dalyvavimą neteisėtoje veikoje, neatsižvelgiant į tai, kokias neteisėtas priemones panaudojo prekyba žmonėmis užsiimantys asmenys, taikymo sritis,
- aukštesni pagalbos aukoms standartai, ypač susiję su medicininio gydymu, ir apsaugos priemonės,
- užtikrinta apsauga kilmės šalyje, jei aukos į ją grąžinamos,
- specialios apsaugos priemonės vaikams, moterims ir kitoms pažeidžiamoms grupėms, prekybos žmonėmis aukoms,
- be to, panašių nuostatų įtraukimas į ES *acquis* pranašus tuo, kad ES teisės sistema nustatomi griežtesni apribojimai, t. y. įsigaliojimas nedelsiant ir įgyvendinimo stebėseną.

3. Konkrečios pastabos

3.1 EESRK remia ES išipareigojimą užkirsti kelią prekybai žmonėmis ir kovoti su ja, taip pat apsaugoti prekybos žmonėmis aukų teises. Pasiūlyta direktyva siekiama nustatyti būtiniausias taisykles dėl sankcijų, taikomų už prekybos žmonėmis nusikalstamą veiką, ir paspartinti veiksmus, kad būtų užkirstas kelias šiam reiškiniiui plisti ir aukos būtų apsaugotos.

3.2 EESRK pritaria šios direktyvos holistiniam ir kompleksiniam požiūriui. Kadangi prekyba žmonėmis yra šiuolaikinė vergovės forma ir labai pelningas organizuotų nusikaltėlių verslas, o jos mastai Europoje didėja (pagal Europolo 2009 m. duomenis), labai svarbu, kad ES požiūris šioje srityje būtų orientuotas į žmogaus teises ir būtų holistinis ir kad daugiausia dėmesio būtų skiriama išorės santykiams, grąžinimo ir reintegracijos politikai, socialiniams klausimams, socialinei aprėpčiai, migracijai ir prieglobsčiui.

3.3 EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad direktyvoje nagrinėjama naujausia prekybos žmonėmis reiškinio raida ir todėl prekybos žmonėmis apibrėžtis atitinka tarptautiniu mastu suderintus standartus, pateiktus Jungtinių Tautų protokole dėl prekybos žmonėmis, ypač moterimis ir vaikais, prevencijos, sustabdymo ir baudimo už vertimąsi ja, papildančiame Jungtinių Tautų konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą, ir Europos Tarybos konvencijoje dėl kovos su prekyba žmonėmis.

3.4 Direktyvos preambulėje aiškiai nurodyta, ką apima sąvoka „ypač pažeidžiami asmenys“. Kadangi vaikai yra labiau pažeidžiami ir jiems kyla didesnis pavojus tapti prekybos žmonėmis aukomis, ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas šiai aukų grupei. EESRK mano, kad pirmiausia turi būti vadovaujama vaiko interesais, kaip nustatyta JT vaiko teisių konvencijoje ir ES pagrindinių teisių chartijoje.

3.5 Nepaisant to, svarbu, kad prekybos žmonėmis apibrėžtis apimtų visų tipų aukas, įskaitant moteris ir vyrus, ir būtų pripažįstama galimybė tapti pažeidžiamu.

3.6 Dokumente atsižvelgiama į visus šios nusikalstamos veikos aspektus. Prekybos žmonėmis apibrėžtis apima įvairius aukų tipus ir išnaudojimo formas, įskaitant šiame dokumente nagrinėjamas nusikalstamai veikai priskiriamas dvi naujas sritis – elgetavimą ir išnaudojimą. Be to, apibrėžtis apima prekybą žmonėmis organų išpjovimo tikslu, o tai yra ypač sunkus fizinio neliečiamumo ir žmogaus teisių pažeidimas. EESRK tvirtai remia tokį plačią nusikalstamos veikos, susijusios su prekyba žmonėmis, apibrėžtį.

3.7 EESRK mano, kad valstybės narės į savo teisės aktus turėtų įtraukti platesnę prekybos žmonėmis apibrėžtį (ir išplėsti kovos su prekyba žmonėmis žodyną), kad būtų sukurta kovos su visomis šio sudėtingo ir besiplečiančio reiškinio formomis sistema. Pavyzdžiui, reikia atsižvelgti ir į galimas nusikaltimų formas apskritai naudojant internetą ir informacines technologijas.

3.8 Ši direktyva yra svarbus žingsnis nustatant aiškius bausmių ir sankcijų dydžius. Šiuo dokumentu siekiama užtikrinti valstybėse narėse taikomų sankcijų dydžio suderinimą.

3.9 EESRK žino, su kokiais sunkumais buvo susidurta dėl vienodų didžiausių bausmių dydžio nustatymo rengiant šią direktyvą. Nepaisant to, svarbu, kad bausmės būtų suderintos, nes tarp valstybių narių esama didelių skirtumų – nuo trejų iki dvidešimties metų laisvės atėmimo už pagrindinę nusikalstamą veiką ir nuo dešimties metų iki gyvos galvos laisvės atėmimo sunkinančiomis aplinkybėmis. EESRK mano, kad nepaisant įvairių baudžiamosios teisės sistemų ir politikos skirtumų, didelių, griežtų bausmių ir tvirtų kaltinimų politika padės sumažinti didėjančią šios nusikalstamos veikos mastą.

3.10 Remiantis šiuo metu turimais duomenimis nustatyta, kad kasmet į ES atvežama parduoti arba ES viduje parduodama

keletas šimtų tūkstančių asmenų. Be to, 2008 m. Eurojusto naujų bylų dėl prekybos žmonėmis skaičius padidėjo 10 proc., palyginti su 2007 metais. Šiuo metu tokia prekyba vienokia ar kitokia forma egzistuoja visose 27 valstybėse narėse ir šios nusikalstamos veikos mastai didėja.

3.11 Bausmių ir sankcijų asmenims, kurie pelnosi iš prekybos žmonėmis, dydis turėtų atspindėti šios nusikalstamos veikos sunkumą ir veiksmingai atgrasyti nuo tokių veiksmų. Todėl siūlomos bausmės galėtų būti dar didesnės, nes, EESRK nuomone, penkerių metų laisvės atėmimo bausmė realiai neatspindi šios nusikalstamos veikos sunkumo. Griežtesnės sankcijos geriau atitiktų šios direktyvos interesus. Bausmės už nusikalstamą veiką sunkinančiomis aplinkybėmis turėtų būti atitinkamai sureguliuotos. Įkalinimo bausmės sušvelninimas už gerą elgesį arba nacionalinių švenčių minėjimo proga ar panašiai šios kategorijos nusikaltimams neturėtų būti taikomas.

3.12 Užtikrinti, kad bausmės būtų atliktos, yra dar vienas aspektas, kuris valstybėms narėms turi pirmiausia rūpėti. Atsižvelgiant į nusikaltimo sunkumą, įkalinimo bausmės sušvelninimui ir išleidimui į laisvę nepasibaigus teismo nuosprendyje nustatytam terminui, neturėtų būti pritariama.

3.13 Be bausmių, kurios nustatytos šioje direktyvoje, valstybės narės turėtų įtraukti tokias sankcijas kaip turto areštas, nes taip būtų ekonomiškai smogta šiai veikai⁽²⁾, draudimas išvykti iš šalies ir tam tikrų pilietinių ir politinių teisių apribojimas. Atliekant prekybos žmonėmis tyrimus, turėtų būti atliekami ir finansiniai tyrimai.

3.14 EESRK pritaria nuomonei, kad prekybos žmonėmis aukos yra pažeidžiamos ir turėtų būti apsaugotos nuo antrinio persekiojimo ir nuo dar vienos psichologinės traumos nagrinėjant baudžiamąją bylą. Be to, joms turi būti sudarytos galimybės veiksmingai naudotis savo teisėmis, gauti būtiną pagalbą ir paramą.

3.15 EESRK visiškai pritaria nuomonei, kad prekybos žmonėmis aukos neturėtų būti traukiamos baudžiamojon atsakomybėn ir baudžiamos už nusikalstamą veiką, įvykdytą tapus prekybos žmonėmis aukomis (pavyzdžiui, už naudojimąsi suklastotais dokumentais, prostitucija, nelegalią imigraciją ir pan.). Tokia apsauga reikalinga siekiant išvengti tolesnio persekiojimo ir paskatinti aukas būti liudytojais baudžiamosiose bylose. 7 straipsnis išdėstytas taip: „Valstybės narės [...] numato galimybę netraukti baudžiamojon atsakomybėn prekybos žmonėmis aukų ir neskirti joms bausmių“. EESRK rekomenduoja žodį „galimybę“ pakeisti griežtesniu žodžiu, kad netraukimas baudžiamojon atsakomybėn ir bausmių neskyrimas taptų taisykle, o ne išimtimi.

⁽²⁾ Europolo 2009 m. prekybos žmonėmis Europos Sąjungoje ataskaitoje nurodoma, kad prekyba žmonėmis – tai verslas, atnešantis keletą milijonų eurų per metus.

3.16 Prekybos žmonėmis aukos turėtų būti apsaugotos nuo antrinio persekiojimo ir dar vienos traumos nagrinėjant baudžiamąją bylą. Todėl visoms prekybos žmonėmis aukoms turėtų būti sudaryta galimybė parodymus duoti už širmos arba atskiroje patalpoje, kad aukos tiesiogiai nesusidurtų su prekiautojais ir (arba) nusikaltimo vykdytojais, kurie galėtų sukelti stresą ar baimę.

3.17 EESRK mano, kad prekybos žmonėmis aukoms kokybiška teisinė pagalba turėtų būti teikiama nemokamai nuo momento, kai asmuo yra pripažįstamas prekybos žmonėmis auka. Tokia pagalba atitinka ir valstybės interesus, nes būtų užtikrinta, kad aukai būtina apsauga bus suteikta kuo skubiau ir kad nukentėjęs asmuo savanoriškai dalyvaus baudžiamosios bylos tyrime ir nagrinėjime.

3.18 EESRK mano, kad labai svarbu dar kartą prisiminti negrąžinimo procesą ir užtikrinti, kad aukos nebus grąžintos į kilmės šalį, jeigu jų gyvybei ar laisvei gresia pavojus.

3.19 EESRK nuomone, dėl ekstrateritorinės jurisdikcijos taisyklės, kuri yra siūloma šioje direktyvoje, gali kilti jurisdikcijos įgyvendinimo kolizijų baudžiamuosiuose procesuose.

3.20 Prekybos žmonėmis aukomis tapusius vaikus pirmiausiai reikėtų remti ir padėti jiems susijungti su savo šeima, jeigu šeima nebuvo išitraukusi į prekybą žmonėmis.

3.21 Kad sėkmingai pavyktų reintegruoti nuo prekybos žmonėmis nukentėjusius asmenis ir jiems grįžus į visuomenę būtų išvengta pakartotinės prekybos žmonėmis, šiems asmenims turėtų būti pasiūlytas svarstymo laikotarpis⁽³⁾, per kurį jiems būtų ne tik teikiama medicininė pagalba, bet ir sudarytos lavinimosi ir (arba) profesinio mokymosi galimybės. Svarstymo laikotarpis turėtų būti skiriamas neatsižvelgiant į tai, ar aukos duoda parodymus prieš įstatymo pažeidėjus ir ar savo noru grįžta į kilmės šalį.

3.22 EESRK pritaria nuomonei, kad tolesni veiksmai ir sprendimai dėl prekybos žmonėmis turėtų apimti prevenciją, aukų apsaugą ir pagalbą joms bei glaudesni visų suinteresuotųjų subjektų tarpusavio bendradarbiavimą.

3.23 Valstybės narės turėtų atsižvelgti į pagrindines prekybos žmonėmis priežastis, kurias lemia skurdas ir skirtumai pasauliniu mastu taikant teisinės valstybės principą. Netolygus turto pasiskirstymas, išsilavinimo trūkumas, diskriminacija, prastas valdymas, aukštas nedarbo lygis, menka vykdymo užtikrinimo sistema, ginkluoti konfliktai ir korupcija yra palanki dirva prekybai žmonėmis klestėti. Šių veiksnių pašalinimas turėtų padėti sumažinti prekybos žmonėmis mastą.

⁽³⁾ Tokio svarstymo laikotarpio trukmė galėtų būti ne trumpesnė kaip šeši mėnesiai, kaip yra Norvegijoje.

3.24 Net ir tuo atveju, kai direktyvoje pateiktoje juridinio asmens, kuris gali būti atsakingas už nusikalstamą veiką, susijusią su prekyba žmonėmis, apibrėžtyje nėra nurodytos valstybės arba valdžios funkcijas vykdančios organai, svarbu, kad valstybės dėtų visas pastangas, būtinas nustatyti viešojo sektoriaus dalyvavimą arba bendrininkavimą prekyboje žmonėmis ir panaikinti šį reiškinį. Valdžios pareigūnai, dalyvaujantys tokioje neteisėtoje ar nusikalstamoje veikoje, turėtų būti patraukti baudžiamojon atsakomybėn ir teisiami be jokios išimties.

3.25 Valstybės narės turi atsižvelgti į tai, kad prekybą žmonėmis reguliuoja dar ir pasiūlos ir paklausos dėsniai. Todėl reikėtų imtis veiksnių sumažinti paklausą, tai padėtų sumažinti tikrąjį prekybos žmonėmis mastą. Jeigu valstybės narės imtųsi tinkamų priemonių, kuriomis būtų mažinama visų formų išnaudojimą skatinanti paklausa, ir patvirtintų priemones, mažinančias pavojų tapti prekybos žmonėmis aukomis, būtų žengtas svarbus žingsnis mažinant šios nusikalstamos veikos mastą.

3.26 Prekyba žmonėmis yra ir visuotinė, ir vietos problema. EESRK mano, kad teisėsaugos ir baudžiamojo persekiojimo politika gali būti veiksminga tik tuo atveju, jeigu glaudžius partnerystės ryšius palaiko NVO, darbdavių asociacijos, privatusis sektorius, profesinės sąjungos ir visi valdžios lygmenys. Prekiautojams žmonėmis turi būti sukurta priešiška aplinka.

3.27 Remiantis direktyva, valstybės narės, prireikus bendradarbiaudamos su pilietinės visuomenės organizacijomis, imasi atitinkamų veiksnių, pavyzdžiui, informavimo ir sąmoningumo didinimo kampanijų, mokslinių tyrimų ir švietimo programų, kuriomis siekiama sumažinti riziką žmonėms, visų pirma vaikams, tapti prekybos žmonėmis aukomis. EESRK mano, kad vienkartinės kampanijos yra nepakankamai veiksmingos ir siūlo vykdyti nuolatinės švietimo kampanijas Europos lygmeniu.

3.28 EESRK palankiai vertina tai, kad direktyvoje numatytas bendradarbiavimas su pilietinės visuomenės organizacijomis. Labai svarbu, kad šios organizacijos dalyvautų kiekviename šio proceso etape – nuo aukų tapatybės nustatymo iki pagalbos suteikimo.

3.29 Pilietinės visuomenės organizacijos galėtų atlikti gyvybiškai svarbų vaidmenį reintegruojant galimas aukas į visuomenę ir taip galėtų daryti netiesioginį prevencinį poveikį ir padėti užkirsti kelią tolesniam persekiojimui ir dalyvavimui prekyboje žmonėmis. Valstybės narės, teikdamos pagalbą, turėtų glaudžiai bendradarbiauti su NVO. Bendradarbiaudamos su NVO, valstybės narės galėtų paremti informacinių „karštųjų linijų“ ir kitų informavimo priemonių rizikos grupėms, prekybos žmonėmis aukoms ir jų šeimoms, kūrimą.

3.30 EESRK pabrėžia, kad Europos Komisija⁽⁴⁾ paragino teikti pasiūlymus pagal specialią programą „Nusikalstamumo prevencija ir kova su nusikalstamumu“, priklausančią „Saugumo ir laisvių apsaugos bendrajai programai“. Taip ES siekiama aktyviau kurti kovos su prekyba žmonėmis politiką, kuri turėtų pagerinti neteisinio pobūdžio priemonės, skirtas kovai su prekyba žmonėmis. Šiuo požiūriu 2010 m. prioritetai būtų – prevencija, aukų apsauga, nusikaltėlių baudžiamasis persekiojimas ir tyrimas, koordinavimo ir bendradarbiavimo mechanizmai bei patikimų duomenų rinkimas. Pagal šią programą yra skiriami 4 mln. eurų ir numatoma finansuoti 12 projektų. Pradžia gera, tačiau reikia nemenkos NVO paramos kovoje su prekyba žmonėmis; valstybės narės savo ruožtu turėtų išsipareigoti remti pilietinės visuomenės organizacijas šioje srityje.

3.31 EESRK mano, kad savireguliacija (pavyzdžiui, elgesio kodeksai), sąžiningos prekybos praktika ir pramonėje įdiegtas tiekimo grandinės valdymas galėtų užtikrinti, kad prekybos žmonėmis aukos nebūtų verčiamos dirbti ir nedalyvauti bendrovės produktų gamyboje ir paslaugų kūrime. Darbuotojų migrantų įdarbinimo geros praktikos gairės ir dvišalis siunčiančiosios ir priimančiosios šalies bendradarbiavimas stebint darbuotojų migrantų įdarbinimą ir darbo sąlygas taip pat yra labai geri būdai užkirsti kelią šiam reiškiniui.

3.32 Kadangi priemonės užkirsti kelią prekybai žmonėmis negali apsiriboti tik teisėkūros priemonių patvirtinimu, turi būti įgyvendinamos papildomos neteisinio pobūdžio priemonės, pavyzdžiui, turi būti renkami ir perduodami duomenys, bendradarbiaujama, puoselėjami partnerystės ryšiai ir keičiamasi geriausios praktikos pavyzdžiais, EESRK norėtų pabrėžti, kad reikalingas bendras ir nuoseklus požiūris Europos mastu.

3.33 EESRK pritaria minčiai, kad trūksta palyginamųjų duomenų apie prekybą žmonėmis. Todėl apie šį reiškinį būtina rinkti kokybiškus duomenis laikantis vienodos tvarkos ES valstybėse narėse ir šiam tikslui sukurti nacionalinių pranešėjų sistemą.

3.34 Nacionalinės pranešėjų šiais klausimais įstaigos skyrimas turėtų tapti taisykle, o jos funkcijos turėtų būti aiškiai apibrėžtos. Remdamosi direktyva, valstybės narės skiria nacionalines pranešėjų įstaigas arba sukuria lygiaverčius mechanizmus. EESRK mano, kad turėtų būti nurodytas tik vienas institucijos tipas. Kiekvienoje valstybėje narėje ši nacionalinė įstaiga turėtų koordinuoti politines priemones ir veiksmus regionų lygmeniu ir tarp ES valstybių narių, kad būtų išvengta didelių skirtumų tarp šalių.

3.35 Nors prekyba žmonėmis yra įtraukta į daugelį Europos Sąjungos ir trečiųjų šalių susitarimų (pavyzdžiui, Afrikos ir Europos Sąjungos strateginę partnerystę, Rytų partnerystę, be to, ši problema yra vienas iš Europos Sąjungos ir Vakarų Balkanų stabilizacijos ir asociacijos susitarimų prioritetų), EESRK mano, kad kova su prekyba žmonėmis turėtų tapti šių susitarimų prioritetiniu uždaviniu. Reikėtų dėti daugiau pastangų, kad būtų sudaryti panašūs susitarimai tarp ES ir kitų šalių.

3.36 EESRK tikisi, kad valstybėms narėms pasiekus susitarimą dėl kovos su prekyba žmonėmis koordinatoriaus Europos Sąjungos lygmeniu skyrimo, bus imtasi nuoseklių, pakankamų ir ryžtingų veiksmų.

2010 m. spalio 21 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽⁴⁾ Teisingumo, laisvės ir saugumo generalinis direktoratas, F direktoratas „Saugumas“, F4 skyrius „Finansinė parama – saugumas“.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo dėl Europos aktyvaus senėjimo metų (2012)

(COM(2010) 462 galutinis)

(2011/C 51/11)

Pranešėja **Renate HEINISCH**

Bendrapranešėjis **José Isaiás RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO**

Europos Sąjungos Taryba ir Europos Parlamentas, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. rugsėjo 7 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

„Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą dėl Europos aktyvaus senėjimo metų (2012)“

COM(2010) 462 galutinis.

Komiteto biuras 2010 m. rugsėjo 14 d. pavedė Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyriui atlikti Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į tai, kad darbas skubus, savo 466-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. spalio 21 d. pagrindine pranešėja paskyrė Renate HEINISCH, bendrapranešėju José Isaiás RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO ir priėmė šią nuomonę vieningai.

1. Išvados

1.1 EESRK pritaria pasiūlymui 2012 m. paskelbti „Europos aktyvaus senėjimo metais“. Tačiau šis pavadinimas ir su juo susijusi koncepcija neatspindi šių Europos metų tikslo, kaip jį įsivaizduoja EESRK – senėjimas turėtų būti ne tik aktyvus, bet ir **sveikas, orus ir kupinas gyvenimo džiaugsmo**. Todėl „aktyvus“ senėjimas neturėtų būti suprantamas tik kaip galimybė prailginti darbingą amžių arba dalyvavimą visuomenės gyvenime. Todėl Komisija raginama suformuluoti platesnio pobūdžio pavadinimą, kuriame būtų atsižvelgiama ir į šiuos papildomus gyvenimo kokybės aspektus.

1.2 Dabartinė ligšiolinių Europos metų turinio ir jų įgyvendinimo forma ne visiškai pateisina su jais susijusius lūkesčius. Rengiant visas iniciatyvas reikia užtikrinti, kad jos būtų veiksmingesnės turinio požiūriu, o jos pačios – labiau matomos.

1.3 Dabartinis Komisijos pasiūlymas nenumato aiškaus koordinavimo Sąjungos lygiu. Tačiau norint, kad ši iniciatyva sulauktų daugiau dėmesio ir būtų naudinga ilgą laiką, būtina, kad ją koordinuotų centrinė ir kompetentinga institucija.

1.4 Centralizuotas koordinavimas reikalingas ir sudarant biudžetą bei skirstant lėšas. Šiuo atveju EESRK pasigenda aiškos biudžeto sandaros.

1.5 Norint užtikrinti teigiamą 2012 m. Europos metų poveikį, būtina Europos lygiu suderinti terminus „senėjimas“,

„aktyvus“, „sveikas“ ir „orus“. Lygiavertės priemonės galimos tik tuo atveju, jei visi vienodai supras šiuos principus.

1.6 EESRK palankiai vertina 5 straipsnyje nurodytą Europos Parlamento, valstybių narių, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto bei Regionų komiteto dalyvavimą Europos metų veikloje. EESRK yra įsitikinęs, kad gali puikiai atlikti lyderio vaidmenį ugdant sąmoningumą ir rengiant konstruktyvias socialinių partnerių ir organizuotos pilietinės visuomenės diskusijas ir supažindinant su jų turiniu kitus suinteresuotuosius subjektus. Komitetas šio vaidmens pirmiausia galėtų imtis kuriant Europos ir valstybių mastu įgyvendinamų priemonių stebėsenos centrą, kuris prisidėtų ir prie siūlomo steigti „Europos aljanso už aktyvų senėjimą“, kurio užduotis būtų koordinuoti veiksmus Sąjungos lygiu. EESRK taip pat galėtų atlikti Europos metų „ambasadoriaus“ vaidmenį. Be to, būtų naudinga surengti konferenciją svarbiausiais Europos metų klausimais, kurios išvados turėtų būti įtrauktos į stebėsenos centro rengiamą nuomonę savo iniciatyva.

2. Bendrosios pastabos

2.1 Jau ne vienerius metus tiek Europos Komisijoje, tiek EESRK vyksta diskusijos dėl valstybėms narėms išskylančių iššūkių, susijusių su demografiniais pokyčiais. Nagrinėjami klausimai apima kartų solidarumą, vyresnio amžiaus darbuotojus, sveikatos priežiūrą, pagyvenusių žmonių priežiūrą ir ilgalaikę slaugą, prievartą prieš vyresnio amžiaus žmones, visą gyvenimą trunkantį mokymąsi, vyresnio amžiaus žmonių poreikius ir gyventojų senėjimo poveikį sveikatos ir gerovės sistemoms ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Žr. nuomonių sąrašą http://www.eesc.europa.eu/sections/soc/index_en.asp

2.2 Papildant ankstesnių ES pirmininkavusių valstybių tikslus – strategiją „Europa 2020“ ir Europos metus 2010 (kovos su skurdu ir socialine atskirtimi metai) ir 2011 (Europos savanoriškos veiklos metai), buvo pateiktas pasiūlymas 2012 m. paskelbti „Europos aktyvaus senėjimo metais“. EESRK sutinka, kad pavadinus metus „aktyvaus senėjimo metais“, šis trumpas pavadinimas yra tiksliai suformuluotas ir apima kartų solidarumo principą, pastarojo net ir neįvardijant. Tačiau šis pavadinimas neatspindi nagrinėtinų temų įvairovės.

2.3 Pasaulio sveikatos organizacija „aktyvų senėjimą“ apibrėžia kaip sveikatos, dalyvavimo visuomenės gyvenime ir saugumo gerinimo procesą, siekiant senėjimo proceso metu pagerinti asmenų gyvenimo kokybę⁽²⁾. Ši apibrėžtis rodo, kad aktyvus senėjimas pirmiausia turi būti propaguojamas užtikrinant sveiką senėjimą ir savarankišką gyvenimą. Vyresnio amžiaus žmonių dalyvavimo galimybes galima didinti tiek užimtumo srityje – gerinant darbo sąlygas, tiek ir visuomenėje – kovojant su atskirtimi ir organizuojant savanorišką darbą. Apie aktyvų senėjimą galima kalbėti tik tuo atveju, jei užtikrinama bent minimali apsauga. Todėl EESRK yra įsitikinęs, kad pavadinimas „Europos aktyvaus, sveiko ir oraus senėjimo metais“ būtų daug išsamesnis.

2.4 Rengdamas pirmiau minėtas nuomones⁽³⁾, EESRK į diskusijas visada įtraukdavo atitinkamus generalinius direktoratus. Todėl Komitetas palankiai vertina Komisijos ketinimą ir 2012 m. sudaryti galimybę dalyvauti visiems susijusiems generaliniams direktoratus, pasitelkiant atitinkamus jų struktūrinius ir finansinius išteklius. Komitetas mano, jog svarbu tai daryti koordinuotai.

2.5 Atsižvelgdamas į tai, EESRK pritaria tolesnėms diskusijoms „2012 m. Europos metų“ tema, kurios vyks seminario „Sveikas senėjimas: vartotojų parengimas aktyviam senėjimui“⁽⁴⁾ ir „Trečiojo demografijos forumo“⁽⁵⁾ metu.

2.6 EESRK palankiai vertina ir numatytą trejų metų terminą (2011–2014 m. pradžia). Šis ilgesnis laikotarpis bus naudingas įtvirtinant nagrinėjamą temą visose svarbiose politikos srityse.

2.7 Komitetas palankiai vertina ir pasiūlyme nurodytus tematinis prioritetus. 3.3 skirsnyje „Priemonių turinys“ išdėstomi būtini turinio papildymai.

3. Konkretios pastabos

3.1 1 straipsnis - Tema

3.1.1 Viešosiose diskusijose dėl demografinių pokyčių gyventojų senėjimas ilgą laiką buvo vertinamas kaip našta visuomenei, ypač socialinėms ir sveikatos priežiūros sistemoms. Šis neigiamas požiūris pamažu pradeda keistis. Vis daugiau dėmesio

skiriama vyresnio amžiaus žmonių potencialui ir pabrėžiamos galimybės, kurias suteikia senėjanti visuomenė.

3.1.2 Tačiau norint, kad vyresnio amžiaus žmonės ir, apskritai, visuomenė galėtų pasinaudoti teigiamais demografinių pokyčių aspektais, būtina užtikrinti, kad žmonės turėtų galimybę sveikai ir saugiai senėti. Tik taip jie galės aktyviai išnaudoti savo potencialą ir prisidėti prie kartų solidarumo skatinimo. Tačiau šios prielaidos atsispindi tik 2.3 punkte siūlomame pavadinime.

3.1.3 Norint užtikrinti teigiamą 2012 m. Europos metų poveikį, būtina Europos lygiu suderinti sąvokas „senėjimas“, „aktyvus“, „sveikas“ ir „orus“. Tik vienodas šių principų supratimas leis užtikrinti lygiaverčius veiksmus.

3.2 2 straipsnis - Tikslai

3.2.1 „Aktyvus“ senėjimas neturėtų būti suprantamas tik kaip galimybė prailginti darbingą amžių arba dalyvavimą visuomenės gyvenime organizuojant savanorišką darbą. Veikiau priešingai, būtina pripažinti ir vertinti įvairią naudą, kurią vyresnio amžiaus žmonės gali duoti visuomenei bei užkirsti kelią socialinei atskirtčiai. Tai apima, pavyzdžiui, finansinę ir (arba) socialinę paramą jaunesniems šeimos nariams, prižiūrintiems partnerius ir draugus, intelektualinę ir meninę kūrybą bei inovacijas, patirties ir vertybių perdavimą ir kt. Iki tam tikro lygio visa ši veikla galima net ir esant su sveikata susijusiems ir kitokiems apribojimams. Tačiau turint omenyje, kad visa tai daroma gana sunkiomis aplinkybėmis, tai turėtų būti juo labiau vertinama.

3.2.2 Atsižvelgdamas į tai, Komitetas palankiai vertina ir palaiko Komisijos nurodytus tikslus: i) sudaryti geresnes darbo sąlygas vyresnio amžiaus žmonėms, ii) skatinti aktyvų dalyvavimą visuomenės gyvenime ir iii) skatinti sveiką senėjimą. Tačiau Komitetas mano, kad tolesnis tikslas turėtų būti saugus ir orus senėjimas.

3.2.3 EESRK taip pat mano, kad planuojamos priemonės yra tinkamos, norint pasiekti nurodytus tikslus. Pageidautina tikslingai taikyti šias priemones šia tvarka:

— „didinti informuotumą“

— „skatinti valstybių narių bendradarbiavimą ir įvairaus pobūdžio sąveiką“ ir

— „sudaryti pagrindą konkretiems veiksams ir įsipareigojimams“.

⁽²⁾ „(...) as the process of optimizing opportunities for health, participation and security in order to enhance quality of life as people age“, World Health Organisation (2002) *Active Ageing - A Policy Framework*, p. 12.

⁽³⁾ Žr. 2.1 punktą ir 1 išnašą.

⁽⁴⁾ „Healthy Ageing: Consumer empowerment for active ageing“, 2010 m. spalio 18 d.

⁽⁵⁾ „Third Demography Forum“, 2010 m. lapkričio 22–23 d.

3.3 3 straipsnis - Priemonių turinys

3.3.1 Komitetas mano, kad pasiūlymo 3 straipsnyje išvardytos priemonės yra prasmingos. Tačiau jos yra pernelyg bendro pobūdžio, suformuluotos panašiai kaip ir ankstesniais Europos metais ir gali būti pritaikytos visoms įmanomoms kampanijoms. Šios priemonės turėtų įgauti pilietinį aspektą, o ne likti vien ekspertų užduotimi. Pasinaudojant kai kuriais ankstesnių konsultacijų metu pateiktais pasiūlymais būtų galima padaryti didesnę poveikį visuomenei. Be to, EESRK siūlo, remiantis ankstesnėmis nuomonėmis, į tolesnę diskusiją įtraukti šias temas:

3.3.1.1 Siekiant vyresnio amžiaus žmonėms sudaryti galimybes **ilgiau dalyvauti profesinėje veikloje**, reikalingos plataus masto priemonės ir patobulinimai ⁽⁶⁾.

3.3.1.2 Siekiant palengvinti ir tuo pačiu metu įvertinti įvairiapusių savanoriškos vyresnio amžiaus žmonių veiklos naudą visuomenei apskritai ir jaunesnėms kartoms reikia sukurti ES masto **savanoriško darbo statusą**, suderinti šią koncepciją, pripažinti ir rengti savanorišką darbą dirbančius asmenis ⁽⁷⁾, sukurti šio „darbo“ sistemą, kad ji neturėtų neigiamo poveikio jaunų žmonių galimybėms darbo rinkoje.

3.3.1.3 Siekiant išsaugoti vyresnio amžiaus žmonių veiklos potencialą būtina visose amžiaus grupėse stiprinti **prevenciją, sveikatinimą ir sveikatos ugdymą** ⁽⁸⁾.

3.3.1.4 Reikia dėti pastangas **atverti formaliojo švietimo sistemą** vyresnio amžiaus žmonėms, siekiant skatinti jų mokymą ir socialinę integraciją. Tai turėtų apimti visų socialinių grupių vyresnio amžiaus žmonių galimybes naudotis **naujomis IRT** (pavyzdžiui, pagal ES programą „Senėjimas informacinėje visuomenėje“ ⁽⁹⁾).

3.3.1.5 Būtina atsižvelgti į tai, kad demografiniai pokyčiai teikia ir naujų galimybių. Tai susiję su, pavyzdžiui, naujomis **karjeros galimybėmis ir darbo vietomis** slaugos, įvairių amatų koordinavimo, politinio konsultavimo ir kitose srityse. Nauja **vartotojų grupė**, kurią sudaro vyresnio amžiaus žmonės,

suteikia papildomų galimybių ekonomikai, pavyzdžiui, srityse, kur taikomas principas „tinkamas visiems“, įgyvendinant programą „Kasdienį gyvenimą palengvinanti aplinka“ (*Ambient assisted living*) bei konsultuojant vartotojų reikalų klausimais. Be to, reikia stiprinti vartotojų teises ⁽¹⁰⁾.

3.3.1.6 Taikant priemones visose nurodytose srityse būtų laikytis **lygybės požiūrio**, vienodai vertinant visas gyventojų grupes: moteris ir vyrus, sveikus ir neįgalius, migrantus ir vietos gyventojus. Ypatingą dėmesį būtina skirti skurde gyvenantiems žmonėms ⁽¹¹⁾.

3.3.2 Norint įgyvendinti tikslus pasiūlytose srityse reikalingos įvairios strategijos ir veiksmai:

3.3.2.1 Nuolatinės **informuotumo didinimo kampanijos**, skirtos vyresnio amžiaus žmonių potencialui, didesniai jų vertinimui ir jų motyvavimui aktyviai dalyvauti visuomenės gyvenime vietos, regionų ir nacionaliniu lygiu. Tai apima ir žinias-klaidos kampanijas, kuriomis siekiama išplėsti požiūrį į naujo pobūdžio senėjimą.

3.3.2.2 **Europos projektų** skatinimas, pavyzdžiui, „Transage“, Europos tinklas „LILL“ („Learning in Later Life“), siekiant sudaryti bendravimo ir keitimosi patirtimi galimybes įvairių Europos šalių vyresnio amžiaus žmonėms ir didinti jų informuotumą apie visą gyvenimą trunkantį mokymąsi (įskaitant „Mokymąsi ilgai gyventi“).

3.3.2.3 Parama projektams, skirtiems **darniam kartų sambūviui**, pavyzdžiui, skirtingoms kartoms skirtų tinklų ir centrų kūrimas, „istorijų pasakojimo kavinės“, kartoms skirti Europos filmų festivaliai ir kt., plečiant galimybes mokytis vieniems iš kitų ir kovojant su vyresnio amžiaus žmonių atskirtimi.

3.3.2.4 Atsižvelgiant į tai, ypatingą dėmesį reikia skirti vietos ir regionų skirtumams. Ypač veiksmingos pasirodė esančios vietos lygiu įgyvendinamos priemonės.

3.4 4 straipsnis - Veiklos koordinavimas su valstybėmis narėmis

3.4.1 Siekiant užtikrinti deramą nacionalinės veiklos koordinavimą būtina laiku paskirti nacionalinius koordinatorius (vėliausiai iki 2011 m. kovo). Kiekviena valstybė narė privalo užtikrinti, kad nacionalinė koordinavimo tarnyba į veiklą įtrauks įvairius nacionalinio, regionų ir vietos lygio suinteresuotuosius subjektus ir mažesnes organizacijas bei veikėjus ir informuos juos apie prašymų pateikimo būdus, procedūras, taip pat esamas finansavimo galimybes.

⁽⁶⁾ Žr., pavyzdžiui, EESRK 2009 m. kovo 25 d. nuomonę savo iniciatyva dėl „Senėjančių darbuotojų padėties vykstant pramonės permains: paramos teikimas ir darbuotojų amžiaus įvairovės valdymas sektoriuose ir įmonėse“. Pranešėjas Marian KRZAKLEWSKI (OL C 228, 2009 9 22, p. 24).

⁽⁷⁾ Žr. 2006 m. gruodžio 13 d. EESRK nuomonę dėl savanoriškos veiklos, jos vaidmens Europos visuomenėje ir jos poveikio, pranešėja Erika Koller, bendrapranešėję Gräfin zu EULENBURG (OL C 325, 2006 12 30, p. 46).

⁽⁸⁾ Žr., pavyzdžiui, 2010 m. liepos 15 d. EESRK nuomonę dėl gyventojų senėjimo poveikio sveikatos priežiūros ir socialinės apsaugos sistemoms, pranešėja Renate HEINISCH (OL...).

⁽⁹⁾ Žr., pavyzdžiui, 2008 m. kovo 13 d. EESRK nuomonę dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui tema: „Veiksmų planas: Suaugusiųjų mokymosi veiksmų planas. Mokytis niekada nevēlu“, pranešėja Renate HEINISCH, bendrapranešėję An LE NOUAIL MARLIÈRE, bendrapranešėjis José Isaias RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO (OL C 204, 2008 8 9, p. 89).

⁽¹⁰⁾ Žr. 8 išnašoje nurodytą nuomonę.

⁽¹¹⁾ 2008 m. skurdas grėsė 19 proc. ES-27 vyresnio amžiaus žmonių (65 metų ir vyresni) Žr. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/living_conditions_and_social_protection/data/database

3.5 5 straipsnis - Koordinavimas Sąjungos lygiu

3.5.1 EESRK pripažįsta šiame straipsnyje nurodytą Komisijos veiklą, skirtą koordinavimui Sąjungos lygiu. Tačiau Komitetui susirūpinimą kelia tai, kad dabartiniame Komisijos pasiūlyme neatsispindi aiškus generalinių direktoratų koordinavimas ir koordinavimas Sąjungos lygiu. Tačiau norint, kad visa iniciatyva sulauktų daugiau dėmesio ir būtų naudinga ilguoju laikotarpiu, būtina, kad ją koordinuotų centrinė ir kompetentinga institucija.

3.5.2 Todėl Komiteto manymu, būtina imtis šių priemonių:

3.5.2.1 Steigti EESRK jau pasiūlytą „**Europos aljansą už aktyvų senėjimą**“⁽¹²⁾, pagal „Europos aljanso už šeimą“ pavyzdį, siekiant visose politikos srityse įtvirtinti „Aktyvaus, sveiko ir oraus senėjimo“ temas ir užtikrinti priemonių koordinavimą po 2012 m.

3.5.2.2 Numatyti išvardytų priemonių įgyvendinimui skirtas biudžeto lėšas, nes EESRK nuomone, finansavimas esamų fondų ir programų biudžetų lėšomis yra sudėtingas, ir, greičiausia, nepakankamas. „Europos savanoriškos veiklos metams (2011)“ buvo skirta 6 milijonai eurų, o „Kovos su skurdu ir socialine atskirtimi metams (2010)“ – 17 milijonų eurų. Komitetas ragina pakankamai lėšų skirti ir 2012 metams. Atsižvelgdamas į ekonomikos krizę, EESRK pritartų, kad turėtų būti visiškai išnaudoti esamų programų biudžetai. Tačiau šiuo atveju būtina aiškiai apibrėžti kokios apimties ir kokiems projektams

skiriamos konkrečių pasiūlytų fondų ir programų lėšos ir kaip jos turėtų būti koordinuojamos.

3.5.2.3 EESRK, kaip „tiltas tarp Europos institucijų ir pilietinės visuomenės organizacijų“ yra pasirengęs atlikti svarbų vaidmenį 2012 m. Komitetas šio vaidmens pirmiausia galėtų imtis kuriant observatoriją, skirtą Europos ir valstybių mastu įgyvendinamų priemonių vertinimui ir tokiu būdu paremtų siūlomą steigti „Europos aljansą už aktyvų senėjimą“ Be to, EESRK galėtų priiimti Europos metų „ambasadoriaus“ vaidmenį. Būtų naudinga surengti ir konferenciją svarbiausiais Europos metų klausimais, kurios išvados turėtų būti įtrauktos į nuomonę savo iniciatyva.

3.6 6 straipsnis - Suderinamumas ir papildomumas

3.6.1 Svarstant aktyvaus, sveiko ir oraus senėjimo klausimus būtina remtis praėjusių Europos metų (2010 ir 2011) turiniu ir vertinti juos platesniu požiūriu, nes tiek kova su skurdu, tiek savanoriškos veiklos skatinimas tiesiogiai susiję su aktyviu, sveiku ir oriu senėjimu.

3.7 7 straipsnis - Vertinimas

3.7.1 Komitetas labai palankiai vertina tai, kad vėliausiai 2014 m. pradžiai Komisija privalo parengti Europos metų vertinimo ataskaitą. Šiam tikslui – kaip, beje, ir kitų programų atveju – reikia parengti procedūras, kuriose būtų numatyta nutraukti veiklą, kuri pasirodė esanti neveiksminga.

2010 m. spalio 21 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

⁽¹²⁾ Žr. 8 išnašoje nurodytą nuomonę.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Privačiųjų ir viešųjų investicijų telkimas ekonomikai gaivinti ir ilgalaikiams struktūriniais pokyčiams skatinti. Viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės plėtojimas“

COM(2009) 615 galutinis

(2011/C 51/12)

Pranešėjas **Bernard HUVELIN**

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2009 m. lapkričio 19 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Privačiųjų ir viešųjų investicijų telkimas ekonomikai gaivinti ir ilgalaikiams struktūriniais pokyčiams skatinti. Viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės plėtojimas“

COM(2009) 615 galutinis.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2010 m. rugsėjo 7 d. priėmė savo nuomonę.

Atsižvelgdama į naują Komiteto narių sudėtį, plenarinė asamblėja nusprendė šią nuomonę nagrinėti spalio mėn. plenarinėje sesijoje ir pagal Darbo tvarkos taisyklių 20 str. pagrindiniu pranešėju paskyrė Bernard HUVELIN.

466-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. spalio 21 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 151 nariui balsavus už, 3 – prieš ir 11 susilaikius.

1. Įžanga

1.1 Neseniai, 2009 m. lapkričio 19 d., Komisija paskelbė komunikatą „Privačiųjų ir viešųjų investicijų telkimas ekonomikai gaivinti ir ilgalaikiams struktūriniais pokyčiams skatinti. Viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės plėtojimas“, kuriame išdėstė savo būsimos veiklos gaires.

Šį dokumentą galima laikyti pagirtina iniciatyva ir įdomia esminių viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės (VPSP) aspektų analize, kuri yra labai aktuali turint omenyje tai, kad reikia sutelkti viešuosius ir privačiuosius investuotojus, ypač dabartinėmis finansų krizės sąlygomis, ir kad 2009 m. smarkiai sumažėjo atitinkamų sektorių partnerystės apimtys ir projektų skaičius. Dokumente nurodyti šios partnerystės privalumai bei ypatumai ir išnagrinėtos priežastys, kurios pastaraisiais metais galėjo tapti kliūtimi partnerystės plėtojimui. Tačiau jame vis tik reikėtų atsižvelgti ir į su VPSP susijusius tam tikrus galimus neigiamus aspektus bei praeityje vykdant kai kurias operacijas sukauptą patirtį – (sandorių sąnaudos, pakartotinių derybų rizika, sumažėjęs konkurencingumas vidutinės trukmės arba ilgalaikiu laikotarpiu, dažnai ilgalaikiu laikotarpiu galimas sąnaudų padidėjimas, ilgalaikiu laikotarpiu viešajam sektoriui nenaudingos (paslėptos) sutarčių išlygos sudėtingose sutartyse, demokratinės kontrolės susilpnėjimas) – taip pat į problemas, kylančias kai siekiant laikytis Eurostato taisyklių nusižengiama reikalavimui nurodyti biudžeto deficitą ir taikomos atitinkamos ydingos paskatos (dėl jų neišvengiamai didėja sąnaudos).

Komisija konkrečiai pareiškia, kad nori „apsvarstyti naujas paramos galimybes VPSP plėtoti“. Šį komunikatą reikėtų papil-

dyti pasiūlymais, kaip toliau vystyti institucinę sistemą, kuri sumažintų VPSP keliamas problemas ir trūkumus.

Komunikate išdėstyti šie argumentai už VPSP:

- padidinti investicijų į infrastruktūrą naudą dėl konkurencingo privačiojo sektoriaus našumo ir inovacijų potencialo sumažinant išlaidas arba pasiekiant geresnį kokybės santykį,
- paskirstyti infrastruktūros finansavimo išlaidas per visą jos eksploatavimo laikotarpį,
- pagerinti viešojo ir privačiojo sektorių rizikos pasidalijimą,
- skatinti tvarų vystymąsi, inovacijas, mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą remiančius veiksmus,
- privačiam sektoriui suteikti galimybę atlikti pagrindinį varomosios jėgos vaidmenį rengiant svarbias pramonės, komercines ir infrastruktūros programas,

— galiausiai, padidinti Europos Sąjungos įmonių rinkos dalį trečiųjų šalių viešųjų pirkimų srityje.

Taip pat reikėtų priminti, kad, Komisijos nuomone, viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės samprata apima tiek visa tai, kas susiję su koncesijų sutartimis (kai apmokėjimą užtikrina objekto naudotojas), tiek ir tai, kas susiję su viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės sutartimis, kai viską arba dalį sumos apmoka valstybės institucijos.

1.2 2010 m. Komisijos numatyti penki tikslai

Komisija savo komunikate siūlo:

- sukurti VPSP grupę, kurioje suinteresuotieji subjektai galėtų aptarti kylančias problemas, apibrėžti gaires, kaip padėti valstybėms narėms sumažinti administracinę naštą ir sutrumpinti įgyvendinimo terminus,
- kartu su EIB siekti, kad VPSP finansuoti būtų skiriama daugiau lėšų sukuriant arba tobulinant finansines priemones svarbiausiose veiklos srityse,
- užtikrinti, kad Bendrijos finansavimo atvejais skirstant viešąsias lėšas nebūtų laikomasi diskriminuojančio požiūrio pasirinkant projekto valdytoją (privačiojo ar viešojo sektoriaus),
- sukurti veiksmingesnę inovacijas skatinančią sistemą, įskaitant galimybę Europos Sąjungai dalyvauti subjektų, kurių veiklą reglamentuoja privatinė teisė, veikloje ir tiesiogiai investuoti į konkrečius projektus,
- galiausiai, apsvarstyti galimybę pateikti konkrečių teisėkūros pasiūlymų dėl koncesijų vadovaujantis poveikio įvertinimo rezultatais.

1.3 Išnagrinėjus Komisijos dokumentą vis dėlto tenka pastebėti, kad jame nepaminėti kai kurie nelabai teigiami aspektai, pastebėti tam tikrose šalyse arba įgyvendinant tam tikras sutartis. Tai visų pirma nesėkmės, patirtos vykdant tam tikras operacijas, kurias reikėtų paminėti iš esmės siekiant suformuluoti pasiūlymus, kuriuos remia EESRK. Pagrindinės nesėkmės priežastys, kurias pavyko nustatyti, iš esmės yra šios:

- demokratinę kontrolę ribojantis skaidrumo trūkumas tam tikrose šalyse arba partnerių iš viešojo ir privačiojo sektorių tam tikrų sutarčių ar ekonomiškumo tyrimų, veiklos rezultatų ataskaitų ir kt., įskaitant subrangos sutartis su kitomis įmonėmis, atveju,
- galimas spaudimas politikams plėtoti tam tikrą VPSP, kurią įgyvendinant padidėja išlaidos. Faktiškai, vykdant VPSP, kai

statybos investicijos sutarties galiojimo pradžioje visų pirma finansuojamos privataus kapitalo lėšomis, (infrastruktūros) projektai dėl esamų su biudžetu susijusių Eurostato nuostatų gali būti įgyvendinti greičiau nei taikant įprastą finansavimą iš biudžeto. Tačiau įgyvendinant VPSP, kai operatoriui mokama iš biudžeto, privatus finansavimas netiesiogiai padidina valstybės išiskolinimą, nes dėl privataus finansavimo, kaip ir tuo atveju, kai valstybė ima kreditą, atsiranda būsimi mokėjimo išsipareigojimai, kurie riboja teisės aktų leidėjų veiksmų laisvę kitais finansiniais metais,

- tam tikrais atvejais veiksmingo išankstinio vertinimo, leidžiančio objektyviai pasirinkti tiek VPSP procedūrą, tiek ir sutarties šalį, trūkumas,
- tam tikromis aplinkybėmis privačiojo ir viešojo sektorių rizikos pasidalijimas pagal tikros dalyvių partnerystės principą,
- galiausiai, kartais kompetentingų viešųjų valdžios institucijų kontrolės spragos.

EESRK pasiūlymuose atsižvelgta į visus šiuos aspektus.

1.3.1 Taigi EESRK pasiūlymą sudaro trys toliau nurodyti teiginiai.

1.3.2 Visų pirma, reikia suprasti, kad rimtas EESRK požiūris gali turėti konkrečios įtakos šiuo apskritai infrastruktūros ateičiai (kartu ir ekonomikos augimui, ir viešajam valdymui) svarbiu klausimu, ir neužmiršti (tačiau kartu kritiškai vertinti), kad siekiama padėti parengti viešiesiems užsakovams skirtą priemonę, o pastarieji, savaime aišku, visuomet turi galimybę pasirinkti, ar šią priemonę taikyti, ar ne.

EESRK turi plataus užmojo tikslą šioje srityje tapti tikra varomąja jėga, kuri padėtų plėtoti ir skatinti nustatytą gerąją praktiką ir kartu užtikrintų, kad bus sumažintos ydingos paskatos, nustatytos ir išspręstos su demokratine ir visuomenės kontrole susijusios problemos ir tinkamai atsižvelgta į ilgalaikį VPSP poveikį. Šioje srityje dar reikia daug atlikti, kad siūloma priemonė būtų kiek įmanoma tobulesnė.

1.3.3 Be to, atsižvelgiant į nustatytą gerąją praktiką ir tam tikrais atvejais patirtas nesėkmes, reikėtų pasiūlyti papildyti Komisijos dokumentą, kad būtų sukurtas visoms valstybėms narėms priimtinas VPSP priemonės pagrindas, taip pat atsižvelgti į taikant šią priemonę pasiektus teigiamus rezultatus ir patirtus sunkumus ir numatyti nuostatas, kurios leistų ateityje tokių sunkumų išvengti.

1.3.4 EESRK reikalauja taikyti VPSP sutartines nuostatas laikantis visų susijusių veikalų (projektavimo, statybos, priežiūros) taikytinų socialinės srities teisės aktų ir taisyklių. Atsakingoms įstaigoms turi būti sudaryta galimybė reikalauti, kad nuolatiniai darbuotojai būtų perimami ankstesnėmis sąlygomis. Šiuo požiūriu EESRK rekomenduoja su VPSP sutartimis susijusioms valdžios institucijoms į konkurso sąlygas įtraukti reikalavimą laikytis socialinių teisės aktų ir atsizvelgti į derybų su konkursą laimėjusiu dalyviu metu pasiektus rezultatus. Tai pasakytina ir apie visa, kas susiję su VPSP pagrindu sukurtos infrastruktūros, kuri turi atitikti visoje Europos Sąjungoje galiojančius teisės aktus ir taisykles, prieinamumu neįgaliesiems.

1.3.5 Kadangi VPSP projektuose naudojamos viešojo sektoriaus lėšos, o viešojo sektoriaus užsakovams turi būti užtikrintas laisvas pasirinkimas, EESRK prašo:

- viešai skelbti sutartis dėl VPSP projektų,
- pakeisti Eurostato taisykles taip, kad tikrinant biudžeto taisyklių laikymąsi pagal VPSP naudojamas skolintas išorės kapitalas būtų vertinamas taip pat, kaip viešasis kapitalas tradiciškai įgyvendinamuose projektuose, kai finansuojama iš biudžeto.

2. VPSP ekonominė pozicija ir argumentai už šios partnerystės plėtojimą Europoje

Pasak *Business Europe*, tik 4 proc. šiuo metu pasaulyje vykdomų infrastruktūros projektų yra susiję su VPSP. Iš Europos Sąjungos valstybių narių daugiausia VPSP sutarčių pasirašo Jungtinė Karalystė (58 proc. visų Europos sutarčių), o kitos pagrindinės VPSP priemonės naudotojos yra šios šalys: Vokietija, Ispanija, Prancūzija, Italija ir Portugalija.

Turint omenyje OECD prognozę, kad metinės išlaidos keliam, geležinkeliams, elektros energijai ir vandeniui 2030 m. sudarys 2,5 proc. pasaulinio BVP, valdžios institucijos privalo panaudoti visas įmanomas sutarčių rūšis, leidžiančias patenkinti su viešosiomis paslaugomis ir infrastruktūra susijusius lūkesčius ir poreikius. Koncesijų ir VPSP sutarčių istorinis poveikis sprendžiant šią problemą yra neigiamas faktas, įrodantis, kad VPSP gali svariai paremti ekonomikos augimą, kadangi leidžia sutelkti gebėjimus, energiją ir kapitalą. Be to, būtina atsizvelgti į tai, kad dėl beveik visose ES valstybėse vykdomų griežto taupymo programų tikėtinas investicijoms skirtų lėšų mažinimas.

2.1 Komisijos dokumente ne kartą minimi argumentai už VPSP. Tačiau tam tikrų VPSP projektų nesėkmės Komisijos dokumente neakcentuojamos. Jie nepavyko dėl šių priežasčių:

- projektai įgyvendinami pagal VPSP metodą, nors jie tam visiškai netinka. Šiomis aplinkybėmis reikia nurodyti, kad perduodant visus vertės kūrimo etapus kartu su jiems

tenkančia (išlaidų) rizika privačioms įmonėms veiksmingumo pranašumų pavyksta pasiekti ne visada. Veiksmingumo pranašumų būtų galima pasiekti laikantis daugybės išankstinių sąlygų (labai nedidelis pavojus aplinkai, didelės tobulinimo galimybės tarp vertės kūrimo etapų, didelis konkurencijos intensyvumas, viešojo sektoriaus praktinės sutarčių vykdymo, viešųjų pirkimų sutarčių sudarymo, kontrolės ir kitos žinios);

- vykdyti tam tikrą VPSP projektai, kurią įgyvendinant padidėja išlaidos; dėl esamų su biudžetu susijusių Eurostato nuostatų plėtojant tokią VPSP, kai statybos investicijos sutarties galiojimo pradžioje visų pirma finansuojamos privataus kapitalo lėšomis, (infrastruktūros) projektai gali būti įgyvendinti greičiau už projektus, kuriems skiriamas įprastas finansavimas iš biudžeto. Įgyvendinant VPSP, pagal kurią operatoriui mokama iš biudžeto, gali netiesiogiai padidėti valstybės išiskolinimas, nes, kaip ir tuo atveju, kai valstybė ima kreditą, vykdant tam tikrą VPSP numatomi būsimi mokėjimo išsipareigojimai, kurie riboja teisės aktų leidėjų veiksmų laisvę kitais finansiniais metais. Tačiau VPSP įgyvendinimas apeinant pagrindinį vyriausybės skolinimosi biudžetinio apribojimo principą ekonominiu požiūriu yra vengtinas dalykas. Be to, politikai ir kiti suinteresuotieji subjektai nebebūna suinteresuoti objektyviai vertinti atitinkamų projektų ekonomiškumą;
- kai kurių viešojo ir privačiojo sektorių partnerių sudarytų sutarčių skaidrumas, įskaitant ir subrangos sutartis su kitomis įmonėmis, yra nepakankamas;
- dėl nepakankamo sutarčių, ekonomiškumo tyrimų, veiklos rezultatų ataskaitų ir kt. skaidrumo neįmanoma pakankamai gerai valdyti ir demokratiškai kontroliuoti įvairių oportunitumo problemų, susijusių su ilgalaikėmis, sudėtingomis sutartimis, kuriose numatytos išankstinio finansavimo galimybės;
- kai kuriais atvejais trūksta tikro išankstinio įvertinimo, kuris leistų objektyviai pasirinkti VPSP procedūrą ir sutarties partnerius;
- kartais pastebimas viešojo ir privačiojo sektorių rizikos pasidalijimas, peržengiantis tikros subjektų partnerystės principo ribas;
- ir galiausiai kai kuriais atvejais trūksta atsakingų valdžios institucijų kontrolės, visų pirma kalbant apie poveikį valdžios institucijų biudžetams ir paslaugų kokybę.

Kad EESRK nuomonė būtų naudinga, Komitetas pasirinko šiek tiek kitokį pristatymo metodą, kuriuo realistiškiau išdėsto VPSP plėtojimo privalumus ir trūkumus.

2.1.1 Pernelyg dažnai linkstama manyti, kad pagrindinis argumentas, į kurį reikėtų atsižvelgti ketinant sudaryti VPSP sutartį, yra biudžetinis. Nenorime jo visiškai atmesti (šį klausimą aptarsime vėliau), bet išsamus tyrimas ir sukaupta patirtis rodo, kad bendro ekonominio poveikio požiūriu tai nėra esminis aspektas.

Pirmasis argumentas, kuriuo galima pagrįsti VPSP sudarymo tikslingumą – laiko veiksnio optimizavimas. Visi objektyvūs ir atidūs VPSP veiksnių stebėtojai pripažįsta, kad:

- plėtojant VPSP viešosios infrastruktūros projektai pradedami įgyvendinti daug sparčiau nei taikant įprastas procedūras. Šis laiko privalumas duoda „socialinės naudos“, kurios kol kas negalima tiksliai įvertinti, tačiau kuri, be jokios abejonės, yra svarbi. Ši socialinė nauda paprastai pasireiškia ekonominės veiklos padidėjimu, kuris savo ruožtu lemia mokesčių pajamas, palengvinančias vietas bendruomenės finansinę naštą,
- palyginti su įprasta viešųjų pirkimų procedūra, pasirengimo ir tyrimų etapai dažnai užtrunka trumpiau, su sąlyga, kad viešojo sektoriaus užsakovas priėmė visus jo kompetencijai priklausančius sprendimus,
- galiausiai, griežčiau laikomasi darbų užbaigimo terminų, kadangi rangovams suteikiama didesnė atsakomybė.

Taigi, galimybę sutaupyti laiko reikėtų laikyti vienu pagrindinių VPSP sutarties privalumų, nors kartais gali atrodyti, kad tai nesuderinama su tradiciniais užsakovų įpročiais ir jų beveik rutina tapusių įprastų procedūrų taikymu.

Būtent dabar, kai įgyvendinami ekonomikos atgaivinimo ir krizės įveikimo planai, VPSP privalo ir gali tapti stipria priimtų sprendimų įgyvendinimo varomąja jėga ir svarbiausia priemone siekiant paspartinti atgaivinimo procesą, kad būtų pasiekta daugiau rezultatų.

2.1.2 Antrasis argumentas už VPSP yra tas, kad ši partnerystė pati savaime skatina projekto nuoseklumą, t. y. užtikrina valdžios institucijai maksimalų ekonominį veiksmingumą.

Kaip nurodyta Komisijos dokumente, tai lemia visapusiškas gamybos grandinės, kurią sudaro atitinkamos infrastruktūros planavimas, priežiūra ir eksploatacija nepamirštant paties jos statymo, integravimas.

Esant tokioms aplinkybėms kuriantieji infrastruktūrą žino, kad reikia optimizuoti statybos procesus ir kokybę, kadangi vėliau reikės prisiimti atsakomybę už tos infrastruktūros eksploataciją, ir kad, sutarčiai pasibaigus, jie turės teritorinio vieneto valdžios

institucijai perleisti tinkamai veikiančią infrastruktūrą, kaip numatyta sutarties įgyvendinimo nuostatose. Todėl jie pasirenka savaime kompleksinį požiūrį į projektus, o to pasiekti yra gerokai sunkiau, kai atskiriamos užduotys ir su jomis susijusi atsakomybė, kaip dažniausiai būna viešųjų pirkimų atveju.

2.1.3 Trečiasis iš pagrindinių argumentų už VPSP plėtojamą, žinoma, yra finansavimas.

Nesudėtinga įsivaizduoti atvejį, kai sprendimus priimančias viešojo sektoriaus pareigūnas, valdantis biudžetą ir gerai žinantis jo galimybes, bando rasti būdų, kaip sukurti infrastruktūrą, kurios reikia jo valdomai valdžios institucijai. Jis gali tikėtis, kad VPSP sutartis taps finansiniu problema, kurios jis negali išspręsti naudodamas jam patikėtą biudžetą, sprendimu.

Prieš pradėdamas išsamiau nagrinėti pasiūlymus, kuriuos būtų galima pateikti apskritai ieškant daugiau finansinių VPSP sprendimų, reikėtų išskirti su tokio pobūdžio situacija susijusį klausimą – kurį visi seniai žino, bet nedrįsta nagrinėti – dėl viešosios apskaitos taisyklių ribotumo beveik visose ES šalyse. Konkrečiu pavyzdžiu galėtų būti tai, kad dabartinės apskaitos taisyklės neleidžia paskirstyti viešajai investicijai skirtų išlaidų visam įprasto jos naudojimo laikotarpiui.

Ar finansavimas sudarant VPSP sutartį, kuri valdžios institucijai suteikia galimybę šią naštą padalyti visam įprasto turto nuvertėjimo laikotarpiui, nėra pirmas žingsnis keičiant – kaip pageidauja daugelis – viešosios apskaitos taisykles, kurios vis labiau apsunkina sprendimų priėmimą ir niekada neatspindi dažnai tokių akivaizdžių su turtu susijusių realiųjų?

Jeigu pasitarkusi VPSP modelį Europos Sąjunga paskatintų pradėti politines diskusijas šiuo klausimu, Europos Sąjunga įrodytų, kad šioje srityje ji laikosi pragmatiško požiūrio. Beje, tam tikrose šalyse VPSP priemonė buvo pristatyta kaip pirmas žingsnis atliekant būtiną viešojo valdymo ir tam naudojamų priemonių reformą.

2.2 Kol bus priimti svarbūs politiniai sprendimai, EESRK reikalauja, kad būtų atliktas bendras poveikio įvertinimas ir nepriklausomas VPSP projektų privalumų ir trūkumų įvertinimas, taip pat būtų konsultuojamasi su socialiniais partneriais, įskaitant MVĮ atstovaujančias organizacijas, ir atsižvelgiama į jų pasiūlymus. Šiuo požiūriu reikėtų apsvaistyti procesų greitumą, sąnaudų klausimą, paslaugų kokybę ir socialinį poveikį darbuotojams ir naudotojams. EESRK nuomone, svarbu, kad tiek mažos, tiek vidutinės įmonės turėtų daugiau galimybių dalyvauti VPSP.

3. EESRK siūlomi svarstylini klausimai

Jie privalo derėti su trimis nurodytais argumentais (terminai, projekto nuoseklumas, finansiniai sprendimai), atitikti Komisijos pasiūlymų esmę ir esamas teisinės ir reguliavimo aplinkybes.

Pasiūlymai suskirstyti į dvi kategorijas:

- viskas, kas susiję su finansavimu apskritai,
- viskas, kas susiję su teisinėmis struktūromis siekiant išskirti, ką iš esamų dalykų reikia:
 - palikti,
 - keisti,
 - tobulinti.

Pasiūlymuose taip pat reikia tinkamai atsižvelgti į tris pagrindinius šiai konkrečiai procedūrai, kaip ir visoms kitoms viešųjų pirkimų procedūroms, keliamus reikalavimus, visų pirma:

- išankstinį įvertinimą, leidžiantį pagrįsti tiek numatomą investiciją, tiek ir konkrečią užsakovo pasirinktą procedūrą,
- skaidrumą konsultuojantis, vykdamą pradinę atranką ir vėlesniais veiklos etapais,
- galiausiai, kontrolę, kurią vykdo administracinės valdžios institucijos, kurioms šis vaidmuo patikėtas, ir renkami už naudojamas biudžeto lėšas atsakingi organai.

3.1 Finansinis aspektas

Šioje srityje išskirtos keturios svarbiausios kryptys.

3.1.1 VPSP apibrėžtį Eurostato procedūrose reikėtų pakeisti taip, kad viešojo sektoriaus mokėjimo įsipareigojimai, susiję su VPSP projektais, būtų nurodomi panašiai kaip mokėjimo įsipareigojimai įprastų viešųjų pirkimų srityje esant viešojo sektoriaus įsiskolinimui.

3.1.2 Iki šiol VPSP finansavimo srityje buvo nepakankamai atsižvelgiama į **struktūrinių fondų vaidmenį**, o tai yra gana paradoksalu, kadangi pagal savo pobūdį šios priemonės puikiai dera.

Nors šioje srityje galima pateikti keletą pavyzdžių (struktūriniiais fondais yra pasinaudojusios septynios šalys), ko gero, galima tikėtis ir geresnių rezultatų. Be abejo, reikia geriau informuoti valstybes nares ir potencialiai suinteresuotas valdžios institucijas, kad jos turėtų bendrą supratimą apie VPSP priemonę, galinčią papildyti bet kokio pobūdžio viešąjį finansavimą ir, savaime suprantama, visų pirma Europos Sąjungos teikiamą finansavimą.

3.1.3 Kaip siūlo Komisija, prašyti EIB savo kompetencijos srityje atlikti pagrindinį vaidmenį įgyvendinant VPSP finansavimo Europos Sąjungoje politiką turi būti savaime suprantamas dalykas. EIB turi atlikti ne tik šią sritį koordinuojantį ir su šios srities vykdomais veiksmais susijusį patariamąjį vaidmenį, bet ir remti reikiamus finansinius susitarimus, kurie šiuo krizės laikotarpiu reikalauja didesnės kompetencijos ir patirties.

Šiose srityse EIB turi du kartus daugiau techninio pobūdžio kompetencijos ir reikiamą politinį neutralumą. Jis taip pat galėtų atlikti nuolatinį tarpininko vaidmenį bendradarbiaujant su nacionalinėmis arba vietos kontrolės struktūromis.

Todėl reikėtų kreiptis į šį banką dėl labai konkrečios pagalbos, kurios reikia norint:

- išplėsti, kaip pageidaujama, EPEC (Europos ekspertizės centro, įkurto prie EIB Europos VPSP veiksmams stebėti) vykdomąjį vaidmenį. Prie jo reikėtų įsteigti Europos viešąją įstaigą, kuri stebėtų ir vadovautų bendrai VPSP srities politikai ir teiktų praktinę pagalbą valstybėms narėms. Organizuoti ir stebėti pagalbą mažoms ir pakankamų išteklių neturinčioms valdžios institucijoms turėtų tapti nauju EPEC uždaviniu,
- sukurti privataus sektoriaus ekspertų grupę (sudarytą atsižvelgiant į atstovaujamos kriterijus: darbdavių, profesinių sąjungų ir pilietinės visuomenės atstovai, įskaitant MVĮ atstovaujančias organizacijas, finansininkus, teisininkus ir t. t.) ir jai vadovauti. Ši grupė galėtų užtikrinti svarbų ryšį su EPEC viešojo sektoriaus ekspertais, atlikdama patariamąją funkciją,
- vykdyti reguliarią visų VPSP sutarčių stebėseną ES lygiu,
- galiausiai, parengti VPSP perfinansavimo mechanizmus, taikomus pasibaigus statybos laikotarpiui, visų pirma obligacijų rinkoje, kaip siūloma šios nuomonės 3.1.4 punkte.

3.1.4 Nagrinėjant VPSP klausimą paaiškėja, kad finansiniu požiūriu esminiai šios partnerystės ypatumai (ilga trukmė, aukščiausių viešųjų institucijų parama) lemia išskirtinį šios priemonės potencialą pasinaudoti rinkoje esančiomis santaupomis, įskaitant tas, kurios susijusios su senatvės pensijomis.

Kai kurios šalys jau dabar aktyviai dirba siekdamas sukurti vieną arba keletą specialių fondų, turinčių prieigą prie finansų rinkos ir skirtų VPSP operacijoms perfinansuoti pasibaigus statybos laikotarpiui (taigi ir galimai rizikai, susijusiai su termino nesilaikymu arba sąnaudomis, išvengti). Būtų naudinga Europos lygiu sukurti tokio pobūdžio priemonę, jos techninį valdymą, bent jau pradinį etapą, pavedant EIB.

Tuo pačiu metu EESRK, vis dėlto, pažymi, kad daugelį VPSP projektų sudaro visuotinės (ekonominės) svarbos paslaugos. Todėl užuot galvojus apie išskirtinai finansinius kriterijus, pirmenybę reikėtų teikti šių paslaugų aukštai kokybei, prieinamumui ir įperkamumui.

3.2 Teisiniai ir reglamentavimo aspektai

EESRK ketina toliau daryti ilgalaikį spaudimą, kad viešosios ir privačios partnerystės būtų kuriamos tik tokiu atveju, jei jas sukūrus sumažėtų sąnaudos ir kartu būtų laikomasi atitinkamų politinių sąlygų (socialiniai standartai, paslaugų kokybė ir t. t.) ir atsižvelgiama į ilgalaikę perspektyvą, turint omenyje sandorių sąnaudas, pakartotinių derybų keliamus sunkumus ir pan. Kartu reikėtų panaikinti išankstinio finansavimo paskatas, todėl reikia kuo greičiau persvarstyti Eurostato kriterijus. Analizuojant viešojo ir privatačio sektorių partnerystes matyti, kad tai sudėtingi dariniai, be to, jų veiklai (sutartims, ekonominio pajėgumo tyrimams ir pan.) tam tikrose šalyse arba tam tikrų sutarčių atveju trūksta skaidrumo, todėl kai kurie jų išvengia demokratinės kontrolės. Taigi Komitetas ragina Europos Komisiją atkreipti valstybių narių dėmesį į su šiais klausimais susijusias problemas.

Toliau supažindinama su esama padėtimi. Teisiniai aspektai suskirstyti į tris kategorijas atsižvelgiant į tai, kuriuos aspektus:

- reikia paliki taip, kaip yra dabar,
- reikia keisti,
- reikia tobulinti.

3.2.1 Kuriuos iš šiuo metu galiojančių teisės aktų reikėtų išsaugoti?

Teisės aktų ir teisiniu požiūriu pirmasis dalykas, į kurį atkreipiamas dėmesys nagrinėjant Komisijos komunikatą (kaip, beje, ir visus su VPSP susijusius dokumentus), yra tas, kad jame iš esmės nėra jokios aiškios apibrėžties, kas yra VPSP pagal viešuosius pirkimus, koncesijas ir visa, kas susiję su infrastruktūros kūrimu, reglamentuojančias nuostatas.

Analizuojant daugelio šalių, kurios jau plėtoja VPSP, sukaupą patirtį ir į ją atsižvelgiant susidaro išpūdis, kad dėl šios apibrėžties Europos lygiu nebuvimo visiškai nekyla sunkumų nei vykdant veiksmus, nei Europos institucijoms užtikrinant jų stebėseną.

Kadangi Komisija šioje srityje pasiūlymo nepateikia, galima suprasti, kad ji nemato reikalo pateikti tikslesnę apibrėžtį, taigi, EESRK veikiausiai gali ir privalo pritarti tokiam požiūriui, kuris sudaro galimybes valstybėms narėms pačioms nustatyti VPSP apibrėžtį, geriau atitinkančią konkrečią jų padėtį ir joms įprastą praktiką.

Laikantis tokio požiūrio, lieka atviras nekeičiamų kai kurių šiuo metu galiojančių teisės aktų klausimas ir priminsime, kad per neseniai vykusį balsavimą Europos Parlamentas rekomendavo viešųjų pirkimų srityje visų pirma taikyti esamus teisės aktus, o ne siekti rengti naujus.

Todėl EESRK visų pirma rekomenduoja nekeisti tik viešajai darbų koncesijai skirtos Direktyvos 2004/18, ypač darbų koncesijų suteikimo tvarkos, šios direktyvos nepapildžius VPSP, kurios reglamentavimas vis dar yra kiekvienos ES valstybės narės valdžios institucijų kompetencija, apibrėžtimi. Šioje direktyvoje pateikiama tokia viešosios darbų koncesijos apibrėžtis: „Viešoji darbų koncesija – tai tos pačios rūšies sutartis kaip ir viešojo darbų pirkimo sutartis, išskyrus tai, kad atlygis už atliktus darbus yra tik teisė naudotis darbo rezultatais arba tokia teisė kartu su mokėjimu“.

Paslaugų koncesijos apibrėžtis – lygiai tokia pati (tik žodis „darbų“ pakeičiamas žodžiu „paslaugų“). Direktyvoje nenumatyta jokių su tokio pobūdžio koncesijos suteikimu susijusių nuostatų, nors darbų koncesijos suteikimo procedūrai joje skiriamas atskiras skyrius.

Pirmiau pateiktose apibrėžtyse sąmoningai nepateikiamos jokios tikslesnės nuorodos, kadangi jos laikomos nacionaliniu reikalu ir dėl jų, siekiant parengti bendrą dokumentą, iš esmės būtų neįmanoma susitarti.

Remdamasis praktiniais pastebėjimais, EESRK išreiškia nuomonę, kad nebūtina išsamiau apibrėžti koncesijų (t. y. ilgalaikės sutarties, apimančios statinio (arba paslaugos) projektavimą, statybą, finansavimą, valdymą ir (arba) priežiūrą) sąvokos, kadangi dabartinė apibrėžtis veiksmingai apima visus tradicinius viešųjų pirkimų tipus, kuriems taikomos minimalios ES viešųjų pirkimų taisyklės.

EESRK mano, kad geriau nereglamentuoti šios srities, kuri gali greitai tapti nepaprastai sudėtinga turint omenyje, kad netgi dabar visų valstybių narių suinteresuotieji subjektai turi savo nacionalines tradicijas, plačiąja prasme atitinkančias VPSP sutartis (koncesijos sutartys, kai moka naudotojas, viešojo finansavimo partnerystės sutartys, kitos viešojo ir privataus sektorių partnerystės sutartys), kurios pakankamai gerai išsprendžia jiems kylančias problemas.

3.2.2 Ką reikia keisti?

Direktyvos 2004/18 klausimu EESRK, siekdamas užtikrinti naudojamų dokumentų nuoseklumą, vis dėlto siūlo, nagrinėjant šią nuomonę dėl VPSP, pamąstyti apie galimybę nustatyti aiškesnes paslaugų koncesijų suteikimo sąlygas, kurios pirmiau minėtoje direktyvoje buvo pamirštos nepaisant to, kad joje paslaugų koncesijos aiškiai apibrėžiamos.

Todėl, naudodamasis proga, EESRK nori plačiau panagrinėti opią oficialiai patvirtintos viešojo ir privačiojo sektorių partnerystės problemą, kuri iš dalies nagrinėjama 2008 m. Komisijos aiškinamajame komunikate. Jame siekiama atkreipti dėmesį į tai, kad viešieji juridiniai asmenys, bendradarbiaudami su pusiau valstybinėmis įstaigomis, privalo laikytis konkurencijos taisyklių.

Iš tiesų, viešieji juridiniai asmenys – sąmoningai ar ne – nėra susipažinę su šiuo aiškinamuoju komunikatu. Jei Komisija ketintų toliau kurti specialiai koncesijoms skirtus teisės aktus, juose būtinai reikėtų numatyti viešojo ir privataus sektorių partnerystės užmezgimo ir atnaujinimo veiklos taisykles siekiant patobulinti teisės aktus, kad būtų išvengta piktnaudžiavimo, plačiai atsispindinčio Europos teismų praktikoje ir kartais prieštaraujančio skaidrumo siekiui.

3.2.3 Ką reikia tobulinti?

EESRK rekomenduoja geriau apibrėžti šiuos tris su VPSP procedūrų taikymu susijusius veiksmus:

- išankstinį vertinimą, kuris plačiai taikomas siekiant įprastų viešųjų pirkimų požiūriu įvertinti VPSP bendrų sąnaudų poveikį. Viešojo sektoriaus komparatorius (angl. *Public Sector Comparator*) taip pat yra gera priemonė,
- konkurencinį dialogą, dėl kurio kartais kyla etikos, terminų ir su reikalavimais privačioms įmonėms susijusių problemų,
- VPSP veiklos stebėseną siekiant kuo tiksliau įvertinti jos tikslingumą ir užtikrinti kuo geresnį tolesnių veiksmų išankstinį vertinimą.

3.2.3.1 Išankstinis vertinimas

Šis pradinis tyrimas, kuriame iš esmės turi būti pagrįsta, kodėl tikslinga pasirinkti vieną, o ne kurią nors kitą procedūrą, turėtų būti privalomas visais su viešųjų pirkimų sutarčių sudarymu susijusiais atvejais.

Iš tiesų, koks yra geriausias būdas perkančiajai organizacijai įvertinti sprendimo, kurį ji rengia, poveikį, o tiksliau – poveikius? Privalomas reikalavimas skelbti tokio išankstinio vertinimo rezultatus daugeliu atvejų būtų didelis žingsnis į priekį užtikrinant skaidrumą, kuris yra toks reikalingas ieškant optimaliausių sprendimų, ir užtikrinant, kad būtų griežčiau laikomasi konkurencijos taisyklių.

Tai taip pat turėtų būti galimybė bendrųjų sąnaudų požiūriu tinkamai įvertinti galimą finansavimo skirtumą tarp viešiesiems paskolos gavėjams ir VPSP projektams rinkoje taikomos palūkanų normos atkreipiant dėmesį į tai, kad šis išankstinio vertinimo aspektas VPSP srityje jau yra privalomas pažangiausiose šalyse.

Prancūzijoje išankstinis vertinimas atliekamas atsižvelgiant į keturis kriterijus: bendrąsias sąnaudas, rizikos perdavimą, tvarų vystymąsi ir sutartimi užtikrinamą pelningumą. EESRK siūlo susisteminti šiuos kriterijus ir papildyti juos reikalavimais viešai skelbti sutartis ir griežtai laikytis atitinkamos valstybės socialinių teisės aktų, kaip nurodyta šios nuomonės 1.3.4 punkte.

3.2.3.2 Konkurencinis dialogas

Ši priemonė, besiskirianti nuo paprastų dvišalių derybų ir naudojama įprastoms procedūroms užbaigti, šiuo metu plačiai taikoma, o kai kuriose šalyse netgi privaloma sudarant VSVP sutartis plačiąja prasme. Jos esmė: klientui atlikus pirmą preliminarią atranką, diskutuojant su vienu ar dviem atrinktais partneriais kartu parengiama galutinė sutartis pagerinus ir patobulinus sutarties sąlygas.

Išsami šios procedūros taikymo analizė vis dėlto leidžia padaryti tam tikras išvadas:

- neturėdami tokios procedūros taikymo patirties kai kurie viešieji juridiniai asmenys plėtojo netinkamai parengtus konkurencinius dialogus, kurių metu iškilo rimtų abejonių dėl aptariamų sutarčių sąlygų, labai ilgų terminų ir tam tikrais atvejais pernelyg smulkmeniškų reikalavimų įmonėms baigiamuoju etapu,
- viešosioms perkančiosioms organizacijoms kartais dar kyla pagunda netinkamai taikyti šią procedūrą, kad nereikėtų laikytis intelektinės nuosavybės ir pažangių idėjų apsaugos teisių.

Žinoma, pasiūlytos idėjos turi būti saugomos užtikrinant pasiūlymų konfidencialumą, tačiau praktika rodo, kad realiai taip nėra ir kad prisidengus sunkiai nustatomo pobūdžio informacijos nutekėjimu galima lengvai pateisinti tai, kas iš esmės prieštarauja etikos principams.

Atliekant tam tikrą ES sutartinio pagrindo derinimą, reikėtų atsižvelgti į intelektinės apsaugos priemones, kurios pačios savaime yra inovacijų pažangos garantas.

3.2.3.3 VPSP veiksmų stebėseną

Siekiant užtikrinti skaidrumą ir laikytis kontrolės reikalavimų, būtina sistemingai rinkti informaciją apie VPSP veiksmus ir jų įgyvendinimo stebėseną nacionaliniu ir Europos lygiu. Šį uždavinį, papildomai prie pirmiau minėtų EIB ir EPEC pavestų uždavinių, reikia pavesti nepriklausomam organui, kuris atlikdamas vertinimą nebūtų suinteresuotas skatinti VPSP veiklą ar jai kliudyti. Todėl būtų galima šį uždavinį patikėti ekspertų grupei.

4. Išvados

- Komisijos komunikatas yra įdomus, ir labai aktualus dokumentas esant tokiai padėčiai, kai būtina skatinti viešas ir privačias investicijas, ypač dabartinės finansų krizės laikotarpiu. Reikia ir toliau plėtoti institucinę struktūrą siekiant tobulinti VPSP ir pasinaudoti jos teikiamomis galimybėmis ir privalumais, taip pat sušvelninti pirmiau nuomonėje minėtas daugeliu atvejų VPSP patiriamas problemas (išankstinio finansavimo ir dažnai sudarant ilgalaikes sutartis išauginčių sąnaudų).
- Negalima paprasčiausiai nepaisyti VPSP teikiamų galimybių, padedančių plėtoti viešąją infrastruktūrą (didelės ir mažos apimties) ir kartu prisidedančių prie Europos Sąjungos ekonomikos pažangos.
- VPSP srityje Europa turėtų sugebėti pasimokyti iš kartais praeityje patirtų sunkumų, patobulinti esamas kontrolės priemones ir reguliariai registruoti vykdytų veiksmų galutinius rezultatus. EESRK laikosi nuomonės, kad mažosioms ir vidutinėms įmonėms taip pat svarbu suteikti daugiau galimybių dalyvauti VPSP.

- Yra daug ES ir nacionalinių teisinių priemonių. EESRK mano, kad, siekiant sukurti vieningą ir teoriniu požiūriu tobulą pagrindą, nebūtina visko pradėti nuo nulio. Būtų prarasta daug laiko, o rezultatai būtų menki ar netgi priešingi. Ūkinės veiklos vykdytojais kasdien dirba vadovaudamiesi šiais teisiniais pagrindais ir bet kokios su jais susijusios abejonės gali sulėtinti viešųjų pirkimų procedūrą ar netgi visiškai destabilizuoti VPSP priemonę. Nereikėtų keisti ar pildyti dabartinių Eurostato ir Direktyvoje 2004/18 pateiktų apibrėžčių; tuomet kiekviena valstybė narė galėtų priimti jos konkrečias aplinkybes ir sukauptą gerąją praktiką labiausiai atitinkančią teisinę VPSP apibrėžtį.
- Taigi, tobulinkime esamas priemones, patikslinkime ir pagerinkime kai kuriuos jų aspektus, pasinaudokime sukaupta patirtimi, visų pirma EIB platforma finansavimo srityje, ir stiprinkime EPEC ir ekspertų grupės vaidmenį, kadangi tai padėtų užtikrinti dar geresnę sutartinių metodų sklaidą, kaupti, propaguoti ir tinkamai panaudoti gerąją praktiką ir palaikyti dialogą su privačiuoju sektoriumi Europos lygiu šiuo tikslu sukuriant tarpininko vaidmenį atliekančią privačių ekspertų grupę.
- Ateityje būtų galima išnagrinėti aspektus, susijusius su didesniu skaidrumu, išankstiniu vertinimu, grindžiamu bendrosiomis sąnaudomis, sėkmingų ir nesėkmingų iniciatyvų analize, teisės aktų laikymusi.
- Pagalvokime apie tai, kaip parengti VSVP perfinansavimo mechanizmą pasibaigus statybos laikotarpiui, kad būtų galima pasinaudoti obligacijų rinka, į kurią šiuo požiūriu per mažai atsižvelgiama.

2010 m. spalio 21 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos nuostata dėl minimalaus standartinio tarifo taikymo trukmės

(COM(2010) 331 galutinis – 2010/0179 (CNS))

(2011/C 51/13)

Pranešėjas **Edgardo IOZIA**

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 113 straipsniu, 2010 m. birželio 24 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos direktyvos, kuria iš dalies keičiama Direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos nuostata dėl minimalaus standartinio tarifo taikymo trukmės

COM(2010) 331 galutinis – 2010/0179 (CNS).

2010 m. liepos 13 d. Komiteto biuras pavedė Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyriui atlikti Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į tai, kad darbas skubus, savo 466-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. spalio 21 d., pagrindiniu pranešėju paskyrė Edgardo Maria Iozia ir priėmė šią nuomonę vieningai.

1. Santrauka ir Komiteto pastabos

1.1 EESRK atkreipia dėmesį į vadinamąją pereinamojo laikotarpio sistemą dėl minimalaus standartinio 15 proc. PVM tarifo taikymo, kuris buvo priimtas 1992 m. ir baigia galioti 2010 m. gruodžio 31 d.; galiojimas turėtų būti pratęstas (norėtųsi tikėti, kad paskutinį kartą) dar penkeriems metams. EESRK palankiai vertina siūlomos direktyvos priėmimą.

1.2 Nepratęsus šios sistemos galiojimo galėtų būti iškreiptas vidaus rinkos veikimas. Valstybių narių standartiniai tarifai skiriasi 10 proc. punktų – nuo 15 proc. Kipre ir Liuksemburge iki 25 proc. – Danijoje, Vengrijoje ir Švedijoje. Komisija teisingai pasielgė du kartus pateikusi pasiūlymus nustatyti didžiausią ribą, tačiau Taryba tam nepritarė, atsižvelgdama į Sutarties reikalavimą šios srities sprendimus priimti vieningai.

1.3 EESRK palankiai vertina Komisijos sprendimą iki šių metų pabaigos paskelbti Žaliąją knygą dėl naujosios PVM strategijos ir galimybės palaipsniui suderinti tarifus. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, su kuriuo bus laiku deramai konsultuojamasi dėl žaliosios knygos, mano, kad turėtų būti kuo greičiau įgyvendinta visiškai suderinta europinė mokesčių sistema, o pereinamoji – panaikinta.

1.4 EESRK daugelyje savo nuomonių šiuo klausimu pabrėždavo būtinybę sukurti paprastą, suderintą netiesioginių mokesčių sistemą, kuri mažintų administracinio darbo našatą,

leistų įmonėms ir pavieniams asmenims pasinaudoti patentų teikiama privalumais, užtikrintų teisingą apmokestinimą, valstybės finansus papildytų tam tikromis pajamomis, sumažintų mokesčio sukčiavimo pavojų ir padėtų vystyti bei sukurti vidaus rinką.

1.5 EESRK žino, kad kol galioja reikalavimas dėl vieningo balsavimo mokesčių srityje, tol negalima skubiai patvirtinti galutinės mokesčių sistemos kilmės šalyje. Kadangi nesutariama dėl Sutarčių dalinio pakeitimo, bus sugaištama vis daugiau laiko priimant šios srities sprendimus. Praėjus keturiasdešimt trejiems metams nuo proceso, susijusio su Europos netiesioginio apmokestinimo sistemos, pradžios dėl vieningumo principo galiojimo nepasistūmėjome nė per žingsnį.

1.6 „Panašu, jog dėl valstybių narių kaltės prieš trisdešimt trejus metus priimta koncepcija taip ir nebus įgyvendinta. Europos PVM reglamentavimo istorijoje yra daug ne dėl Komisijos kaltės patirtų nesėkmių; Komisija pagirtinai nuosekliai ir nepertraukiamai siekė pažangos šioje srityje, tačiau valstybės narės visas jos pastangas paversdavo niekais“⁽¹⁾. Tai EESR pasakyti žodžiai 2001 m., bet jie tokie pat aktualūs ir šiandien!

1.7 EESRK mano, kad jau neberealų atidėti naujos mokesčių sistemos, kuri leistų veiksmingai kovoti su sukčiavimu, didintų valstybių narių ir ES pajamas, mažintų administracinę našatą ir vystytų vidaus rinką, priėmimą.

⁽¹⁾ EESRK nuomonė dėl strategijos, kuria siekiama pagerinti PVM sistemos veikimą vidaus rinkoje, OL C 193/45, 2001 7 10.

2. Pagrindiniai faktai

2.1 Remiantis Direktyvos 77/388/EEB 12 straipsnio 3 dalies a punkto antrąja pastraipa, Komisijos pasiūlymu ir pasikonsultavusi su EP ir EESRK, Taryba turi vieningai nustatyti PVM tarifo dydį.

2.2 Kadangi reikiamo vieningumo nebuvo pasiekta, Komisija turėjo keturis kartus pratęsti nuostatų galiojimą remdamasi tik vieningai pasiektu sprendimu: Direktyvoje 92/77/EEB nustatyti **mažiausią 15 proc. tarifą**. Visi pasiūlymai **galutinai suderinti mokesčius** nesulaukė reikiamo vieningumo.

3. Komisijos pasiūlymas

3.1 Atsižvelgiant į artėjantį 2010 m. gruodžio 31 d. terminą, nustatytą Direktyvoje 2006/112/EB, Komisija pasiūlė jį dar kartą pratęsti nustatant **standartinį tarifą, kuris būtų ne mažesnis kaip 15 proc.** ir galiotų nuo 2011 m. sausio 1 d. iki 2015 m. gruodžio 31 d.

3.2 Remdamasi savo pasiūlymo 9 punktu, Komisija planuoja netrukus paskelbti Žaliąją knygą dėl naujosios PVM strategijos ir bus inicijuotos konsultacijos dėl būsimo fiskalinio suderinimo. Tik atsižvelgusi į valstybių narių konsultacijų rezultatus Komisija priims tinkamą sprendimą dėl standartinių PVM tarifų dydžio ES.

4. EESRK pastabos

4.1 Atsižvelgiant į dabartinę valstybių narių padėtį mokesčių srityje, ypač dėl PVM, Komitetas be abejonės kaip ir anksčiau pritaria Komisijos pasiūlymui, kuris yra būtinas.

4.2 EESRK visapusiškai remia Komisijos sprendimą paskelbti žaliąją knygą šiuo klausimu, kad būtų galutinai panaikinta pereinamoji sistema ir pradėtas skirtingų tarifų, leidžiančių nukrypti nuostatų, sumažintų tarifų sistemų, „stovėjimo“ tarifų ir visų šios srities teisės aktų suderinimas, nepaisant to, kad anksčiau siauri nacionaliniai interesai trukdė supaprastinti ir baigti kurti vidaus rinką.

4.3 Mokestinių sukčiavimų Europoje mastas siekia nuo 200 iki 250 mlrd. eurų. EESRK sutinka su Europos Parlamentu, kad būtina su mokestiniu sukčiavimu kovoti veiksmingiau, nes jis „turi poveikį ne tik valstybių narių biudžetų pajamoms, bet ir visai ES nuosavų išteklių pusiausvyrai, nes, sumažėjus nuosavų išteklių PVM daliai, ją reikia kompensuoti didesne nuosavų išteklių bendrųjų nacionalinių pajamų dalimi“⁽²⁾.

4.4 Todėl EESRK mano, kad valstybės narės turi veikti koordinuotai, darniai, kad visos vienu metu pasiektų skirtingus tikslus: biurokratijos sumažinimas, didesnės mokestinės pajamos dėl veiksmingos kovos su mokesčių vengimu ir tarifų suderinimo, o tai lemia vidaus rinkos vystymąsi, tačiau niekam nesuteikiamas konkurencinis pranašumas arba nedaroma žala dėl mokesčio dydžio.

2010 m. spalio 21 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
primininkas*
Staffan NILSSON

⁽²⁾ 2008 m. gruodžio 4 d. Europos Parlamento teisėkūros rezoliucija dėl Tarybos pasiūlymo dėl direktyvos, kuria iš dalies keičiama Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos kovojant su mokesčių slėpimu, susijusiu su operacijomis Bendrijoje.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Tarptautinė kovos su klimato kaita politika po Kopenhagos konferencijos. Neatidėliotini aktyvesnės kovos su klimato kaita visame pasaulyje veiksmai“

(COM(2010) 86 galutinis)

(2011/C 51/14)

Pranešėjas **Stéphane BUFFETAUT**

Taryba, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2010 m. kovo 9 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Tarptautinė kovos su klimato kaita politika po Kopenhagos konferencijos. Neatidėliotini aktyvesnės kovos su klimato kaita visame pasaulyje veiksmai“

COM(2010) 86 galutinis.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2010 m. rugpjūčio 31 d. priėmė savo nuomonę.

466-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. spalio 19, 20 ir 21 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 118 nariams balsavus už, 7 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados

1.1 Visų pirma Kopenhagos susitarimas – nuviliantis, nes nepasiektas bendras susitarimas dėl kovos su visuotiniu atšilimu tikslų ir priemonių. Geriau susipažinus su tekstu, galima įžvelgti pažangą ne tik dėl jame apibrėžto tikslo siekti, kad temperatūra nepakiltų daugiau negu 2 °C palyginti su priešindustrinio laikotarpio lygiu, bet ir dėl galimybės siekti pažangos sprendžiant technologijų perdavimo ir klimato kaitos švelninimo priemonių finansavimo besivystančiose šalyse klausimus ir sudaryti konkretesnius susitarimus žemės naudojimo ir miškininkystės klausimais. Dabar šias susitarimo išvadas reikia išplėsti kituose derybų raunduose Kankūne ir Pietų Afrikoje.

1.2 Vis dėlto sunku teigti, kad šis susitarimas yra Europos Sąjungos diplomatijos pasiekimas. ES turėtų pamąstyti apie savo diplomatinės strategijos kryptį keitimą. Nauja diplomatinė tarnyba, sukurta priėmus Lisabonos sutartį, galės pakeisti politinę situaciją ir pačioje Komisijoje. Kaip bebūtų, vienašalis įsipareigojimas iki 2020 m. 20 proc. ar netgi 30 proc. sumažinti išmetamųjų teršalų kiekį nedavė lauktų rezultatų ir nepadėjo pasiekti privalomo susitarimo. ES partneriai yra ypač pragmatiški, ir net jei iš principo pavyko susitarti dėl tikslo siekti, kad temperatūra nepakiltų daugiau negu 2 °C, jie visgi labai atsargiai vertina principinius ir plataus užmojo pareiškimus, kadangi už jų slepiasi taisyklės ir galimi apribojimai. Padėtis nesikeičia, net jeigu ir buvo galiausiai iš principo pritarta siekiui apriboti temperatūros kilimą iki 2 °C.

1.3 ES ne itin sekėsi ir ji neturėjo didelės įtakos Kopenhagos derybose iš dalies dėl to, kad jos tikslai šiame etape buvo per aukšti daugeliui kitų šalių, iš dalies dėl to, kad kai kurios kitos šalys abejojo Europos tikslų įgyvendinamumu. Dabar ES turėtų

sutelkti dėmesį į konkrečius būdus savo užsibrėžtiems anglies dioksido išmetimo mažinimo tikslams pasiekti kartu atgaivinant ekonomiką (tai turėtų būti ekonomikos atgaivinimo dalis). Aiški šių dvigubų pastangų sėkmė sustiprintų pasitikėjimą Europa ir jos įtaką tarptautinėse derybose.

Laikydamosi savo sprendimų, visų pirma priimtų energetikos ir klimato teisės aktų pakete, Europos Sąjunga turėtų:

— įsipareigoti, kaip rekomendavo Vokietijos, Prancūzijos ir JK aplinkos ministrai, anksčiau padidinti anglies dioksido sumažinimo tikslus, t. y. iki 2020 m. išmetamą anglies dioksido kiekį sumažinti 30 proc. vietoje dabartinio tikslo šį kiekį sumažinti 20 proc., jeigu leidžia ekonominės bei socialinės sąlygos ir nedaroma žala konkurencingumui, ir su sąlyga, kad tai iš tiesų būtų susieta su būtinomis priemonėmis ir investicijomis šiems tikslams pasiekti. Tai, kad dėl ekonomikos krizės ES išmetamų teršalų kiekis labai sumažėjo savaime nėra pakankama priežastis siekti didesnio sumažinimo tikslų, nes atsigaunant ekonomikai išmetamų teršalų kiekis vėl gali padidėti,

— sutelkti ir koordinuoti priemones, skirtas Bendrijos ir nacionaliniams moksliniams tyrimams naujų mažai CO₂ išskiriančių technologijų ir energijos vartojimo efektyvumo srityse. Todėl būtina geriau paskirstyti išteklius siekiant didesnio veiksmingumo ir įrodyti, kad neapsiribojama tik politiniais pareiškimais ir teisinėmis normomis, bet ir imamasi konkrečių veiksmams būtinų priemonių. Svarbu užtikrinti glaudų mokslinės ir ekonominės veiklos vykdytojų, tokių kaip pramonė ir žemės ūkis, bendradarbiavimą, kad perspektyvios technologijos galėtų greitai patekti į rinką,

- pagarbiai bendrauti su savo partneriais ir nesudaryti išpūdzio, kad ES nori pristesti savo taip vadinamą pavyzdinį modelį,
- kol bus pasiektas visuotinis susitarimas, diplomatinės pastangos sutelkti į sektoringus susitarimus, pavyzdžiui, dėl žemės ir miškų valdymo, technologijų perdavimo (neprarandant ES pirmaujančių pozicijų šioje srityje), išsipareigojimų įgyvendinimo stebėsenos ir vertinimo, finansinės paramos ir jos paskirstymo būdų. 2010 m. gegužės mėn. Osle vykusio tarptautinė konferencija dėl klimato kaitos ir miškų išsaugojimo yra puikus sėkmingos iniciatyvos pavyzdys,
- bendradarbiaujant su valstybėmis narėmis plėtoti aktyvią diplomatiją su JAV, Rusija ir su BASIC grupės šalimis (Brazilija, Pietų Afrika, Indija ir Kinija), kadangi neįmanoma priimti jokio pasaulinio susitarimo nedalyvaujant JAV ir kitoms didžiosioms šalims,
- būti svarbiausia varomąja jėga JTO ir kitų struktūrų organizuojamose dvišalėse ir daugišalėse derybose dėl pasaulinio susitarimo rengimo, tačiau laikytis skaidrumo principo, kad kai kurioms valstybėms nekiltų nuogastavimų dėl jiems primetamų iš anksto parengtų sprendimų,
- laikytis ryžtingos Europos politikos didelio masto Kinijos, JAV ir Pietų Korėjos investicijų į ekologišką ekonomiką atžvilgiu, kadangi tai būtina, jei ES nori išlikti ateities ekonomikos lydere, neprarasti konkurencingumo ir būti nepriklausoma nuo kitų šalių patentų, sukauptos patirties ir technologijų. Siekis sumažinti išmetamų teršalų kiekį, žinoma, – svarbi motyvacija, tačiau jo gali nepakakti pasiekti aukštesnį technologinį lygį, būtiną tikrai tvariam vystymuisi užtikrinti.

1.4 Stiprindama diplomatinės pastangas, Europos Sąjunga turėtų įtraukti organizuotą pilietinę visuomenę, kuri padėtų informuoti plačiąją visuomenę apie būtinybę keisti gyvenimą, mažiau eikvoti gamtos išteklius, daugiau naudoti atsinaujinančiųjų energijos išteklių energiją ir laikytis pilietiškesnės pozicijos.

2. Įžanga

2.1 Kopenhagos susitikimo išvados paskatino įvairias ir prieštaringas nuomones.

2.2 Kai kurių diskusijose dalyvavusių valstybių ir kitų subjektų nuomone, Kopenhagos susitarimas – tai pirmasis vilčių teikiantis žingsnis, kadangi daugelis valstybių, įskaitant Kiniją, Indiją ir JAV, pritarė susitarimui ir tikslui siekti, kad temperatūra

nepakiltų daugiau nei 2 °C palyginti su priešindustrinio laikotarpio lygiu. Tačiau kiti labai nusivylė tuo, kad nebuvo aiškiai apibrėžta, kokiomis priemonėmis šio tikslo siekti arba kaip padalyti atsakomybę skirtingoms šalims.

2.3 Susitarime atsispindėjusių nacionalinių tikslų ir išsipareigojimų lygis taip pat nuvyllė, nes po Susitarimo pateikti savanoriški nacionaliniai tikslai dėl išmetamo šiltnamio efekto sukeliančių dujų kiekio mažinimo neatitinka to, ką būtina padaryti, kad temperatūra nepakiltų daugiau nei 2 °C, ir to, dėl ko ES ir kiti tikėjosi susitarti.

2.4 Ši konferencija Europos Sąjungai ir ypač Komisijai – akivaizdi diplomatinė nesėkmė. Visų pirma ES paskelbtas vienašalis išsipareigojimas iki 2020 m. išmetamą CO₂ kiekį sumažinti 20 ar net 30 proc. nedavė lauktų diplomatinių rezultatų paskatinti kitas išsivysčiusias šalis priimti panašius išsipareigojimus, taip pat nepavyko pasiekti, kad besivystančios šalys priimtų konkretesnius išsipareigojimus. Todėl turime išanalizuoti, kodėl Europos Sąjungos strategija žlugo ir kaip ją būtų galima perorientuoti, kad ji būtų veiksmingesnė.

3. Pragmatiškesnis ir nuosaikesnis veikimo būdas

3.1 Nepaisant sudėtingų JAV ir Kinijos santykių, galima manyti, kad Kopenhagos susitarimas iš tiesų yra labai panašus į susitarimą, kurį JAV sudarė su BASIC grupės šalims (Brazilija, Pietų Afrika, Indija ir Kinija).

3.2 Galimos įvairios išvados:

- daugelis sparčiai augančios ekonomikos šalių, JAV ir keletas kitų išsivysčiusių valstybių vis dėlto pirmenybę teiks ekonomikos augimo tendencijoms išlaikyti (atkurti) trumpuoju laikotarpiu, o ne klimato atšilimo problemoms spręsti (nors nevaldomas atšilimas vidutinės trukmės laikotarpiu bet kuriai ekonomikai gali padaryti daug daugiau žalos, jei nebus mažinamas išmetamų šiltnamio efekto sukeliančių dujų kiekis). Šios šalių grupės balsas ir toliau gali būti lemiamas nustatant tikslų mastą keletą ateinančių metų, jei arba kol naujų, su klimatu susijusių reiškinų derinys, labiau pagrįsti moksliniai duomenys arba didėjantis spaudimas ribotiems iškastinio kuro ištekliams privers jas iš esmės persvarstyti savo poziciją. ES savo strategiją turės pritaikyti prie naujos pasaulio galios pusiausvyros,

- amerikietiškas požiūris pagrįstas tikėjimu mokslo ir technologijų pažanga ir yra veikiau pragmatiškas nei atitinkantis taisykles. JAV (ir Kinija) keletą ateinančių metų daugiausiai pastangų akivaizdžiai dėsi kurdamas pasaulyje pirmaujančią mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų pramonę. Europa turi užtikrinti, kad ji bent jau ryžtingai stengsis pertvarkyti savo ekonomiką kurdamas mažai anglies dioksido išskiriančias technologijas,

— besivystančios ar sparčiai kylančios ekonomikos šalys baiminasi, kad išsivysčiusių šalių demonstruojamas ryžtas yra tik būdas suvaržyti arba pristabdyti jų vystymąsi, juo labiau kad išsivysčiusios šalys gerokai atsilieka įgyvendindamos savo paskelbtus tikslus.

Pavyzdžiu siekusiai būti Europos Sąjungai nepavyko įtikinti likusio pasaulio savo pasirinktos strategijos pagrįstumu, nes ji pernelyg pasiklovė abstrakčiais siekiamo mažinimo, kurio turėtų siekti visi, skaičiavimais ir savo vis dar netobula prekybos apyvartiniais taršos leidimais sistema ir nepakankamai nuveikė praktiniu požiūriu investuodama į mokslinius tyrimus, inovacijas ir transformacines technologijas, leidžiančias formuoti mažai CO₂ išskiriančią ir efektyviai energiją naudojančią savo ar kitų ekonomikai, kad įrodytų tokių tikslų realumą. Lieka tikėtis, kad strategija „Europa 2020“ bus naudinga šioje srityje. Turime įrodyti, kad spartus perėjimas prie mažai anglies dioksido išskiriančių technologijų ekonomikos Europoje yra praktiškai sėkmingas. Tai suteiktų nemažą konkurencinį privalumą, jei kitos šalys nepasielgtų taip pat. Tai daug labiau įkvėptų pasaulį nei niūrios kalbos apie akivaizdžiai pernelyg aukštus tikslus, našatą jų siekiant ir naštos dalijimosi moralinę svarbą.

3.3 Atsižvelgiant į šias aplinkybes, nereikėtų visų vilčių tarptautiniu mastu dėti į galutinį susitarimą visais klausimais iki 2011 m. pabaigos. Geriau nepriimti jokio galutinio susitarimo nei į jį įtraukti neadekvačius tikslus, kurie paskatintų nusiramimą didėjant klimato kaitos grėsmei. Tokie neadekvatūs tikslai galėtų būti laikina arba tarpinė priemonė, tai būtų geresnis sprendimas nei jokio sprendimo laukiant, kol vėliau, kai keletas pirmaujančiųjų šalių arba šalių grupių bus padariusios pažangą siekdamos mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančių technologijų ekonomikos ir galės tvirtai pasiryžti imtis plataus masto ir tinkamų tikslų ir daryti spaudimą kitoms valstybėms imtis tokių pat veiksmų, bus priimtas atitinkamas susitarimas, kuriame bus nustatyti griežtesni tikslai.

3.4 Tuo tarpu tikimybė, kad ir toliau nebus priimtas bendras susitarimas neturėtų trukdyti tarptautinei bendruomenei po truputį toliau siekti pažangos derybose konkrečiais klausimais ir skatinti sudaryti sektorinius susitarimus: dėl miškų, energijos vartojimo efektyvumo, technologijų perdavimo, finansinės paramos arba bendradarbiavimo elektrinių transporto priemonių gamybos srityje. Oslo susitarimas dėl tropinių miškų, sudarytas gegužės mėn. tarptautinėje konferencijoje dėl klimato kaitos ir miškų išsaugojimo, yra puikus sėkmingos iniciatyvos pavyzdys. Konferencijoje pavyko sudaryti devynių šalių paramos teikėjų – Norvegijos, JAV, Prancūzijos, Vokietijos, Švedijos, Jungtinės Karalystės, Danijos, Japonijos, Austrijos – partnerystę su Europos Sąjunga ir keturiasdešimčia valstybių, turinčių didelius miško plotus. Šios naujosios partnerystės tikslas – skubiai sukurti finansinį mechanizmą dėl paramos miškams saugančioms valstybėms. Įsipareigota 2010–2012 m. skirti 4 milijardus JAV dolerių. Taigi, dėl miškų naikinimo ir alinimo susidarancio išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo ir miškų išsaugojimo mechanizmui suteiktas naujas postūmis.

3.5 „Mažiau kalbų, daugiau darbų“ – taip būtų galima apibendrintai įvertinti šią iniciatyvą. Taigi, pasirinktas nuosai-kesnis metodas, tačiau tai taikytina tik iniciatyvos pateikimo formai, ir anaipol ne jos tikslams.

3.6 Turime įgyvendinti Kopenhagos susitarimą tokį, koks jis yra, kad būtų sukurtas bendras pagrindas tolesnei veiklai nepaisant ideologinių pozicijų skirtumų. Turime pasiūlyti konkrečius projektus ir suburti šalis, pasirengusias dalyvauti tokio pobūdžio projektuose; tokia pozicija galėtume pabandyti nepaversti Kioto susitarimų mitu, tačiau turėtume gerbti daugelio besivystančių šalių norą išlaikyti pagrindinius Kioto protokolo elementus.

3.7 Greta sparčiai augančios ekonomikos šalių klausimo neatidėliotinai būtina spręsti skurdžių šalių problemą. Negalime savo veiksmais joms rodyti, kad kova su klimato kaita vykdoma iš globėjyškų paskatų. Turi būti toliau laikomasi „Klimato teisingumo plano“ kryptį, kad įrodytume turtingų šalių gerą valią ir išsipareigojimą laikymąsi.

3.8 Turi būti laikomasi Kopenhagos finansinio susitarimo nedelsiant skiriant naujų lėšų. Nustatytas ES indėlis – 2,4 milijardo eurų kiekvienais 2010–2012 m. laikotarpio metais. Reikėtų šį finansinį išsipareigojimą nedelsiant vykdyti. Akivaizdu, kad Jungtinės Amerikos Valstijos savo finansinius išsipareigojimus įvykdys tik tuo atveju, jeigu Kinija ir Indija imsis veiksmų, visų pirma susijusių su vertinimo, stebėsenos ir tikrinimo sistema.

4. Norint imtis veiksmų, būtina nuspręsti, nuo ko pradėti. Kas iš tiesų pasiekta Kopenhagos susitarimu greta ideologinių ir politinių pareiškimų?

4.1 Pastaruosius 20 metų tarptautinės diskusijos dėl klimato kaitos buvo paremtos Tarpyvyriausybines klimato kaitos komisijos (TKKK) moksliniu darbu. Ši komisija sutelkė žymiausias viso pasaulio atitinkamų sričių mokslininkus apsvarstyti ir įvertinti žmogaus sukeltos klimato kaitos padarinius ir jos poveikį. Laikui bėgant TKKK įvertinimai tapo mokslškai patikimesni ir susilaukė pritarimo dėl žmogaus sukeltos klimato kaitos priežasčių ir jos poveikio realumo.

4.2 Deja, kai kuriuose pastarojo meto TKKK darbuose pasitaikė procedūrinių klaidų, kuriomis netruko pasinaudoti žinias-klaida ir specialistai skeptikai, siekdami Kopenhagos konferencijos metu paskleisti abejonių dėl duomenų apie realią klimato kaitos padėtį ir būtinybę nedelsiant imtis priemonių. Akivaizdu, kad TKKK turi tobulinti savo procedūras, kad būtų užtikrintas visiškas jos atliekamo darbo skaidrumas, o duomenys ir išvados patikrintos tarpusavio vertinimo būdu, kaip siūloma naujausioje Tarpakademinės tarybos komisijos ataskaitoje.

4.3 Tačiau nė viename TTKK darbo įvertinime nebuvo suabejota jo bazinėmis išvadomis. Nepaisant jo procedūrinių klaidų, pasaulio mokslininkai sutaria, kad klimato kaita reali, o jos priežasčių tik daugėja. Viso pasaulio vyriausybės iki šiol tvirtai tiki, kad klimato kaita tikrai vyksta, ir Kopenhagos susitarimu įsipareigojo užtikrinti, kad pasaulio temperatūra nepakiltų daugiau kaip 2 °C. EESRK tvirtai remia tokią nuostatą ir politinės valios pareiškimą.

4.4 Kopenhagos susitarime taip pat nustatoma nacionalinių įsipareigojimų mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį registravimo sistema ir planai šiems tikslams pasiekti. Po Kopenhagos susitikimo daugelis šalių pateikė išsamią informaciją apie savo dabartinius planus ir įsipareigojimus. Tai naudinga, nes leidžia sužinoti, kokie veiksmai vykdomi ar numatomi vykdyti įvairiose pasaulio šalyse. Vis tik iki šiol prisiimtų įsipareigojimų nepakanka norint užtikrinti, kad temperatūra nepakiltų daugiau kaip 2 °C. Net ir geriausiu atveju dabartiniai išsivysčiusių šalių įsipareigojimai iki 2020 m. išmetamųjų teršalų kiekį leis sumažinti tik 18 proc., o tai nesiekia net ir minimalaus Tarpyvyriau-sybinės klimato kaitos komisijos, teigiančios, kad išmetamųjų teršalų kiekį iki atitinkamos datos būtina sumažinti 25–40 proc., nurodyto kiekio. EESRK mano, kad ES tarptautines derybas turėtų vesti vadovaudamasi principu, kad dabartiniai nacionaliniai įsipareigojimai yra tik išėities taškas, ir dėti pastangas, kad tie įsipareigojimai taptų kuo aiškesni ir tvirtesni.

4.5 Atrodo, kad iki šiol vykdytas JTO derybų procesas gali tiesiog nepajudėti iš vietos. Žinoma, pradiniu laikotarpiu gali būti svarbūs ir kiti daugiašalių derybų forumai ir mechanizmai, pavyzdžiui, Didžiojo dvidešimtuko susitikimai, daugiašaliai susitarimai ir kt., kurie gali suteikti naują postūmį JTO deryboms pasiūlydami tvirtesnę ir realistiškesnę derybų pagrindą. Šie mechanizmai neturėtų pakeisti JTO procedūrų, o veikiau padėti parengti šios organizacijos susitarimus. Taigi, būtini konkretūs susitarimai, kurie būtų įgyvendinami praktiniais ir politiniais veiksmais, net ir tais atvejais, jei šie susitarimai apimtų tik kokį nors vieną aspektą, susijusį su klimato kaita arba inovacijomis ekologiškos ir mažai CO₂ į aplinką išskiriančios energijos srityje. Sprendžiant šiuos klausimus, Europos Sąjunga galėtų atlikti pagrindinį vaidmenį užtikrindama derybų skaidrumą ir palaikydama aktyvius diplomatinis ryšius su besivystančiomis ir mažomis šalimis.

4.6 Todėl reikėtų atidžiai stebėti, kaip valstybės narės praktiškai įgyvendina Kopenhagos susitarimo įsipareigojimus, kaip Kinija laikosi savo penkiametio plano ir kaip JAV priimami atitinkami teisės aktai.

4.7 Pasirinkusi tokią kryptį, ES turėtų pakeisti savo poziciją, visų pirma, nesudaryti išpūdžio, kad ji nori primesti susitarimą, pagal kurį privaloma vykdyti įsipareigojimus, savo griežtumu prilygstančius ES prisiimtiems įsipareigojimams. Tokiu susitarimu, beje, būtų galima pagrįstai suabejoti. Privalomas susitarimas reiškia ir galimybę reikalauti pagal jį numatytų įsipareigojimų vykdymo, tačiau akivaizdu, kad ES negali to daryti ir jos

partneriai to nenori. Todėl būtų tikslinga diskutuoti dėl susitarimo, kuriame būtų nurodyti konkretūs įsipareigojimai, kurių vykdymą būtų galima kontroliuoti.

4.8 Dalis didžiųjų valstybių dar nėra pasirengusios pasirašyti teisiškai bendrų tikslų siekiančio privalomo susitarimo. Atrodo, kad šioms šalims priimtinesnė strategija „žingsnis po žingsnio“, t. y. konkrečių įsipareigojimų, kurių vykdymą būtų galima kontroliuoti, nustatymas.

4.9 Žinoma, kad tokiu atveju reikėtų sudaryti konkretesnius ir labiau techniškus susitarimus kiekviename sektoriuje. Sudarant mokslinio bendradarbiavimo ir mokslinių tyrimų susitarimus, taip pat technologijų perdavimo ir paramos susitarimus su mažiausiai išsivysčiusiomis šalimis reikėtų gerbti jų suverenitetą, tačiau kartu siekti, kad bus užtikrintas teisingas lėšų ir paramos panaudojimas.

5. Kaip tokiomis aplinkybėmis veiksmingai pasirengti Kankūno konferencijai?

5.1 Pirmiausia Europa turi susitvarkyti savo viduje ir parodyti, kaip greitą perėjimą prie tvarios ir mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančios visuomenės galima paversti ekonomine sėkme. Šiuo metu kyla pavojus, kad platesnio atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimo ir energijos vartojimo efektyvumo skatinimo programų įgyvendinimas visuose sektoriuose lėtėja ir mūsų novatoriškos naujos pramonės šakos šiuose sektoriuose užleis savo pozicijas užsienio konkurentams, kurie yra stipriai skatinami Kinijoje, Pietų Korėjoje ir kitose šalyse. Europai reikia veiksmingesnių priemonių, kurios galėtų suteikti būtiną postūmį ir investicijas pagrindinėms mūsų mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančioms pramonės šakoms, kad jos galėtų išlaikyti savo konkurencinę poziciją pasaulyje. Šį sektorių reikėtų ypač remti įgyvendinant strategiją „Europa 2020“ ir nacionalines ekonomikos atgaivinimo programas.

5.2 Už klimato kaitą atsakingas Europos Komisijos narys ir Vokietijos, Prancūzijos ir JK aplinkos ministrai rekomendavo ES vienašališkai įsipareigoti anksčiau padidinti anglies dioksido sumažinimo tikslus, t. y. iki 2020 m. išmetamą anglies dioksido kiekį sumažinti 30 proc. vietoje dabartinio tikslo šį kiekį sumažinti 20 proc., visų pirma tam, kad būtų pasiektas politinis sutarimas ir įsipareigojimas imtis būtinų priemonių ir vykdyti reikiamas investicijas į atsinaujinančiuosius energijos šaltinius ir energijos vartojimo efektyvumą. Tai, kad dėl ekonomikos krizės ES išmetamųjų teršalų kiekis labai sumažėjo savaime nėra pakankama priežastis siekti didesnio sumažinimo tikslų, nes atsi-gaunant ekonomikai išmetamųjų teršalų kiekis vėl gali padidėti. EESRK pritartų šiai rekomendacijai siekti 30 proc. sumažinimo, jeigu leidžia ekonominės bei socialinės sąlygos ir nedaroma žala konkurencingumui, ir su sąlyga, kad tai iš tiesų būtų susieta su būtinomis priemonėmis ir investicijomis šiems tikslams pasiekti. ES visų pirma turi gebėti įtikinti. Išmetamo anglies dioksido kiekio sumažinimo tikslai turi būti plataus užmojo ir iš tiesų įgyvendinami.

5.3 Tarptautiniu mastu labai svarbu, kad kruopštų parengiamąjį darbą atliktų Didžiojo dvidešimtuko šalys, kurios išmeta 90 proc. visų teršalų. Jos turi iš anksto susitarti dėl susitarimo pagrindų. Vėliau šio diplomatinio darbo rezultatais savo veikloje pasinaudos JTO. Šis procesas turi būti skaidrus ir vykdomas kiek galima daugiau bendradarbiaujant su mažiausiai išsivysčiusiomis šalimis.

5.4 Be to, JTO turėtų pasiūlyti ne tokią sudėtingą derybų procedūrą. Gerai žinoma, kad Kopenhagos derybos buvo itin sudėtingos: vyko šešios sesijos, dažnai vienu metu.

5.5 Būtina supaprastinti derybų tvarką, prireikus, atsisakyti nuorodų į įsipareigojimus pagal Kioto protokolą, kuris bet kuriuo atveju apima tik 30 proc. išmetamųjų teršalų. Be abejonės, tokius žingsnius reikėtų žengti diplomatiškai ir nesudaryti įspūdžio, kad pagrindinės daugiausia teršalų išmetančios šalys ieško galimybių išvengti įsipareigojimų kitų šalių sąskaita.

5.6 Būtina sutelkti dėmesį į šiuos pagrindinius aspektus: nustatyti aiškius išmetamųjų teršalų kiekio apribojimo ir mažinimo tikslus, teikti mokslinę, techninę ir finansinę paramą mažiausiai išsivysčiusioms šalims, vykdyti priimtų susitarimų stebėseną, spręsti konkrečią miškų problemą. Tačiau sprendžiant visus šiuos klausimus būtina neapsiriboti tik painiomis teisinėmis sistemomis, galinčiomis kai kurias šalis atgrasinti ir sužlugdyti derybas.

5.7 EESRK pritaria konkrečioms Komisijos komunikato 3.2 ir 3.3 punktuose išdėstytiems derybų tikslams sukurti tvirtą ir skaidrią išmetamųjų teršalų kiekio ir rezultatų apskaičiavimo sistemą, sutelkti greito finansavimo šaltinius artimiausiai ateičiai, užtikrinti ilgalaikį finansavimą besivystančioms šalims, išplėsti ir sustiprinti tarptautinę anglies dioksido rinką ir reformuoti švaraus vystymosi mechanizmą, kuris šiuo metu neduoda patenkinamų rezultatų.

5.8 Komunikate dėl tarptautinės kovos su klimato kaita politikos pateikiami kur kas dalykiškesni ir tikroviškesni pasiūlymai. Pagrįstas Komisijos primygtinis raginimas įgyvendinti Kopenhagos susitarimą. Ji pabrėžia, kad pagrindinis strategijos „Europa 2020“ aspektas – tvarumas. Šioje strategijoje tvarus augimas apibrėžtas kaip vienas iš prioritetų įgyvendinant Europos ateities viziją, pagal kurią būtų našiau naudojami ištekliai, kuriamos naujos ekologiškos darbo vietos, didinamas energijos vartojimo efektyvumas ir energetinis saugumas.

5.9 Komisija taip pat pabrėžia, kad svarbu toliau kurti stebėsenos, kontrolės ir tikrinimo sistemą, nepaisant didelių

sunkumų, iškilusių derybose sprendžiant šį klausimą, visų pirma dėl Kinijos pozicijos. Reikalinga aiški ir skaidri sistema, kuri neprieštarautų suvereniteto idėjai ir nežeistų nacionalinio orumo. Europos Sąjunga galėtų atlikti tam tikrą vaidmenį pasiūlydama suinteresuotoms trečiosioms šalims vertinimo ir stebėsenos priemonių taikymo būdus.

5.10 Būtina kaip galima greičiau įgyvendinti Kopenhagos susitarimu numatytas skubias finansines nuostatas. Tai būtų geriausias būdas įrodyti išsivysčiusių šalių gerus ketinimus besivystančių šalių atžvilgiu, o tai pagrįsti gali ir jau įgyvendinamos iniciatyvos.

5.11 Komisija mano, kad ilgalaikės trukmės finansavimui lėšų galima gauti iš įvairių šaltinių:

— tarptautinėje anglies dioksido rinkoje uždirbtos lėšos; tačiau šios rinkos iki šiol pasiekti rezultatai gana nuviliantys, viena vertus, dėl to, kad ji nėra pasaulinė, kita vertus, dėl jos dirbtinio pobūdžio, kadangi CO₂ neturi jokios realios vertės ir ši rinka gali ilgai išsigimti, tapdama „leidimais teršti“ spekuliuojančia rinka,

— jūrų ir aviacijos transporto sektorių įnašai,

— viešosios lėšos; tačiau visiems žinoma, kokia šiuo metu valstybių narių viešųjų finansų padėtis.

Tokiomis aplinkybėmis – nepaisant sunkumų – laikytis ES finansinių įsipareigojimų ir juos vykdyti reiškia užsitikrinti trečiųjų šalių, visų pirma skurdžiausių, pasitikėjimą. Išlieka labai sudėtingas klausimas, kokiais kriterijais remtis skirstant šias lėšas, vertinant projektų tinkamumą ir užtikrinant jų sėkmingą įgyvendinimą.

5.12 Taip pat daugiau pastangų reikia skirti moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai atsinaujinančiųjų energijos išteklių srityje, taip pat energijos vartojimo efektyvumo skatinimui, jau vien dėl to, kad mažėja iškastinių skystųjų ir dujinių išteklių (naftos ir dujų). Todėl siekiant efektyvesnio energijos vartojimo būtina geriau paskirstyti išteklius ir įrodyti, kad neapsiribojama tik politiniais pareiškimais ir teisinėmis normomis, bet ir skiriama būtinų priemonių konkrečioms veiksmams. Didelį nerimą kelia tai, kad tokie svarbūs ateities projektai, kaip Galileo arba ITER (Tarptautinis termobranduolinis eksperimentinis reaktorius), patiria nuolatinių finansavimo sunkumų.

5.13 Stiprindama diplomatines pastangas, Europos Sąjunga turėtų įtraukti organizuotą pilietinę visuomenę, kuri padėtų informuoti plačiąją visuomenę apie būtinybę keisti gyvenseną,

mažiau eikvoti gamtos išteklius, daugiau naudoti atsinaujinančiųjų energijos išteklių energiją ir laikytis pilietiškesnės pozicijos.

2010 m. spalio 21 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos ataskaitos Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Integruotos produktų politikos įgyvendinimas“

(COM(2009) 693 galutinis)

(2011/C 51/15)

Pranešėjas **Josef ZBOŘIL**

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2009 m. gruodžio 21 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos ataskaitos Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Integruotos produktų politikos įgyvendinimas“

COM(2009) 693 galutinis.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2010 m. liepos 7 d. priėmė savo nuomonę.

466-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. spalio 21 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę vieningai.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina Europos Komisijos ataskaitą dėl integruotos produktų politikos įgyvendinimo, kurioje išsamiai pristatomas integruotos produktų politikos (IPP) principų įgyvendinimo procesas. Ataskaita tinkamai dera su platesne Tausaus vartojimo bei gamybos ir tvarios pramonės politikos (TVGTTP veiksmų planas) koncepcija.

1.2 Integruotu požiūriu pagrįstoje strategijoje deramai atsižvelgiama į subsidiarumo principą ir kiekvienos valstybės ypatybes. EESRK nori atkreipti dėmesį į tai, kad praktiniai veiksmai vykdomi pirmiausia subsidiariais lygmenimis ir dėl to, kad yra tiekėjo ir vartotojo sąveika rinkoje.

1.3 Nors IPP apima ir rinkos galių klausimą, EESRK mano, kad dar reikia daug nuveikti rinkos priemonių, pvz., aplinkos mokesčių ir paskatų, naudojimo srityje, kad būtų koordinuotai pagerintas jų taikymas. EESRK siūlo daugiau dėmesio skirti keitimuisi patirtimi tarp valstybių narių, o iniciatyvoms, jų įgyvendinimui ir ilgalaikių savanoriškų susitarimų vaidmeniui skirti ypatingą dėmesį.

1.4 EESRK įsitikinęs, kad standartizacija galėtų būti naudinga daugeliui produktų, nes ji, pavyzdžiui, galėtų turėti teigiamą poveikį jų perdirbamumui, veiksmingumui ir aplinkosauginiam veiksmingumui, taip pat kitiems veiksniams. Įgyvendinant Ekologinio projektavimo direktyvą standartizacija atlieka pagrindinį vaidmenį ir ateityje turėtų būti stiprinama.

1.5 EESRK mano, kad glaudžiau derinant abi AVS sistemas (AVAS turėtų priartėti prie ISO 14001) būtų galima užtikrinti sistemingesnę AVAS, kaip TVGTTP veiksmų plano, įgyvendinimą.

1.6 Visos nuostatos, politika ar priemonės, net tos, kuriomis siekiama įgyvendinti TVGTTP veiksmų planą, turėtų būti rengiamos ir tvirtinamos taip, kad nebūtų pažeista konkurencinė aplinka ar vidaus rinkos veikimas ir visiškai laikomasi geresnio reguliavimo principo ir tvarumo tikslo. Labai svarbu užtikrinti, kad nauja politika, patvirtinta praktiniais sumetimais, nedubliuotų jau esamų ES priemonių bei politikos ir nesikirstų su jomis.

1.7 Išlaidų efektyvumas taip pat labai svarbus, kad TVGTTP veiksmų planas būtų sėkmingas. Pirminė poveikio analizė turėtų būti papildyta makroekonomikos ir mikroekonomikos rezultatų, kurie realiame ekonominiame gyvenime gali būti labai skirtingi, analize.

1.8 Vykdamas vertinimo procedūrą taip pat reikėtų kuo anksčiau etape ir kuo skaidriau atsižvelgti į pagrindines vertės grandines. Ekologinio projektavimo ir ženklavimo srityje jau galiojantys teisės aktai neturėtų tapti kliūtimi Europos produktams; veikiau šiais teisės aktais Europos produktams turėtų būti padedama sėkmingai konkuruoti vidaus ir tarptautinėse rinkose. Visos iniciatyvos, ypač tos, kurios skirtos produktų ženklavimui ir kuriomis siekiama paskatinti vartojimo pokyčius, turi turėti tvirtą ir mokslo patvirtintą pagrindą ir turėtų būti naudojamos tik tose srityse, kuriose galimi vartojimo modelių pokyčiai.

1.9 Komitetas taip pat remdamasis ankstesnėmis šios srities nuomonėmis ⁽¹⁾ nori remia IPP koncepciją ir TVGTPP veiksmų planą, kuriais siekiama remti tvaresnių produktų ir gamybos procesų kūrimą. Šis metodas leis sukurti didesnę pridėtinę vertę ir aplinkai, ir Europos ekonomikos konkurencingumui.

1.10 EESRK įsitikinęs, kad pirmenybę reikėtų teikti esamoms Bendrijos programoms, pvz., Europos strateginiam energetikos technologijų planui, Aplinkosaugos technologijų veiksmų planui ar technologijų platformų veiklai. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas geram koordinavimui ir pakankamam siekių lygmeniui.

1.11 Geresnis darbuotojų, dalyvaujančių moksliniuose tyrimuose ir plėtroje ekologinių inovacijų srityje, ekonomikos srityje, dirbančių verslo įmonėse, mokslinių tyrimų centruose ir aukštojo mokslo institucijose, bendradarbiavimas turėtų sudaryti sąlygas inovacijoms sektoriuje, kurios neabejotinai yra labai svarbios.

1.12 IPP koncepciją įgyvendinant atskirai nuo TVGTPP veiksmų plano ateityje kiltų nereikalingo teisinio nederėjimo ir neapibrėžtumo rizika. Todėl EESRK visiškai sutinka, kad bet kokia tolesnė IPP veikla turėtų būti vertinama ir vykdoma TVGTPP veiksmų plano sistemoje.

1.13 IPP ir TVGTPP veiksmų plano įgyvendinimas turi būti dinamiškas procesas, pagrįstas nuolatiniais įvairių suinteresuotųjų subjektų (pradedant įmonėmis ir politikais ir baigiant vartotojų organizacijomis ir NVO, veikiančiomis aplinkos srityje) dialogu ir bendradarbiavimu siekiant sustiprinti komunikacijos su vartotojais, ekologiškos gamybos, tvarių viešųjų pirkimų ir sutarčių skatinimo priemones.

2. Komisijos dokumentas

2.1 2003 m. birželio 18 d. Komisija priėmė komunikatą „Integruota produktų politika, pagrįsta ekologine gyvavimo ciklo samprata“ ⁽²⁾. IPP koncepcija pagrįsta tokiais pastebėjimais:

- Daugiausia bendro neigiamo poveikio aplinkai padaroma gaminant ir naudojant prekes ir paslaugas (t. y. produktus). Padėtis blogėja dėl to, kad ES ir visame pasaulyje produktų vartojama vis daugiau.
- Produktų poveikis aplinkai daromas įvairiuose produktų gyvavimo ciklo etapuose (gamybos grandinėje, naudojimo

etape, šalinant produktus, kurių gyvavimo ciklas pasibaigęs). Taisomieji veiksmai turi būti sumanyti taip, kad našta aplinkai nebūtų paprasčiausiai perkeliama į kitus gyvavimo ciklo etapus ar kitas geografines vietas.

- Atsižvelgiant į didelę produktų ir galimo poveikio būdų įvairovę, nėra vienos visiems tinkamos politinės priemonės. Kiekvienu atveju reikia koordinuotai rinktis ir naudoti tinkamą politikos priemonę arba priemonių derinį, dažnai net iš kelių politikos sričių.

2.2 Komunikate apibrėžiamas IPP tikslas ir nustatomi penki IPP „principai“: 1) gyvavimo ciklo samprata; 2) darbas rinkoje; 3) suinteresuotųjų subjektų įtraukimas į įvairią bendrą veiklą; 4) nuolatinis produktų tobulinimas; 5) suderintas politikos priemonių taikymas. Buvo numatyta, kad siekiant įgyvendinti IPP būtina imtis šių trijų strateginių veiksmų:

- Prisidėti prie svarbiausių politikos veiksmų, visų pirma ES tvaraus vystymosi strategijos ⁽³⁾, ES 6-osios aplinkos apsaugos veiksmų programos ⁽⁴⁾ ir Dešimties metų tausaus vartojimo ir gamybos programų sistemos ⁽⁵⁾.
- Papildyti dabartinę produktų politiką įdiegiant sistemą, kurioje aplinkos problemos būtų svarstomos atsižvelgiant į produktų gyvavimo ciklą.
- Stiprinti su aplinka susijusių produktų politikos priemonių derinimą ir derėjimą.

2.3 IPP principai sėkmingai įtraukti į bendrą **Tausaus vartojimo bei gamybos ir tvarios pramonės politikos (TVGTPP) sistemą ir 2008 m. TVGTPP veiksmų planą** ⁽⁶⁾ – taip praktiškai pripažįstamas IPP komunikatu pradėtas procesas ir jis toliau plėtojamas.

2.4 **Ekologinio projektavimo reikalavimų energiją naudojančioms gaminiams direktyva** IPP principai įtraukiami į produktų projektavimo teisės aktus. 2009 m. direktyvos taikymo sritis išplėsta pagal TVGTPP veiksmų planą įtraukus daugiau produktų grupių (su energijos vartojimu susiję produktai) ⁽⁷⁾.

⁽³⁾ 2006 m. birželio 9 d. Nauja tvarios plėtros strategija Nr. 10117/06.

⁽⁴⁾ COM(2001) 31 galutinis.

⁽⁵⁾ Žr. http://www.un.org/esa/dsd/dsd_aofw_scpp/scpp_tenyearframprog.shtml.

⁽⁶⁾ COM(2008) 397 galutinis.

⁽⁷⁾ 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/125/EB, nustatanti ekologinio projektavimo reikalavimų su energija susijusiems produktams nustatymo sistemą.

⁽¹⁾ OL C 80, 2004 3 30, p. 39 ir OL C 218, 2009 9 11, p. 46.

⁽²⁾ COM(2003) 302 galutinis.

2.5 Naujoje **Pagrindų direktyvoje dėl atliekų** ⁽⁸⁾ nustatyta, kad keletas IPP elementų yra teisiškai privalomi, visų pirma reikalavimas rengiant atliekų politiką atsižvelgti į visą medžiagų gyvavimo ciklą.

2.6 Tausaus gamtinių išteklių naudojimo **teminėje strategijoje** ir Atliekų prevencijos ir perdirbimo **teminėje strategijoje** patvirtinta gyvavimo ciklo samprata ir raginimas užtikrinti nuolatinį veiklos tobulinimą ⁽⁹⁾; taip pat patvirtintas darbo su rinkos dalyviais principas ⁽¹⁰⁾. To pavyzdys – į atliekų strategiją įtrauktas raginimas Europos Sąjungoje kurti stiprias perdirbimo rinkas.

2.7 Priėmusi IPP komunikatą Komisija iš karto pradėjo kurti **Europos gyvavimo ciklo vertinimo (GCV) platformą** – kontroliuojamos kokybės Europos orientacinę gyvavimo ciklo duomenų bazę ir GCV vadovą.

2.8 Apskritai ES padaryta didelė pažanga kuriant ekologiniais principais grindžiamą produktų politiką. Kadangi IPP yra procesas, o ne galutinė būklė, vis dar yra daug sričių, kuriose galima imtis veiksmų.

2.9 Konceptcija taip pat galėtų būti taikoma siekiant **neparamoninius produktus ir paslaugas tobulinti** aplinkos apsaugos požiūriu. **Su mokesčiais ir subsidijomis susijusios IPP priemonės** Bendrijos lygmeniu dar netaikomos.

2.10 IPP įgyvendinimą politikos integravimo požiūriu sunku pagrįsti dokumentais, nes naujoje politikoje aiški nuoroda į IPP daroma retai. Tačiau padaryta bendra didelė pažanga – svarbiausių pramonės sektorių atstovai ir politikos formuotojai gyvavimo ciklo sampratą suvokia geriau, atsirado daugiau galimybių gauti gyvavimo ciklo duomenų ir sulaukiama gerokai daugiau pritarimo metodikai. Didelė pažanga taip pat padaryta nustatant produktus, kuriuos tobulinti esama didžiausių galimybių, ir galimas tobulinimo priemonės.

2.11 Informacija vartotojams, ekologinio projektavimo teisės aktai, ekologiška gamyba ir žalieji viešieji pirkimai dabar jau yra pagrindinė TVGTPP veiksmų plano dalis. Į TVGTPP veiksmų planą įtrauktas procesas, pradėtas IPP komunikatu – taip siekiama toliau atverti rinkas tvaresniems produktams ir skatinti sumanesnį vartojimą. Komunikate konstatuojama, kad 2012 m. numatytas veiksmų plano persvarstymas bus puiki proga toliau vertinti IPP raidą.

3. Bendrosios pastabos

3.1 EESRK palankiai vertina Komisijos ataskaitą dėl Integruotos produktų politikos įgyvendinimo ir kartu pateiktą darbo dokumentą, kuriame Komisijos darbuotojai išsamiai

pristato IPP principų įgyvendinimo procesą. Šis pristatymas apima ne tik iniciatyvas ir apčiuopiamą formą, kurią jos įgyja Komisijos lygmeniu, bet ir naudingą padėties įvairiose valstybėse narėse ir jų ypatybių palyginimą. Ataskaita tinkamai dera su platesne Tausaus vartojimo bei gamybos ir tvarios pramonės politikos (TVGTPP veiksmų planas) koncepcija.

3.2 2003 m. Europos Komisijos paskelbtas pirminis komunikatas dėl IPP buvo aiškiai naudingas, kad prasidėtų produktyvios diskusijos. Komunikate buvo įvertintas ES institucijų, valstybių narių ir įvairių suinteresuotųjų šalių vaidmuo siekiant maksimaliai sumažinti produktų poveikį aplinkai. Be to, šios diskusijos pakeitė viso dalyko suvokimą. Buvo sustiprintos ilgalaikės pastangos kurti tinkamas politines ir teises priemones, kuriomis būtų galima mažinti produktų poveikį aplinkai visose srityse.

3.3 Siekta sukurti koncepciją, pagrįstą produkto gyvavimo ciklo vertinimo principu, kuris gali padėti padidinti įvairių politikos priemonių, skirtų produktų poveikiui aplinkai, koordinavimą ir nuoseklumą.

3.4 Plačiau kalbant, penki principai, kuriais paremta IPP, sėkmingai įtraukti į administracinių ir teisėkūros institucijų ir suinteresuotų šalių darbą. Šie principai taip pat sudaro TVGTPP veiksmų plano, kuris, priėmus komunikatą dėl IPP, tapo loginiu proceso pratęsimu, pagrindą.

3.5 EESRK palankiai vertina tai, kad visi penki pagrindiniai principai tapo oficialūs, nes yra įtraukti į ES direktyvas ir strateginius dokumentus: 1) gyvavimo ciklo samprata yra ekologinio projektavimo direktyvos pagrindas; 2) TVGTPP veiksmų planas ir paskatos pasiūlytos siekiant glaudesnio bendradarbiavimo su rinka nacionaliniu ir Europos lygmenimis; 3) suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas Europos ir nacionaliniu lygmenimis vykdomose iniciatyvose; 4) nuolatinis produktų funkcionalumo gerinimas taip pat yra sudedamoji TVGTPP veiksmų plano dalis; ir galiausiai 5) pagerintas priemonių, skirtų užtikrinti kuo geresnį sinergijos, kuri galima laikantis integruoto TVGTPP veiksmų plano požiūriu, panaudojimą, koordinavimas ir nuoseklumas.

3.6 Integruotu požiūriu pagrįstoje strategijoje deramai atsižvelgiama į subsidiarumo principą ir kiekvienos valstybės narės ypatybes ir siekiama nepažeisti vidaus rinkos konkurencinės aplinkos. EESRK nori atkreipti dėmesį į tai, kad šiuo metu principai ir politikos priemonės pirmiausia įgyvendinamos subsidiariais lygmenimis ir dėl to, kad yra tiekėjo ir vartotojo sąveika rinkoje. Tai turi būti atspindėta naudojant veiksmingas priemones, kurioms plačiai pritaria visos suinteresuotosios šalys.

⁽⁸⁾ Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/98/EB dėl atliekų ir panaikinanti kai kurias direktyvas.

⁽⁹⁾ COM(2005) 670 galutinis.

⁽¹⁰⁾ COM(2005) 666 galutinis.

3.7 Nors integruota produktų politika davė rezultatų ir jai įgyvendinti buvo taikyta nemažai konkrečių politikos priemonių, EESRK mano, kad dabar laikas skirti daugiau dėmesio IPP įgyvendinimo veiksmingumui. Visų pirma reikėtų įvertinti įgyvendinimo rezultatus, taip pat iškilusias kliūtis ir patirtas nesėkmes siekiant užtikrinti, jog 2012 m. vertinant TVGTTP veiksmų planą būtų galima patvirtinti būtinas taisomąsias priemones, kuriomis būtų užtikrintas reikalingas veiksmingumo lygis.

3.8 Be to, EESRK įsitikinęs, kad tokios į produktus orientuotos politikos rezultatai gali būti visiškai pasiekti, tik jei priemonės bus įgyvendinamos visuotiniu mastu ir atsižvelgiant į visus ekonominius ir kultūrinius skirtumus. Bendroji lengvatų sistema (BLS), kurioje daugiausia dėmesio skiriama regioniniams prekybos susitarimams ir besivystančių šalių skatinimui siekti tvaraus vystymosi, yra geras mechanizmas, kuriuo penki IPP principai veiksmingai įgyvendinami visuotiniu mastu, pavyzdys.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Nors IPP apima rinkos galių klausimą, kuris yra labai svarbus IPP ir kitų priemonių sėkmei, EESRK mano, kad dar reikia daug nuveikti rinkos priemonių, pvz., aplinkos mokesčių ir paskatų, naudojimo srityje, kad būtų koordinuotai pagerintas jų taikymas. Tačiau neabejotina, kad šiuo klausimu ES teks mažesnis vaidmuo negu valstybėms narėms. 2007 m. Komisijos patvirtintoje žaliojoje knygoje ir plačiai konsultuojantis su suinteresuotaisiais subjektais tam tikru mastu buvo pabrėžtas rinkos priemonių vaidmuo. Tačiau EESRK siūlo, kad daugiau dėmesio būtų skiriama keitimuisi patirtimi tarp valstybių narių, o pagrindinis dėmesys turėtų būti visų pirma skirtas paskatomis, jų įgyvendinimui ir ilgalaikių savanoriškų susitarimų vaidmeniui.

4.2 Produktai ir jų poveikis aplinkai glaudžiai susiję su standartizacijos klausimu. EESRK įsitikinęs, kad standartizacija galėtų būti naudinga ne tik nustatant motorinių transporto priemonių išmetamųjų teršalų standartus, bet ir daugeliui kitų produktų. Pavyzdžiui, tai galėtų turėti teigiamą poveikį produktų perdirbimui ir aplinkosauginiam veiksmingumui, taip pat kitiems aplinkos veiksniams. Be to, įgyvendinant Ekologinio projektavimo direktyvą standartizacija atlieka pagrindinį vaidmenį ir ateityje turėtų būti stiprinama. Standartizacija suteikiamas pranašumas, nes leidžiama dalyvauti visoms suinteresuotosioms šalims.

4.3 AVAS ir ISO 14001 aplinkos vadybos sistemos yra neprivalomos priemonės, kuriomis remiama IPP koncepcija ir susijusių sričių politika. Aišku, kad AVAS griežtesniais administraciniais ir audito reikalavimais neskatinama plačiai taikyti sistemą ir jie yra pernelyg dideli mažosioms ir vidutinėms įmonėms. ISO 14001 taikoma plačiau, iš dalies dėl to, kad jo taikymo sritis platesnė, bet labiausiai dėl to, kad jis visuotiniu mastu veikiančioms bendrovėms yra tinkamesnė priemonė.

EESRK mano, kad geriau derinant abi sistemas būtų galima užtikrinti sistemingesnę AVAS, kaip TVGTTP veiksmų plano dalies, įgyvendinimą.

4.4 Visos nuostatos, politika ar priemonės, net tos, kuriomis siekiama įgyvendinti TVGTTP veiksmų planą, turėtų būti rengiamos ir tvirtinamos taip, kad nebūtų pažeista konkurencinė aplinka ar vidaus rinkos veikimas ir visiškai laikomasi geresnio reguliavimo principo ir tvarumo tikslo.

4.5 Jau įgyvendinta nemažai politikos priemonių ir jos jau duoda rezultatų, kurie yra aiškus žingsnis siekiant tausaus vartojimo ir gamybos ES. Todėl reikia užtikrinti, kad naujos politikos priemonės nedubliuotų arba nesikirstų su dabartine ES politika ir priemonėmis. Kitaip gali stipriai nukentėti ES ekonomikos konkurencingumas: galutinis sprendimas turėtų visada tekti informuotam vartotojui.

4.6 EESRK įsitikinęs, kad tik susieta ir nuosekli politika, kurioje nėra beprasmių biurokratinių ir administracinių kliūčių, gali užtikrinti aiškią teisinę sistemą investicijoms ES. Tik tokioje sistemoje gali būti kuriamos naujos ir išsaugomos esamos darbo vietos ir sistemingai mažinamas spaudimas aplinkai. Teisės aktai, taikomi cheminėms medžiagoms ir statybinėms medžiagoms, ir taisyklės, taikomos elektros ir elektroninėms prekėms, padeda išvengti prieštarinių priemonių. Teisinis neapibrėžtumas ir nenuoseklumas šiais atvejais yra didelis, todėl juos nagrinėti reikia atidžiai. Kitas REACH⁽¹⁾ persvarstymas yra puiki proga siekti didesnio derėjimo ir, galbūt, sujungti keletą sektorinių priemonių į neseniai priimtą ES horizontaliąją cheminių medžiagų teisės sistemą REACH.

4.7 Išlaidų efektyvumas taip pat labai svarbus, kad TVGTTP veiksmų planas būtų sėkmingas. Pirminė poveikio ir naudos analizė turėtų būti papildyta visos ekonomikos ir taip pat verslo potencialo tyrimais, nes makroekonominės ir mikroekonominės analizės rezultatai realioje ekonomikoje dažnai skiriasi.

4.8 Atliekant vertinimo procedūrą taip pat reikėtų kuo anksčiau etape ir kuo skaidriau atsižvelgti į pagrindines vertės grandines. Ekologinio projektavimo ir ženklavimo srityje galiojantys teisės aktai neturėtų tapti kliūtimi Europos produktams konkurencijos iš kitų ekonominių regionų ir nepakankamos rinkos reakcijos į tvaresnius produktus požiūriu. Veikiau jie turėtų padėti Europos produktams sėkmingai konkuruoti vidaus ir tarptautinėse rinkose. Visos iniciatyvos, visų pirma skirtos produktų ženklavimui ir kuriomis siekiama paskatinti vartojimo pokyčius, turi turėti tvirtą ir mokslo patvirtintą pagrindą. Ženklavimas turi ribotos naudos „verslo verslui“ produktams. Produktų ženklavimas yra taip pat viena iš priemonių, kuria vartotojams teikiama informacija apie produktų aplinkosauginį veiksmingumą. Be to, reikėtų tirti ir kitas informacijos priemones, įskaitant tarptautinius standartus.

⁽¹⁾ Reglamentas (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų. Komisija gali persvarstyti ir iš dalies pakeisti REACH priedus pagal 131 straipsnį, tuo tarpu keletą peržiūrų konkrečiai numato 138 straipsnis arba kitos REACH nuostatos.

4.9 Ekonomikos sritis turi būti pakankamai lanksti, siekiant užtikrinti, kad produkto kūrimo varomoji jėga būtų geresnis vartotojų poreikių tenkinimas aiškiai apibrėžtoje rinkos aplinkoje. Tvaraus vystymosi principų įgyvendinimas visoje ES iš esmės remiasi ekonomikos sektoriaus savanoriškumu.

4.10 Todėl Komitetas remia IPP koncepciją ir TVGTTP veiksmų planą, kuriais siekiama remti tvaresnių produktų ir gamybos procesų kūrimą. Šis metodas leis sukurti didesnę pridėtinę vertę ir aplinkai, ir Europos ekonomikos konkurencingumui. Dėl to gali atsirasti ir naujų rinkų – tiek ES, tiek ir pasaulyje. Tokios naujos rinkos turėtų būti palankios ir ekologinėms inovacijoms, ir veiksmingos, o tam be nacionalinio viešojo finansavimo papildomai reikės Bendrijos lėšų, kad būtų galima remti mokslinius tyrimus ir plėtrą tvarių technologijų srityje. Reikėtų apsvarstyti tiesioginių pajamų, gaunamų iš su CO₂ susijusių finansinių priemonių, nukreipimą investicijoms į tvarias technologijas.

4.11 EESRK įsitikinęs, kad pirmenybę reikėtų teikti esamoms Bendrijos programoms, pvz., Europos strateginiam energetikos technologijų planui, Aplinkosaugos technologijų veiksmų planui ar technologijų platformų veiklai. Tačiau prireiks daugiau lėšų siekiant būtinų pokyčių rinkoje. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas geram koordinavimui ir pakankamo lygio siekiui, visų pirma kalbant apie priemones, finansuojamas viešosiomis lėšomis, kurias skiria ne tik vietos ir regionų valdžios institucijos, bet ir ES.

4.12 Europos maisto TVG apskritasis stalas yra sėkminga iniciatyva, kuriai kartu pirmininkauja Europos Komisija ir kurią remia Jungtinių Tautų aplinkos programa (JTAP) ir

Europos aplinkos agentūra. Suinteresuotųjų subjektų dalyvavimas Europos lygmeniu leidžia taikyti suderintą gyvavimo ciklo metodą ir sudaro palankias sąlygas atviram ir į rezultatus orientuotam dialogui maisto grandinėje. Siekiama propaguoti mokslu grindžiamą nuoseklų požiūrį ir sukurti maisto grandinę, kuri labiausiai prisidėtų prie tausaus vartojimo ir gamybos Europoje atsižvelgiant į visuotinę tausaus vartojimo politikos darbotvarkę⁽¹²⁾.

4.13 IPP ir TVGTTP veiksmų plano įgyvendinimas turi būti dinamiškas procesas, pagrįstas nuolatiniu įvairių suinteresuotųjų subjektų (pradedant įmonėmis ir politikais ir baigiant vartotojų organizacijomis ir NVO, veikiančiomis aplinkos srityje) dialogu ir bendradarbiavimu siekiant sustiprinti komunikacijos su vartotojais, ekologiškos gamybos, tvarių viešųjų pirkimų ir sutarčių skatinimo priemones.

4.14 Geresniu darbuotojų, dalyvaujančių moksliniuose tyrimuose ir plėtroje ekologinių inovacijų srityje, ekonomikos srityje, dirbančių verslo įmonėse, mokslinių tyrimų centruose ir aukštojo mokslo institucijose, bendradarbiavimu turėtų būti ne tik skatinamos būtinos inovacijos. Tai taip pat turėtų padėti užtikrinti praktinės patirties perdavimą nepažeidžiant intelektinės nuosavybės teisių, žinių ir naujų išradimų, be kurių IPP liktų tik nepasiekiamą svajonę, plėtojimą.

4.15 IPP koncepciją įgyvendinant atskirai nuo TVGTTP veiksmų plano kiltų nereikalingo teisinio nederėjimo ir neapibrėžtumo rizika. Todėl EESRK visiškai sutinka, kad bet kokia tolesnė IPP veikla turėtų būti vertinama ir vykdoma Tvaraus TVGTTP veiksmų plano sistemoje.

2010 m. spalio 21 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Staffan NILSSON

⁽¹²⁾ www.food-scp.eu

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl iš dalies pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 708/2007 dėl svetimų ir nevietinių rūšių panaudojimo akvakultūroje

(COM(2010) 393 galutinis – 2009/0153 (COD))

(2011/C 51/16)

Pagrindinis pranešėjas **José María ESPUNY MOYANO**

Europos Parlamentas 2010 m. rugsėjo 2 d., vadovaudamasis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 43 straipsnio 2 dalimi, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, iš dalies keičiančio Reglamentą (EB) Nr. 708/2007 dėl svetimų ir nevietinių rūšių panaudojimo akvakultūroje

COM(2010) 393 galutinis – 2009/0153 (COD).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto biuras 2010 m. rugsėjo 14 d. pavedė Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyriui atlikti Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į tai, kad darbas skubus, savo 466-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2010 m. spalio 21 d., pagrindiniu pranešėju paskyrė **José María Espuny Moyano** ir priėmė šią nuomonę 177 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 10 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas palankiai vertina naują tikslesnę vadinamųjų uždaru akvakultūros objektų apibrėžtį, paremtą projekto IMPASSE (bendri mokslinių tyrimų veiksmai pavadinimu „Svetimų akvakultūros rūšių poveikis aplinkai“) rezultatais, taip pat minėtų objektų padėties paaiškinimą nurodant jų atstumą nuo atvirų vandenų ir kitus Reglamento (EB) Nr. 708/2007 patobulinimus, kurie iš esmės sutampa su nuomonėje CESE 453/2010 pateiktomis rekomendacijomis.

1.2 Komitetas mano, kad, jei bus imtasi reikiamų priemonių siekiant išvengti ekosistemų ir biologinės įvairovės pakitimų, akvakultūrai turi būti užtikrinta galimybė ir toliau gauti naudos iš svetimų rūšių introdukcijos arba Europos Sąjungoje nesančių rūšių perkėlimo ir taip sudarytos palankios sąlygos tvariam šios veiklos vystymui.

1.3 Komitetas pabrėžia, kad svarbu nustatyti aiškius reikalavimus, kuriuos turi tenkinti uždari akvakultūros objektai, kad jiems sumažėtų biurokratinė našta.

1.4 Be to, Komitetas pritaria daliniams Reglamento (EB) Nr. 708/2007 pakeitimams, padarytiems įsigaliojus Lisabonos sutarčiai, kurių pagrindinis tikslas – leisti iš dalies pakeisti I, II, III ir IV priedus taikant komitologijos procedūrą.

2. Įžanga

2.1 Akvakultūra – tai nuolat besikeičianti veiklos sritis, turinti siūlyti rinkos poreikius atitinkančius sprendimus, įskaitant didesnę veisiamų ir parduodamų rūšių įvairovę.

2.2 Praeityje Europos akvakultūra, kaip ir kita žemės ūkio ir gyvulininkystės veikla, visuomenei buvo naudinga dėl svetimų rūšių introdukcijos. Šiuo metu keturias iš dešimties pagrindinių Europos Sąjungos akvakultūros sektoriuje veisiamų rūšių galima vadinti svetimomis (vaivorykštinis upėtakis, didžioji austrė, paprastasis karpis ir filipininė venera), tačiau jų buvimas laikomas įprastu ir būtinu.

2.3 Vis dėlto invazinių svetimų rūšių introdukcija šiuo metu laikoma viena pagrindinių pasaulio biologinės įvairovės nykimo priežasčių. Pagrindiniai nepageidaujamo svetimų vandens rūšių patekimo į Europos Sąjungą būdai yra didelių laivų balastas, sportinė žūklė ir akvariumininkystė. Klimato kaita taip pat skatina svetimų rūšių atsiradimą, pastarosios atplaukia pačios.

2.4 Reglamentas (EB) Nr. 708/2007 dėl svetimų ir nevietinių rūšių panaudojimo akvakultūroje neseniai buvo iš dalies pakeistas, ir Komitetas dėl jo jau pateikė savo nuomonę CESE 453/2010 (pranešėjas Valerio Salvatore), kuri buvo priimta didžiąja balsų dauguma ir tebėra visiškai galiojanti. Kai kurie minėtoje nuomonėje pateikti pasiūlymai, pavyzdžiui, prašymas aiškiai nurodyti, kad uždari akvakultūros objektai visuomet turi būti įrengti sausumoje, kad turi būti užtikrintas mažiausias saugus atstumas ir apsauga nuo plėšrūnų ir t. t. dabar įtraukti į pasiūlymą dėl dalinio pakeitimo (3 straipsnio pataisos); tai rodo, kad EESRK pateikė tinkamų rekomendacijų.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Įsigaliojus Lisabonos sutarčiai ir atsižvelgdama į įvairių organizacijų, taip pat ir EESRK, nuomones bei pasiūlymus, Europos Sąjunga turi priderinti teisinę bazę, reglamentuojančią akvakultūros veiklą, susijusią su svetimų ir nevietinių rūšių ir susijusių netikslinių rūšių panaudojimu.

3.2 Šios teisinės bazės tikslas turi būti sumažinti neigiamo poveikio biologinei įvairovei, ypač rūšims, buveinėms ir ekosistemų funkcijoms, pavojų. Šie teisės aktai turi būti paremti atsargumo principu, į juos turi būti įtrauktos galimo pavojaus įvertinimo procedūros ir numatytas nenumatytų atvejų planų sukūrimas.

3.3 Akvakultūros sektoriuje auginamos svetimos rūšys, kurios į Europos Sąjungą introdukuotos jau seniai ir kurios veisiamos įprastu būdu, turi būti vertinamos skirtingai, kad būtų užtikrintas jų tolesnis veisimas be papildomos administracinės naštos, jeigu su jomis kartu neperkeliamos netikslinės rūšys.

3.4 Reglamentu (EB) Nr. 708/2007 nustatyta su svetimomis ir nevietinėmis rūšimis susijusios akvakultūros veiklos reguliavimo sistema siekiant įvertinti ir kuo labiau sumažinti galimą šių rūšių poveikį vandens buveinėms.

3.5 Kad būtų sumažintas pavojus aplinkai, reikia imtis tam tikrų priemonių, pavyzdžiui, parengti veiksmų priimančiuosiuose subjektuose planus, atlikti išankstinį pavojaus aplinkai įvertinimą ir taikyti karantiną.

3.6 Siekiant užtikrinti tinkamą su svetimų ir nevietinių rūšių panaudojimu susijusios rizikos valdymą, reikia, kad atsakomybę prisiimtų įvairūs suinteresuotieji subjektai, ypač valstybės narės.

3.7 Tobulinant teisės aktus, reglamentuojančius svetimų rūšių panaudojimą akvakultūroje, reikėtų pasinaudoti plečiamomis žiniomis šioje srityje, visų pirma naujomis mokslinėmis žiniomis, įgytomis įgyvendinant Europos Sąjungos finansuojamas mokslinių tyrimų iniciatyvas, pavyzdžiui, projektą IMPASSE.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Reglamentas (EB) Nr. 708/2007 dėl svetimų ir nevietinių rūšių panaudojimo akvakultūroje turi būti suderintas su naujomis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 290 straipsnio nuostatomis dėl įgaliojimų delegavimo ir 291 straipsnio nuosta-

tomis dėl įgyvendinimo įgaliojimų. Tai atlikus Reglamentas (EB) Nr. 708/2007 atitiks naujojoje Sutartyje numatytą sprendimų priėmimo procedūrą.

4.2 Kad uždari akvakultūros objektai būtų laikomi saugiais ir pasižyminčiais labai maža rūšių ištrūkimo rizika, jie, be kita ko, turi būti atleisti nuo prievolės atlikti išankstinius poveikio aplinkai įvertinimus.

4.3 Atsižvelgiant į išimtis, kurios bus taikomos uždariems akvakultūros objektams, labai svarbu apibrėžti biologinio saugumo požymius, kurie būtini tokio pobūdžio struktūroms.

4.4 Reikėtų reikalauti, kad uždari akvakultūros objektai pasižymėtų ir kitomis savybėmis, o nebūtų tik laikomasi nuostatos, kad vienintelis veisiamų rūšių ištrūkimo būdas yra vanduo, kuriame jos veisiamos; visų pirma reikėtų, kad šie objektai būtų sausumoje, kad būtų užtikrinta apsauga nuo plėšrūnų ir nuo galimų potvynių padarinių, kad būtų imtasi priemonių prieš vagystes ir vandalizmą, užkirstas kelias ligų sukėlėjams ir užtikrintas negyvų organizmų tvarkymas.

4.5 Kiekviena valstybė narė turi turėti galimybę bet kuriuo metu susipažinti su uždarų akvakultūros objektų visoje Europos Sąjungoje sąrašais. Tokie sąrašai turi būti parengti nedelsiant, reguliariai atnaujinami ir skelbiami internete.

4.6 Svetimų ir nevietinių rūšių pervežimas iš uždarų akvakultūros objektų arba į juos – sudėtingas procesas, kadangi jo metu turi būti išvengta rūšių ištrūkimo.

4.7 Svetimų vandens rūšių kilnojimas po naminių gyvūnėlių parduotuves, viešus sodus, sodų tvenkinius ir akvariumus kelia panašų pavojų biologinei įvairovei kaip ir akvakultūra, todėl jam turėtų būti taikomos tokios pat griežtos taisyklės ir priežiūra kaip ir akvakultūrai.

4.8 Nors pasiūlyme iš dalies pakeisti Reglamentą (EB) Nr. 708/2007 šis klausimas nepaliekamas, neteisinga atvirą akvakultūros objektą apibrėžti kaip objektą, kuriame akvakultūra veisiama vandens terpėje, kuri nėra atskirta nuo laukinės vandens terpės užtvaramis, kurios neleidžia ištrukti veisiamoms rūšims. Atvirose akvakultūros objektuose yra fiziniai barjerai, neleidžiantys veisiamoms rūšims ištrukti. Tačiau jie negali suteikti tvirtos garantijos, kad tam tikromis aplinkybėmis (audros, potvyniai, plėšrūnai ir kt.) kai kurioms rūšims nepavyks ištrukti į atvirus vandenis.

2010 m. spalio 21 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Staffan NILSSON

2011/C 51/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Tarp-tautinė kovos su klimato kaita politika po Kopenhagos konferencijos. Neatidėliotini aktyvesnės kovos su klimato kaita visame pasaulyje veiksmai“ (COM(2010) 86 galutinis)	69
2011/C 51/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos ataskaitos Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Integruotos produktų politikos įgyvendinimas“ (COM(2009) 693 galutinis)	75
2011/C 51/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl iš dalies pakeisto pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 708/2007 dėl svetimų ir nevietinių rūšių panaudojimo akvakultūroje (COM(2010) 393 galutinis – 2009/0153 (COD))	80

2011 m. prenumeratos kainos (be PVM, įskaitant paprastosios siuntos išlaidas)

<i>ES oficialusis leidinys</i> , L ir C serijos, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 100 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , L ir C serijos, spausdintinė versija ir metinis skaitmeninis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	1 200 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , L serija, tik spausdintinė versija	22 oficialiosiomis ES kalbomis	770 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , L ir C serijos, mėnesinis kaupiamasis skaitmeninis diskas	22 oficialiosiomis ES kalbomis	400 EUR per metus
Oficialiojo leidinio priedas, S serija (Konkursai ir viešieji pirkimai), skaitmeninis diskas, leidžiamas vieną kartą per savaitę	daugiakalbis: 23 oficialiosiomis ES kalbomis	300 EUR per metus
<i>ES oficialusis leidinys</i> , C serija. Konkursai	konkursų kalbomis	50 EUR per metus

Europos Sąjungos oficialųjį leidinį, leidžiamą oficialiosiomis Europos Sąjungos kalbomis, galima prenumeruoti bet kuria iš 22 kalbų. Jį sudaro L (teisės aktai) ir C (informacija ir pranešimai) serijos.

Kiekviena kalba leidžiamas leidinys prenumeruojamas atskirai.

Oficialieji leidiniai airių kalba parduodami atskirai, remiantis 2005 m. birželio 18 d. Oficialiajame leidinyje L 156 paskelbtu Tarybos reglamentu (EB) Nr. 920/2005, nurodančiu, kad Europos Sąjungos institucijos laikinai neįpareigojamos rengti ir skelbti visų aktų airių kalba.

Oficialiojo leidinio priedas (S serija. Konkursai ir viešieji pirkimai) skelbiamas viename daugiakalbiame skaitmeniniame diske visomis 23 oficialiosiomis kalbomis.

Pateikę paprastą prašymą *Europos Sąjungos oficialiojo leidinio* prenumeratoriai gali gauti įvairius Oficialiojo leidinio priedus. Apie priedų išleidimą prenumeratoriai informuojami pranešime skaitytojui, kuris skelbiamas *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*.

Pardavimas ir prenumerata

Įvairių mokamų leidinių, tokių kaip *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, galima užsiprenumeruoti mūsų pardavimo biuruose. Pardavimo biurų sąrašą galima rasti internete adresu

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lt.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) – tai tiesioginė ir nemokama prieiga prie Europos Sąjungos teisės aktų. Šiame tinklalapyje galima skaityti *Europos Sąjungos oficialųjį leidinį*, susipažinti su sutartimis, teisės aktais, precedentine teise bei parengiamaisiais teisės aktais.

Išsamesnės informacijos apie Europos Sąjungą rasite <http://europa.eu>

